

MINISTERUL EDUCAȚIEI

A photograph of a building where the walls are constructed from large, thick books. The books are arranged vertically, with their spines forming the structure. Some windows are visible, integrated into the book walls. The building is set against a background of trees with autumn foliage. A large, curved orange graphic element sweeps across the bottom right of the image, partially obscuring the building and the title.

LIMBA ȘI LITERATURĂ ROMÂNĂ

Manual pentru clasa a VII-a

**Acest manual este proprietatea
Ministerului Educației.**

Acest proiect de manual școlar este realizat în conformitate cu
Programa școlară aprobată prin Ordinul ministrului educației naționale
nr. 3393/28.02.2017.

119 – număr unic de telefon la nivel național
pentru cazurile de abuz împotriva copiilor
116.111 – numărul de telefon de asistență pentru copii

MINISTERUL EDUCAȚIEI



LIMBA ȘI LITERATURĂ ROMÂNĂ

Manual pentru clasa a VII-a



Deșteaptă-te, române!

Versuri: Andrei Mureșanu

Muzica: Anton Pann

Deșteaptă-te, române, din somnul cel de moarte,
În care te-adânciră barbarii de tirani!
Acum ori niciodată, croiește-ți altă soarte,
La care să se-nchine și cruzii tăi dușmani!

Acum ori niciodată să dăm dovezi la lume
Că-n aste mâni mai curge un sânge de roman,
Și că-n a noastre piepturi păstrăm cu fală-un nume
Triumfător în lupte, un nume de Traian!

.....
Priviți, mărețe umbre, Mihai, Ștefan, Corvine,
Româna națiune, ai voștri strănepoți,
Cu brațele armate, cu focul vostru-n vine,
„Viață-n libertate ori moarte!” strigă toți.

.....
Preoți, cu crucea-n frunte! căci oastea e creștină,
Deviza-i libertate și scopul ei preasfânt.
Murim mai bine-n luptă, cu glorie deplină,
Decât să fim sclavi iarăși în vechiul nost' pământ!



CUPRINS

Recapitulare inițială	9
Evaluare inițială	11
Unitatea 1. Școala, primul orizont al cunoașterii	13
Comunicare orală. Strategii de ascultare activă	14
Lectură. Textul epic. Narativul literar. Personajul. Mijloace de caracterizare. <i>Evul Dima dintr-o șaptea</i> , de Mihail Drumeș	16
Redactare. Caracterizare de personaj. Etapele scrierii (rescriere și corectare)	23
Elemente de construcție a comunicării. Enunțul. Propoziția. Fraza	25
Raportul de coordonare. Conjunția	27
Lectură. Text nonliterar. Prima școală românească	30
Elemente de construcție a comunicării. Cuvântul. Categorii semantice. Confuzii paronimice. Pleonasmul	33
Lectură. Text alternativ <i>Tilly și mașina timpului</i> , de Adrian Edmondson	37
Recapitulare	41
Evaluare	44
Unitatea 2. Emoțiile, poezia sufletului	47
Comunicare orală. Atitudini comunicative. Inteligența emoțională	48
Lectură. Text liric <i>O, rămâi...</i> , de Mihai Eminescu	49
Redactare. Comentarea unor pasaje din texte	51
Elemente de construcție a comunicării. Derivarea	52
Compunerea	55
Lectură. Text alternativ <i>Lasă-mi, toamnă...</i> , de Ana Blandiana	58
Elemente de construcție a comunicării. Elemente de fonetică	59
Recapitulare	62
Evaluare	63
Unitatea 3. Oameni și obiceiuri	65
Comunicare orală. Secvențe de tip dialogat	66
Lectură. Textul dramatic și arta spectacolului. Reflecții asupra limbajului și a structurii textelor de tip dramatic <i>Steaua fără nume</i> , de Mihail Sebastian	67
Redactare. Structuri textuale: secvențe de tip dialogat	77
Elemente de construcție a comunicării. Verbul (actualizare)	79
Utilizări sintactice ale formelor verbale nepersonale: infinitivul, gerunziul, participiul, supinul	81
Alte verbe copulative (<i>a deveni, a ajunge, a ieși, a se face, a părea, a rămâne, a însemna</i>). Posibilități combinatorii ale verbului	86
Lectură. Texte nonliterare <i>Când o stea se oprește o clipă din drum</i> – cronică de teatru, de Monica Andronescu. Afis spectacol	88
Elemente de construcție a comunicării. Substantivul (actualizare)	90
Elemente de interculturalitate. Elemente de mitologie românească și universală. Obiceiuri românești	92
<i>Prometeu aduce oamenilor focul</i> , de Alexandru Mitru	92
Focul lui Sumedru sau Focul de Sâmedru (text nonliterar)	93
Recapitulare	96
Evaluare	98
Unitatea 4. Călătoria de inițiere	101
Comunicare orală. Principii de interacțiune: negocierea semnificației; negocierea relației cu interlocutorul	102
Lectură. Reflecții asupra limbajului și a structurii textelor de tip epic <i>Aventurile lui Pălpăvă</i> , de Adina Popescu	103
Redactare. Structuri textuale: secvențe de tip narativ. „Întrebările jurnalistului”	108
Elemente de construcție a comunicării. Pronumele personal. Pronumele reflexiv (actualizare)	110
Pronumele și adjectivul pronominal posesiv	113



Pronumele și adjectivul pronominal demonstrativ	116
Lectură. Dialogul în textul nonliterar	
<i>De ce merge Tibi Ușeriu pentru a treia oară la Arctic Ultra: pentru mine urmează ceva măreț</i> , interviu realizat de Cristiana Sabău	119
Elemente de construcție a comunicării. Alte pronume și adjective pronominale – forme corecte	123
Elemente de interculturalitate. Contacte culturale	127
Recapitulare	129
Evaluare	131
Unitatea 5. Tainele lumii	133
Comunicare orală. Strategii de concepere și comprehensiune a textului oral	134
Lectură. Reflecții asupra limbajului și a structurii textelor de tip liric	
<i>Cămara de fructe</i> , de Ion Pillat	136
Lectură. Reflecții asupra limbajului și a structurii textelor de tip epic	
<i>Orașul fantomelor</i> , de Victoria Schwab	140
Elemente de construcție a comunicării. Variație stilistică – în limba vorbită și	
în limba scrisă. Termeni științifici; limbaj popular; variație regională a limbii	145
Redactare. Structuri textuale. Secvențe de tip descriptiv.	
Stil: naturalețe, eufonie, varietate, originalitate, concizie	148
Elemente de construcție a comunicării. Adjectivul (actualizare)	150
Clasificare. Topică. Posibilități combinatorii ale adjectivului	151
Numeralul (actualizare). Posibilități combinatorii	155
Lectură. Text nonliterar. Monitorizarea propriei lecturi	
Recenzie <i>Hoțul de cărți</i> , de Markus Zusak	159
Elemente de construcție a comunicării. Adverbul (actualizare)	161
Interjecția. Onomatopeea. Interjecția predicativă	163
Recapitulare	166
Evaluare	168
Unitatea 6. Valorile mele, valorile celorlalți	171
Comunicare orală. Structuri textuale: secvențe de tip explicativ	172
Lectură. Strategii de interpretare: semnificația textelor citite (I)	
<i>Romanul adolescentului miop</i> , de Mircea Eliade	173
Redactare. Tipare textuale de structurare a ideilor. Structuri textuale: secvențe de tip explicativ	178
Prezentarea textului – elemente grafice specifice diverselor tipuri de texte: organizarea unui text în funcție de situația de comunicare. Integrarea părților	180
Elemente de construcție a comunicării. Atributul și realizările sale	
(realizări prin adjectiv, substantiv, pronume, numeral, adverb)	182
Lectură. Strategii de interpretare: semnificația textelor citite (II). Text alternativ	
<i>Păstăritorii secretei</i> , de Trenton Lee Stewart	186
Elemente de construcție a comunicării. Complementul. Circumstanțialul (actualizare)	190
Circumstanțialul de cauză. Topica în propoziție. Norme de punctuație	191
Circumstanțialul de scop. Topica în propoziție. Norme de punctuație	193
Elemente de interculturalitate. Despre limba și cultura țărilor din vecinătatea României	195
Recapitulare	196
Evaluare	199
Recapitulare finală	201
Evaluare finală	204
Autoevaluare/Răspunsuri la evaluări	207



COMPETENȚE GENERALE ȘI SPECIFICE

1. Participarea la interacțiuni verbale în diverse situații de comunicare prin receptarea și producerea textului oral

- 1.1. Sintetizarea informațiilor, a intențiilor de comunicare și a atitudinilor comunicative din diverse texte monologate și dialogate
- 1.2. Prezentarea unor informații, idei și puncte de vedere, oferind detalii semnificative și exemple relevante, în fața unui public cunoscut, adoptând comportamente paraverbale și nonverbale adecvate
- 1.3. Participarea la interacțiuni verbale diverse, apelând la strategii variate de ascultare activă și de negociere a informației și a relației cu interlocutorii
- 1.4. Evaluarea comportamentelor și a atitudinilor comunicative, identificând strategii personalizate în funcție de profilul psihologic, de interesele și de nevoile fiecăruia

2. Receptarea textului scris de diverse tipuri

- 2.1. Recunoașterea modurilor în care sunt organizate informațiile din texte literare și nonliterare, continue, discontinue și multimodale
- 2.2. Compararea diferitelor puncte de vedere exprimate pe marginea unor texte diverse
- 2.3. Adecvarea atitudinii și a practicilor de lectură în funcție de scopul lecturii
- 2.4. Dezvoltarea competenței de lectură prin diversificarea activităților consacrate cărții

3. Redactarea textului scris de diverse tipuri

- 3.1. Redactarea unui text complex, având în vedere respectarea etapelor procesului de scriere și selectarea unor structuri adecvate intenției de comunicare
- 3.2. Redactarea, individual și/sau în echipă, a unor texte diverse, care urmează a fi prezentate în fața colegilor
- 3.3. Utilizarea unor surse diverse pentru realizarea de texte originale
- 3.4. Evaluarea comportamentelor și a atitudinilor eficiente sau adecvate de redactare, aplicând în activitățile curente de redactare strategiile învățate, personalizate în funcție de profilul psihologic, de interesele și de nevoile fiecăruia

4. Utilizarea corectă, adecvată și eficientă a limbii în procesul comunicării orale și scrise

- 4.1. Folosirea structurilor morfosintactice ale limbii române standard pentru înțelegerea și exprimarea clară și precisă a intențiilor comunicative complexe
- 4.2. Exprimarea clară a intenției comunicative prin corelarea achizițiilor lexicale și semantice cu cele sintactice și morfologice din limba română standard
- 4.3. Aplicarea conștientă a regulilor și a convențiilor ortografice și ortoepice pentru o comunicare corectă
- 4.4. Raportarea conștientă la normă în exprimarea intenției de comunicare, din perspectivă morfosintactică, fonetică și lexicală
- 4.5. Dezvoltarea gândirii logice și analogice, prin valorificarea competenței lingvistice, în procesul de învățare pe tot parcursul vieții

5. Exprimarea identității lingvistice și culturale proprii în context național și internațional

- 5.1. Compararea unor tradiții românești cu tradiții din alte culturi
- 5.2. Compararea unor elemente privitoare la cultura proprie și la cultura altor popoare



SINOPSIS

Unitatea de învățare	Competențe specifice vizate	Conținuturi (detaliat în paginile de gardă ale unităților de învățare)
1. Școala, primul orizont al cunoșterii	1.2., 1.3., 2.2., 2.4., 3.1., 3.2., 3.3., 4.1., 4.2.	• Comunicare orală: Strategii de ascultare activă; • Lectură: Textul epic. Narativul literar. Personajul. Mijloace de caracterizare. Strategii de comprehensiune în texte de tip epic; • Redactare: Caracterizarea personajului. Etapele scrierii; • Elemente de construcție a comunicării: Enunțul, propoziția, fraza, coordonarea. Conjuncția. Categorii semantice. Confuzia paronimică. Pleonasmul.
2. Emoțiile, poezia sufletului	1.1., 1.4., 2.1., 2.4., 3.1., 3.2., 4.3., 4.4.	• Comunicare orală: Atitudini comunicative. Inteligența emoțională; • Lectură: Textul liric. Repetiția; • Redactare: Prezentarea textului. Comentarea unor pasaje din textele citite. Descrierea unei emoții; • Elemente de construcție a comunicării: Mijloace interne de îmbogățire a vocabularului: derivarea, compunerea. Familia lexicală. Utilizarea corectă a accentului.
3. Oameni și obiceiuri	1.2., 1.3., 2.1., 2.3., 3.2., 3.4., 4.1., 4.5., 5.1., 5.2.	• Comunicare orală: Secvențe de tip dialogat. Tracul comunicativ; • Lectură: Textul dramatic și arta spectacolului. Dialogul în textul scris și în spectacol. Strategii de comprehensiune a textului dramatic; • Redactare: Secvențe de tip dialogat; • Elemente de construcție a comunicării: Verbul. Utilizări sintactice ale formelor verbale nepersonale. Alte verbe copulative. Substantivul; • Elemente de interculturalitate: Elemente de mitologie românească.
4. Călătoria de inițiere	1.3., 1.4., 2.1., 2.2., 3.1., 3.3., 4.1., 4.4., 5.2.	• Comunicare orală: Principii de interacțiune; • Lectură: Strategii de comprehensiune a textelor de tip epic. Dialogul în textul nonliterar; • Redactare: Secvențe de tip narativ. „Întrebările jurnalistului”; • Elemente de construcție a comunicării: Pronumele personal, pronumele reflexiv. Pronumele și adjectivul pronominal posesiv. Pronumele și adjectivul pronominal demonstrativ. Folosirea corectă a pronumelor și a adjectivelor pronominale: interogativ, relativ și nehotărât, a adjectivului pronominal de întărire. Pronumele și adjectivul pronominal negativ; • Elemente de interculturalitate: Contacte culturale.
5. Tainele lumii	1.1., 1.4., 2.2., 2.4., 3.1., 3.3., 3.4., 4.2., 4.3., 4.5.	• Comunicare orală: Secvențe de tip descriptiv. Strategii de concepere a textului oral; • Lectură: Strategii de comprehensiune a textului liric și epic. Metafora. Monitorizarea propriei lecturi; • Redactare: Secvențe de tip descriptiv. Stil: naturalitate, eufonie etc. • Elemente de construcție a comunicării: Adjectivul, adjectivul participial, posibilități combinatorii. Numeralul, posibilități combinatorii. Adverbul. Interjecția, onomatopeele, interjecția predicativă.
6. Valorile mele, valorile celorlalți	1.1., 1.2., 1.3., 2.1., 2.3., 3.1., 3.4., 4.2., 4.4., 4.5., 5.1., 5.2.	• Comunicare orală: Secvențe de tip explicativ; • Lectură: Strategii de interpretare: semnificația textelor citite; • Redactare: Secvențe de tip explicativ. Prezentarea textului; • Elemente de construcție a comunicării: Atributul. Complementul. Circumstanțialul. Circumstanțialul de cauză și de scop; • Elemente de interculturalitate: Despre limba și cultura țărilor din vecinătatea României.

Instrucțiuni de utilizare a manualului

Manualul cuprinde:

varianta tipărită

+

varianta digitală similară cu cea tipărită, având în plus peste 155 de AMII, activități multimedia interactive de învățare, cu rolul de a spori valoarea cognitivă.

Activitățile multimedia interactive de învățare sunt de trei feluri și sunt simbolizate pe parcursul manualului astfel:



AMII static, de observare dirijată a unei imagini semnificative



Activitate interactivă, de tip exercițiu sau joc, în urma căreia elevul are feedback imediat



Activitate animată, filmuleț sau scurtă animație

De asemenea, pe parcursul manualului, există înregistrări audio, necesare pentru activități de învățare specifice, semnalate prin simbolul 

În debutul versiunii digitale a manualului, sunt prezente instrucțiuni detaliate cu privire la structura meniului și la modul de navigare.

Manualul este structurat în șase unități de învățare: Școala, primul orizont al cunoașterii; Emoțiile, poezia sufletului; Oameni și obiceiuri; Călătoria de inițiere; Tainele lumii; Valorile mele, valorile celorlalți, ce prezintă, într-un mod atractiv, conținuturile domeniilor din programa școlară: „Comunicare orală”, „Lectură”, „Redactare”, „Elemente de construcție a comunicării” și „Elemente de interculturalitate”.

Fiecare unitate de învățare cuprinde lecții de predare, aplicații practice, o lecție de recapitulare și una de evaluare.

Lecția de predare-învățare cuprinde rubrici care asigură o viziune de ansamblu a temelor abordate, iar metodele de evaluare sunt dintre cele mai diverse (portofolii, proiect, autoevaluare etc.).



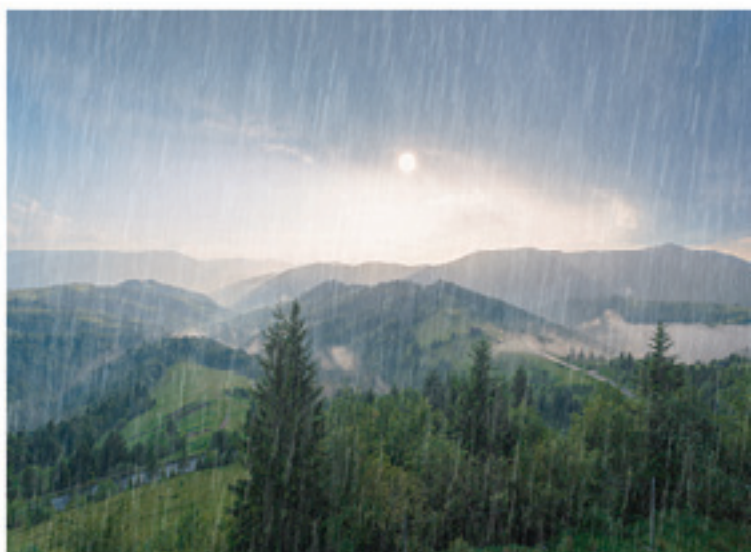
• Se dau textele de mai jos.

A. De-o săptămână se pusese ploie necurmate. Băteau picuri grei și repezi, ca de sticlă; se cernea prin sită o bură deasă; se prelingeau ațe subțirele din văzduh. În răstimpuri, vântul – nevăzut, nesimțit pe pământ – lua pe aripi grămezi mari de neguri, ce zăceau ca niște uriași lănoși adormiți pe muchiile pădurilor, și le târa, greoaie, de pe-o culme pe alta. Deseori se întuneca, se însera; izvorau din patru părți ale lumii nouri negri, vineții; pe-alocuri se părea că se pomește cu înec un râu de păcură de-un negru-albăstriu.

De pe câmp venea iar dăngănitul trist, singuratec al unui clopot de la turmele ce pășteau în apropiere. Prin sat își fierbeau necurmat apele cele patru pâraieșe. Copii ștregari intrau, până la genunchi și mai sus, în apele murdare, ce răspândeau miros de māl. De pe răsul ochilor, de pe gurițele larg deschise se putea cunoaște că vorbeau.

Pe drum, prin ogrăzi, răsăreau din bălțuțe, la fiecare picur, beșici mici, care se spârgeau în grabă.

(Ion Agârbiceanu, Zile ploioase)



B. Ploaia este o formă de precipitație atmosferică sub formă de picături de apă provenite din condensarea vaporilor din atmosferă. Ploaia se formează când diferite picături de apă din nori cad pe suprafața Pământului în formă lichidă. Nu toată ploaia ajunge la sol. Unele picături de apă se evaporă în timpul căderii și nu mai ajung pe pământ. Acest fenomen este mai ales întâlnit în zonele deșertice, fiind numit virga.

Ploaia este o parte importantă a circuitului apei în natură și are loc după ce apa care s-a evaporat din râuri, lacuri, oceane etc. se condensează, ajungând picături de apă și cade pe pământ, întorcându-se în pâraie, râuri, lacuri. Procesul formării ploii este numit și efectul Bergeron.

Popular, ploaia mai este denumită bură, dacă picăturile sunt fine și multe, și este descrisă ca fiind torențială atunci când picăturile de apă sunt mari, multe și cad cu repeziune.

După volumul precipitațiilor, ploaia poate fi clasificată astfel:

- ploaie foarte fină, când rata precipitațiilor este sub 0,25 mm/oră;
- ploaie fină, când rata precipitațiilor este între 0,25 și 1 mm/oră;
- ploaie moderată, când rata precipitațiilor este între 1 și 4 mm/oră;
- ploaie deasă, când rata precipitațiilor este între 4 și 16 mm/oră;
- ploaie foarte deasă, când rata precipitațiilor este între 16 și 50 mm/oră;
- ploaie torențială, când rata precipitațiilor este mai mare de 50 mm/oră.

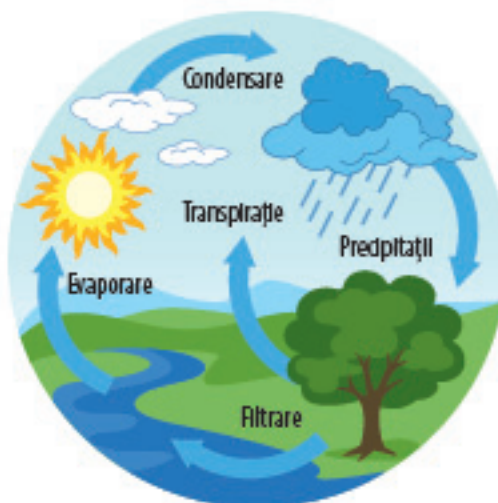
Omul influențează permanent fenomenele meteorologice, inclusiv ploaia. Ploaia poate fi indusă ca urmare a reacțiilor chimice produse de gazele din atmosferă și gazele poluante produse în timpul activităților umane, uneori cu efecte dramatice.

(sursa: www.wikipedia.org)



INTERDISCIPLINAR

De obicei, prin încălzire, substanțele se dilată. Însă apa, când fierbe până la 4 grade Celsius, își micșorează volumul și, la această temperatură, are cea mai mare densitate. Fenomenul se numește **anomalia apei**.



**Identifică:**

- în textul **A**:
 - două cuvinte care conțin diftongi diferiți;
 - un cuvânt folosit cu sens figurat;
 - un verb la modul indicativ, timpul mai-mult-ca-perfect;
 - un substantiv în cazul acuzativ și unul în cazul genitiv;
 - un circumstanțial de loc.
- în textul **B**:
 - un cuvânt care conține vocale în hiat;
 - un predicat nominal;
 - un pronume reflexiv;
 - un adjectiv la gradul de comparație superlativ absolut;
 - un adverb de timp.

Compară cele două texte citite, completând, în caiet, un tabel asemănător celui de mai jos.

Criteriu	Textul A	Textul B
sursa		
tipul de text (literar, nonliterar)		
limbajul (cuvinte folosite cu sensuri noi, figurate, obișnuite; termeni științifici)		
scopul textului		

Analizează părțile de propoziție subliniate (subiecte, predicate, atribute, complemente, circumstanțiale), completând un tabel asemănător celui dat.

Cuvântul	Partea de propoziție	Partea de vorbire prin care se realizează
(de) o săptămână	circumstanțial de timp	substantiv comun

Asociază o întâmplare, pe care ai trăit-o, cu o zi ploioasă și scrie un text narativ, de 120-150 de cuvinte, în care să relatezi ce s-a petrecut.

În redactarea textului, vei avea în vedere:

- să prezinți corect și coerent întâmplarea, respectând cele cinci momente ale subiectului;
- să respecți cerințele legate de calitatea redactării (ortografie, punctuație);
- să respecți regulile de redactare a unui text narativ;
- să dai un titlu sugestiv și adecvat textului scris;
- să te încadrezi în limita de cuvinte indicată.

Aplică, pe caiet, ce ai învățat!

1. Transcrie, pe caiet, din textul **A**, două epitete și două comparații.

2. Creează o poezie, alcătuită din două strofe a câte patru versuri, cu titlul *Ploaia*. Spune cum rimează versurile, respectiv care este măsura acestora.



Explică-le colegilor de clasă în ce constă efectul Bergeron. Utilizează informațiile pe care le-ai aflat citind textul **B**, dar și pe cele pe care le-ai găsit, consultând diverse surse: internet, cărți de specialitate, atlase etc.

• Citește textul și rezolvă cerințele.

În fiecare după-amiază, când se întorceau de la școală, copiii mergeau să se joace în grădina Uriașului.

Era o grădină mare și îmbietoare, cu iarbă moale și verde. Ici-colo, în iarbă, se înălțau flori frumoase ca stelele și doisprezece piersici care primăvara se acopereau de flori delicate, de un roz-perlat, iar vara dădeau rod bogat. Păsărelele stăteau în copaci și ciripeau atât de dulce, încât copiii se opreau din jocurile lor să le asculte.

— Ce fericiți suntem aici! chiuiau unul către altul.

Într-o zi, Uriașul se întoarse. Fusese în vizită la prietenul lui, Căpcăunul din Cornwall, și stătuse acolo timp de șapte ani. Când cei șapte ani se scurseseră, spusese tot ce avusese de spus, căci nu era vorbăreț din fire, hotărâse să se întoarcă la castelul lui. La sosire, îi văzu pe copii jucându-se în grădină.



— Ce faceți aici? strigă el cu glas răgușit, iar copiii o rupseră la fugă. Grădina mea e grădina mea, spuse Uriașul; oricine poate înțelege lucrul acesta, și nu voi permite nimănui să se joace în ea în afară de mine.

Așa că înălță un zid impunător de jur împrejurul ei și puse o plăcuță de avertizare:

INTRUȘII VOR FI PEDEPSIȚI.

(Oscar Wilde, *Uriașul cel egoist*)

1. Precizează dacă următoarele enunțuri sunt adevărate sau false.

- Cuvântul *stăteau* conține un diftong.
- Cuvântul *rod* poate avea omonim.
- Verbul *se întoarse* este la modul conjunctiv.
- Adjectivul *mare* are funcția sintactică de nume predicativ.
- Substantivul (*la*) *castelul* are funcția sintactică de circumstanțial de loc.



Oscar Wilde
(1854-1900)

 Dacă dorești să afli ce aventuri se petrec în grădina Uriașului, CITEȘTE INTEGRAL opera lui Oscar Wilde.

II. Stabilește corespondența între elementele coloanelor date, după modelul f-7.

a. un zid	1. substantiv comun în cazul nominativ
b. aici	2. substantiv comun în cazul acuzativ
c. intrușii	3. pronume personal
d. se	4. verb predicativ
e. lor	5. pronume reflexiv
	6. adverb de loc

III. Transcrie, pe caiet, următoarele enunțuri, completându-le.

- Verbul *să se joace* este la modul
- Verbul *ciripeau* este la timpul
- Pronumele *mine* este în cazul
- În enunțul *Așa că înălță un zid impunător de jur împrejurul ei și puse o plăcuță de avertizare*, subiectele sunt
- Cuvântul *(la) sosire* are funcția sintactică de

IV. Formulează răspunsuri scrise pentru următoarele cerințe care vizează textul dat.

- Identifică un reper temporal și unul spațial în textul dat.
- Numește personajele din text.
- Menționează tipul de narațiune din acest text.
- Precizează de ce se simțeau copiii fericiți în grădina Uriașului.
- Transcrie un pasaj descriptiv din textul citat.

V. Scrie un text narativ, de minimum 140 de cuvinte, în care să relatezi o întâmplare imaginară petrecută în grădina Uriașului egoist, în anotimpul toamna.

În redactarea textului, vei avea în vedere:

- să prezinți corect și coerent întâmplarea, respectând cele cinci momente ale subiectului;
- să respecți cerințele legate de calitatea redactării (ortografie, punctuație);
- să respecți regulile de redactare a unui text narativ;
- să dai un titlu sugestiv și adecvat textului scris;
- să te încadrezi în limita de cuvinte indicată.

Grilă de autoevaluare

Subiectul I: 10 puncte

Subiectul II: 10 puncte

Subiectul III: 20 de puncte

Subiectul IV: 20 de puncte

Subiectul V: 30 de puncte

Din oficiu: 10 puncte

Subiectul I	5 x 2 p. = 10 p.
Subiectul II	5 x 2 p. = 10 p.
Subiectul III	5 x 4 p. = 20 p.
Subiectul IV	5 x 4 p. = 20 p.
Subiectul V	15, 5, 5, 3, 2 p. = 30 p.

Punctaj maxim: 100 de puncte



UNITATEA 1

Școala, primul orizont al cunoașterii

Conținuturi:

Comunicare orală

- Strategii de ascultare activă: focalizarea interesului asupra punctului de vedere al celuilalt și evitarea focalizării pe propriul punct de vedere; recapitularea ideilor exprimate de interlocutor

Lectură

- Textul epic. Narativul literar. Personajul. Mijloace de caracterizare

Redactare

- Caracterizarea personajului
- Etapele scrierii; rescrierea textului pentru a-i da coerență și claritate, pentru a nuanța ideile; corectarea greșelilor de literă, ortografie, punctuație

Elemente de construcție a comunicării

- Enunțul. Propoziția (actualizare). Fraza: coordonarea prin juxtapunere și prin joncțiune. Conjunții coordonatoare. Norme de punctuație (virgula, punctul-și-virgula)
- Cuvântul, categorii semantice (sinonime, antonime, omonime, cuvinte polisemantice). Confuzii paronimice. Pleonasmul

La finalul acestei unități:

A. vei ști:

- care sunt strategiile de ascultare activă;
- ce este textul epic/narativ;
- care sunt mijloacele de caracterizare a unui personaj;
- care sunt etapele redactării unui text;
- tipurile de propoziții și raporturile sintactice care se stabilesc între ele;
- categoriile semantice ale cuvântului.

B. vei fi capabil:

- să identifice structura textului epic;
- să prezinți expresivitatea textului epic;
- să rezumi, oral sau în scris, un text;
- să caracterizezi, oral sau în scris, personajul dintr-un text citit;
- să introduci adecvat în comunicare sinonime, antonime, omonime, paronime;
- să recunoști și să eviți confuziile paronimice;
- să folosești adecvat în comunicare conjuncțiile;
- să construiești enunțuri logice, fluente și corecte.

C. vei manifesta:

- interesul de a prezenta răspunsuri personale, creative și critice pe marginea textelor citite sau ascultate;
- preocuparea de a înțelege diverse tipuri de texte citite sau ascultate.





DACĂ VREI SĂ ȘTII MAI MULT

Ascultarea activă este o strategie a comunicării.

Pentru a comunica și a asculta activ, ai nevoie de:

- a fi** = prezență, deschidere;
- a vorbi** = claritate, precizie, a pune întrebări, a recapitula ideile;
- a vedea** = observarea gesturilor celui care vorbește, stabilirea unui contact vizual;
- a asculta** = atenție, concentrare, a auzi, a gândi;
- a simți** = empatie, încredere, respect.

COMUNICARE ORALĂ – STRATEGII DE ASCULTARE ACTIVĂ



Observăm și discutăm

Privește cu atenție imaginea și menționează:

- cum sunt așezați interlocutorii;
- ce gesturi remarci la fiecare dintre participanții la comunicare;
- care pare a fi atmosfera;
- cum crezi că se simt interlocutorii.



Ascultăm și descoperim

1. Activitate în perechi

Se formează șase echipe. Fiecare echipă desemnează doi reprezentanți, A și B. Ceilalți vor urmări dialogurile dintre A și B. Perechile formate, A și B, vor sta față în față. Toți cei șase (A și B) se vor gândi la o istorioară, anecdotă sau altceva, despre care ar dori să povestească partenerului. Fiecare pereche va trece prin următoarele situații:

- *A și B relatează întâmplarea concomitent.*

La final, cei doi vor răspunde la întrebările: Cum v-ați simțit? Care a fost reacția voastră?

- *A povestește întâmplarea, iar B nu este atent, face altceva, privește în altă parte, vorbește cu altcineva etc.*

La final, cei doi vor răspunde la întrebările: Cum s-a simțit cel care a vorbit? Ce a reținut interlocutorul?

- *A povestește întâmplarea, iar B îl ascultă activ, îl aprobă, face gesturi care arată că a înțeles, cere detalii.*

La final, cei doi vor răspunde la întrebările: Cum s-a simțit cel care a vorbit? Ce a reținut cel care a ascultat?

Trei echipe conduse de A extrag conducerii referitoare la cum s-ar putea face o persoană ascultată de interlocutor. Alte trei echipe conduse de B vor extrage concluzii referitor la ce înseamnă ascultarea activă. Apoi, frontal, elevii vor formula oral concluzii privind rolul ascultării active în comunicare.

2. Formați echipe de trei-patru elevi și imaginați-vă că ați participat la un proiect desfășurat la o școală din altă țară sau din altă localitate. Fiecare membru al echipei va povesti experiența avută și va completa tabelul de mai jos, pentru a dovedi că este un ascultător activ.

Criteriu	Niciodată	Rar	Des	Foarte des
Am formulat întrebări pentru a solicita interlocutorului mai multe informații.				
Am respectat punctul de vedere al celuilalt.				
Am încurajat interlocutorul prin cuvinte sau gesturi.				
Am formulat întrebări de clarificare.				
Am reformulat ce a spus interlocutorul pentru a înțelege mesajul.				



Reținem

Pentru o ascultare eficientă, Ține cont de următoarele sugestii:

- Stai față în față cu interlocutorul.
- Mișcă aprobativ din cap și utilizează expresii și gesturi care îl încurajează.
- Acordă-i atenție, evită întreruperile, fii respectuos.
- Privește-ți interlocutorul în ochi, dar fără a exagera, și urmărește-i reacțiile, expresia feței, ceea ce nu spune.
- Ascultă cu atenție și reformulează ceea ce a fost spus pentru a demonstra că ai înțeles.
- Adresează întrebări și oferă un feedback.
- Fii indulgent și oferă-i timp interlocutorului să se confeseze; acceptă-l pe celălalt fără a-l judeca; fii de încredere!



ASCULTARE ACTIVĂ

a auzi

a relaționa

a te concentra

a înțelege



Creăm și ne jucăm

JOC DE ROL

Se vor forma **grupuri de câte trei persoane**. Împreună vor realiza o fișă-resursă în care vor numi elementele importante pentru o bună recepționare a mesajului și vor stabili tehnici de ascultare activă. Apoi se vor gândi la o problemă sau la o dificultate pe care ar dori să o rezolve. Prima persoană, A, își expune problema; a doua persoană, B, o ascultă, punând în aplicare tehnicile de ascultare/recepționare activă. În acest timp, a treia persoană, C, observă și ia notițe; apoi rolurile se schimbă de două ori.

La finalul exercițiului, fiecare grup va face observații, având în vedere întrebările de mai jos.

- Cât de atent a fost cel care a receptat textul?
- Cât de ușor sau dificil i-a fost celui care a receptat mesajul? De ce?
- Ce crezi că a avut succes și ce a fost un eșec în desfășurarea situației de comunicare?
- Ce crezi că ajută la recepționarea mesajului și ce crezi că împiedică transmiterea lui?



LECTURĂ – TEXTUL EPIC. NARATIVUL LITERAR. PERSONAJUL. MIJLOACE DE CARACTERIZARE



Pătrundem în lumea textului

1. Discută cu colegul de bancă și notează, în caiet, pe două coloane, trei impresii din prima zi de școală și trei lucruri care ți-au atras atenția.
2. Pe o foaie A4, scrie numele a trei colegi pe care i-ai remarcat când i-ai întâlnit, apoi menționează pentru fiecare câte trei-patru trăsături.
3. Citiți, în clasă, câteva dintre acestea și faceți observații privind felul în care sunt prezentați colegii. Observați, de asemenea, utilizarea corectă a categoriilor semantice, organizarea secvențelor și modalitățile de realizare a expresivității.
4. Schițează portretul unei persoane care merită admirația ta.

PORTOFOLIU

JURNAL DE CLASA A VII-A

- Realizează un jurnal.
- Notează întâmplări amuzante sau care te impresionează pe parcursul clasei a VII-a.
- Povestește-le detaliat sau pe scurt.
- Spune de ce ți-a atras atenția întâmplarea respectivă.
- Dacă poți, lipește și fotografii.

ELEVUL DIMA DINTR-Ă ȘAPTEA

Prima zi de școală

de Mihail Drumeș

Când mă trezesc, e aproape întuneric în odaie. Trag perdelele și deschid larg fereastra în revărsatul zorilor. Afară plouă mărunț și cerul greu, de plumb, s-a lăsat jos de tot, încât aș putea să-l ating cu mâna.

Ce vreme frumoasă era ieri. Și acum... Păcat! Tocmai în prima zi de școală!

Sunt trist, bolnav de trist. Nu mă doare nimic, simt numai o apăsare, parcă s-ar fi îngreunat aerul și mă zdrobește. Aș vrea să plec acasă, mi-e dor de mama, de moș Ionuță, de Grivei, de toți ai mei. Aici mă simt singur, străin, părăsit. Îmi vine chiar să plâng.

Cealalți sunt în sufragerie. Marița îmi aduce cafeaua cu lapte, dar nu m-ating de ea. Nu mi-e foame.

— Ce ai? mă întreabă Magotu.

— Nimic.

Ce pot să-i spun? Vine și Lotte. Și-a îmbrăcat uniforma de școlăriță și e schimbată mult. Poartă șorț negru și rochie cu guleraș alb, brodat. Aș vrea ca ea să mă întrebe de ce nu beau cafeaua cu lapte, dar nu mă întreabă. Asta mă întristează și mai mult.



Magotu zice să nu iau ghiozdanul cu mine, pentru că astăzi nu facem lecții. Nici mâine, nici în restul săptămânii. El știe, e elev vechi, cu experiență.

Zgără pleacă cel dintâi, școala lui e departe, face aproape un kilometru pe jos. După un timp, plec și eu cu Magotu. Cuviosul Gigi rămâne s-o conducă pe Lotte, fiindcă au același drum.

Pe coridoarele liceului, e o larmă asurzitoare: elevi din toate clasele forfotesc încoace și-ncolo, fără astâmpăr, ca apa răscolită. Cei mici se fugăresc unii pe alții, scoțând țipete ascuțite. Ceilalți, din clasele superioare, se strâng în grupuri și discută zgomotos. [...] Au venit și părinții, la ora nouă are loc sfeștania, la care toți trebuie să ia parte.

Trecem pe lângă un elev care stă rezemat de-o fereastră și citește o carte. Privirile mele se încrucișează cu ale lui, ca două fulgere. Are ochii mari, neasemuiți de mari și de luminoși, aduce puțin cu actorul de cinema Mosjugin, care-i slăbiciunea mea.

— Cine-i băiatul acela? Îl cunoști? Îl întreb pe Magotu la ureche.

— E unu, Șoimaru... dintr-a V-a. Face pe poetul în păpurii. Ai ceva cu el?

— Nu, nimic... Voiam numai să știu... așa, din curiozitate. Clasa noastră e în fundul coridorului, pe dreapta, lângă a VIII-a. Când deschid ușa, simt cum îmi bate inima de emoție. Ivirea lui Magotu stârmește țipete de bucurie. Băieții își părăsesc locurile, se reped buluc asupra lui. Străngerile de mână, îmbrățișările și pupăturile nu mai conțin. La mine trag cu coada ochiului, sfioși, ca și cum s-ar întreba: „Cine-o mai fi și ăsta?” Magotu îmi face cunoștință cu o mulțime de colegi, așa încât nu-i chip să le țin minte numele tuturor. Mi-a fost de folos, dacă veneam singur, m-aș fi simțit foarte stingher. Căutam loc într-una din bândile din fund. Dar sunt ocupate de cei care s-au grăbit să vină devreme, într-adins pentru asta. Lui Magotu nu-i convine. Ochește o bancă marcată cu două șepci.

— Cine șade aici?

— Domisol și Gâlbează. Au ieșit adineauri pe sală.

— S-au fript.

Le ia șepcile și le mută într-o bancă mai în față.

— Aici e de noi. Hopa, stabilizează-te! Îmi spune.

— Să nu se supere colegii, îl previn.

— Nu există... Scurt pe doi...

— De ce nu vrei să schimbăm? Uite colo, banca a treia... E liberă.

— Ce?! Mai bine mă spânzur!

Nu înțeleg de ce ține morțiș să stăm în fundul clasei. Din primele rânduri poți să auzi mai bine explicațiile profesorului. Magotu însă nu se gândește la asta. Zice că aici se poate dormi în timpul lecțiilor, iar la teze se copiază în lege, fără să fii prins.

Ce nostim e Magotu! Nu-mi închipui cum un elev poate să doarmă în timpul lecțiilor. Și de ce trebuie să copieze?

Întră în clasă un coleg înalt și deșirat, cu capul lunguiet.

— Ehe! Iacă și Păleață! se aud strigăte.

Aflu că-l cheamă Zegheanu Lascăr și că e fiul profesorului de franceză poreclit Damigeană. Dă mâna cu fiecare și ne anunță că ne-a venit un nou profesor de matematici, domnul Popovici, în locul lui moș Pentagon, scos la pensie, și că ăsta e dat dracului, urgia lui Dumnezeu.



Mihail Drumeș
(1901-1982)

Pe numele lui adevărat Mihail V. Dumitrescu, Mihail Drumeș a fost un dramaturg, nuvelist și romancier foarte popular în perioada interbelică. O perioadă a predat la liceu, apoi a trecut în învățământul superior.



Mulți încremenesc de spaimă și cer mereu deslușiri. Mă uit pe furiș la Stănescu Barbu, care șade alături de noi. Ține picioarele pe lângă bancă, deoarece e prea strâmtă pentru el, un adevărat uriaș. Are fălcile mari, aduse în afară; nu m-aș mira dacă s-ar apuca să mănânce pietre cu ele. Aflu că știe o mulțime de arii și vocea lui e atât de puternică, încât vibrațiile ei au crăpat odată un geam. De altfel, e cel mai bătrân din clasă, în vârstă de 22 de ani.

Toți elevii îi spun Basu, chiar și unii profesori. Am aflat pentru ce: odată a venit în turneu vestitul Dimănescu-Basu și a cântat *Bortî Godunov*. După reprezentație, liceenii i-au făcut o manifestație de simpatie. Din mijlocul lor, Stănescu Barbu, cu vocea lui groasă, striga cât îl ținea gura:

— Trăiască Dimănescu-Basu!

Cică marele cântăreț, auzindu-l, a tresărit de surprindere, l-a chemat la el și strângându-i mâna, i-a prezis un viitor strălucit dacă va urma Conservatorul.

Din ziua aceea, băieții l-au poreclit Basu și așa i-a rămas numele.

În vremea asta, vine Domisol și-i cere socoteală lui Magotu, fiindcă i-a ocupat locul. Magotu face pe inocentul, spunând că e locul lui, că n-a găsit nicio șapcă pe pupitrul și e gata să jure. Asta îl întărește pe Domisol, se face roșu și gâfâie, deoarece e foarte gras.

— Nu înțelegi să nu mă plictisești? Am martori că eu am ocupat întâi banca. Spunând asta, Magotu îi întoarce spatele.

Domisol nu se dă bătut și-l trage de mână.

— Domisol, ascultă, când ți-oi da una, lei pe Si din pod, se înfurie Magotu.

— Ce-i acolo? se aude vocea lui Basu, potolește-te, Domisol, că intri în fabrica de tăbăcărie și-i vai de pielea ta. Avem nevoie de liniște.

Intervenția lui Basu curmă neînțelegerea. Domisol se retrage și mormăie îmbufnat.

Deodată, Gâlbează dă buzna în clasă și anunță:

— Dom' director! Dom' director!

Toți se împrăștie ca potârnicile, sărind de-a valma peste bănci până-și găsesc locurile. Se face tăcere.

Intră directorul. Clasa zvăcnește în picioare, ca un arc declanșat.

— Bună dimineața, băieți!

Se urcă la catedră și ne măsoară cu privirea. Apoi întreabă:

— Au venit toți?

Lipsește câțiva. Trebuie să fim 37, și nu suntem prezenți decât 31.

— Văd că v-ați aranjat în bănci, urmează el. Dima e aici? Mă ridic.

— Da, domnule director!

— De ce te-ai așezat tocmai acolo, în fund? Treci în față, în rândul întâi, cu Niculescu.

— Da, domnule director.

Mă mut în banca întâi. Magotu are o mină nenorocită. Îmi pare rău, dar ce pot face?

— Acum, continuă directorul, mergeți doi câte doi în amfiteatru unde are loc sfeștania și păstrați liniștea. Zegheanu, tu ai să supraveghezi ordinea.

După ce pleacă directorul, ne ridicăm și dăm fuga în amfiteatru.

În amfiteatrul liceului, foarte încăpător, s-au adunat toate clasele. În rândurile din față stau părinții și rudele elevilor. Așteptăm ca din clipă în clipă să vină preotul și corpul didactic.

DACĂ VREI SĂ ȘTII MAI MULT

Până în anii 1990, sălile de clasă erau mobilate cu bănci pentru două persoane. Acestea erau fixate în podea, pe trei rânduri, iar scaunele se rabatau.

Întâmplarea face să se așeze lângă mine Șoimaru, elevul cu ochi răscolori ca Mosjukin. Ne pomenim vorbind împreună, de parcă ne-am cunoaște de cine știe când. Îl întreb ce carte e aceea pe care o citește. Mi-o arată: *Les Fleurs du mal*¹, de Baudelaire.

— *Alors vous connaissez à fond le français, n'est-ce pas?*²

— *Mais naturellement*, răspunde el, *puisque maman est française...*³

Sunt bucuros că am găsit un coleg cu care să mă pot întreține în limba lui Voltaire.

Ne prezentăm singuri. Când aflu că îl cheamă Cătălin Șoimaru, tresar de bucurie. Cătălin! Ce nume frumos! Cât mi-ar fi plăcut să mă cheme și pe mine așa.

Magotu și alți liceeni, printre care Ploșniță, Gălbează și Corcoduș, trag cu urechea la discuția noastră și ne parodiază vorbind o franțuzească de baltă, care ne stârnește hohote de râs.

Tarzan, un coleg înalt și frumos ca un artist, îl întreabă ceva pe Magotu, încet, la ureche. Acesta îi răspunde:

— A stat 13 ani în Occident și 4 în Orient! E născut în insula Java din Oceanul Pacific.

Înțeleg că-i vorba despre mine. De ce s-o fi apucat Magotu să bată câmpii? Nu trece mult și mă întreabă:

— Nu mi-ai spus: de unde te cunoaște Michiduță? Michiduță e directorul liceului.

— E prieten cu tata. Au fost colegi de facultate.

— Daaa? face el mirat. Atunci stăm bine, la puterea a doua, cu direcția, fiindcă îl cunoaște și Dona Bianca.

Abia acum înțeleg de ce tata nu mă dăduse la internatul profesorului Pleșea, cum voia la început. Desigur, directorul i-o recomandase pe Dona Bianca.

Preotul vine urmat de Michiduță, profesori și alte personalități craiovene, care se așază pe scenă. Printre ei este și tatăl lui Tarzan, primarul orașului.

Magotu mi-i arată pe profesori, ca să-i cunosc, și-mi spune cum îi cheamă. Fiecare dintre ei are câte o poreclă, afară de Iliuță, profesorul de română.

Dă Dumnezeu și se isprăvește slujba religioasă, lungă ca o zi de post și fără noimă, pentru că n-o ascultă nimeni. În vreme ce preotul oficiază, fără glas și fără fast, oamenii vorbesc nestingheriți între ei. Directorul ține o cuvântare ocazională, adică o citește (și numai el știe ce a citit), apoi vine rândul lui Damigeană, profesorul de franceză, tatăl lui Pălează. E un bărbat voinic, bine clădit, cu ochi ageri, vulturoși, mustați țepoase, răsucite în sus, și fața roșie ca sfecla.

— E afumat răul îmi șoptește Magotu.



DACĂ VREI SĂ ȘTII MAI MULT

• **Charles-Pierre Baudelaire** a fost un poet francez care a revoluționat lirica franceză și europeană prin originalitatea volumului *Les Fleurs du mal*.

• **Voltaire**, pe numele său adevărat François-Marie Arouet, a fost un scriitor și filozof al Iluminismului francez.

INTERDISCIPLINAR



Java este o insulă indoneziană, cea mai populată din lume. Capitala Indoneziei, Jakarta, se află pe această insulă. Este a 13-a insulă din lume ca mărime și s-a format în urma unor erupții vulcanice.

¹ Florile răului (lb. fr.)

² Așadar, știți bine franceza, nu-i așa? (lb. fr.)

³ Desigur, pentru că mama e franțuzoică... (lb. fr.)



Pentru a afla mai multe despre experiențele trăite de elevul Dima din clasa a VII-a, CITEȘTE INTEGRAL volumul.

L-au poreclit Damigeană din cauză că-i place să bea. Aud însă că-i unul dintre profesorii cei mai inteligenți și culti din liceul nostru. Vorbește înflăcărat, cu fraze alese, ca din carte, pe care le împodobește cu gesturi potrivite, așa încât toată lumea îl ascultă furată. Când termină, curg ropote de aplauze.

— Fiu-său îi calcă pe urme cu „damigeană”, mai şușotește Magotu.

Cu toate astea, Păleață e premiantul clasei. Nu-mi vine să cred. Îl întreb și pe Niculescu, noul meu tovarăș de bancă, și el tot așa îmi spune. Mi se pare foarte ciudat.

Solemnitatea se isprăvește. A ținut mai bine de două ceasuri. Mă despart de Șoimaru cu o caldă strângere de mână și-l invit pe la mine, să mai stăm de vorbă. El îmi făgăduiește. Apoi ne ducem să vedem dacă s-a afișat programul de cursuri. Nu s-a afișat încă.

— Mai bine, zice Magotu. Hai s-o luăm din loc.



Discutăm despre text

OBSERVĂM

1. Transcrie din text patru cuvinte care fac parte din câmpul lexical al școlii.
2. Scrie sinonime potrivite în context pentru următoarele cuvinte: *odaie, apăsare, s(-o) conducă, nu conțin, stingher, marcată, deslușiri*.
3. Construiește enunțuri în care să folosești omonimele următoarelor cuvinte: *poartă, mine, cer, arii, mare*.
4. Explică sensul expresiilor și alcătuiește cu trei dintre ele enunțuri: *cerul... s-a lăsat jos; încoace și-ncolo; strângeri de mână; trag cu coada ochiului; scurt pe doi; scos la pensie; s-o luăm din loc*.
5. Motivează folosirea celui de-al doilea semn al exclamării în secvența: „Și acum... Păcat! Tocmai în prima zi de școală!”. Scrie două enunțuri în care să întrebuințezi semnul exclamării în alte două situații.

EXPLORĂM ȘI ÎNVĂȚĂM

1. Precizează cine relatează întâmplările și la ce persoană; apoi extrage din text fragmente care ilustrează răspunsul dat.
2. Menționează spațiile în care se petrece acțiunea în fragmentul citat.
3. Transcrie din text un cuvânt/grup de cuvinte care reprezintă un indice temporal al acțiunii.
4. **Lucrați în grupe** de câte patru-cinci elevi și realizați planul simplu de idei al textului. Prezentați apoi oral ideile principale, recurgând la metoda ștafetei.
5. Folosind planul de idei, completează, pe caiet, un tabel asemănător celui de mai jos, în care să urmărești momentele subiectului pentru textul propus.

Momentul acțiunii	Ideea	Cuvinte-cheie
Expozițiunea		
Intriga		
Desfășurarea acțiunii		
Punctul culminant		
Deznodământul		

PORTOFOLIU

EXPRESII ȘI CITATE

- Selectează, din textele citite, expresii sau fragmente care ți-au atras atenția.
- Notează autorul și opera din care le-ai extras.
- Poți salva expresiile și/sau citatele pe fișe, într-o agendă sau pe computer.





Aflăm

Textul în care ideile, impresiile, părerile sunt exprimate în **mod indirect**, prin intermediul acțiunii la care iau parte personaje, se numește **text epic**.

Într-un text epic sunt relatate o serie de evenimente, întâmplări, care constituie **acțiunea**. De cele mai multe ori, acțiunea este relatată respectându-se **cele cinci momente ale subiectului** (expozițiunea, intriga, desfășurarea acțiunii, punctul culminant, deznodământul).

La acțiune iau parte **personaje** (principale, secundare, episodice, figuranți), care pot fi ființe umane, animale, obiecte.

Vocea din textele epice se numește **narator**, acesta putând relata întâmplările la persoana a III-a (narator obiectiv, narațiune la persoana a III-a) sau la persoana I (narator-personaj, subiectiv, narațiune la persoana I).

Acțiunea este plasată în **timp** și **spațiu** , așadar, în textele epice există repere spațiale și temporale.

În textele epice se îmbină cele trei tipare textuale: **narativ** , **descriptiv** și **dialogat** .

INTERPRETĂM

1. Activitate pe grupe. Discutați despre felul în care este primit Dima de noii colegi, în prima zi de școală. Considerați că se simte în largul lui atunci când altcineva ia decizii în locul lui? Prezentați-le colegilor concluziile voastre. Motivați răspunsul.

2. Care crezi că este cea mai importantă trăsătură de caracter a lui Dima? Motivează-ți alegerea.

3. Scrie pe o coală A4 cât mai multe trăsături de caracter ale lui Dima, așa cum reies din textul citat. Copiază apoi, în caiet, tabelul de mai jos, pentru a identifica modalitățile de caracterizare a personajului.

Atunci când în textul epic naratorul este obiectiv și relatează la persoana a III-a, caracterizarea directă a personajului se realizează și de către narator.

Caracterizare	Modalitatea de caracterizare	Trăsătura	Citatul
Directă	de către alte personaje		
	autocaracterizare		
Indirectă	prin comportament		
	prin fapte		
	prin limbaj		
	prin gesturi, mimică		
	prin vestimentație		
	prin mediul în care trăiește		
	prin relația cu alte personaje		

4. Formulează o întrebare pe care ai dori să o adresezi personajului principal al fragmentului, referindu-te la ceea ce te-a nedumerit în privința acestuia.

5. Menționează o valoare personală pe care o poți corela cu una dintre valorile personajului din fragmentul citit, motivând alegerea.

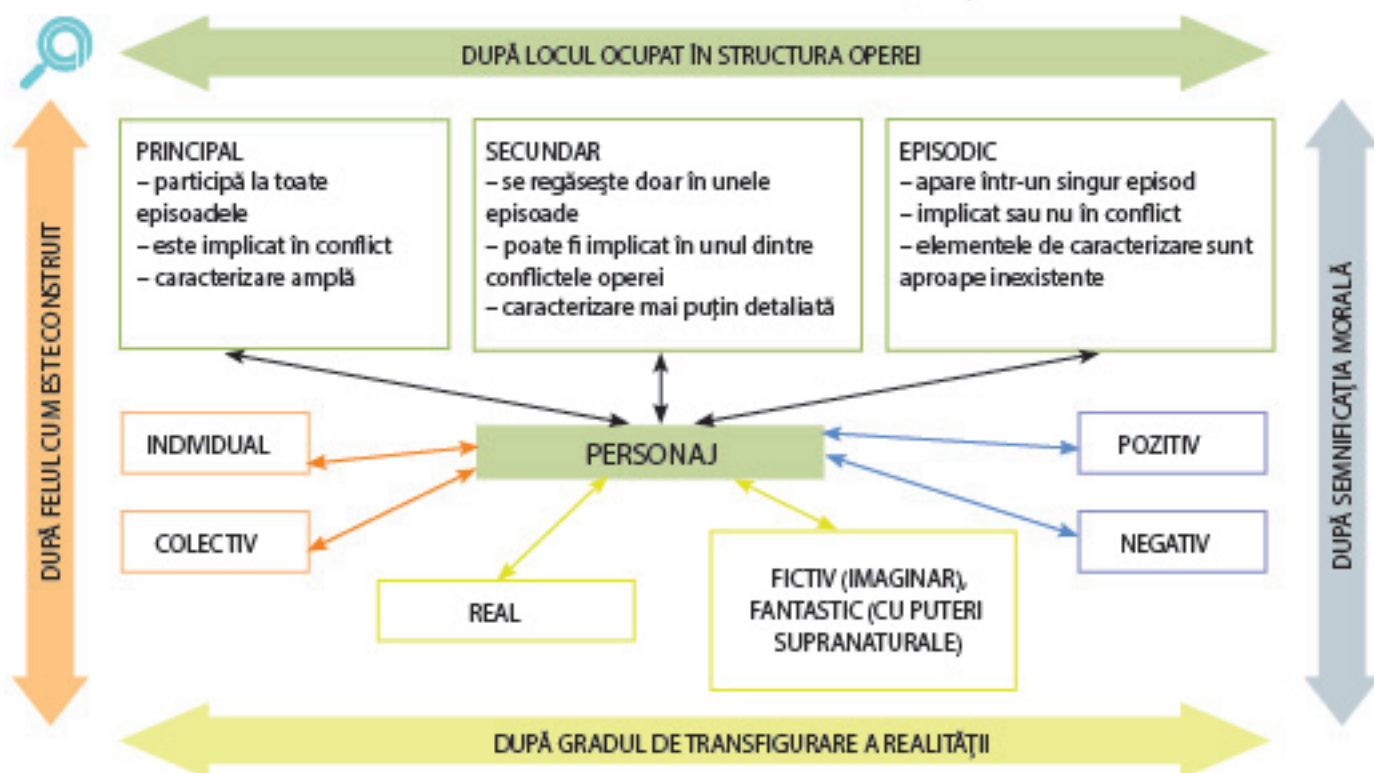


Reținem

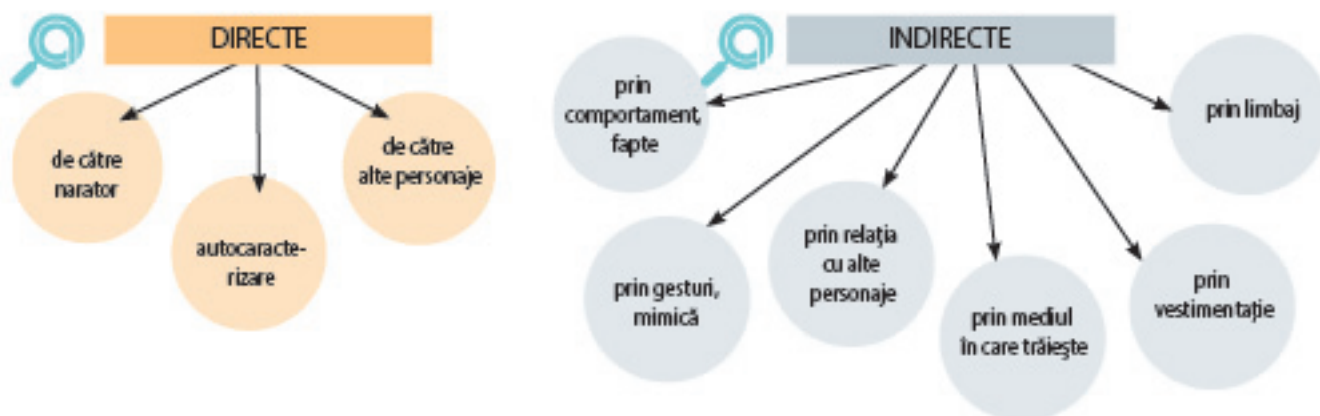
Autorul/scriitorul este cel care creează lumea imaginară a operei.

Naratorul este vocea delegată de autorul unei opere epice pentru a relata obiectiv/subiectiv întâmplări, fapte sau evenimente.

Personajul (din fr. *personnage*, cf. lat. *persona* – deschizătură în masca actorilor antică prin care aceștia rosteau cuvintele) este participantul la acțiunea unui text literar și reprezintă un tip semnificativ, o individualitate cu trăsături fizice și morale distincte, pusă în lumină de un șir de întâmplări situate într-un anumit cadru temporal și social.



Mijloacele de caracterizare constituie modul în care scriitorul prezintă trăsăturile fizice și morale ale personajului, integrându-l prin desfășurarea acțiunii într-o anumită epocă, într-un anumit mediu și într-o anumită categorie umană.





Îeșim din lumea textului – Reflectăm

1. Lucrați în perechi. Realizați un jurnal cu dublă intrare cu titlul *Școala, primul orizont al cunoașterii*. Afișați în clasă materialele obținute, apoi exprimați-vă părerea despre lucrările colegilor, atașând fiecărui produs post-it-uri de culori diferite.

2. Imaginează-ți că ești Dima, personajul principal din fragmentul *Prima zi de școală*, de Mihail Drumeș. Redactează un text narativ, de 150-300 de cuvinte, în care să prezinți momentul în care ți-ai reîntâlnit colegii în prima zi de școală.

3. Redactează un text narativ, de 40-70 de cuvinte, care ar putea constitui un alt punct culminant al fragmentului din romanul *Elevul Dima dintr-a șaptea*, de Mihail Drumeș.

4. Prezintă-le colegilor, într-un mod cât mai atractiv și creativ, un personaj dintr-o lectură parcursă de tine, motivând alegerea.



REDACTARE – CARACTERIZARE DE PERSONAJ. ETAPELE SCRIERII (RESCRIERE ȘI CORECTARE)

1. Într-o compunere, de 100-150 de cuvinte, caracterizează personajul Dima. Vei avea în vedere:

- notarea a două date de identificare a personajului (vârstă, origine, portret fizic etc.);
- identificarea a patru trăsături ale personajului;
- ilustrarea acestor trăsături cu secvențe din text;
- precizarea mijloacelor de caracterizare;
- corelarea unei valori personale cu una dintre valorile personajului;
- coerența și corectitudinea exprimării.

Înainte de a scrie textul propriu-zis, realizează un plan al acestuia, având în vedere schema de mai jos. Folosește o ciornă pentru planul textului și pentru forma inițială a acestuia. Rescrie textul pe o foaie A4 după ce i-ai dat coerență, claritate și ai corectat greșelile de literă, ortografie și punctuație.



Introducere

- prezentarea sumară a autorului și a operei;
- identificarea personajului: cine este, încadrare tipologică (principal/secundar, pozitiv/negativ; individual/colectiv; real/imaginar/simbolic), nume, vârstă, rolul său în familie, în societate;
- împrejurările în care este surprins personajul.

Cuprins

- însușirile fizice și morale ale personajului, așa cum se desprind ele din:
 - prezentarea directă făcută de narator, alte personaje, personajul însuși (autocaracterizare);
 - prezentare indirectă făcută prin fapte, comportament, gesturi, relația cu celelalte personaje, aspectul vestimentar, încadrarea într-un anumit mediu, limbaj etc.
 - compararea personajului cu alte personaje din același text sau din alte texte citite.

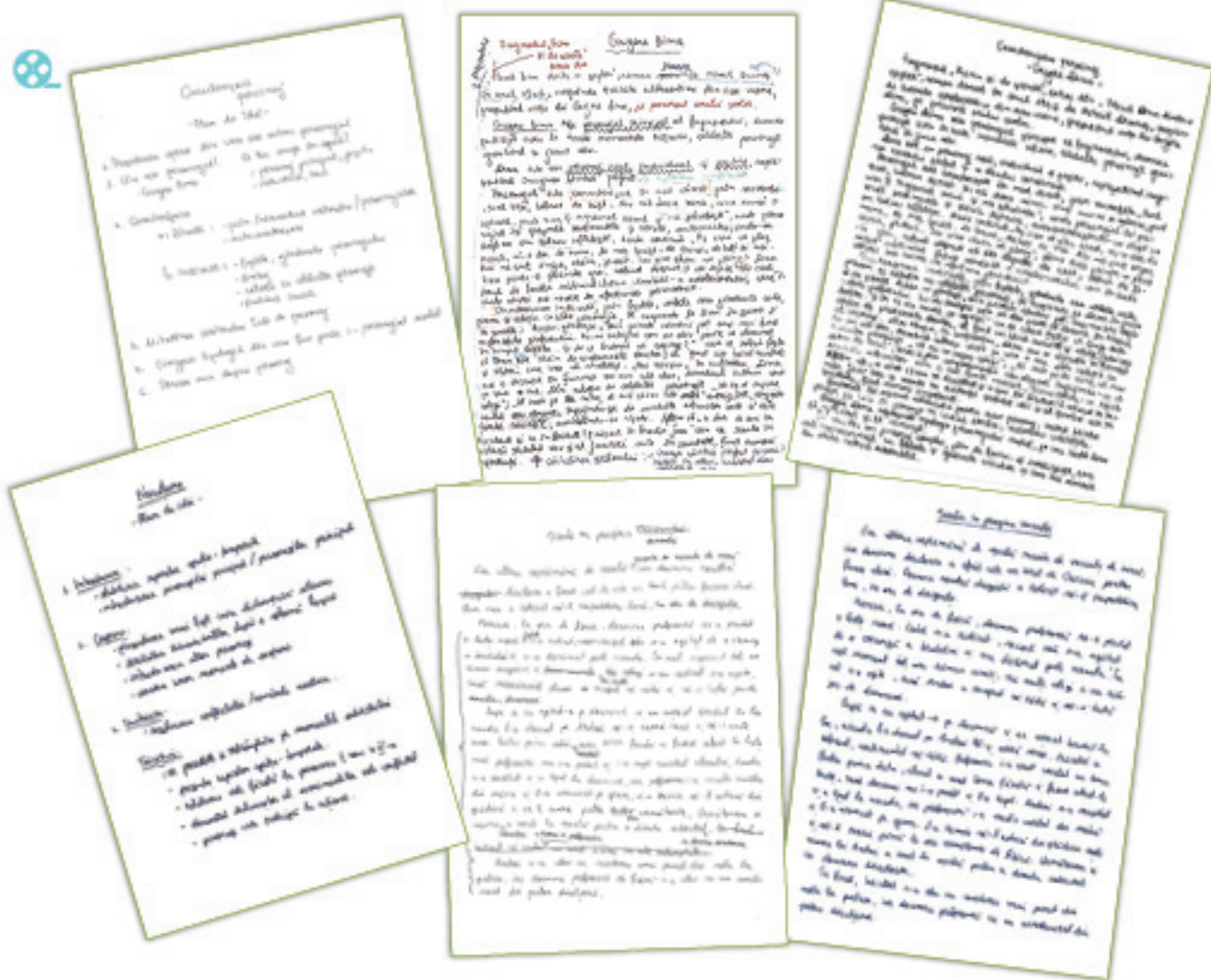
Inchidere

- aprecieri legate de tipologia reprezentată de personaj; atitudinea scriitorului și a cititorului față de personaj.

2. Fă schimb de compuneri cu un coleg de clasă. Fiecare va citi compunerea celuilalt și va realiza o evaluare a acesteia, utilizând o fișă asemănătoare celei de mai jos.

Criteriu	Respectat	Nerespectat	Parțial respectat
Compunerea are introducere, cuprins și încheiere.			
Sunt identificate patru trăsături ale personajului.			
Trăsăturile personajului sunt ilustrate cu secvențe din text.			
Sunt precizate mijloacele de caracterizare.			
Este precizată o valoare comună cu a personajului, explicându-se alegerea făcută.			
Compunerea este revizuită pentru a-i da coerență.			
Compunerea este scrisă fără greșeli de ortografie și de punctuație.			

3. Redactează un text narativ, de 150-300 de cuvinte, în care să relatezi o întâmplare petrecută la școală. Vei ține cont de succesiunea întâmplărilor și de momentele subiectului, acordând atenție etapelor scrierii unui text.



ELEMENTE DE CONSTRUCȚIE A COMUNICĂRII – ENUNȚUL. PROPOZIȚIA. FRAZA



Citim

„Dascălul întinse brațul spre cuvintele scrise, cu un gest maiestuos. **Gestul acesta fu ca izbucnirea unei mine.** Bărbați, femei, copii, toți săriră și s-apropiară de tablă, strigând *bravo* de răsună sala. **Mumele uimite suspinau sub bonetele înhorbotate.** Lacrimi de bucurie izvorau din ochii lor odată frumoși poate, dar acum stânși și împregiurați de un cerc purpuriu; aste lacrimi, strecurându-se pe lângă zbărciturile nasului ca pe niște uluce firești, ajungeau sub buza de dedesubt, unde barba întoarsă înăuntru le oprea ca o stavilă. Bunele bătrâne nu se puteau dumeri cum de sunt atât de învățați drăguții lor și, clătinând din cap, priveau pe dascăl ca pe o ființă supranaturală.

Bărbații îl felicitau, îi mulțămeau și strigau *aferim* de se zguduiau păreții; și bătrânul socolean, doborât sub grindina laudelor și a aferimilor, se lăsase pe un scaun, unde-l împregiuraseră copiii, amețit, cuprins, ca acel împărat roman ce striga la moartea sa: „Je sens que je deviens dieu!”¹

Ce făceam eu în vremea aceasta? **Eu rămăsesem incremenit, cu ochii holbați, cu gura căscată,** căci nu înțelegeam nimic, eu care mă țineam că știu ceva!

Dascălul acesta luă în ochii mei un chip măreț, academic, piramidal, neînțeles ca și sinonimele sale; mi se părea că văd un Platon, un Aristotel...

Cât mă umilise de tare! Cum îmi căzuse trufia! Cât mă simțeam de mic în asemănare cu băietul acel ce scria *sară și vie* în trei osebite feluri!”

(Costache Negruzzi, *Cum am învățat românește*)



OBSERVĂM

- Citește cu atenție textul, apoi rezolvă cerințele.
- a. Extrage din text o propoziție interogativă și una exclamativă.
- b. Indică numărul de predicate din ultimul alineat.
- c. Selectează din text o propoziție dezvoltată și transform-o în propoziție simplă.
- d. Subliniază predicatele din secvența următoare: „Bunele bătrâne nu se puteau dumeri cum de sunt atât de învățați drăguții lor și, dătinând din cap, priveau pe dascăl ca pe o ființă supranaturală”.
- e. Identifică propoziția corespunzătoare fiecărui predicat din secvența de mai sus.

Dicționar

înhorbotat = împodobit cu dantelă
uluce = jgheaburi
stavilă = piedică, barieră
aferim = admirabil, bine, perfect, bravo

DACĂ VREI SĂ ȘTII MAI MULT

- **Platon** a fost un filozof din Grecia antică și fondatorul Academiei din Atena.
- **Aristotel** a fost unul dintre cei mai importanți filozofi ai Greciei antice, un dascăl al filozofiei universale, spirit enciclopedic, fondator al propriei școli.

¹ Simt că devin zeu! (lb. fr.)



Ne amintim

Propoziția este comunicarea cu un singur predicat.

Propozițiile pot fi clasificate astfel:

1. după scopul comunicării:

- a. **asertive** (când se oferă informații): *I-am răspuns fără ezitare la întrebare.*
- b. **interogative** (când se solicită informații): *Care este cel mai scurt traseu?*
- c. **exclamative** (când comunicarea este însoțită de o stare afectivă): *Cât de isteț este!*

d. **imperative**: *Vino mai repede!*

2. după alcătuire:

a. **simple** (alcătuite numai din părți principale de propoziție: subiect și predicat; predicat): *A venit toamna. Plouă.*

b. **dezvoltate** (alcătuite din predicat, subiect și alte părți de propoziție – atribut, circumstanțial sau complement): *Dascălul întinse brațul spre cuvintele scrise.*

3. după aspectul predicatului:

a. **afirmative**: *Mihai se plimbă cu bunica lui.*

b. **negative**: *Azi nu am făcut sport.*



Aflăm

Fraza este un enunț alcătuit din două sau mai multe propoziții. Numărul propozițiilor dintr-o frază este determinat de numărul predicatelor identificate.

Exemplu: *Am auzit¹/că i-ai făcut o farsă²/cui s-a ascuns în camera ta.³*



Exersăm



- Citește cu atenție textul pentru a răspunde la cerințe.

JOCUL CULORILOR

„NU-L ȘTII?”

Păcat!

Dezvoltă imaginația, spiritul de observație, simțul culorilor, și mai ales se poate juca peste tot. Acasă, în tramvai, la școală. Când unul pronunță o culoare, tu trebuie să-i arăți un obiect în care se găsește acea culoare, și asta rapid, cât numără până la cinci. Altfel, pierzi jocul. E un joc pasionant. Uită de toate, de joc, profesori, de lecții și, fără exagerare, chiar de recreații.

— Verde!

— Uite! În panglica mea.

— Galben!

— În lăntșorul de la gât.

— Albastru!

— În dunga de la ciorap...

— Violet. Violet o dată, violet de două ori; violet de trei ori...

— În călmară! Uf! De-abia l-am găsit!

Fata răsuflă ușurată. La tablă, profesorul desenează harta Africii, iar în clasă nu se aude decât mersul mărunț al creioanelor pe maculatoare...”

(Mircea Sântimbreanu, *Recreația mare*)



1. Subliniază predicatul din ultimul alineat al textului de la pagina 26, menționând câte propoziții ai descoperit.

2. Transcrie din text câte o propoziție: afirmativă, exclamativă, asertivă, dezvoltată.

3. Transformă propoziția dezvoltată identificată la exercițiul anterior într-o propoziție simplă.

4. Analizează următoarea propoziție după toate criteriile de clasificare: *Fata răsuflă ușurată.*

5. Continuă fraza următoare, adăugând încă o propoziție dezvoltată care să exprime bucuria descoperirii: „Dezvoltă imaginația, spiritul de observație, simțul culorilor, și mai ales se poate juca peste tot”.



RAPORTUL DE COORDONARE. CONJUNCȚIA



Citim

„Eu, fiind ascuns în cămară, cum aud unele ca aceste, iute mă sui în pod, umflu pupăza de unde era, sar cu dânsa pe sub streșina casei și mă duc de-a dreptul în târgul vitelor s-o vând, căci era tocmai luna, într-o zi de târg.”

(Ion Creangă, *Amintiri din copilărie*)

OBSERVĂM

Lucrați în perechi.

- Identificați propozițiile din fragmentul de mai sus.
- Observați ce legături se stabilesc între propoziții.
- Precizați prin ce sunt legate între ele propozițiile.



Aflăm

Raportul de coordonare se realizează între termeni și construcții sintactice de același fel sau care stau pe același plan:

• părți de propoziție: *Merele și perele sunt foarte gustoase.* (leagă termenii subiectului multiplu) *Am stabilit aici și acolo ce vom face mai departe.* (leagă două circumstanțiale de loc)

• propoziții (principale ori secundare cu același termen regent): „...umflu pupăza de unde era, / sar cu dânsa pe sub streșina casei / [și] mă duc de-a dreptul în târgul vitelor...” (leagă propoziții principale)

Eu știu/ce am de citit / [și] ce carte voi împrumuta de la bibliotecă. (leagă două propoziții secundare/subordonate)

Raportul de coordonare se realizează prin:

1. **Juxtapunere** = alăturare (semne de punctuație: punct-și-virgulă [;], virgulă [,]).

2. **Joncțiune** = cu elemente de relație (conjuncții).

Conjuncția este partea de vorbire neflexibilă care exprimă raporturi sintactice la nivelul propoziției sau la nivelul frazei. Conjuncțiile prin care se realizează raportul de coordonare se numesc **conjuncții coordonatoare**.

• După formă, conjuncțiile pot fi:

a. **simple**: și, dar, iar etc.

b. **compuse**: deci etc.

DACĂ VREI SĂ ȘTII MAI MULT

După rolul lor în frază, propozițiile pot fi:

- **principale** – când au înțeles de sine stătător, independent;
- **secundare/subordonate** – când depind de alte propoziții din frază.

Punctul-și-virgula realizează în frază raportul de coordonare; în propoziție, marchează o pauză mai lungă decât virgula.



NORME DE PUNCTUAȚIE

VIRGULA:

- realizează raportul de coordonare prin juxtaponere;
- marchează prezența unui substantiv/pronume în vocativ;
- se folosește înaintea conjuncțiilor adversative și concluzive.

DACĂ VREI SĂ ȘTII MAI MULT

Locuțiunile conjuncționale sunt grupuri unitare de cuvinte care se comportă în enunțuri ca o conjuncție: *precum și, cât și, numai că, prin urmare, ca atare, în concluzie, așa că.*

• După rolul lor în enunț, cele care ajută la stabilirea raportului de coordonare, pot fi:

- a. copulative** – ajută la exprimarea sau la negarea ideii de asociere: *și, nici;*
- b. adversative** – leagă unități sintactice care se opun una alteia: *dar, iar, însă, ci, ba;*
- c. disjunctive** – leagă unități sintactice care se exclud una pe alta: *sau, ori, fie;*
- d. concluzive** – ajută la exprimarea unei concluzii: *deci.*

Exemple: Exercițiile vor fi lucrate pe fișe,¹/iar problemele vor fi scrise în caiete.²/

Vei rămâne în București¹/sau vei pleca către Brașov?²/



Exersăm



1. Menționează care dintre următoarele conjuncții sunt coordonatoare: *și, căci, fiindcă, iar, că, dacă, sau, încât, nici, fie.*
2. Alcătuește câte un enunț prin care să demonstrezi omonimia următoarelor cuvinte: *și* (conjuncție, pronume reflexiv); *dar* (conjuncție, substantiv); *fie* (conjuncție, verb); *iar* (adverb, conjuncție).
3. Citește fragmentul următor, apoi rezolvă cerințele.



Fanii lui Harry Potter au un nou motiv de bucurie! Studiourile Universal de la Hollywood au redeschis parcul tematic din Orlando, care e „cel puțin la fel de spectaculos” precum cel din California.

Atracția principală a noului parc tematic este castelul Hogwarts, unde Harry Potter și prietenii săi învățau vrăjitorii. Conform CNN, noua atracție va aduce milioane de dolari.

La deschiderea oficială au fost prezente o mulțime de vedete, care au vizitat școala de magie și vrăjitorii, s-au plimbat cu expresul de Hogwarts, au cumpărat baghete magice și s-au delectat cu dulciurile magazinului „Honeydukes”.

Acesta nu este singurul parc tematic Harry Potter din SUA și nici din lume. Fanii celebrei serii de cărți *Harry Potter* pot să viziteze, de exemplu, și studiourile Warner Bros, în care au filmat actorii Daniel Radcliffe, Emma Watson și Rupert Grint.

(sursa: <https://www.protv.ro/divertisment/visul-tuturor-copilor-devenit-realitate-scoala-hogwarts-din-filmul-harry-potter-exista-uite-cum-arata.html>)

- a. Extrage din text două predicate și menționează felul lor.
- b. Transcrie o propoziție dezvoltată pe care s-o transformi într-o propoziție simplă.
- c. Transcrie din text două propoziții aflate în raport de coordonare și precizează prin ce mijloc s-a realizat.
- d. Indică ce parte de vorbire este cuvântul subliniat din structura *unde Harry Potter și prietenii săi învățau vrăjitorii* și raportul sintactic pe care îl stabilește.
- e. Transcrie din text o propoziție principală și una secundară/subordonată.



4. Numește părțile de propoziție legate prin conjuncții coordonatoare în enunțurile de mai jos.

- Feciorii și fetele au întins hora.
- Este un om binevoitor, dar nepriceput.
- În vacanță mergem la mare sau la munte.
- Emisiunea despre lectură a fost interesantă și instructivă.
- Omul harnic și cumpătat nu duce lipsă de nimic.
- Din librărie am cumpărat o carte de aventuri și un volum de poezii.

5. Transcrie conjuncțiile din textele următoare, menționând felul lor. Stabilește la ce nivel se realizează coordonarea (la nivelul propoziției sau la nivelul frazei).

a. „Omul sfințește locul, dar nu locul pe om.” (Anton Pann, *Povestea vorbei*)

b. „Cu tine două fete stau
Și torc în rând cu tine;
Sunt încă mici și tată n-au
Și George nu mai vine.”

(George Coșbuc, *Mama*)

c. „Micul prinț străbătu pustiul, dar nu întâlni decât o floare neînsemnată, mică și cu trei petale. O salută și o întreabă dacă știe unde sunt oamenii.”

(Antoine de Saint-Exupéry, *Micul prinț*)

6. Formulează enunțuri în care să introduci următoarele structuri:
iar/i-ar; sau/s-au.



Valorificăm

1. Redactează un text narativ, de 100-120 de cuvinte, în care să introduci cinci conjuncții coordonatoare.

2. Fă schimb de caiet cu colegul de bancă și subliniază pe textul acestuia, folosind culori diferite: o propoziție simplă, o propoziție dezvoltată, cele cinci conjuncții, două virgule cu rol diferit.

3. Imaginează-ți că te-ai întâlnit cu un personaj dintr-o carte citită sau dintr-un film/joc. Scrie un dialog, de 10-12 replici, despre lumea lui. Introdu în dialog tipuri diferite de propoziții, pe care le vei numi după scopul comunicării, după alcătuire și aspectul predicatului, și două fraze cu propoziții aflate în raport de coordonare.



Reținem



Proiect în echipă

(trei-patru membri)

„Parcuri tematice”

- Ce sunt acestea?
- Realizați o listă de parcuri tematice.
- Descrieți-l pe unul dintre ele și prezentați-l (în format PowerPoint, video, poster sau altul, ales de voi).



CONJUNCȚIA

- simplă
- compusă

- copulativă
- adversativă
- disjunctivă
- concluzivă

COORDONAREA

JUXTAPUNERE

JONCȚIUNE

LECTURĂ – TEXT NONLITERAR



Pătrundem în lumea textului

1. Scrie o definiție a școlii cât mai originală.
2. Realizează un cvintet sau un catren cu tema *școala* (cvintet – poezie cu cinci versuri; primul vers – un cuvânt care denumește subiectul; al doilea vers – două cuvinte, adjective, definesc caracteristici ale subiectului; al treilea vers – trei cuvinte, verbe, exprimă acțiuni; al patrulea vers – un enunț format din patru cuvinte, exprimă starea; al cincilea vers – un cuvânt, exprimă însușirea esențială a subiectului).

PRIMA ȘCOALĂ ROMÂNEASCĂ



Prima școală românească din Transilvania se află în Brașov, în interiorul curții Bisericii Sfântul Nicolae din cartierul istoric Șcheii Brașovului, care începe chiar de la porțile Ecaterina și Șcheii ale Cetății Brașovului. Aici s-au ținut primele cursuri de limba română, în 1583, iar diaconul Coresi și-a putut tipări primele cărți în limba română, în Transilvania. Actuala clădire datează din anul 1760, fiind declarată monument istoric, alături de întreg ansamblul arhitectural. În prezent, edificiul adăpostește „Muzeul Prima Școală Românească”.



Odată intrat în vechea clădire, aflu povestea școlii, a elevilor care învățau aici și a marilor nume care au dat creștinătății ortodoxe din Transilvania un nou sens pentru a continua lupta de supraviețuire. Școala și-a deschis porțile în 1495, iar aici aveau acces doar reprezentanții satelor, care urmau să devină dascălul, notarul sau chiar preotul satului. Viitorul elev aducea la școală o găleată de grâu, un car cu lemne și patru florini (bani cu care cumpărai trei-patru boi) și studia gramatică, învățătură bizantină, pilde din Biblie, dar și filozofia secolului al XVI-lea, citate din Aristotel, Democrit și alții. Elevii de atunci învățau cum se redactează documente oficiale și legi comerciale. Grație diaconului Coresi, aici au văzut lumina tiparului primele cărți în limba română. El a venit aici de la Târgoviște în 1556, când în biserică se folosea limba slavonă, iar preoții din Ardeal începuseră să traducă în limba română cărțile bisericești. A recunoscut imediat că în Ardeal era nevoie de cărți în limba română și a tipărit 39 de cărți, în 150-200 de exemplare. În muzeul școlii puteți vedea tipărița lui Coresi, alături de nouă exemplare coresiene. Tot aici se mai pot admira cărți ferecate în argint, documente de pe vremea lui Ștefan cel Mare, un hrisov din 1656, sălile „Tudor Ciortea” (muzică) și „Ștefan Mironescu” (pictură).

Odată ajunși în curtea bisericii, în fața dădirii Primei Școli Românești, veți afla că vechii șcheieni, românii din afara cetății Brașovului, care practicau negoțul cu Moldova, Muntenia și chiar cu Levantul, Balcanii, ajungând până departe în Siria și Egipt, au protejat prin danii lăcașul de cultură și învățătură. Cele aproximativ 4 000 de cărți vechi și peste 30.000 de documente, precum și numeroase obiecte muzeale stau astăzi strajă la temelia istoriei, oferind tuturor posibilitatea de a cunoaște adevărul care se derula istoric pe aceste meleaguri.

Sala „Anton Pann”

Această sală amintește nu numai de popasurile repetate ale marelui povestitor Anton Pann (de la care s-au păstrat valoroase cărți și documente), dar și de școala cea veche. Atestată de cronica locală la anul 1495, când „s-au zidit

școala și biserica”, școala din Șchei își confirmă existența în condițiile anului 1390, când se emite Bula papală a lui Bonifaciu al IX-lea.

Sala „Diaconul Coresi” (Tiparnița lui Coresi)

„Dac-am cetit, bine am ispitit și socotit și am aflat că toate tâlcuiesc, adeverează și întăresc cu Scriptura sfântă și mie tare plăcură și am scris cu tipariul voao fraților românilor să vă fie pre învățătură!” (Diaconul Coresi)

Mănat de aceste idealuri, diaconul Coresi și colaboratorii săi (Călin, Mănăilă, Șerban Coresi, Toma, protopopii Iane și Mihai ș.a.) au realizat primele cărți de circulație în limba română, făcând posibilă biruința definitivă a scrisului în limba poporului. Au fost tipărite între anii 1556-1588 circa 40 de titluri de carte în sute de exemplare, care s-au răspândit în toate ținuturile românești, consfințind astfel unitatea spirituală a acestui popor.

Dintre exponatele acestei săli menționăm: „Cazania a II-a” („Cartea românească cu învățătură”) tradusă în Șchei de protopopii Iane și Mihai; „Psaltirea”, „Sbomicul”, „Octoiul” ș.a. Aceste cărți au înscris în cultura română, după aprecierea lui Lucian Blaga, „întăiul mare poem al unui neam”.

Sala „Cartea, factor de unitate națională”

Muzeul „Prima Școală Românească” găzduiește și o expoziție dedicată cărții în istoria vitregă a culturii naționale românești. Aici sunt expuse ca argument cele mai valoroase monumente de limbă română medievală: „Biblia de la București” (1688), „Cazania lui Varlaam” (1643), „Îndreptarea legii de la Târgoviște” (1652), un „Tetraevanghel” miniat pe pergament din vremea lui Alexandru Lăpușeanu, manuscrise de înțelepciune creștină din secolul al XV-lea, cărțile Școlii Ardelene.

Complementar, cele peste 80 de hrisoave domnești, înscrise pe pergament și aurite, confirmă permanentele legături între ținuturile românești.

Sala „Cartea și cărțurari brașoveni”

Dascălii brașoveni au creat valori care au menținut nestinsă flacăra de cultură din Șcheii Brașovului. Copiști, traducători, creatori de limbă literară, muzică și artă, ei sunt reprezentați în această sală prin câteva dintre valorile adăpostite în arhiva istorică a muzeului. Menționăm între acestea: „Omiliarul”, din secolele XI-XII, „Molitvelnicul popei Bratu”, „Cronica protopopului Radu Tempea II”, alături de tablourile în ulei pe pânză ale fondatorilor Liceului „Andrei Țaguna”, realizate de Mișu Pop, precum și opereta „Crai nou” a lui Ciprian Porumbescu.

Sala „Cu Vatră”

Un mic colț etnografic, reprezentat de vatră, icoane pe sticlă și obiecte casnice specifice Șcheiului îi lasă vizitatorului o impresie afectivă pentru cunoașterea tradițiilor locale, alături de un costum de june și unul de juniță. Se recunoaște cu ușurință caracterul sătesc al Șcheiului în perioada medievală, comun tuturor satelor de la periferia cetăților, care își durau o biografie aparte, fiind nevoite să reziste cu greutate vitregiilor de tot felul.

Vă invităm să vizitați muzeul, precum și să intrați în frumoasa Biserică Sfântul Nicolae data viitoare când veți ajunge în Brașov. O plimbare prin Șcheii Brașovului va întregi imaginea acestui frumos oraș transilvănean.

(sursa: după <https://www.i-tour.ro/prima-scoala-romaneasca-un-muzeu-minunat-din-brasov/>)



INTERDISCIPLINAR



Ciprian Porumbescu
(1853-1883)

A fost un compozitor român, pe numele adevărat Golembiowski. Cele mai cunoscute opere sunt *Balada pentru vioară și orchestră*, opereta *Crai nou*, muzica de la cântecul *Pe-al nostru steag e scris Unire* (muzică folosită azi pentru imnul național al Albaniei) și muzica pentru fostul imn al României, *Trei culori cunosc pe lume*.



Proiect în echipă

(trei-patru membri)

„Școala de ieri și de azi”

• Găsește asemănări și deosebiri, referindu-te la: clase (număr de elevi, vârstă etc.); materii de studiat; mobilier; timpul petrecut la școală; profesori ș.a.



Textul nonliterar prezintă aspecte ale realității și are scopul de a informa sau de a convinge. Texte nonliterare pot fi: anunțul, reportajul, invitația, afișul, articolul de ziar/revistă/blog, articolul de dicționar etc.



Discutăm despre text

OBSERVĂM

1. Scrie pentru fiecare cuvânt câte un sinonim contextual: *începe, datează, povestea, dascăl, pildă, admira, ferecate.*
2. Precizează sensul cuvintelor, utilizând la nevoie *Dicționarul explicativ al limbii române*: *diaconul, edificiu, flori, tiparnița, miniat, manuscrise, pergamente.*
3. Alcătuieste enunțuri în care substantivul *școală* să aibă diferite înțelesuri.

EXPLORĂM ȘI ÎNVĂȚĂM

1. Stabilește tema textului.
2. Indică trei caracteristici prin care să încadrezi fragmentul într-un text nonliterar.
3. Precizează două motive pentru care ai vizita Muzeul „Prima Școală Românească” de la Brașov, folosind argumente preluate din text.
4. Descoperă în text cel puțin două cărți la care se face referire.
5. Explică, într-un text de 30-50 de cuvinte, ce reprezintă pentru localnici muzeul la care face referire textul.

INTERPRETĂM

1. Realizează, pe caiet, un tabel asemănător celui de mai jos, selectând informații din textul citit.

Știu	Vreau să știu	Am învățat
Muzeul „Prima Școală Românească” se află în Brașov.	Care au fost dascălii de la care au învățat copiii de-a lungul timpului aici.	despre Diaconul Coresi
...	...	...

2. Textul de mai jos evidențiază rolul învățaturii și al tiparului în cultura noastră. „Dac-am cetit, bine am ispitit și socotit și am aflat că toate tâlcuiesc, adeverează și întăresc cu Scriptura sfântă și mie tare plăcură și am scris cu tipariul voao fraților românilor să vă fie pre învățătură!”

(Diaconul Coresi)

Scrie un text, de 50-70 de cuvinte, în care să-ți exprimi părerea despre rolul tiparului în cultura românească și universală.

3. Scrie numele a două personalități care apar în textul citat și caută informații despre ele pentru a le împărtăși colegilor. Vei prezenta informațiile atractiv și original, folosindu-te de mijloacele de informare moderne (afiș, blog, prezentare PowerPoint, film, expoziție de fotografie etc.).



Îleșim din lumea textului – Reflectăm

1. Realizează un afiș prin care să promovezi Muzeul „Prima Școală Românească”, din Brașov.
2. **Lucreți în echipe** de cinci elevi și realizați un jurnal de călătorie în care să prezentați locuri din țara noastră sau din alte țări pe care le-ați vizitat sau v-ați dori să le vizitați. Veți apela la cunoștințele de geografie și istorie, dar și la alte surse de informare. Veți prezenta jurnalul în fața clasei într-o formă cât mai creativă.

ELEMENTE DE CONSTRUCȚIE A COMUNICĂRII – CUVÂNTUL. CATEGORII SEMANTICE. CONFUZII PARONIMICE. PLEONASMUL



Citim

- a. „Vântul înserării aducea răsuflarea caldă a **dumbrăvii**.” (M. Sadoveanu)
 „Acum iată că din **codru** și Călin, mirele iese...” (M. Eminescu)
 „**Zăvoiu** negru suna ca o apă mare.” (M. Sadoveanu)
- b. „Soarele crud în **lilac**/Zbor subțire de gândac.” (G. Topîrceanu)
 „Un **lilac** trece ca un fulger negru prin roata rumână a luminii.”
 (M. Sadoveanu)
- c. Sunt amețit din cauza diferenței de fus **orar/oral**.
 Colegul meu de echipă este **original/originar** din Oradea.
 Azi am realizat o transcriere **literară/literală**.
- d. Avansați înainte!
 Basmul are un final fericit cu *happy-end*.
 Rezumați pe scurt textul citit.



OBSERVĂM

1. Observă sinonimele de la punctul a și alcătuiește alte enunțuri cu acestea.
2. Precizează sensul cuvintelor scrise îngroșat în textele de la punctul b, ajutându-te, la nevoie, de *Dicționarul explicativ al limbii române*. Ce observi?
3. Menționează formele adecvate enunțului pentru cuvintele marcate de la punctul c.
4. Rescrie corect enunțurile de la punctul d și explică în ce constau greșelile.



Ne amintim

Sinonimele sunt cuvinte cu formă diferită și cu înțeles asemănător sau identic.

Antonimele sunt cuvinte cu formă diferită și cu înțeles opus.

Omonimele sunt cuvinte cu formă identică și cu sens total diferit. Acestea se pronunță și se scriu la fel.

Omografe – cuvinte care se scriu la fel, dar care se pronunță diferit (*veselă – veselă*)

Omofone – cuvinte care se pronunță la fel, dar care se scriu diferit (*sau – s-au*)

Exemplu: **Masa** corpului este de 400 de grame.
 (**greutatea**)

Masa de oameni s-a adunat la o manifestare de voluntariat.
 (**mulțimea**)

Cuvintele polisemantice sunt cuvinte care au capacitatea de a exprima mai multe înțelesuri.

Atenție! Nu trebuie confundate cuvintele polisemantice cu omonimele. Sensurile unui cuvânt polisemantic diferă în funcție de context, dar au un element comun. Între sensurile omonimelor nu există nicio legătură.

Exemplu: Mama a pus **masa**.
 (**a așezat farfuriile, tacâmurile**)

Azi, eu am pregătit **masa** de prânz.
 (**am gătit**)

Masa din bucătărie trebuie reparată.
 (**obiect de mobilier**)



Aflăm

Paronimele sunt cuvinte cu formă asemănătoare (diferă doar unu sau două sunete) și cu sens diferit.

Exemple: temporar/temporal compliment/complement
 orar/oral propoziție/prepoziție

Atenție la confuzia paronimică!

Una dintre cauzele utilizării greșite a neologismelor este paronimia. În limba română, există cuvinte cu origini și cu sensuri diferite, care sunt asemănătoare din punctul de vedere al formei. De multe ori, diferența constă într-un sunet, ceea ce creează confuzii între aceste cuvinte.

Exemplu: Fratele meu și-a **investit** banii acolo.
 Vrei să spui că și-a **investit** banii acolo?

a investi = a acorda cuiva în mod oficial un drept, o autoritate, o demnitate, o atribuție (DEX)

a investi = a plasa, a alocă un fond, un capital într-o întreprindere (DEX)

Exemplu: Când l-am văzut ieri, mi-a aruncat o privire **glacială**.
 Se spune privire **glacială**.

glacial = referitor la gheață, rece ca gheața, care îngheață (DEX)

glaciar = perioadă din era cuaternară în care ghețarii ocupau regiuni foarte întinse pe Pământ și în care alternau intervalele reci cu cele calde; care aparține erei glaciare (DEX)

Pleonasmul este o greșeală de exprimare care constă în folosirea alăturată a unor cuvinte sau a unor construcții cu același înțeles.

Exemple: *a coexista împreună; a conlucra împreună; a avansa înainte; averse de ploaie.*



Exersăm

I. Citește cu atenție textul pentru a răspunde cerințelor.

„Pe vremuri, după ce-mi terminasem studiile universitare și aveam de acum un rost, ședeam în gazdă la o obișnuită babă care închiria camere mobilate. Baba era cumsecade, casa liniștită, iar eu prea puțin ocupat exterior, în timpul zilei. Scăpat de grijile diplomelor, citeam pentru mine, de plăcere. Pe seară, ieșeam în oraș, cutreieram librăriile și anticăriile, iar ziua pe arșiță (era vară) ședeam în casă și citeam. O altă babă ar fi putut fi mulțumită. Nu făceam niciun zgomot, nicio dezordine și nu pătam prin aducere de tinere fete în casă reputația imobilului la care par a ține atât (dar se prefac) văduvele. De fapt, baba nu era nemulțumită, ci intrigată. În repetate rânduri, ea căuta să mă descoasă.

Eu îi plăteam chiria nu regulat, ci anticipat, dar vedeam că baba avea bănuiala că n-am nicio ocupație serioasă și că aș putea s-o păgubesc mai târziu.

— Maică – zicea ea – n-ai dumneata frate, prieten, om care să te vadă?

— Ba am, dar ce nevoie să vină aici? [...]

Altă dată însă, iar mă ispătea:

— Greu e cu dumneavoastră până isprăviți cartea. O să dai examenele și ai să scapi de ponos. Am avut chiriașă tot în odaia asta o studentă. Doamne, ce mai citea! Citea și lua aspirină, lua aspirină și citea. Da' a terminat și s-a și măritat, și acum e bine, la rostul ei. Ai să termenezi și dumneata odată, cu voia lui Dumnezeu.



Baba, șireată, vorbea așa de repede că n-o puteai întrerupe.

— Da' nu ți-am spus că am terminat demult, că sunt licențiat? Sunt chiar profesor. Altfel din ce ți-aș plăti chiria?

— O fi, o fi, dacă zici dumneata.

Și i-am arătat babei atâtea acte, încât s-a convins. Dar apoi iar m-a săcăit:

— Grea meserie și profesoratul ăsta dacă trebuie să citești mereu. Copiii citesc, d-ta citești!

Intr-o zi, însă mi-a spus vorba memorabilă:

— Tot mai înveți, maică?

— Cum asta?

— Păi, dacă zici că ai terminat, ce tot înveți mereu? Nu ți-ajunge atâta școală? Școală primară, liceu, universitate, ți s-o fi acrit și dumitale. Acum, mai pune-te și dumneata pe trai, c-a trecut vremea învățaturii.

— Dar eu nu învăț, cocoană, eu citesc.

— Ei, citești! Dacă citești, nu înveți? Să stau eu toată ziua cu nasul în cărți!

(George Călinescu, *Tot mai înveți, maică?*)

1. Scrie câte un sinonim potrivit sensului din text pentru următoarele cuvinte: *cumsecade*, *cutreieram*, *arșiță*, *imobil*, *să mă descoasă*, *bănuiala*, *isprăviți*.

2. Propune antonime pentru cuvintele subliniate în text.

3. Menționează ce parte de vorbire este cuvântul *iar* în structura „*cutreieram librăriile și anticărrile, iar ziua pe arșiță (era vară) ședeam în casă*”. Alcătuieste un enunț în care să fie folosit omonimul său.

4. Alcătuieste două enunțuri în care să utilizezi corect cuvintele: **odată/ o dată**.

5. Extrage din text un cuvânt care are omonim și alcătuieste un enunț pentru a demonstra omonimia acestora.

6. Demonstrează în enunțuri polisemia cuvintelor *act*, *a ajunge*, *carte*.

II. Recitește explicațiile de la rubricile „Ne amintim” și „Aflăm”, pentru a exersa.

1. Formulează cinci enunțuri în care verbul *a veni* să aibă sensuri diferite, prin care să demonstrezi polisemia acestui cuvânt, sensuri pe care le vei preciza utilizând sinonime.

2. Explică, utilizând la nevoie *Dicționarul explicativ al limbii române*, sensul fiecăruia dintre paronime. Alcătuieste câte un enunț în care să integrezi corect fiecare dintre cuvinte.

solitar/solidar

captivat/captivant

jantă/geantă

ordinar/ordinal

emigra/imigra

inerva/enerva

3. Citește cu atenție fragmentele următoare și explică, în 50-60 de cuvinte, în ce constă greșeala, având în vedere că unele confuzii paronimice devin o sursă de umor în textele literare.

a. „Ei gintă latină, domnule, n-ai ce-i mai zice.” (I.L. Caragiale)

b. „Și la mine, coane Fănică, să trăiți! greu de tot... Ce să zici? Familie mare, renumerație mică, după buget, coane Fănică.” (I.L. Caragiale)

c. „Nu mă așteptam ca tocmai dumneata să te pronunți cu așa iluzii în contra mea.” (I.L. Caragiale)

d. „În calitate de casieră manipulați bani muncal?”

— Bineînțeles că numeral și zilnic.” (I. Băieșu)



George Călinescu
(1899-1965)

George Călinescu a fost critic, istoric literar, scriitor, publicist, academician român, personalitate enciclopedică a culturii și literaturii române. Și-a semnat întotdeauna articolele cu G. Călinescu, după o modă destul de răspândită în perioada interbelică.

Vasta sa operă, cuprinzând romane, precum *Enigma Otiliei*, *Scrinul negru*, *Bietul Ioanide* (unele dintre ele ecranizate), monografii, publicistică, teatru și poezie, a fost încununată cu monumentala *Istorie a literaturii române de la origini până în prezent*.

4. Rescrie următoarele enunțuri, corectând greșelile.
- Caligrafia frumoasă se punctează la o lucrare scrisă.
 - La acest concurs au fost create cele mai optime condiții.
 - Mașina s-a împotmolit în dunele de nisip.
 - Ni s-a propus să realizăm caracterizarea protagonistului principal din filmul vizionat.
 - Ora de plecare a trenului s-a suprapus peste ora de realizare a schimbului.
5. Alcătuieste o listă cu cinci construcții pleonastice care sunt folosite frecvent în mass-media.
6. Redactează un text, de 70-80 de cuvinte, în care să prezinți o întâmplare comică, pornind de la confuzia paronimică.



Valorificăm

1. **Lucrează în pereche** cu colegul de bancă. Scrie cinci cuvinte care surprind trăsături pe care le-ai remarcat la colegul tău de bancă. Schimbă caietul cu acesta și notează în dreptul fiecărui cuvânt câte un antonim.

2. Imaginează-ți că ești reporter la revista școlii și îi iei interviu unui coleg. Scrie un dialog, de opt-zece replici, în care să accentuezi rolul exprimării corecte în rândul elevilor. Folosește și trei structuri pleonastice și trei paronime, pe care să le explici.

În 23 ianuarie este celebrată Ziua internațională a scrisului de mână.



Proiect individual

„Beneficiile scrisului de mână”

Realizează un proiect în care să prezinți următoarele aspecte:

- legătura dintre scrisul de mână și creier;
- comparație între solicitarea mâinii la scrisul de mână, cel la tastatura computerului și cel pe telefon;
- utilizări actuale ale scrisului de mână;
- opțiunea personală pentru scrisul de mână sau pentru cel care utilizează tehnologia.



LECTURĂ – TEXT ALTERNATIV



Pătrundem în lumea textului

1. Prezintă-le oral colegilor impresiile dintr-o zi de școală.
2. Scrie un text, de 50-70 de cuvinte, în care să prezinți ce înseamnă pentru tine un bun prieten.
3. **Lucrați în perechi.** Imaginați-vă că ați avea posibilitatea să călătoriți în trecut. Discutați despre locul în care v-ați duce, cu cine ați vrea să vă întâlniți și cum v-ați petrece timpul.
4. Caută informații în diverse surse (net, enciclopedii, jurnale de călătorie) despre Big Ben, din Londra.

TILLY ȘI MAȘINA TIMPULUI

de Adrian Edmondson

Capitolul 11

Tilly privi în jur, întrebându-se unde a mai ajuns de data asta. Totul în jurul ei părea ciudat de familiar și, în același timp, nefamiliar.

Stătea pe marginea trotuarului pe o stradă îngustă și foarte aglomerată. Totul era murdar. Locul aducea cu Londra din Epoca Victoriană, pe care domnișoara Scarborough o prezentase în niște picturi agățate în sala de clasă.

Erau foarte mulți cai care trăgeau căruțe și șarete. De-a lungul trotuarelor, femeile spălau haine și așternuturi de pat în niște găleți mari de tablă.

Copii îmbrăcați în haine zdrențuite alergau în susul și josul străzii; cei mai mici dintre ei se jucau cu titirezi, dar cei mai mulți purtau pachete cu diferite lucruri sau măturau strada. [...]

Stătea în fața unei case care semăna cu a ei, de la nr. 10, de pe Railway Sidings. De fapt, întreaga stradă îi amintea de Railway Sidings, exceptând faptul că aici erau case pe ambele părți.

În susul străzii, era o fabrică asemănătoare celei de acasă, dar, în loc să fie închisă, aceasta era plină de oameni, mașini, zgomot, dar și de aburi și de fum negru ce ieșeau din coșurile mari. [...]

De fapt, totul era cam zgomotos, urât mirositor și confuz pentru Tilly, care, pentru prima dată de la moartea mamei ei, începuse să plângă.

Tatălui ei nu îi plăcea să o vadă plângând.

— Plânsul nu ne ajută cu nimic, nu e așa? Mai bine ne luăm fața curajoasă și mergem mai departe, obișnuia el să spună.

Tilly credea că probabil avea dreptate, dar uneori simțea nevoia unui plâns bun, și acum era unul dintre acele momente. Nu avusese parte de un plâns zdravăn de foarte mult timp și, din clipa în care i-a venit să plângă, nu s-a mai putut opri. A izbucnit în hohote și fața i se umplu deodată cu lacrimi sărate, iar nasul începuse să-i curgă.

— De ce jalești în halul ăsta? se auzi o voce. Tilly privi în jur. Era un băiat de vârsta ei, îmbrăcat în niște haine murdare și zdrențuite și cu picioarele goale. Părți din corpul său erau acoperite cu praf și cărbune, dar avea în schimb o față prietenoasă.

— N-am văzut pe nimeni care să plângă așa. Dacă vei plânge și mai tare, vei aduna, probabil, aici în stradă, un râu de lacrimi, spuse băiatul cu un rânjet ciudat.



INTERDISCIPLINAR



Regina Victoria a Regatului Unit (1837-1901)

Epoca Victoriană este denumirea folosită pentru perioada domniei reginei Victoria (1837-1901), deși unii istorici spun că a debutat odată cu Legea Reformei (1832). Scriitorul și bibliograful britanic Michael Sadleir susținea că epoca a fost împărțită în trei perioade: perioada timpurie (turbulentă din punct de vedere politic), perioada mijlocie (prosperitate, prudență internă și satisfacție) și perioada târzie (când iau amploare curentele Estetism și Imperialism).



DACĂ VREI SĂ ȘTII MAI MULT

În secolul al XIX-lea, numai copiii din familii înstărite aveau acces la educație. Copiii din familiile nevoiaș erau obligați să muncească de mici, pentru a contribui la sporirea veniturilor familiei. Cei mai mulți băieți continuau meseriile taților.

Tilly își dădu seama că voia să o înveselească. L-a privit și acesta i-a zâmbit ușor, punându-și ambele mâini pe umerii ei pentru a o liniști.

— Mă cheamă Jack. Te pot ajuta cu ceva? Întrebă el.

Amabilitatea lui făcea ca lumea să pară un loc mai bun și curând Tilly încetă să mai plângă. Odată ce s-a oprit, și-a șters fața cu mâneca de la bluză.

— Cel mai bun prieten al meu de la școală se numește tot Jack, spuse fata.

— Mergi la școală? Bineînțeles că mergi. Eu nu am fost niciodată. Mi-ar plăcea să învăț să scriu și să citesc. Cum te cheamă?

— Mă numesc Tilly. Îmi poți spune, te rog, unde ne aflăm? Întrebă fata.

— Ei bine, suntem pe strada Back Lane, dar ei spun că vor schimba toate numele străzilor de pe aici odată ce vor încheia construirea căii ferate de vizavi.

— Nu, mă refer la timp, unde ne aflăm în timp...? spuse Tilly.

— De ce? Ceasul tocmai a bătut, ca în fiecare seară, la ora șase – cel puțin așa se zice, spuse băiatul, arătând în direcția ceasului din turla bisericii din apropiere.

Lui Tilly îi păreau familiare și biserica, și ceasul. Arăta ca biserica de pe High Street, din apropierea casei ei, dar ceasul din turla acesteia funcționa.

— Nu, adică, în ce an? Întrebă Tilly.

— Ei drăcie, ceasul bisericii nu îți va spune în ce an ne aflăm. Nu prea sunt sigur că știu nici eu. Nu îți pot spune decât că anul acesta se serbează Jubileul de Aur al Reginei.

— Regina Elisabeta? Întrebă Tilly.

— Regina Elisabeta? Cine e? Nu, am vrut să spun regina noastră, regina noastră britanică – regina Victoria.

Tilly înțelese dintr-odată că se întorsese în timp în Epoca Victoriană. Privi în jur la străzile aglomerate, cu toți oamenii și caii aceia. „Oh, domnișoarei Scarborough i-ar fi plăcut asta, gândi fetița. Deși probabil că ne-ar fi zis să scoatem caietele și să facem tot soiul de desene.” [...]

Deși Tilly se temea pentru Jack, nu își putea lua privirea de la brațul domnului Wormwood care îi atârna într-o parte: la încheietură avea un ceas. Arăta exact ca acela pe care mama i-l dăruise tatălui ei. Îi auzea până și ticăitul. Până și sunetul era același! [...]

— Vă cer scuze, domnule Wormwood, dar mă uitam la ceasul pe care îl aveți.

Atitudinea bărbatului se schimbă brusc. Se îndreptă, ridurile de pe frunte îi dispărură și un zâmbet îi apără în colțul gurii. Părea încântat de faptul că Tilly îi văzuse ceasul.

— O, da, spuse el, e unul dintre acele ceasuri de braț noi. Este o piesă frumoasă, nu?

— Ceas de braț? Întrebă fata.

— Da, se numește așa pentru că poate fi purtat pe braț. Este o ultimă găselniță. L-am achiziționat în această dimineață. Vechiul ceas de buzunar e pe cale să dispară. Acesta este mai modern. Poți vedea ora doar ridicând brațul.

Domnul Wormwood era absolut încântat de ceasul lui și foarte fericit să spună tot ce știa despre el. Își lăsă brațul să atârne într-o parte, după care l-a ridicat repede pentru a se uita la ceas, doar ca să arate ce ușor era.

— Mult mai ușor decât să băjbăi după vechiul ceas de buzunar, spuse el, mimând apoi căutarea prin buzunarele jachetei sale.

A petrecut ceva timp făcând asta, uitându-se într-un buzunar, apoi în altul și prefăcându-se că îi era greu să-l scoată afară.

— Vezi? spuse bărbatul, o pierdere inutilă de timp. În schimb, așa..., și își ridică cât putu de repede mâna, e floare la ureche. [...]

Capitolul 12

A doua zi dimineața, la ora 6, Tilly și Jack – împreună cu alți șapte băieți – așteptau la poarta din spatele Palatului Buckingham.

Jack îi spusese că, dacă tot se prefăcea că este coșar, va trebui să arate ca unul real, altfel domnul Wormwood o va recunoaște cu siguranță. Așa că, după micul-dejun, i-a dat o șapcă, apoi a dus-o în curtea interioară, unde a murdărit-o din cap până în picioare cu cenușa și funinginea dintr-o găleată.

La final, Tilly arăta de parcă nu mai făcuse baie cu anii!

— Cine-i ăsta? se auzi vocea morocănoasă a domnului Wormwood, în timp ce se apropia de grupul coșarilor, care se afla în fața palatului. Degetul lui era îndreptat în direcția lui Tilly.

Genunchii fetei începură să tremure.

— Este fratele meu cel mai mic, Billy, domnule Wormwood, sir. Vă cer scuze, dar e duminică să învețe să curețe coșuri, așa că l-am adus și pe el, spuse Jack.

Domnul Wormwood privi cu atenție la Tilly.

— Billy, ai? Mi se pare cunoscut, spuse el.

— Ei bine, este fratele meu, sir, spuse Jack. Trebuie să existe niște trăsături din familie.

— Nu există niciun semn care să îmi indice dacă o să fie un bun coșar, așa că nu îi voi plăti mai mult de un penny pe ziua de lucru, ai înțeles?

— Da, domnule Wormwood, sir. O să stau cu ochii pe el, sir, nu vă faceți griji. Îl voi învăța bine meserie, spuse Jack.



Dacă vrei să afli prin ce aventuri a mai trecut Tilly, CITEȘTE INTEGRAL volumul.



Discutăm despre text

OBSERVĂM

1. Explică, folosind *Dicționarul explicativ al limbii române*, cuvintele necunoscute din text.

2. Alcătuieste câmpul lexical al *timpului*.

3. Scrie sinonime pentru următoarele cuvinte: *familiar, zdravăn, a zâmbi, amabilitatea, inutilă*.

4. Găsește antonime cuvintelor: *curajoasă, sărate, goale, sigur, plânsul, să înveselească*.

5. Desparte în silabe cuvintele, indicând dacă acestea conțin diftong, triftong sau hiat: *asemănătoare, ieșeau, prietenoasă, domnișoara, trotuarelor, haine, fiecare*.

6. Alcătuieste enunțuri în care să utilizezi corect următoarele structuri: *odată/o dată; cel/ce-l; mai/m-ai*.



Adrian Edmondson
(n. 1957)

Adrian Charles Edmondson este un comediant britanic, muzician și prezentator de televiziune.

A jucat în mai multe seriale de televiziune, sitcomuri și filme. Cântă în formația *The Bad Shepherds*.

Este bucătar amator și a câștigat *Celebrity Masterchef* în 2013.



EXPLORĂM ȘI ÎNVĂȚĂM

1. Completează, pe caiet, o schemă asemănătoare celei de mai jos. Scrie cât mai multe întrebări care încep cu cuvintele date, oferind răspunsuri la acestea.



2. Realizează planul simplu de idei al textului citit.
3. Identifică pasajul în care este descris locul în care a ajuns Tilly.
4. Menționează cum se simte Tilly în Londra de altădată.
5. Explică rolul ceasului în textul citit.
6. Realizează rezumatul textului în 100-120 de cuvinte.

INTERPRETĂM

1. Menționează ce relație se stabilește între Tilly și Jack.
2. Explică atitudinea fetei la descoperirea unui loc asemănător cu cel din care vine.
3. Realizează, utilizând metoda ciorchinului sau a exploziei stelare, caracterizarea unuia dintre personajele textului. Argumentează alegerea.
4. Prezintă semnificația următorului fragment:
„Tilly înțelese dintr-odată că se întorsese în timp în Epoca Victoriană. Privi în jur la străzile aglomerate, cu toți oamenii și caii aceia. «Oh, domnișoarei Scarborough i-ar fi plăcut asta», gândi fetița. Deși probabil că ne-ar fi zis să scoatem caietele și să facem tot soiul de desene.”
5. Notează ce și-ar dori Jack să facă și motivează răspunsul.
6. Transcrie din text trei figuri de stil și numește-le.



Îleșim din lumea textului – Reflectăm

1. Scrie un text, de minimum 150 de cuvinte, în care să povestești o întâmplare la care a luat parte un prieten adevărat.

Vei avea în vedere: să prezinți corect și coerent o întâmplare; să menționezi repere spațio-temporale; să dai un titlu sugestiv și adecvat textului scris; să respecți normele ortografice și de punctuație în vigoare.

2. Prezintă, în detaliu, un joc pe care ai dori să-l practici cu colegii în curtea școlii. Poți întreba membrii familiei (părinți, bunici) sau prieteni și despre alte jocuri din trecut. Scrie o listă cu acestea.

3. **Activitate pe echipe.** În echipe de câte patru-cinci elevi, căutați informații despre Londra de azi și Londra din Epoca Victoriană. Realizați o prezentare, folosind diagrama Venn, pentru a marca asemănările și deosebirile.



• Se dă textul de mai jos.

Într-una din zilele vacanței de primăvară vizitasem muzeul de istorie. La ieșire, pregătindu-mă să-mi notez impresiile, răsfoiam fără grabă cartea înnegrită cu mii de semnături, când, deodată, privirea îmi fu atrasă de una din file. Era o filă obișnuită, cu câteva rânduri scrise sus, urmate apoi pe două șiruri de niște semnături. O filă ca toate celelalte. Și, cu toate acestea, repet, nu-mi puteam lua ochii de la scrisul acela prelung, cu linii apăsate, puțin înclinat, ca și cum omul ar fi scris nu pe masă, ci pe o spinare încovoiată, sau de la distanță, îmbulzit... Și scrisul acela îmi era cunoscut. Îl mai văzusem undeva, cândva, de zeci, de sute de ori, mi-era la fel de cunoscut ca propriul meu scris. Întâlnirea neașteptată cu el îmi dădea sentimentul că pe aproape, în preajmă, așteptând să-l recunosc, cineva **familiar** și drag mă privește din spate.

M-am întors. Nu era nimeni... Doar prin săli, pășind sfios, aproape pe vârfuri, zeci de copii în grupuri, și printre ei însoțitorii, unii vârstnici, cu părul nins – învățătorii. Atunci, deodată, fulgerător, cu o bucurie de nestăpănit, mi-am amintit... El era! Era scrisul lui! Și la sfârșitul șirului de nume zării iscălitura cu aceleași litere prelungi și apăsate: „învățătorul Dumitru Mironescu”.

Fostul meu învățător!

Intrase în clasa noastră în toamna lui 1945. Cu o manta pe umeri, înalt, voinic, dar palid și slăbit, cu ochii arzători sub fruntea mare, ca după o boală. S-a oprit întâi cu fața la tablă. Scrisesem, ca de obicei, pe „răii clasei”, iar scrisul, lăbărțat și cu greșeli, umpluse toată tabla:

„Anastase ș-a vărsat cernla pe bănică.

Ispas face pe copii să rădă și polecrește.

Ge. Flore-a deschide geamul și se face crt. (corent)...”



Mircea Sântimbreanu
(1926-1999)

Mircea Sântimbreanu (1926-1999), profesor, publicist, scenarist și producător de film, s-a remarcat ca scriitor de literatură pentru copii. La începutul carierei sale a fost profesor de istorie la o școală din București care acum îi poartă numele. Atras de lumea copilăriei și a școlii, Mircea Sântimbreanu a lăsat moștenire o operă vastă, destinată celor mici. Cu și fără ghiozdan (1956), Lângă groapa cu furnici (1964), Recreația mare (1965), Extemporale și... alte lucrări scrise (1963), 32 de premianți, Să stăm de vorbă fără catalog.

**Textul epic**

- exprimarea indirectă a unor impresii, păreri;
- întâmplări care constituie acțiunea;
- indici spațio-temporali;
- narator obiectiv/subiectiv;
- personaje.

Personajul

- participantul la acțiunea unui text epic;
- principal, secundar, episodic, figurant;
- uman, animal, obiect;
- individual, colectiv;
- real, fictiv, fantastic;
- pozitiv, negativ.



A citit până jos, apoi a clătinat din cap și s-a întors spre clasă:

— Cine a scris? a întrebat cu voce blândă, dar slabă, de-abia auzită.

M-am ridicat din bancă, cu mândrie:

— Eu, vă rog! Sunt șeful clasei. Aceștia sunt răii clasei...

— Rău.

În clasă s-a făcut deodată hărmălaie. Cei „scriși” țipau, se ridicau în picioare și ridicau degetele, ca o pădure de furculițe.

— Are răcă pe mine! El strică! Pe Voicu de ce nu l-a scris? Spun eu! Puneți-mă pe mine să-i scriu! Eu! Eu!

A ridicat mâna și zarva a încetat. A repetat apoi ca pentru sine:

— Rău... S-a apropiat de mine și, mângâindu-mă ușor, l-am auzit: Șterge, te rog, toată tabla.

A trecut apoi prin bănci, a răsfoit câteva caiete și, pentru a treia oară în acea zi, a exclamat abia auzit:

— Rău! Apoi s-a oprit în fața clasei și ne-a vorbit: Până acum, de curând, a fost război, copii. Ați învățat pe apucate. Va trebui să muncim serios, cu răvnă, fără preget. Scoateți caietele și copiați prima temă.

Și, în timp ce toți copiii scotoceau prin bănci și în ghiozdane, și-a smuls mantaua de pe umeri și s-a îndreptat spre tablă.

În clipa aceea – țin minte ca acum – parcă o mână ne-a oprit deodată răsufierea tuturor, iar foșnetul caietelor a încetat, îl priveam înmărmuriți, în timp ce el, la tablă, scria cu greutate, strâmb și prelung, rând după rând. Învățătorul nostru nu avea mâna dreaptă. O pierduse pe front, în luptă cu fasciștii. Scria cu mâna stângă...

Târziu, s-a întors spre clasă, cu fruntea brobonată de sudoare, palid, și a vorbit șoptit și tremurat:

— Vă făgăduiesc ca data viitoare să scriu mai frumos.

(Mircea Sântimbreanu, *Elev*, din volumul *Recreația mare*)

ÎNȚELEGEREA TEXTULUI

1. Scrie câte un sinonim pentru cuvintele: *impresii*, *apăsate*, *neașteptată*, *clipa*, *a răsfoit*

2. Transcrie din text o pereche de antonime.

3. Menționează pentru fiecare dintre expresiile subliniate în text câte un sinonim.

4. Alcătuiește un enunț cu paronimul cuvântului scris îngroșat (**bold**) în text.

5. Răspunde oral la întrebările de mai jos.

- Cine este autorul textului și din ce volum a fost extras?
- Care este tema fragmentului?
- Ce îi atrage atenția personajului-narator?

ANALIZA TEXTULUI

1. Formulează două idei principale corespunzătoare textului citat.

2. Scrie, pe caiet, răspunsul la cerințele de mai jos.

- Naratorul relatează întâmplarea la persoana ..., fiind un narator ...

- Locul desfășurării acțiunii este ..., iar timpul
- Naratorul își amintește de
- Copiii descoperă că învățătorul scrie greu, deoarece
- Atitudinea învățătorului la finalul textului este

3. Rezumă textul în 70-100 de cuvinte.

4. Transcrie două structuri din care reiese atitudinea copiilor față de învățător.

5. Alcătuieste o compunere, de 100-120 de cuvinte, în care să caracterizezi unul dintre personajele din fragmentul propus. În realizarea compunerii, vei urmări prezentarea personajului, menționarea a patru trăsături de caracter ilustrate cu exemple din text, relația dintre personaje, motivarea alegerii personajului.

VALORIFICAREA TEXTULUI

1. Extrage din text:

- o propoziție asertivă, dezvoltată;
- o propoziție simplă, interogativă;
- o propoziție exclamativă;
- o frază.

2. Transcrie din text o structură în care conjuncția coordonatoare și să indice raportul de coordonare la nivelul propoziției și o structură care să conțină două propoziții aflate în raport de coordonare prin juxtapunere.

3. Extrage din text un cuvânt polisemantic și alcătuieste patru enunțuri pentru a ilustra diferite sensuri ale acestuia.

4. Menționează ce părți de vorbire sunt cuvintele subliniate din enunțurile de mai jos, pentru a evidenția omonimia cuvintelor.

- Pășea lin în urma grupului.
- Am comandat la prânz un lin delicios.
- Căruța este trasă de doi cai.
- Mașina cumpărată de tatăl meu are 200 de cai.

5. Alcătuieste enunțuri cu următoarele perechi de paronime, pentru a ilustra sensul fiecăruia. Poți folosi la nevoie *Dicționarul explicativ al limbii române*: *eminent/iminent; pronom/prenume; petrolier/petrolifer; a omite/a emite*.

DINCOLO DE TEXT

1. Scrie un text, de 150-200 de cuvinte, în care să relatezi o experiență trăită de tine într-o zi obișnuită de școală. Include în textul tău și trăsături de caracter ale unui coleg pe care îl apreciezi.

În redactarea textului, vei avea în vedere:

- să ai un conținut adecvat cerinței;
- să respecti etapele scrierii unui text;
- să existe introducere, cuprins și încheiere;
- să respecti normele de ortografie și de punctuație;
- să acorzi atenție aspectului lucrării, așezării în pagină și felului în care scrii.

2. Exprimă-ți părerea, într-un text de 50-60 de cuvinte, despre comportamentul și relația naratorului cu fostul său învățător.

Mijloace de caracterizare

- directe (trăsături prezentate de narator, personaje)
- indirecte (trăsături deduse din comportament, limbaj, relația cu alte personaje)

Fraza

- enunț alcătuit din două sau mai multe propoziții.

Raportul de coordonare

- juxtapunere (virgulă sau punct-și-virgulă)
- joncțiune (conjuncții coordonatoare)

Conjuncția

- parte de vorbire neflexibilă;
- copulative, adversative, disjunctive, concluzive.

Paronime

- au formă asemănătoare, sens diferit.



• Citește textul și rezolvă cerințele.

Au fost odată-ntr-o școală de provincie doi buni camarazi – Niță Ghițescu și Ghiță Nițescu. Amândoi erau potriviți la-nvățătură și la purtare. Niță însă se deosebea, și nu numai de Ghiță, dar chiar de toți copiii ceilalți, prin talentul lui la scris, de care se minuna cu drept cuvânt toată lumea. În anul al patrulea de școală primară, Niță ajunsese să scrie așa de frumos, încât, adesea, puse alături, caietul lui ai fi zis că este modelul de caligrafie tipărit, iar modelul de caligrafie, scris de mână; pe câtă vreme, Ghiță scria nu se poate mai urât; pe lângă că-i era mâna dreaptă șubredă, fiindcă-i degeraseră degetele de mic, n-avea băiatul nici apucătură din ochi la lucru de piguleală. Așa, isprăvind clasele primare, s-au despărțit cei doi buni camarazi, ca să meargă fiecare după norocul lui. Ghiță s-a dus la țară pe lângă tată-său, care era negustor cu dare de mână; iar Niță, copil sărman, a apucat spre Capitală, ascultând de sfatul dascălului său [...].

Niță a ajuns în Capitală și s-a pus să-și caute de lucru. A făcut cunoștință ba cu unul, ba cu altul, recomandându-și talentul și câpătând din toate părțile complimente și dovezi de admirațiune. Dar afară de acestea, n-a reușit deocamdată să capete nimic mai mult.

Niță nu și-a pierdut speranța și bine a făcut; căci iată că-ntr-o seară o cunoștință i-a spus:



— Mâne-dimineată, la ceasurile unsprezece, să te afli la Ministerul de Interne: se ține concurs pentru trei posturi de copisti; desigur ai să capeți unul.

Se-nțelege că Niță n-a lipsit a se înființa la vreme. Concurenții, în număr de vreo treizeci, au fost introduși într-o sală mare; aci, în fața comisiei, compusă din directorul ministerului ca prezident, subdirectorul ca viceprezident și trei șefi de biou ca membri, li s-a dictat de către unul dintre aceștia cu glas tare timp de cinci-șase minute. Apoi d. președinte a zis:

— Destul! acum fiecare să-și iscălească proba.

Deși dictarea mersese cam prea iute, Niță s-a uitat lung pe foaia lui, înainte de a o iscăli, a zămbit mulțumit de sine, apoi a iscălit și a înmănat-o cu mult respect unui domn membru, care a strâns toate probele. Peste două zile, s-a dat rezultatul concursului... Numele Niță Ghițescu nu figura între cele trei numiri.

— Și ce frumos scrisesem, domnule! a zis Niță, mahnit, cunoștinții sale.

— Un tânăr nu trebuie să despire de la întâia încercare, i-a răspuns cunoștința; mai sunt încă șapte ministere; or să se mai ivească locuri. În adevăr, peste câteva luni, se ivesc două locuri la alt minister. Niță nu lipsește a se înființa. Și iar mulțime de concurenți, iar comisiune, iar dictare, iar formalitățile obicinuie, și a doua zi iar nu se află între cele două numiri numele Niță Ghițescu.

— Și ce frumos scrisesem, domnule! zise Niță cunoștinții lui.

— Răbdare, tânărule! n-a intrat vremea-n sac; o să-ți vie și rândul dumitale; mai sunt șase ministere; or să se mai ivească locuri.

[...] Parcă a prorocit cunoștința lui Niță: n-a trecut o săptămână, și iată că s-a publicat concurs pentru un post de perfect caligraf la acel ultim minister. S-a pus d. Niță pe brânci, în așteptarea concursului, să-și facă mâna, exercitându-se în fiecare zi, pe hârtie velină, la fel de fel de scriituri – engleze, italice, gotice, batarde, ronde, majuscule, minuscule, ș.c.l., în fel de fel de mărimi, de la doi centimetri până la un milimetru, și cu și fără transparent. Era acum gata... Dar, în ajunul concursului, se-ntâmplă, cum se-ntâmplă în orice poveste, să se-ntâlnească – cu cine? cu o veche a lui cunoștință, cu bunul său camarad de odinioară, cu Ghiță Nițescu, băiatul cu degetele degerate.

— Ghiță!

— Niță!

(I.L. Caragiale, *Triumful talentului*)

I. Precizează dacă următoarele enunțuri care vizează textul dat sunt adevărate sau false.

- Niță se deosebea de ceilalți copii prin talentul său la scris.
- Ghiță scria la fel de frumos ca Niță.
- Cei doi copii, Niță și Ghiță, sunt colegi de școală.
- După clasele primare, Ghiță s-a dus spre Capitală.
- Niță nu reușește să treacă de concurs la primele trei ministere.

II. Citește fraza următoare și rezolvă cerințele.

„Deși dictarea mersese cam prea iute, Niță s-a uitat lung pe foaia lui, înainte de a o iscăli, a zămbit mulțumit de sine, apoi a iscălit și a înmănat-o cu mult respect unui domn membru, care a strâns toate probele.”



Ion Luca Caragiale
(1852-1912)

Ion Luca Caragiale s-a născut la 30 ianuarie 1852 în satul Haimanale, din Prahova, sat care azi îi poartă numele. A urmat școala primară la Ploiești, cu institutorul Bazil Drăgoșescu. S-a înscris apoi la Conservatorul din București.

După moartea tatălui său, în 1870, s-a stabilit la București, unde a muncit din greu pentru a-și întreține familia: până în 1878 a fost copist, sufleur, corector și gazetar, apoi cronicar dramatic și traducător.

În 1878, Mihai Eminescu, marele prieten cu care soarta i-a împletit adeseori pașii, l-a atras în redacția ziarului *Timpul* și l-a introdus la *Junimea*.

INTERDISCIPLINAR

Înainte de apariția tiparului, toate scrierile (cărți, acte, documente etc.) erau copiate de mână. Cei care făceau asta se numeau copişti. Meseria s-a păstrat și după inventarea tiparului, până la apariția mașinilor de scris, ulterior a computerelor.



- Menționează predicatele și stabilește felul lor.
- Extrage din text o conjuncție coordonatoare copulativă.
- Transcrie două propoziții aflate în raport de coordonare prin juxtapunere.
- Precizează felul celei de-a doua propoziții din fraza citată, din toate punctele de vedere.
- Transformă propoziția de la punctul anterior într-una simplă, interogativă.

III. Transcrie pe caiet, completând următoarele enunțuri.

- Sinonimul cuvântului *camarazi* este ..., iar al cuvântului *piguleală* este ...
- Cuvântul *iar* din sintagma „Și iar mulțime de concurenți” este, ca parte de vorbire, ...; are ca omonim cuvântul ... din enunțul ...
- Două enunțuri care ilustrează sensuri diferite ale cuvântului *carte* sunt ...
- În enunțul *Mama a primit un aranjament floral/floral*, cuvântul potrivit este ...
- Structurile *a suprapus peste* și *schită sumară* sunt considerate greșite, deoarece ...

IV. Formulează răspunsuri scrise pentru următoarele cerințe care vizează textul dat.

- Menționează două caracteristici ale fragmentului citat care arată că este un text epic.
- Identifică un reper temporal și unul spațial în textul dat.
- Numește personajele prezente în text.
- Formulează două idei principale corespunzătoare textului.
- Realizează un text, de minimum 50 de cuvinte, în care să caracterizezi personajul Niță din text, precizând două trăsături de caracter ale acestuia.

V. Scrie o continuare a fragmentului dat (150-200 de cuvinte), în care să prezinți o întâmplare imaginară din timpul claselor primare, pe care vrei să i-o amintești lui Ghiță.

În redactarea textului, vei avea în vedere:

- să prezinți întâmplarea menționând repere spațio-temporale;
- să prezinți două trăsături de caracter ale unui coleg;
- să faci legătura cu textul;
- să respecti cerințele legate de calitatea redactării (ortografie, punctuație);
- să te încadrezi în limita de cuvinte indicată.



Grilă de autoevaluare

Subiectul I: 10 puncte
 Subiectul II: 19 puncte
 Subiectul III: 13 puncte
 Subiectul IV: 24 de puncte
 Subiectul V: 24 de puncte
 Din oficiu: 10 puncte

Subiectul I	5 x 2 p. = 10 p.
Subiectul II	a. 10 p.; b. 2 p.; c. 2 p.; d. 3 p.; e. 2 p.
Subiectul III	a. 2 p.; b. 3 p.; c. 4 p.; d. 2 p.; e. 2 p.
Subiectul IV	a. 4 p.; b. 2 p.; c. 2 p.; d. 4 p.; e. 12 p.
Subiectul V	10, 3, 5, 4, 2 p. = 24 p.

Punctaj maxim: 100 de puncte

UNITATEA 2

Emoțiile, poezia sufletului

Conținuturi:

Comunicare orală

- Atitudini comunicative: respect, toleranță. Modificarea conturului intonațional și a mărcilor prozodice pentru a transmite emoții. Inteligența emoțională: recunoașterea emoțiilor interlocutorilor

Lectură

- Textul liric. Exprimarea emoțiilor și a sentimentelor
- Strategii de interpretare: interpretarea limbajului figurat (repetiția), discuții privind semnificațiile textelor citite

Redactare

- Prezentarea textului: elemente grafice specifice diverselor tipuri de texte; comentarea unor pasaje din textele citite, descrierea unei emoții (bucurie, uimire, frică)

Elemente de construcție a comunicării

- Mijloace interne de îmbogățire a vocabularului: derivarea, compunerea; cuvânt de bază și cuvânt derivat
- Valori stilistice ale diminutivelor
- Îmbinări libere de cuvinte, locuțiuni, cuvinte compuse
- Familia lexicală
- Utilizarea corectă a accentului. Variante accentuale admise/neadmise de normă

La finalul acestei unități:

A. vei ști:

- ce este textul liric;
- ce este repetiția;
- în ce constau mijloacele de îmbogățire a vocabularului: derivarea, compunerea;
- ce este familia lexicală.

B. vei fi capabil:

- să recunoști emoțiile interlocutorului;
- să identifici particularitățile textului liric în texte citite sau ascultate;
- să interpretezi limbajul figurat din diverse tipuri de texte;
- să comentezi pasaje din textele citite, evidențiind emoțiile transmise;
- să recunoști cuvintele derivate, diminutivele și cuvintele compuse;
- să diferențiezi cuvintele compuse de locuțiuni sau de îmbinările libere de cuvinte;
- să formezi familia lexicală a unui cuvânt;
- să sesizezi utilizarea corectă a accentului.

C. vei manifesta:

- toleranță și respect în cadrul interacțiunilor cu ceilalți;
- preocuparea de a comenta pasaje din diverse tipuri de texte citite sau ascultate;
- dorința de a sesiza emoțiile și trăirile proprii sau ale celor din jurul tău.



COMUNICARE ORALĂ – ATITUDINI COMUNICATIVE. INTELIGENȚA EMOȚIONALĂ



Observăm și discutăm

Privește cu atenție imaginea alăturată și spune:

- ce înfățișează aceasta;
- cum este locul surprins;
- ce stări/emoții ai atunci când o privești;
- cum crezi că te-ai simți dacă te-ai afla în acel loc.



Ascultăm și descoperim

În continuare, folosind varianta digitală a manualului, vei asculta poezia *Ce te legeni...?*, de Mihai Eminescu.

1. Formulează răspunsuri orale pentru următoarele întrebări care vizează textul ascultat.

- a. De ce i se adresează poetul codrului?
- b. Care este atitudinea acestuia față de codru?
- c. Ce emoții și stări se pot desprinde din răspunsul codrului?
- d. Ce anotimp este surprins în textul ascultat?
- e. Din ce motive se poate afirma că pădurea este personificată?
- f. Ce stări îți provoacă textul audiat?

2. Ascultă din nou textul și ordonează următoarele aspecte pe care codrul le precizează.

- a. Bate un vânt aspru.
- b. Zilele sunt tot mai scurte.
- c. Păsările călătoare pleacă.
- d. Codrul simte că îmbătrânește.
- e. Acesta rămâne pustiu, singur și trist.
- f. Frunzele copacilor cad.



Creăm și ne jucăm

1. Găsește un coleg care să joace rolul pădurii și creeți, **în perechi**, un text dialogat, pornind de la versurile lui Mihai Eminescu. Vă veți referi atât la aspecte care apar în textul ascultat, cât și la altele pe care doriți să le abordați.

2. Interpretați dialogurile create în fața colegilor voștri. Aceștia vor fi atenți și vor face observații referitoare la:

- tonul folosit;
- relația dintre voi;
- mimica/expresia feței;
- emoțiile transmise de fiecare dintre voi.

DACĂ VREI SĂ ȘTII MAI MULT

Inteligența emoțională constă în abilitatea de a identifica, a înțelege și a gestiona stări și sentimente, atât ale noastre, cât și ale celor din jurul nostru.

Astfel, inteligența emoțională este formată din cinci elemente:

- cunoașterea propriilor emoții;
- gestionarea propriilor emoții;
- motivarea propriei persoane;
- recunoașterea emoțiilor celor din jur;
- gestionarea relațiilor.



LECTURĂ – TEXTUL LIRIC



Pătrundem în lumea textului

1. Gândește-te, împreună cu ceilalți colegi, la cât mai multe opere literare, citite sau ascultate, a căror temă este natura. Realizați, la nivelul clasei, o listă a operelor enumerate de toți, precizând în cazul fiecăreia mesajul transmis și motivul/motivale pentru care ați recomanda cuiva să o citească.

2. Scrie o definiție originală pentru noțiunea de *copilărie*, realizând un cvintet – poezie alcătuită din cinci versuri, urmând structura:

- primul vers – un cuvânt-cheie, subiectul: *copilăria*;
- al doilea vers – două adjective care descriu subiectul;
- al treilea vers – trei verbe care se referă la acțiunile subiectului;
- al patrulea vers – patru cuvinte care exprimă sentimentele față de subiect;
- ultimul vers – un cuvânt care exprimă esența subiectului.

O, RĂMĂI...

de Mihai Eminescu

„O, rămăi, rămăi la mine,
Te iubesc atât de mult!
Ale tale doruri toate
Numai eu știu să le-ascult;

În al umbrei întuneric
Te asemăn unui prinț,
Ce se uit-adânc în ape
Cu ochi negri și cuminti;

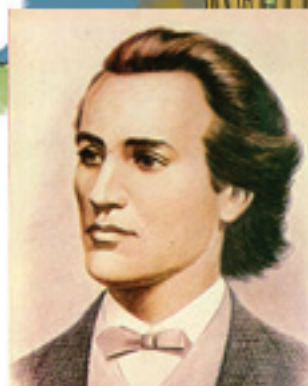
Și prin vuietul de valuri,
Prin mișcarea naltei ierbi,
Eu te fac s-auzi în taină
Mersul cârdului de cerbi;

Astăzi chiar de m-aș întoarce
A-nțelege n-o mai pot...
Unde ești, copilărie,
Cu pădurea ta cu tot?

Eu te văd răpit de farmec
Cum îngâni cu glas domol,
În a apei strălucire
Întinzând piciorul gol

Și privind în luna plină
La văpaia de pe lacuri,
Anii tăi se par ca clipe,
Clipe dulci se par ca veacuri.”

Astfel zise lin pădurea,
Bolți asupra-mi dătinând;
Șuieram l-a ei chemare
Ș-am ieșit în câmp răzând.



Mihai Eminescu
(1850-1889)

Mihai Eminescu a fost un poet, prozator și jurnalist român, socotit de cititorii români și de critica literară postumă drept cea mai importantă voce poetică din literatura română. Prin opera sa poetică, Eminescu a deschis literatura română spre valorile literaturii universale, realizând un pas enorm în crearea limbii române literare.



CITEȘTE
și alte poezii scrise de
MIHAI EMINESCU!



Discutăm despre text

OBSERVĂM

1. Citește textul cu atenție și caută în *Dicționarul explicativ al limbii române* sensurile cuvintelor pe care nu le cunoști.
2. Scrie sinonime contextuale pentru următoarele cuvinte preluate din textul citit: *adânc, farmec, domol, clipe, zise, clătinând*.
3. Scrie enunțuri în care să integrezi antonime ale următoarelor cuvinte din textul citit: *mult, întuneric, gol, dulci, astfel, am ieșit*.

EXPLORĂM ȘI ÎNVĂȚĂM

1. Transcrie, din textul citit, următoarele figuri de stil: epitet, comparație, personificare.
2. Menționează perechile de cuvinte care rimează în poezia dată, respectiv măsura versurilor.
3. Primele cinci strofe ale poeziei conțin chemarea pădurii, care îi cere copilului să rămână în ea. Precizează, într-un enunț, ce sentimente nutrește pădurea pentru copil, având în vedere „cuvintele” acesteia.
4. Recitește ultimele două strofe ale poeziei și menționează prin ce stări și trăiri crezi că trece omul care își dă seama că nu se mai poate întoarce în copilărie.

NE AMINTIM

Tipuri de **rimă**:

- monorimă: a a a a
- împerecheată: a a b b
- încrucișată: a b a b
- îmbrățișată: a b b a

Măsura unui vers este dată de numărul de silabe din versul respectiv.



Reținem

Textul în care sunt exprimate în **mod direct** sentimente, stări, emoții sau trăiri se numește **text liric**. Acest tip de text dezvăluie complexitatea lumii interioare a autorului și viziunea despre lume a acestuia. (Termenul *liric* vine de la denumirea lirei, care era instrumentul muzical al lui Apollo, zeul luminii, al muzicii și al poeziei la greci.)

Eul liric este persoana sau „vocea” căreia autorul îi atribuie rolul de a exprima sentimentele și stările în textele lirice.

O trăsătură importantă a textelor lirice este reprezentată de **expresivitatea sporită**, realizată cu ajutorul limbajului predominant figurat, care stă la baza diverselor **figuri de stil**: personificarea, comparația, epitetul, enumerația etc.

La nivelul formei textelor lirice, se remarcă existența **elementelor de versificație**: strofe, versuri, rimă, măsură, ritm.

INTERPRETĂM

1. În primul vers al poeziei, apare repetiția cuvântului *rămâi*, fiind reluată și structura *O, rămâi* din titlu. Scrie un text, de minimum 50 de cuvinte, în care să comentezi versul, scoțând în evidență ideea transmisă prin intermediul repetiției.

2. Recitește textul liric dat și scrie cât mai multe cuvinte prin care poate fi descrisă relația dintre codru și copil.

3. Scrie ce înțelegi din ultimele două versuri ale poeziei. Formulează-ți răspunsul într-un text de 50-60 de cuvinte.



Liră grecească

4. Precizează care sunt elementele cadrului natural care îl fascinau pe copil în momentele pe care acesta le petrecea în pădure. Notează-le într-un tabel asemănător celui de mai jos, completând coloana din dreapta cu stările pe care le ai tu cu privire la acestea.

Elementele cadrului natural	Stările personale
În ape	...



Reținem

Repetiția este figura de stil care constă în reluarea unor termeni pentru a scoate în evidență, pentru a sugera sau pentru a accentua o idee.

Exemple: *Ziua scade; iarna vine, vine pe crivăț călare* (Vasile Alecsandri)
Și se duc pe rând, pe rând (Mihai Eminescu)



Îleșim din lumea textului – Reflectăm

1. Alege un loc în care îți place să-ți petreci timpul și scrie un dialog de 8-10 replici, în care să surprinzi o conversație între tine și acest loc.

2. Rezolvă, la alegere, una dintre următoarele sarcini.

a. Creează un desen având drept sursă de inspirație textul lui Mihai Eminescu. Expuneți desenele în clasă.

b. Pune versurile lui Eminescu pe muzică și interpretează cântecul în fața clasei. Puteți lucra în perechi sau în grupe de câte trei elevi.

NE AMINTIM

Figuri de stil

- **Personificarea** = atribuirea de însușiri umane unor animale, lucruri, fenomene ale naturii etc.
- **Comparația** = alăturarea a doi termeni cu scopul de a-l evidenția/pune într-o lumină nouă pe primul.
- **Epitetul** = atribuirea de însușiri deosebite, neașteptate unor lucruri, ființe, acțiuni (adjectiv sau adverb cu valoare expresivă).
- **Enumerația** = înșiruirea unor termeni diverși cu scopul de a evidenția/accentua o idee.

REDACTARE – COMENTAREA UNOR PASAJE DIN TEXTE

• Citește textele date, alege unul dintre ele și rezolvă sarcinile de lucru formulate.

A. Nu știu alții cum sunt, dar eu, când mă gândesc la locul nașterii mele, la casa părintească din Humulești, la stâlpuțul homului unde lega mama o șfară cu motocei la capăt, de crăpau mâțele jucându-se cu ei, la prichiciul vetrei cel humuit, de care mă țineam când începusem a merge copăcel, la cuptorul pe care mă ascundeam, când ne jucam noi, băieții, de-a mijoarca, și la alte jocuri și jucării pline de hazul și farmecul copilăresc, parcă-mi saltă și acum inima de bucurie! Și, Doamne, frumos era pe atunci, căci și părinții, și frații, și surorile îmi erau sănătoși, și casa ne era îndestulată, și copiii, și copilele megieșilor erau de-a pururea în petrecere cu noi, și toate îmi mergeau după plac, fără leac de supărare, de parcă era toată lumea a mea!

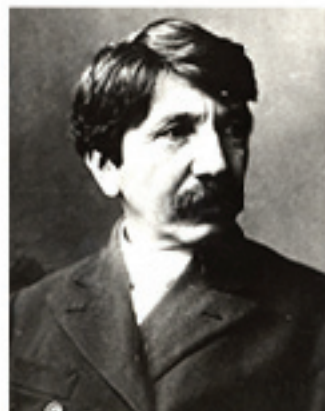
Și eu eram vesel ca vremea cea bună și șturlubatic și copilăros ca vântul în tulburarea sa.

Și mama, care era vestită pentru năzdrăvăniile sale, îmi zicea cu zâmbet uneori, când începea a se ivi soarele dintre nori după o ploaie îndelungată: „Ieși, copile cu părul bălan, afară și râde la soare, doar s-a îndrepta vremea” și vremea se îndrepta după răsul meu...

(Ion Creangă, *Amintiri din copilărie*)



Ion Creangă
(1837-1889)



Alexandru Vlahuță
(1858-1919)

B. Ne lăsăm în jos pe la schitul Tarcău, pitit într-o poieniță la gura Bolohănișului; păduri nestrăbătute atarnă pe laturile stâncoase ale văii. Un nor se oprește deasupra noastră; din creștetul cerului soarele-l săgetează și-l sparge; și alți nori se ridică, tot mai posomorâți, de prin văgăunile munților; în aer se face răcoare, frunzele încep să tremure, un pod de ntuneric s-așterne în văzduh, și câteva minute nu se aude decât foșnetul pădurii; deodată, ca un șarpe de foc se zvârcolește în nori, ș-un tunet groaznic zguduie cuprinsul; ne uităm îngrijați în urmă, ploaia vine perdea spre noi, și toată valea se umple de ropot. Într-o clipă potopul ne-ajunge, fulger după fulger spintecă țaria, și tunetele se-ntetesc. Ne-adăpostim sub un fag – în credința poporului nostru fagul e un copac sfânt, apărat de trăsnet. Urlă Tarcăul în vale, umflat de puhoai; din ce în ce mai tare s-aud grohotind bolovanii târați în valurile-i posomorâte, și ploaia cade, cade vijelioasă, neostoită, răpăitoare ca o grindină, de crezi că se dărapănă munții.

(Alexandru Vlahuță, *România pitorească*)



1. Precizează ce sentimente și/sau emoții se desprind din textul ales.
2. Identifică aspectele care dau naștere sentimentelor și/sau emoțiilor precizate anterior.
3. Scrie un text, de 70-80 de cuvinte, în care să formulezi un răspuns elaborat la cerințele de mai sus.
4. Rescrie textul sub forma unui scurt text liric, respectând trăsăturile acestui tip de text.
5. Creează un text asemănător celor date, în care să evoci un moment care ți-a produs o emoție, cum ar fi: bucurie, uimire, frică.



ELEMENTE DE CONSTRUCȚIE A COMUNICĂRII – DERIVAREA

Citim

- În **copilărie**, mă bucuram de orice cadou primit de la cei dragi.
- Când am intrat în curte, mă simțeam **nesigur**.
- L-am întâlnit pe acest **bălețel** vesel în fața școlii.

OBSERVĂM

- Răspundeți, în **perechi**, la întrebările referitoare la cuvintele scrise îngroșat în enunțurile de mai sus.

Din ce cuvinte credeți că s-au format acestea?

Ce elemente li s-au adăugat pentru a obține cuvintele noi?

Aflăm

Derivarea este mijlocul de îmbogățire a vocabularului care constă în formarea de cuvinte noi cu ajutorul **prefixelor** și al **sufixelor**, pornind de la un cuvânt existent în vocabular, numit **cuvânt de bază**.



Derivarea este mijloc intern de îmbogățire a vocabularului, deoarece cuvintele noi se formează de la cuvinte de bază existente în limba română.

Există anumite sufixe cu ajutorul cărora se formează cuvinte derivate al căror sens diferă de cel al cuvintelor de bază prin faptul că obiectele denumite de acestea sunt considerate mai mici. Aceste cuvinte se numesc **diminutive**, iar sufixele care ajută la formarea lor se numesc **sufixe diminutive**.

Exemple: trenuleț, pulșor, băiețel, săniuță, copilaș, inimioară, rămurică.

Exersăm

1. Scrie cât mai multe cuvinte derivate de la următoarele cuvinte de bază: *bun, galben, piatră, pădure, pământ, bărbat, (a) face, (a) scrie, (a) stropi*. Subliniază, în fiecare caz, sufixele și prefixele utilizate.

2. Formează antonime cu ajutorul prefixelor „des-”, „dez-” sau „de-” de la următoarele cuvinte: (a) *umfla*, (a) *bloca*, *nădejde*, (a) *săra*, *echilibru*, *codat*, *crescător*, *colorat*, (a) *prinde*, (a) *minți*, *informat*.

3. Formează verbe de la următoarele cuvinte de bază, utilizând prefixele „în-” sau „îm-”: *grijă, blând, nor, nod, coloană, noapte, pereche, podoabă, prieten, negru, viu, mugur, vesel, bogat, nămol*.

4. Alege forma corectă.

gogoșărie/gogoșerie

dezăpezi/dezăpezi

argeșean/argeșan

descojit/decojit

decompletat/descompletat

dezmembrat/desmembrat

îmbrățișa/înbrățișa

reîncălzit/reîncălzit

hawaiian/hawaiian

dezgropa/desgropa

desvinovăți/dezvinovăți

îmbelșugat/îmbelșugat

roșată/roșeață

neîntrebat/neîntrebat

dezghețat/desghețat

deslănțuit/dezlănțuit

SCRIEM ȘI VORBIM CORECT

PREFIXE

1. Utilizarea prefixelor **des-** și **dez-**

- Se utilizează prefixul **des-** atunci când cuvintele de bază încep cu consoanele **p, t, c, z, f, h**: **des**pacheta, **des**tăinu, **des**zăpezi.

- Se utilizează prefixul **dez-** atunci când cuvintele de bază încep cu consoanele **b, d, g, l, m, n, r, v** sau cu vocale: **dez**lega, **dez**umfla, **dez**nădejde, **dez**organizat.

2. Utilizarea prefixelor **în-** și **îm-**

- Se utilizează prefixul **în-** atunci când cuvintele de bază încep cu consoanele **b** și **p**: **îmb**olnăvi, **împ**ăduri.

- Cuvintele obținute cu ajutorul prefixului **în-** de la cuvinte de bază care încep cu consoana **n** se scriu cu **nn**: (a se) **înn**ora.

SUFIXE

După **j** și **ș** sunt utilizate următoarele sufixe:

-**ărie** (gogoșă**rie**);

-**ător** (înfrișcă**ător**);

-**eală** (greșă**ală**);

-**ean** (clujean, orășean);

-**eață** (roșea**ță**);

-**escă** (viteje**escă**).

5. Identifică derivatele din următoarele texte și analizează-le, completând, în caiet, un tabel asemănător celui dat.

Cuvântul derivat	Forma de dicționar	Cuvântul de bază	Prefixul	Sufixul
<i>argintie</i>	<i>argintiu</i>	<i>argint</i>	–	<i>iu</i>

- a. „Ziua ninge, noaptea ninge, dimineața ninge iară!
Cu o zale argintie se îmbracă mândra țară;
Soarele rotund și palid se prevede printre nori
Ca un vis de tinerețe printre anii trecători.”

(Vasile Alecsandri, *Iama*)

- b. „M-am dus de Sf. Ion să fac o vizită doamnei Maria Popescu, o veche prietenă, ca s-o felicit pentru onomastica unicului său fiu, Ionel Popescu, un copilăș foarte drăguț de vreo opt anișori. N-am voit să merg cu mâna goală și i-am dus băiețelului o minge foarte mare de cauciuc și foarte elastică.”

(Ion Luca Caragiale, *Vizită*)

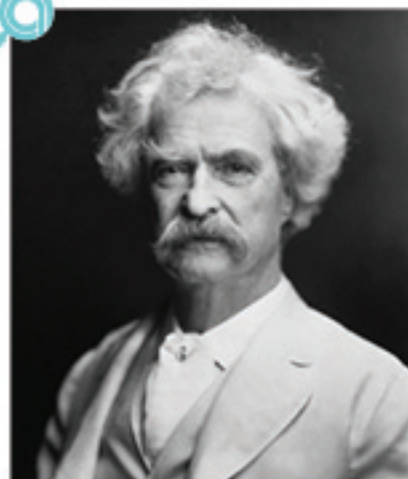
- c. „...cineva trase, parcă, în lături, perdeaua neguroasă a norilor și întunericul cel mai de deasupra al cerurilor, o poartă de senin limpede se deschise spre adâncimile umbrelor albastre și o stea cu lumina tremurătoare își cumpăni, sfioasă parcă, chipul său peste adâncuri... Numai șuvoaiele apelor, nepotolite încă, își mai trimiteau prin văi, până-n depărtare, vuietul lor nedeslușit și surd... fiorii iuți de vânturi ușoare însuflețeau în răstimpuri neclintirea frunzișului negru, și picături de apă mari cădeau grele pe pământ...”

(Calistrat Hogaș, *Furtuna*)

- d. „Data următoare când o întâlni, fu nepoliticos cu ea. Becky îi răspunse la fel de nepoliticos. Acum se dușmăneau foarte tare și Becky abia aștepta să-l vadă pe Tom pedepsit pentru cartea de citire distrusă.

Dar mai târziu, în ziua aceea, Becky făcu cea mai mare prostie rupând din greșeală o pagină din cartea profesorului ei, domnul Dobbin. Tom o văzuse când a făcut-o și a fost sigură că o va turna domnului Dobbin și că o să dea de necaz.”

(Mark Twain, *Aventurile lui Tom Sawyer*)



Mark Twain
scriitor și publicist american
(1835-1910)



Valorificăm

- Se dă textul.

„Unde-i Bubico?... Nu e Bubico!...

Din paner se aude un miorlăit sentimental.

– Să-i dea mama băiețelului zăhărel?... Bubico! Bubi!!

Băiețelul scoate capul cu panglicuțe... Mamița-l degajează din țealele în cari dospește-nfășurat și-l scoate afară. Bubico se uită la mine și mârâie-n surdina.”

(Ion Luca Caragiale, *Bubico*)

- Transcrie diminutivele din textul dat, subliniind sufixele diminutive.
- Precizează ce exprimă fiecare dintre diminutivele identificate.
- Continuă textul dat, utilizând alte cinci diminutive.



Reținem



mijloc intern de îmbogățire a vocabularului

cuvânt de bază = cuvânt de la care se formează derivatele

DERIVAREA

sufixele și prefixele = sunete ce ajută la formarea cuvintelor derivate

cuvântul derivat = cuvânt nou format

COMPUNEREA

Citim

- A dat dovadă de **bunăvoință** atunci când a decis să ne sprijine.
- Anul trecut a primit postul de **contabil-șef**.
- La concursul de anul trecut au participat **două sute** de elevi.
- Bunicii noștri au locuit în **SUA** câțiva ani.

OBSERVĂM

- Discutați în clasă despre cuvintele scrise îngroșat în enunțurile de mai sus.
Ce observați? Cum s-au format acestea?
Care sunt cuvintele din componența lor?

Aflăm

Compunerea este mijlocul intern de îmbogățire a vocabularului care constă în formarea de cuvinte noi cu ajutorul a două sau al mai multor cuvinte existente în limbă.

Compunerea se poate realiza prin:

a. sudare: *binefacere, fărădelege, cuminte, Câmpulung, douăzeci, despre, altceva;*

b. alăturare

– **cu cratimă:** *Cluj-Napoca, după-amiază, viță-de-vie, floarea-soarelui;*

– **fără cratimă:** *toți trei, Baia Mare, o mie, de la, Ștefan cel Mare;*

c. abreviere sau prescurtare: *CFR, STB, UE, TAROM, ASIROM, Plafar.*

Familia lexicală

Totalitatea cuvintelor formate de la același cuvânt de bază sau de la aceeași rădăcină, prin derivare, compunere sau alte mijloace, formează o **familie lexicală**.

De exemplu, din familia lexicală a cuvântului **bun**, fac parte cuvinte ca: (a) *îmbuna, bunuț* (cuvinte derivate), *bunăstare, bun-simț* (cuvinte compuse), *îmbunat*, substantivul *ibunul* (cuvinte obținute prin alte mijloace).

OBSERVAȚIE



A nu se confunda
cuvintele compuse cu:

• **îmbinările libere de cuvinte:**

fată înaltă, turul orașului, pahar de plastic, băiatul cel isteț;

• **locuțiunile** (grupuri de cuvinte cu sens unitar, care se comportă ca o singură parte de vorbire): *aducere aminte (= amintire), din nou (= iar), cu capul în nori (= distrat).*



Exersăm

1. Formează cuvinte compuse, utilizând cuvintele date. Poți consulta un dicționar pentru a decide modul corect de scriere.

bine + înțeles	pe + lângă	trei + zeci	ieri + dimineață
bloc + notes	două + mii	bine + (a) voi	Satu + Mare
bloc + turn	fără + de + lege	de + asupra	zig + zag
lup + de + mare	de + la	secretar + șef	Polul + Nord
Caraș + Severin	sub + inginer	floare + de + colț	sergent + major
drept + unghi	Târgu + Jiu	rău + făcător	azi + noapte

2. Identifică toate cuvintele compuse din următoarele texte și analizează-le, completând, în caiet, un tabel asemănător celui dat.

Cuvântul compus	Partea de vorbire (dacă se cunoaște)	Tipul de compunere	Cuvintele din componență
<i>odată</i>	<i>adverb de timp</i>	<i>prin sudare</i>	<i>o + dată</i>

a. „A fost odată ce-au fost; a fost un om și-o femeie, bărbat și muiere, oameni de treabă, el bun și ea cuminte, în cât li se dusesse vestea că trăiesc bine și toți se bucurau când treceau pe la casa lor. Niciodată el nu zicea ba când ea zicea da, dar nici ea nu ieșea din voile lui, și de aceea era liniște la casa lor și toate le ieșeau bine și cu spor.

Aveau însă și oamenii aceștia o mare și nesecată mâhnire-n sufletele lor: nu le făcuse Dumnezeu parte de copii, și fără de copii viața, mai ales cea bună, n-are niciun rost. Să fi avut fie măcar numai unul, ca să aibă de cine să poarte grijă și cu ce-și bate capul, căci așa numai ei amândoi își nădeau zilele în sec și nu se alegeau cu nimic din ele.”

(Ioan Slavici, *Spaima zmeilor*)

b. „În fiecare după-amiază, când se întorceau de la școală, copiii mergeau să se joace în grădina Urișului.

Era o grădină mare și îmbietoare, cu iarbă moale și verde. Ici-colo, în iarbă, se înălțau flori frumoase ca stelele și doisprezece piersici care primăvara se acopereau de flori delicate, de un roz-perlat, iar vara dădeau rod bogat. Păsărelele stăteau în copaci și ciripeau atât de dulce, încât copiii se opreau din jocurile lor să le-asculte.”

(Oscar Wilde, *Urișul cel egoist*)



3. Alege forma corectă a următoarelor cuvinte compuse.

bunăstare/bună-stare	scurtcircuit/scurt circuit
alb-argintiu/alb argintiu	bunăvoință/bună-voință
extra fin/extrafin	cocoș de munte/cocoș-de-munte
binecrescut/bine-crescut	bună-credință/bunăcredință
Alba Iulia/Alba-Iulia	stră bunic/străbunic
Bistrița Năsăud/Bistrița-Năsăud	untdelemn/unt-de-lemn
fotoliu pat/fotoliu-pat	rea-credință/reacredință
ochiul boului/ochiul-boului	dis-de-diminează/dis de diminează
radiocasetofon/radio-casetofon	Curtea-de-Argeș/Curtea de Argeș



4. Decide dacă următoarele structuri sunt cuvinte compuse, îmbinări libere de cuvinte sau locuțiuni, notându-le pe trei coloane distincte: *Într-o zi, vedere la stradă, mama-mare, cu dare de mână, mama noastră, a face cale întoarsă, trei sute, a merge la mare, cal-de-mare, ieri-dimineață, dimineață însorită, până la, din când în când, Piața 1 Decembrie 1918, părere de rău, galben-închis, piața din oraș, părere personală*. În cazul locuțiunilor, scrie câte un sinonim potrivit.

5. Trece următoarele substantive compuse la numărul plural, apoi articulează-le cu articol hotărât: *prim-ministru, liber-profesionist, contabil-șef, câine-lup, subofițer, răufăcător, cuvânt-cheie, vagon-restaurant, clarvăzător, nou-născut, bun-platnic*.

Exemplu: prim-ministru – prim-miniștri – prim-miniștrii



Valorificăm

• **Formați perechi.** Fiecare va scrie pe o foaie zece cuvinte compuse, care să fie părți de vorbire diferite (substantive, verbe, adjective, adverbe, prepoziții). După ce veți face schimb de foi, veți alege cinci cuvinte din lista colegului și le veți integra într-un text propriu de 70-80 de cuvinte.

În final, veți citi textul scris de coleg și îi veți acorda o notă sau un calificativ. Modalitatea de evaluare o veți stabili împreună.



Proiect în echipă

(trei-patru membri)

„Localitatea mea”

- Scrieți un scurt istoric al localității voastre (de când există, dacă a avut înainte un alt nume, dacă s-au născut anumite personalități acolo ș.a.m.d.).
- Realizați o prezentare a localității (poziția geografică, caracteristici ale regiunii, ocupațiile oamenilor, evenimente specifice, locuri de vizitat etc.).
- Prezentați toate informațiile ca și cum ar trebui să fie cuprinse într-un ghid turistic.



Reținem



cuvântul compus =
cuvânt nou format

prin **sudare** (*binefacere*)

COMPUNEREA

prin **abreviere** (*ONU*)

prin **alăturare** cu sau fără cratimă
(*roșu-deschis, Marea Neagră*)

SCRIEM CORECT

• Scrierea cu cratimă a unor substantive compuse

- adjectiv + substantiv: bună-credință (onestitate), bună-creștere, bun-gust, bun-plac, prim-plan, prim-ministru;
- substantiv + prepoziție + substantiv: arbore-de-cacao, cal-de-mare, ochi-de-pisică, viță-de-vie;
- substantiv + substantiv în cazul N: an-lumină, general-colonel, bloc-turn, cal-putere, contabil-șef, situație-limită;
- substantiv + substantiv în cazul G: floarea-soarelui, sângele-voinicului, ochiul-boului, (plante);
- nume de locuri formate din două nume proprii de loc: Cluj-Napoca, Caraș-Severin, Guineea-Bissau;
- nume de personaje: Hagi-Tudose, Harap-Alb, Tic-Pitic-Inimă-de-Voinic, Făt-Frumos, Albă-ca-Zăpada, Zâna-Zorilor.

LECTURĂ – TEXT ALTERNATIV



Pătrundem în lumea textului

Gândește-te la cât mai multe cuvinte și grupuri de cuvinte prin care poate fi descris anotimpul toamna. Realizează, pe o coală A3 sau A4, un desen sau un colaj reprezentativ, în care să integrezi și cuvintele la care te-ai gândit.



Ana Blandiana
(n. 1942)

Ana Blandiana (pseudonimul literar al Otiliei Valeria Rusan) este o scriitoare și luptătoare pentru libertate civică din România. Este autoare a 26 de cărți publicate în limba română și a 60 de volume apărute în 26 de limbi. De-a lungul carierei, a obținut mai multe premii, printre care: Premiul pentru Poezie al Uniunii Scriitorilor din România (1969), Premiul pentru Poezie al Academiei Române (1970), Premiul pentru Literatură pentru Copii (1980).

LASĂ-MI, TOAMNĂ...

de Ana Blandiana

Lasă-mi, toamnă, pomii verzi,
Uite, ochii mei ți-i dau.
Ieri spre seară-n vântul galben
Arborii-n genunchi plângeau.

Lasă-mi, toamnă, cerul lin
Fulgeră-mi pe frunte mie.
Astă-noapte zarea-n iarbă
Încerca să se sfășie.

Lasă-mi, toamnă, ziua, nu mai
Plânge-n soare fum.
Înserează-mă pe mine,
Mă-nseriez oricum.

Lasă, toamnă-n aer păsări,
Pașii mei alungă-mi-i.
Dimineața bolta scurse
Urlete de ciocârlii.

Lasă-mi, toamnă, iarba, lasă-mi
Fructele și lasă
Urșii neadormiți, berzele neduse,
Ora luminoasă.



Discutăm despre text

OBSERVĂM

1. Scrie sinonime contextuale pentru următoarele cuvinte preluate din textul dat: *uite, plângeau, zarea, urlete, neadormiți, luminoasă*.
2. Identifică termenii care fac parte din câmpul lexical al *viețuitoarelor*.
3. Explică ce rol are virgula în versul *Lasă-mi, toamnă, cerul lin*.

EXPLORĂM ȘI ÎNVĂȚĂM

1. Transcrie, din textul citit, următoarele figuri de stil: două epitete, două personificări, o enumerație.
2. Menționează măsura versurilor din a treia strofă a poeziei.
3. Identifică, în versurile date, transformările prin care trece natura în anotimpul toamna. Completează, în acest sens, în caiet, un tabel asemănător celui de mai jos.

Elementele cadrului natural	Transformarea	Citatul din poezie
copacii	Frunzele se îngălbenesc. Vântul apleacă ramurile acestora.	<i>Ieri spre seară-n vântul galben Arborii-n genunchi plângeau.</i>
...		

4. Recitește poezia și menționează care sunt sentimentele și stările eului liric în momentele în care observă că toamna pune stăpânire peste natură.

INTERPRETĂM

1. Scrie un text, de minimum 50 de cuvinte, în care să comentezi repetiția verbului la modul imperativ *Iasă*.
2. Reditește a treia strofă a poeziei și precizează de ce crezi că ciocârliile reacționează în acel mod.
3. Scrie ce transmit versurile: *Înserează-mă pe mine/Mă-nerez oricum*. Formulează-ți răspunsul într-un text de 50-60 de cuvinte.



Ieșim din lumea textului – Reflectăm

1. Scrie o strofă, în care să-i transmiți și tu un mesaj anotimpului toamna.
2. **Formați perechi.** Ascultați, pe internet, versurile Anei Blandiana puse pe muzică, în interpretarea Margaretei Păslaru. Faceți observații orale cu privire la ordinea versurilor în melodie, respectiv la stările și trăirile pe care le aveți în momentul în care o ascultați.

ELEMENTE DE CONSTRUCȚIE A COMUNICĂRII –
ELEMENTE DE FONETICĂ

Ne amintim

Fonetica este știința care studiază sunetele limbii.

Sunetele limbii române

În limba română, există trei tipuri de sunete:

- **consoanele** (se pronunță cu ajutorul altor sunete): **b, d, f, s, t** etc.;
 - **vocalele** (se pronunță fără ajutorul altui sunet și pot forma singure o silabă): **a, â, î, e, i, o, u**;
 - **semivocalele** (asemănătoare cu vocalele, însă, spre deosebire de acestea, sunt pronunțate mai puțin intens și nu pot alcătui singure silabe): **e, j, o, u**.
- Silaba** reprezintă sunetul sau grupul de sunete rostit printr-un singur efort expirator, având obligatoriu în componență o vocală.



CITEȘTE

și alte poezii scrise de
ANA BLANDIANA!

PORTOFOLIU

ANOTIMPURILE ÎN VERSURI

- Realizează o selecție de poezii despre anotimpul tău preferat.
- Prezintă-le pe scurt, cu titlu, autor și un motiv pentru care ți-au atras atenția.



Observăm

Rostește următoarele cuvinte, ținând cont de silaba accentuată, marcată prin sublinierea vocalei din aceasta.

*aripă, duminică, antic,
gingaș*

OBSERVAȚII

- În cuvinte precum *ceai, geam, cheamă, gheară* nu apar diftongi, deoarece grupurile de litere *ce, ge, che, ghe* transcriu un singur sunet, care este consoană. În cazul unor astfel de cuvinte, este rostită doar vocala *a*.
- În cuvinte ca *treceau, mergeau, ocheau, vegheau* nu apar triftongi, deoarece grupurile de litere *ce, ge, che, ghe* transcriu un singur sunet, care este consoană. În cazul unor astfel de cuvinte, este rostit doar diftongul *au*.
- Diftongul și triftongul pot apărea și între două cuvinte diferite care sunt pronunțate legat, fapt marcat prin prezența cratimei.

*Exemple: Te-a căutat Ion.
Le-au văzut în parc.*

DACĂ VREI SĂ ȘTII MAI MULT

- De regulă, în scrierea limbii române nu se notează vocala accentuată.
- Se păstrează accentul grafic din limba de origine în cazul unor cuvinte împrumutate neadaptate (*tête-à-tête, tiramisù*) sau al numelor proprii străine (*Molière, San José*).

În funcție de numărul de silabe din componența lor, cuvintele pot fi clasificate astfel:

- **monosilabice:** *zar, val, el;*
- **plurisilabice:** *masă, pălărie, hidrocentrală.*

În cadrul cuvintelor plurisilabice, silaba care este pronunțată mai intens se numește **silabă accentuată**.

Grupurile vocale

• **Diftongul** este grupul de două sunete, alcătuit dintr-o vocală și o semivocală, pronunțate în aceeași silabă.

Exemple: floare (floo-re), nouă (no-uă), lepure (le-pu-re)

• **Triftongul** este grupul de trei sunete, alcătuit dintr-o vocală și două semivocale, pronunțate în aceeași silabă.

Exemple: lupoaică (lu-poaică), vreau (vreau), aripioară (a-ri-ploa-ră)

• **Hiatul** este grupul de două vocale alăturate, dar pronunțate în silabe diferite.

Exemple: alee (a-le-e), poet (po-et), pălărie (pă-lă-ri-e)

**Aflăm**

A treia ediție a *Dicționarului ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române* (DOOM3) a impus eliminarea variantelor în cazul unor cuvinte sau forme, inclusiv a variantelor accentuale.

La puține cuvinte, norma literară actuală admite două variante accentuale, de exemplu: *polip/polip*. Astfel, acum sunt acceptate doar variante ca: *antic, firav, gingaș, intim, profesor, trafic* etc.

**Exersăm**

1. Desparte în silabe următoarele cuvinte: *sandvici, construcție, câmpie, sculptor, reușită, covrigi, patru, parcare, african, afecțiune, obiect, penultima, biologie, specialist, vârstnic, arctic, subiect, specialitate, geolog*.

2. Subliniază silaba accentuată din cuvintele următoare, utilizând un dicționar dacă e nevoie: *fișică, matur, caracter, fenomen, ianuarie, student, rucsac, dușman, aripă, jilav, șervet, unic, acatist, radio*.

3. Alege cuvântul accentuat corect.

butelie/butelie

trafic/trafic

plutonier/plutonier

pilotă/pilotă

bolnav/bolnav

penurie/penurie

precaut/precaut

doctoriță/ doctoriță



4. Menționează dacă următoarele cuvinte conțin diftong, triftong sau hiat, marcând vocalele și semivocalele.

poiană, leoaică, trei, oaie, aeroport, voiai, căutare, vâile, tocmai, caisă, inimioară, voioasă, duel, iarbă, lăcrămioară, geografie, creatură, verdeață, creier, iute.

5. Citește textele date și identifică acele cuvinte care conțin diftong, triftong și hiat, completând, în caiet, un tabel asemănător celui de mai jos.

Cuvinte cu diftong	Cuvinte cu triftong	Cuvinte cu hiat
...	...	...



a. „Cam acum doi ani, mama și bunicul Knut avuseseră ideea de a face din fosta gospodărie țărănească o pensiune pentru animale. Mai bine zis, Mia îi convinsese să facă asta, deoarece cușca ei de iepurași ajunsese neîncăpătoare. Și în afară de asta mai voia o pisică și un câine. Dacă ar fi fost după ea, ar fi transformat gospodăria într-o grădină zoologică. Dar mai era și tata pe acolo, și lui nu prea-i plăceau schimbările. Așa că pensiunea de animale hotelul «Lăbuța fermecată» a fost soluția de compromis, iar Mieii i se părea o idee fantastică. O pensiune de animale era, de fapt, mult mai interesantă decât o grădină zoologică, pentru că aici veneau mereu oaspeți noi.”

(Feline Lang, *Hotelul „Lăbuța fermecată”*. Atenție, vecini răi!)

b. „Pe măsură ce Buck se întărea, îl atrăgeau în tot felul de jocuri, la care lua parte și omul. Astfel, Buck trecu din convalescență în noua sa existență. Pentru prima dată afla ce însemna dragostea pură, pasională.

Bărbatul acela îi salvase viața, ceea ce nu era puțin. În plus, era stăpânul ideal. Alți oameni aveau grijă de câini doar dacă se dovedeau credincioși și activi. El însă îi considera copiii lui.”

(Jack London, *Chemarea străbunilor*)



INTERDISCIPLINAR

Hotelurile sau pensiunile pentru animalele de companie s-au dezvoltat foarte mult în ultima perioadă. Acestea răspund unei nevoi firești, care a crescut odată cu responsabilizarea oamenilor față de animalele de companie.





• Se dă textul de mai jos.

Dacă liniștea pădurii adormite
Nici o veste de-altădată nu-ți trimite
Și pe freamăte pornite de departe
Nu te-ajunge glas de dincolo de moarte,
Vin' cu mine să ne pierdem în zadar
Printre galbenele rariști de stejar,
Cu sfioase campanule și sulfine,
Pe cărări pe unde nimeni nu mai vine.

Dulce zumzet somnoros și ireal
Să ne cheme spre poienile din deal.
Taina liniștii înalte să ne fure
Prin cotite luminișuri de pădure
Și la umbră să ne-mbie mai târziu
O clopotniță de aur străveziu,
Legănând deasupra creștetelor noastre
Licuricii înălțimilor albastre...

(George Topîrceanu, *Sfârșit de vară*)

Derivarea – formarea de cuvinte noi cu prefixe (nesigur) și sufixe (greșeală)

Compunerea
– sudare (binefacere);
– alăturare, cu cratimă (câine-lup) și fără cratimă (de la);
– abreviere (BCR).

ANALIZA TEXTULUI

1. Precizează emoțiile și trăirile care sunt exprimate sau care se pot desprinde din text. Apoi spune-le colegilor ce ai simțit când ai citit versurile citate.
2. Comentează, în 40-60 de cuvinte, următoarele versuri: *Dulce zumzet somnoros și ireal/Să ne cheme spre poienile din deal.*
3. Transcrie, din textul dat, două figuri de stil diferite și numește-le.
4. Menționează măsura versurilor, respectiv cuvintele care rimează în a doua strofă.

VALORIFICAREA TEXTULUI

1. Explică modul de formare a următoarelor cuvinte derivate: *liniște, somnoros, luminiș, clopotniță, înălțime.*
2. Transcrie, din prima strofă, trei cuvinte obținute prin compunere, explicând pentru fiecare și modul de formare.

3. Formează familia lexicală a cuvântului **floare**, scriind cât mai multe cuvinte.

4. Transcrie, din versurile date, patru cuvinte care conțin diftongi diferiți și două cuvinte care conțin vocale în hiat.

DINCOLO DE TEXT

- **Formați grupe** de câte patru elevi și realizați următoarele sarcini de lucru:

- a. Realizați un desen sau o machetă având drept sursă de inspirație textul dat.
- b. Puneți versurile/o parte din text pe muzică și înregistrați-vă în timp ce interpretați cântecul.
- c. Expuneți lucrările în clasă și realizați un vernisaj pentru colegii din clasa a VI-a, punând pe fundal cântecele înregistrate.

Textul liric – exprimarea directă a unor sentimente/emoții, prin vocea eului liric, folosindu-se un limbaj expresiv; la nivelul formei – elemente de versificație.

• Citește textul și rezolvă cerințele.

AMURG

Cutezător se-nalță
Ghețarul pân' la cer,
Râzându-și de când lumea
De crivăț și de ger...

Spre frații lui de-alături
Triumfător privește
Și haina cea de ghiață
Pe umeri îi sclipește.

Iar soarele în lavă,
Curgând pe vârful-i nins,
Îl schimbă, înroșindu-l
Într-un crater nestins.

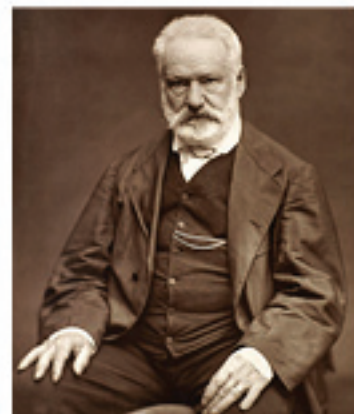
NOAPTE

Târziu, în pacea nopții
Năvalnice izvoare,
Cu spumă-amestecate,
S-azvârl tânguitoare...

Din vreme-n vreme codrii
Înăbușit vuiesc,
Și negrele furtune
În urlet se târesc.

În depărtări ghețarul,
În lumea nopții pare,
În zori de ziună vecinic
Ce luminează-n zare.

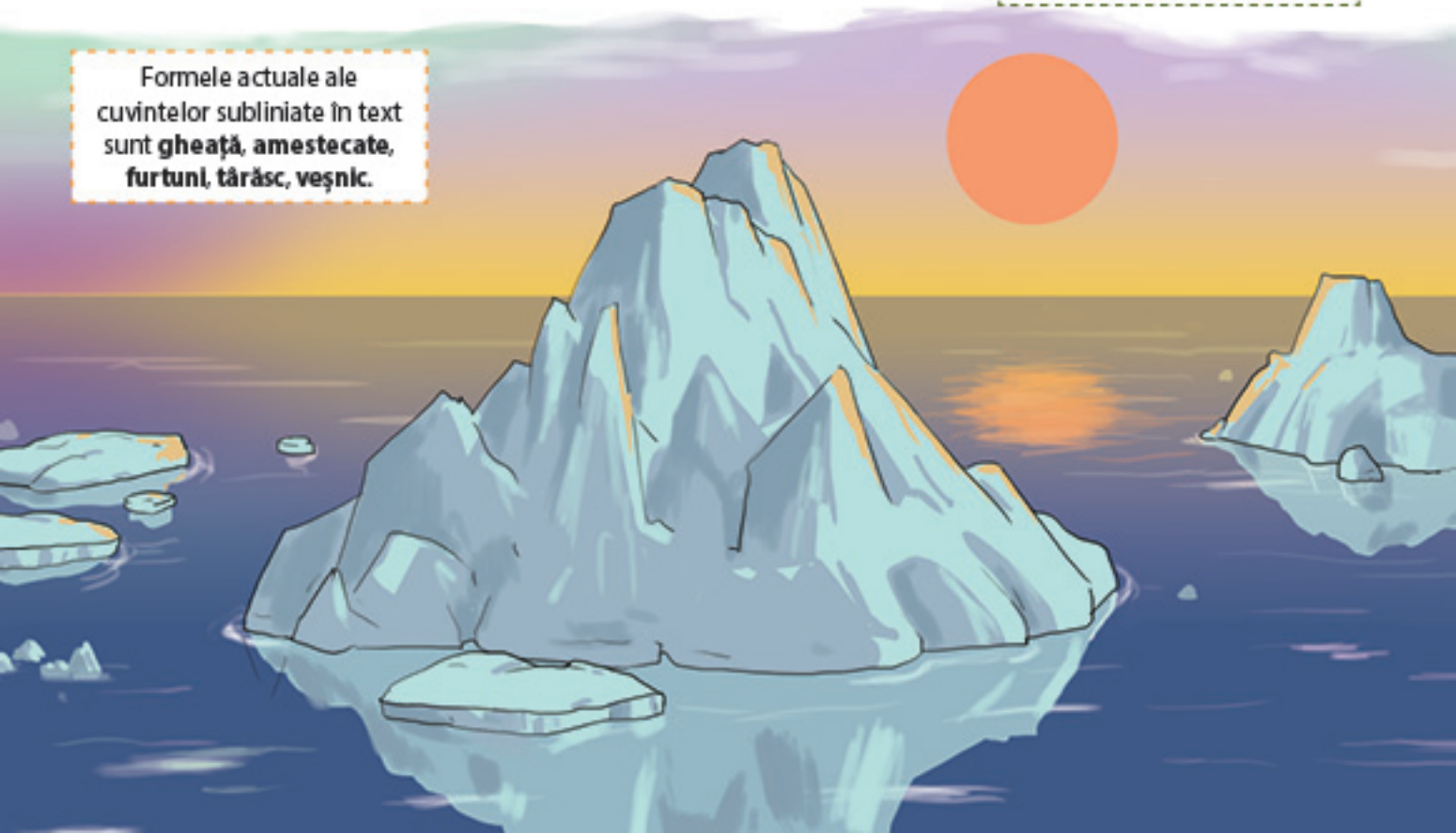
(Victor Hugo, *Ghețarul de la nord* –
traducere Panait Cerna)



Victor Hugo
(1802-1885)

Victor Hugo a fost un poet, dramaturg și romanțier francez. Printre operele sale cele mai cunoscute se numără *Mizerabilii* și *Notre-Dame de Paris*. Întreaga operă a lui Hugo se remarcă prin imaginația debordantă și prin îndrăzneala inovatoare a limbajului, fiind considerată cel mai mare fenomen din literatura franceză.

Formele actuale ale
cuvintelor subliniate în text
sunt **gheață**, **amestecate**,
furtuni, **târâsc**, **veșnic**.





INTERDISCIPLINAR

Aisbergul (din engl. *iceberg*) sau ghețarul plutitor este un bloc mare de gheață desprins dintr-o calotă glacială, care plutește spre zonele calde, influențându-le dima. Aproximativ 90% din el este sub apă, din cauza diferenței de densitate a apei pure din care e format ghețarul și a apei sărate a oceanelor.

Grilă de autoevaluare

Subiectul I: 10 puncte

Subiectul II: 10 puncte

Subiectul III: 20 de puncte

Subiectul IV: 20 de puncte

Subiectul V: 30 de puncte

Din oficiu: 10 puncte

Subiectul I	5 x 2 p. = 10 p.
Subiectul II	5 x 2 p. = 10 p.
Subiectul III	5 x 4 p. = 20 p.
Subiectul IV	5 x 4 p. = 20 p.
Subiectul V	15 + 5 + 5 + 3 + 2 = 30 p.

Punctaj maxim: 100 de puncte



I. Precizează dacă următoarele enunțuri care vizează textul dat sunt adevărate sau false.

- Textul dat este un text liric.
- Textul dat este unul nonliterar.
- În versul *De crivăț și de ger...* apare o repetiție.
- Eul liric privește ghețarul cu admirație.
- În ultima strofă, cuvintele care rimează sunt *ghețarul* și *veșnic*.

II. Stabilește corespondența între elementele coloanelor date.

a. nestins	1. cuvânt derivat cu sufix
b. cutezător	2. cuvânt derivat de la cuvântul <i>roșu</i>
c. din vreme-n vreme	3. cuvânt derivat cu prefix
d. înroșind	4. îmbinare liberă de cuvinte
e. haina cea de gheață	5. cuvânt compus
	6. locuțiune/expresie

III. Transcrie pe caiet, completând următoarele enunțuri.

- Cuvântul *ghețar* este format cu sufixul ...
- Cuvântul *urlat* face parte din familia lexicală a cuvântului ...
- Cuvântul *tânguitoare* este format prin ...
- În cuvântul *lumea* apare diftongul ...
- Cuvântul din a doua strofă care conține vocale în hiat este ...

IV. Formulează răspunsuri scrise pentru următoarele cerințe care vizează textul dat.

- Identifică un epitet în textul dat.
- Scrie cuvintele care rimează în prima strofă.
- Precizează măsura ultimului vers.
- Menționează ce stări se desprind din a cincea strofă a poeziei.
- Transcrie versurile în care sunt descrise izvoarele.

V. Scrie un text narativ, de minimum 130 de cuvinte, în care să-ți imaginezi o întâmplare petrecută în cadrul natural descris în versurile date.

În redactarea textului, vei avea în vedere:

- să prezinți corect și coerent întâmplarea;
- să respecți regulile de redactare a unui text narativ;
- să faci referință la cadrul natural descris;
- să respecți cerințele legate de calitatea redactării (ortografie, punctuație);
- să te încadrezi în limita de cuvinte indicată.



UNITATEA 3

Oameni și obiceiuri

Conținuturi:

Comunicare orală

- Structuri textuale: secvențe de tip dialogat
- Tracul comunicativ. Strategii de gestionare a tracului comunicativ

Lectură

- Textul dramatic și arta spectacolului
 - Autor, personaj dramatic
 - Rolul indicațiilor scenice
 - Rolul dialogului
 - Actori, decor, costume, lumini, muzică
- Dialogul în textul scris și în spectacol
- Strategii de comprehensiune: reflecții asupra limbajului și a structurii textelor de tip dramatic

Redactare

- Structuri textuale: secvențe de tip dialogat

Elemente de construcție a comunicării

- Verbul – actualizare
- Utilizări sintactice ale formelor verbale nepersonale: infinitivul, gerunziul, participiul, supinul. Alte verbe copulative (*a deveni, a ajunge, a ieși, a se face, a părea, a rămâne, a însemna*). Posibilități combinatorii ale verbului
- Substantivul – actualizare

Elemente de interculturalitate

- Elemente de mitologie românească și universală

La finalul acestei unități:

A. vei ști:

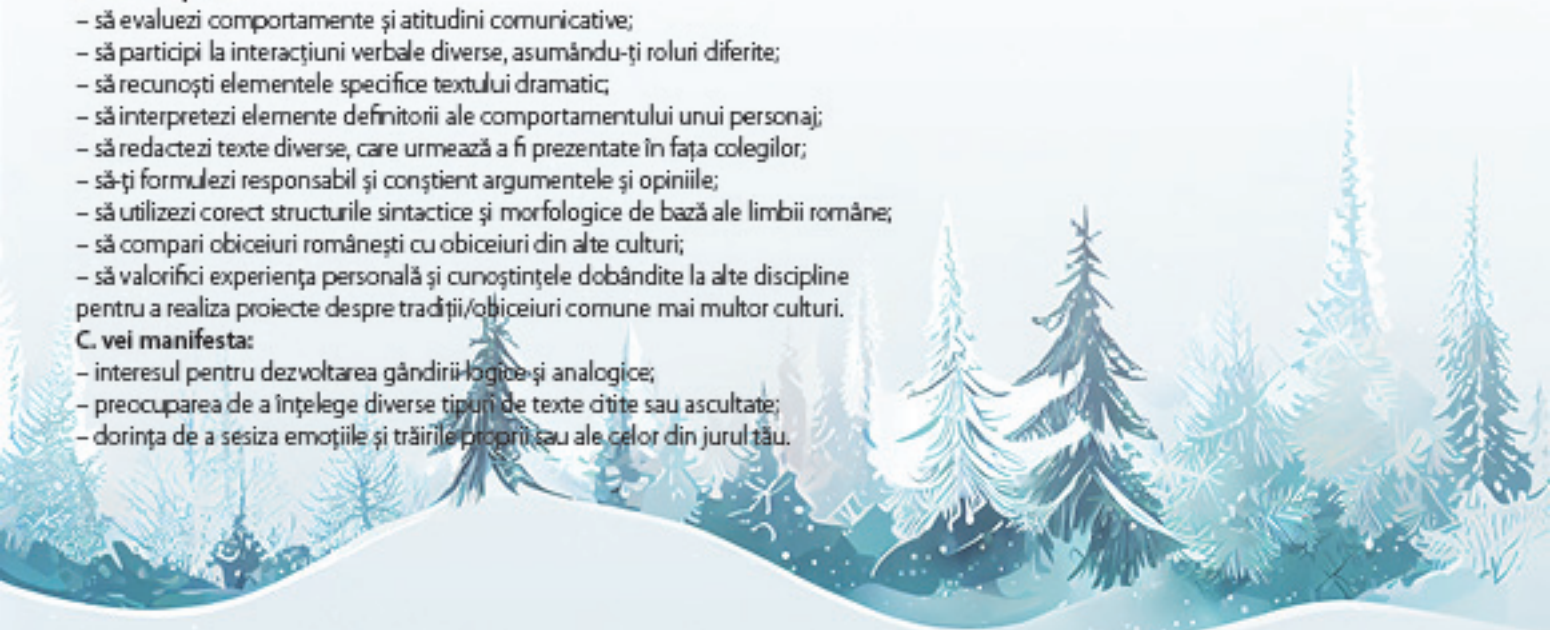
- care sunt strategiile de gestionare a tracului comunicativ;
- ce este textul dramatic;
- utilizările sintactice ale verbelor la forme nepersonale;
- rolul verbelor copulative;
- elemente de mitologie românească și universală.

B. vei fi capabil:

- să evaluezi comportamente și atitudini comunicative;
- să participi la interacțiuni verbale diverse, asumându-ți roluri diferite;
- să recunoști elementele specifice textului dramatic;
- să interpretezi elemente definitorii ale comportamentului unui personaj;
- să redactezi texte diverse, care urmează a fi prezentate în fața colegilor;
- să-ți formulezi responsabil și conștient argumentele și opiniile;
- să utilizezi corect structurile sintactice și morfologice de bază ale limbii române;
- să compari obiceiuri românești cu obiceiuri din alte culturi;
- să valorifici experiența personală și cunoștințele dobândite la alte discipline pentru a realiza proiecte despre tradiții/obiceiuri comune mai multor culturi.

C. vei manifesta:

- interesul pentru dezvoltarea gândirii logice și analogice;
- preocuparea de a înțelege diverse tipuri de texte citite sau ascultate;
- dorința de a sesiza emoțiile și trăirile proprii sau ale celor din jurul tău.



COMUNICARE ORALĂ – SECVENȚE DE TIP DIALOGAT



Observăm și discutăm

Activitate în perechi

1. Priviți cu atenție imaginea și discutați:
 - ce reprezintă;
 - ce se află în planul apropiat;
 - ce se află în planul îndepărtat;
 - cine credeți că sunt persoanele din imagine.
2. Împărtășiți ideile voastre cu ceilalți colegi.



Ascultăm și descoperim



1. Ascultă, în varianta digitală a manualului, fragmentul din piesa de teatru *Steaua fără nume*, de Mihail Sebastian. Urmărește cu atenție schimburile de mesaje, completând, în caiet, rubricile cadranelor.

Locul și timpul acțiunii	Personajele
Modul de expunere	Un aspect care provoacă râsul

2. a. Descoperiți, **în grupe** de câte patru elevi, două caracteristici ale teatrului radiofonic existente în textul audiat.

b. Stabiliți caracteristicile teatrului radiofonic prin reunirea ideilor prezentate de fiecare grup.



Creăm și ne jucăm

Lucrați în grupe de patru-cinci elevi.

• Adaptați fragmentul de teatru radiofonic audiat în vederea punerii lui în scenă, parcurgând etapele de mai jos.

1. Reascultați, în varianta digitală a manualului, fragmentul din piesa de teatru *Steaua fără nume*, de Mihail Sebastian.

2. Stabiliți o secvență, dintre cele audiate, pe care ați vrea să o interpretați în fața colegilor.

3. Creați, din materialele avute la dispoziție, vestimentația potrivită personajelor pe care le veți interpreta.

4. Interpretați, în fața colegilor, secvența aleasă.



DACĂ VREI SĂ ȘTII MAI MULT

Teatrul radiofonic constă în adaptarea unei piese de teatru pentru a fi transmisă la radio. Prin teatrul radiofonic se pot reda:

- dialogul dintre personaje;
- muzica;
- efectele sonore (de exemplu: suieratul trenului intrând în gară, zgomotul produs de deschiderea unei uși etc.).



LECTURĂ – TEXTUL DRAMATIC ȘI ARTA SPECTACOLULUI. REFLECȚII ASUPRA LIMBAJULUI ȘI A STRUCTURII TEXTELOR DE TIP DRAMATIC



Pătrundem în lumea textului

1. Intocmește o listă a pieselor de teatru pe care le-ai audiat/vizionat, completând, în caiet, un tabel după modelul de mai jos.

Piese de teatru radiofonic	Piese de teatru vizionate la școală	Piese de teatru vizionate la televizor	Piese vizionate la teatru

2. Stabiliți, în **grupe** de câte patru elevi:

- care sunt piesele de teatru care vă plac mai mult;
- ce modalitate de prezentare considerați că este cea mai potrivită pentru o piesă de teatru (audio, audio-video, pe scenă);
- ce rol are dialogul dintre personaje.

STEALIA FĂRĂ NUME

de Mihail Sebastian

SCENA IV

ȘEFUL – DOMNIȘOARA CUCU

Telegraful bate. Șeful urmărește panglica hârtiei.

Prin fereastră se vede trecând pe peron, dinspre stânga, dra Cucu.

ȘEFUL

(Bătând în geam): Săru' mâna, dră Cucu.

Dra CUCU

Bună ziua, domnu' Ispas. *(Trece prin fața ușii spre dreapta, continuându-și plimbarea pe peron).*

ȘEFUL

(Se ridică de la masă, se apropie de orologiul din perete, mută minutarul la 7 fix): Cum trece vremea, dom'le! *(Iese pe urmă în prag):* Cald! Cald al dracului, domnișoară Cucu.

Dra CUCU

Ba aici, la d-ta, la gară, parcă-i mai răcoare.

ȘEFUL

Aș. Ți se pare. Nici n-ai zice că suntem în mai. S-a înserat și uite ce zăpușeală. Parc-am fi în iulie.

Dra CUCU

Dar ce-am auzit, d-le Ispas? Ți-a călcat ieri rapidul un curcan?

ȘEFUL

Cum?

Dra CUCU

Așa mi-a spus azi-dimineață, la școală, în cancelarie, M-me Voinea, de Științe Naturale. Zicea c-a aflat bărbatu-său de la poștă, că-i spusese dirigintele...





Mihail Sebastian
(1907-1945)

Pe numele lui adevărat Iosif Hechter, Mihail Sebastian a fost romancier, dramaturg și critic literar din perioada interbelică. Piese sale de teatru *Steaua fără nume*, *Ultima oră* și *Jocul de-a vacanța* au fost ecranizate.

ȘEFUL

Da' de unde, dră Cucu? Mai întâi n-a fost rapidul. A fost acceleratul. Și pe urmă nu era curcan. Era rață.

Dra CUCU

la te uită cum exagerează lumea!

ȘEFUL

O rață pestriță, cu diocul sur. A făcut-o nevastă-mea pe varză, azi la prânz. O minune!

Dra CUCU

Da' parcă tot a fost o chestie cu un curcan? Sau curcă era?

ȘEFUL

Ei! Acu trei săptămâni, după Rusalii. Pe aia o călcase un tren de marfă. *(Toată această convorbire a avut loc în fundul scenei, Șeful fiind în pragul ușii, iar dra Cucu pe peron, în fața ușii).*

Dra CUCU

(Cu o mișcare bruscă de alarmă, intră în birou): O elevă!

ȘEFUL

O elevă?

Dra CUCU

Mi se pare că e Zamfirescu. Zamfirescu dintr-a șasea.

ȘEFUL

Treci după ușe, să nu te vadă. Să n-o sperii.

Dra CUCU

(Se trage pe lângă perete și duce degetul la gură): Ssst!

ȘEFUL

Lasă-mă pe mine să văd. *(Iese pe peron și se uită în dreapta și în stânga cu un aer de prefăcută indiferență. Pe urmă se întoarce):* Aș. Ți s-a părut. Nu e nimeni.

Dra CUCU

Dac-o prind, o dau afară din școală.

ȘEFUL

Prea ești aspră.

Dra CUCU

(Ritos): O dau afară. Am spus de o mie de ori că nu e voie să vie la gară. Am pus și afiș la cancelarie. Ce e dezmățul ăsta? Una, două, hai la gară.

ȘEFUL

Ei! Le place și lor că... e mai răcoare.

Dra CUCU

Las' că știu eu ce le place. Le place să se zgâiască la ferestrele vagoanelor și să-și facă semne cu bucureștenii. *(Sună telefonul).*

ȘEFUL

(Ridicând receptorul): Alol... Da... linia întâia... Salut... *(Închide telefonul):* Vine automotorul de Sinaia. I-a dat drumul de la canton. *(Ia din cuier chipiul și-l pune pe cap).*

Dra CUCU

Automotorul ăsta e un scandal. De când l-au pus în circulație, nu mai am liniște în cursul superior. Toate fetele și-au pierdut capul.

ȘEFUL

Și nici măcar nu oprește la noi. Ce-ar mai fi dac-ar opri?

Dra CUCU

(Indignată): Să oprească? N-avem nevoie. Nu ne trebuie.

ȘEFUL

Tren de lux, dră Cucu. Nu se uită el la noi.

Dra CUCU

Tren de pierzanie. Plin de jucători de ruletă și femei... ușoare.

ȘEFUL

Asta așa zic eu. Miroase a parfum când trece.

Dra CUCU

Nu știu a ce miroase, dar într-un oraș cumsecade n-ar trebui să se permită.

Eu l-aș pune să treacă noaptea și cu perdelele trase.

ȘEFUL

Ba eu, drept să spun, îmi pare rău când îl văd așa, numai cum îmi zboară prin 'naintea ochilor... Și eu stau cu mâna la chipiu.

Dra CUCU

(Reprobatoare): Stai cu mâna la chipiu?

ȘEFUL

Ce să fac? Regulamentul... (După o secundă, vindicativ): Nu dă Dumnezeu o iarnă cu zăpadă mare, să se împotmolească p-aici pe la noi. I-aș da pe toți jos din tren și le-aș pune lopata în mână, să curețe linia.

Dra CUCU

Așa le-ar trebui.

ȘEFUL

Ehei! Câte d-astea am văzut eu... Eram de serviciu la Dedulești, pe linia Făurei, acum vreo 20 de ani. Linie inundabilă... Ei... și 'ntr-o toamnă, așa cam prin noemvrie... (se aude de departe un șuierat ascuțit. Șeful se întrerupe): l-auzi-l că vine. (Iese pe peron. Zgomotul trenului se apropie. Dra Cucu dă să iasă și ea pe peron, dar în prag tresare – a văzut ceva... face un pas înapoi și, scoțând numai vârful nasului afară, rămâne într-o atitudine încordată de pândă. Un zgomot ritmat de roți și pistoane crește, se apropie, devine asurzitor: cu o iuțeală de fulger și cu un țipăt scurt de locomotivă, trece prin fund, trenul automotor. Prin fereastră se vede din spate, șeful, salutând smimă. Câteva secunde după trecerea monstrului, nicio mișcare. Se aude doar zgomotul roților depărtându-se, șeful dispăre din dreptul ferestrei spre stânga.)

SCENA V

Dra CUCU – ELEVA

Dra CUCU

(Făcând un pas pe peron): Zamfirescul (Formidabilă): Stai pe loc, Zamfirescu... la vino aici, domnișoară... Mai aproape! Mai aproape, n-auzi? (Prin fereastră se vede ivindu-se din stânga o fată de școală în uniformă. Abia îndrăznește să se apropie de teribila dră Cucu, care a rămas în fața ușii și-i face semn cu degetul): Prin urmare, de astea-mi ești d-ta? Aici îți faci d-ta veacul? La gară, ai? La gară!



INTERDISCIPLINAR

Prima cale ferată din România a fost deschisă în 1854 și făcea legătura între Oravița (Banat) și Baziaș (port la Dunăre). A fost folosită inițial doar pentru transportul cărbunelui, fiind deschisă și pentru pasageri în 1856.

A urmat linia București-Giurgiu, deschisă în august 1869, apoi, în 1872, a fost deschis primul tronson din linia Vărciorova – Roman, care trecea prin Pitești – București – Galați – Roman, iar șase ani mai târziu a fost deschis și tronsonul Vărciorova – Pitești. În 1880 s-au înființat Căile Ferate Române (CFR).





ELEVA

(Pierdută): Domnișoară...

Dra CUCU

Tacil (Din dreapta se ivește Ichim împingând căruciorul lui ceferist. Dra Cucu, cu un gest scurt, îi arată elevei ușa biroului): Intră înăuntru... (Fata ezită): Intră înăuntru, n-ai? (O împinge înăuntru. Intră și ea, trage ușa): Ce cauți aici?

ELEVA

(Pe jumătate moartă): Dom'șoară, vă rog.

Dra CUCU

Tacil (Răspicat): Ce cauți aici?

ELEVA

Dom'șoară, vă rog...

Dra CUCU

Tacil Nenorocito. Să n-aud o vorbă. Unde ți-e numărul?

ELEVA

(Inocentă și speriată): Numărul?

Dra CUCU

(Apucând-o de mâneca stângă a șorțului): Da, numărul. Te faci că nu știi? Ce număr ai?

ELEVA

218.

Dra CUCU

Și unde e?



INTERDISCIPLINAR

Până în secolul al XX-lea, au funcționat, în paralel, școli de fete și școli de băieți. Prima școală de fete în limba română a fost înființată, în 1843, de doamna Țării Românești, Elisabeta Știrbey. A fost urmată, la scurt timp, de Pensionatul Domnesc de fete (1851), devenit ulterior Școala Centrală.



ELEVA

A... a... a căzut.

Dra CUCU

L-ai prins în copci, Zamfirescul

ELEVA

Dom'șoară, vă rog.

Dra CUCU

Tacil (*Caută în buzundrelul de sus al șorțului și scoate de sus un petec de stofă*):

L-ai prins în copci! Și de când porți d-ta gemenul pe o ureche? Și șorțul pe talie!

(*Cu fiecare cuvânt, îi corectează ținuta*): Unde te trezești? La bal?

SCENA VI

Dra CUCU – ELEVA – PROFESORUL

PROFESORUL

(*Deschide ușa, dă să intre, dar se oprește în prag*): Pardon. (*Vrea să plece*).

Dra CUCU

Stai, stai, domnu' Miroiu. Stai să vezi cu ochii d-tale.

PROFESORUL

(*Intrând*): S-a întâmplat ceva? Ce s-a întâmplat?

Dra CUCU

Ce s-a întâmplat? Mă mai întrebi ce s-a întâmplat? (*Cu un calm zdrobitor*):

Adineaori a trecut automotorul și am prins-o pe dumneaei (*gest acuzator*) pe peron.

PROFESORUL

(*Blând*): Chiar pe peron?

Dra CUCU

(*Zdrobitor*): Chiar pe peron.

PROFESORUL

Poate... poate că n-a știut...

ELEVA

(*O licărire de speranță*). Să vedeți, domnule profesor.

Dra CUCU

Tacil (*către profesor*). N-a știut? Cum n-a știut? (*Către elevă*): Cum n-ai știut, Zamfirescu? N-am pus afiș la școală, negru pe alb? Nu l-ai copiat pe caiet de 75 de ori? Nu l-ai învățat pe dinafară în ora de educație? (*Schimbare de ton. Brusc. Poruncitor*): Ce scrie în afiș, Zamfirescu?

ELEVA

(*Ca o lecție*): „E interzis elevelor din cursul inferior și mai ales din cursul superior...”

Dra CUCU

Mai ales!



ELEVA

„...să se plimbe la gară ziua sau seara, dar mai ales...”

Dra CUCU

Mai ales?

ELEVA

„...în orele când trece automotorul”.

Dra CUCU

(Cruntă): Ei?

PROFESORUL

(Mai slab, mai neconvins): Ei?

Dra CUCU

Ce cauți la gară, Zamfirescu?

ELEVA

Să vedeți, dom'șoară.

Dra CUCU

Taci!

PROFESORUL

Dac-o întrebi, las-o să răspundă.

Dra CUCU

Ce să răspundă? Ce să răspundă? (Către elevă): Poftim, răspunde.

ELEVA

(Năucită): Ce să răspund?

Dra CUCU

Ce cauți aici? De ce ai venit?

ELEVA

Să vedeți, dom'șoară... Mama... Vreau să spun, tata... Adică o mătușă a mea... O scrisoare... Un colet... da, un colet...

PROFESORUL

(Ca să pună capăt zbuciumului): Nu te mai osteni. Să-ți spun eu de ce ai venit. Pentru că-ți place să vii la gară. Ți place să te uiți când trec trenurile. (Omeneste, simplu): Nu-i așa?

ELEVA

(Izbucnește în plâns).

Dra CUCU

Plângi, Zamfirescu. Plângi, că ai de ce plânge. Ai să vezi tu mâine după conferință. Te dau afară.

ELEVA

(Între lacrimi și sughițuri): Dom'șoară, vă rog.

Dra CUCU

Taci! Șterge-ți ochii. Pleacă. Du-te acasă. (Fata plângând face un pas spre ușă). Stai! Stai să nu te vadă cineva. Ne mai faci de râsul târgului. (Iese pe peron și se uită atent în dreapta și-n stânga. O ia spre stânga, pe lângă fereastră, și dispare câteva secunde).



Secvență din ecranizarea piesei, adaptare pentru Teatru TV (1983), sursa: www.youtube.com

PROFESORUL

(*Care a rămas singur cu eleva*): Dră Zamfirescu, nu e poate momentul să ți-o spun, dar teza d-tale pe al treilea, la cosmografie, este... este mizerabilă... inadmisibilă. (*Ca un dureros reproș personal*): Se poate, domnișoară, să spui d-ta, că Orion este o planetă? Că Jupiter este un satelit? Și Cometa lui Halley o stea căzătoare?

Dra CUCU

(*Întorcându-se*): Nu e nimeni. Pleacă repede. Să te duci drept acasă. Ne socotim noi mâine-dimineață, Zamfirescu Eleonora. (*Îi arată ușa cu un gest neiertător. Fata iese plângând mereu*).



Discutăm despre text

OBSERVĂM

1. Descoperă, folosind *Dicționarul explicativ al limbii române*, sensul contextual al următoarelor cuvinte: *telegraf, orologiu, vindicativ, cosmografie*.
2. Identifică, în Scena IV, trei cuvinte folosite diferit față de forma actuală.
3. Alcătuieste enunțuri potrivite cu sinonimele contextuale ale cuvintelor: *zăpușeală, a muta, cumsecade, chipiu*.
4. Formulează enunțuri pentru a demonstra omonimia cuvintelor: *mută, noi, porți, stea*.
5. Explică rolul cuvintelor: *tren, locomotivă, roți, pistoane, peron, automotor* în textul dat.



Ne amintim

Textul literar este rodul imaginației scriitorului, în care realitatea este transfigurată, creându-se un univers imaginar nou, cu scopul de a-l sensibiliza/impresiona pe cititor.

Autorul este persoana, cu existență reală, care creează și scrie un text.

EXPLORĂM ȘI ÎNVĂȚĂM

1. Stabilește timpul și locul acțiunii.
2. Completează tabelul, în caiet, continuând modelul dat.

Scena	Personajele	Ideile principale
IV	Șeful, Domnișoara Cucu	• Domnișoara Cucu este salutată de șeful gării. • ... • ...

3. Realizează rezumatul celor trei scene, pe baza ideilor principale stabilite.



Dacă dorești să afli mai multe despre personaje și să descoperi de ce piesa are titlul *Steaua fără nume*, CITEȘTE TEXTUL INTEGRAL!



Termenii științifici sunt cuvinte care au doar sens de bază și aparțin domeniului științei sau tehnicii. De exemplu: *asamblare, binoclu, macara* etc.



AFLĂM

Textul dramatic poate avea o structură a subiectului similară textului epic:

- expozițiunea;
- intriga;
- desfășurarea acțiunii;
- punctul culminant;
- deznodământul.

AFLĂM

Structura textului dramatic

Textul dramatic este împărțit în **acte** și **scene**, uneori și în **tablouri**.

Actul este o diviziune a textului dramatic, corespunde capitolului din textul epic, cuprinde mai multe scene. Sfârșitul unui act se marchează în spectacol prin coborârea cortinei.

Scena este subdiviziune a unui act dintr-un text dramatic, marcând fie intrarea sau ieșirea unui personaj, fie schimbarea locului sau a timpului acțiunii.

Tabloul este o diviziune a textului dramatic, marcată de schimbarea decorului.

AFLĂM

Monologul este un tip de text/ tipar textual prin care se redă fluxul gândirii unui personaj. În structura unui text dramatic, monologul reprezintă o scenă în care un personaj își exprimă gândurile cu voce tare.

Dialogul/Monologul scris din piesele de teatru devine **dialog/monolog în spectacol** (completat cu aspecte ale comunicării nonverbale și paraverbale), în momentul în care este reprezentat pe scenă, de către actori.

4. Explică rolul textului dintre paranteze din fragmentul următor.

„ȘEFUL

(*Bătând în geam*): Săru' mâna, dră Cucu.

Dra CUCU

Bună ziua, domnu' Ispas. (*Trece prin fața ușii spre dreapta, continuându-și plimbarea pe peron*).

ȘEFUL

(*Se ridică de la masă, se apropie de orologiul din perete, mută minutarul la 7 fix*): Cum trece vremea, dom'le!

5. Transcrie, din text, un schimb de replici care provoacă râsul. Explică, în trei-patru rânduri, motivul pentru care ai ales acel fragment.



Reținem

Textul literar în care, prin intermediul dialogului dintre personaje și/sau al monologului unui personaj, sunt înfățișate acțiuni care pot fi reprezentate pe scenă se numește **text dramatic**.

Personajul dramatic este persoana care, prin intermediul dialogului sau al monologului, contribuie la derularea subiectului textului dramatic. În timpul spectacolului de teatru, rolul personajului dramatic este jucat de actor/actriță.

Indicațiile scenice (didascalile) sunt instrucțiuni date de autor pentru reprezentarea pe scenă a piesei. Prin acestea sunt oferite informații referitoare la decor, la atitudinea și reacțiile personajelor, la mișcarea în scenă etc.

Tiparele textuale specifice textelor dramatice sunt **dialogul** și **monologul**. În interiorul replicilor personajelor și în cadrul indicațiilor scenice, pot apărea **secvențe narative, descriptive sau explicative**.

INTERPRETĂM

1. Realizează, într-un text de 120-150 de cuvinte, caracterizarea unuia dintre personajele din scenele date. Vei avea în vedere:

- să evidențiezi trăsăturile fizice și morale;
- să folosești toate informațiile oferite de indicațiile scenice și dialogul dintre personaje;
- să utilizezi indicațiile primite la Unitatea de învățare 1, referitoare la mijloacele de caracterizare a personajelor.

2. **Lucrați în perechi.** Vizionați pe YouTube primele 20 de minute din piesa de teatru *Steaua fără nume*, de Mihail Sebastian, unde veți regăsi și fragmentele din manual.

a. Descoperiți modul în care sunt valorificate indicațiile scenice din scenele IV-V pentru realizarea decorului.

b. Urmăriți jocul actorilor. Identificați gesturi, acțiuni pe care le fac, respectând indicațiile scenice din textul scris. Faceți referire la personajele: Șeful de gară, Profesorul, Dra Cucu, Elea.

c. Comparați dialogul scris (din scena VI) cu dialogul din spectacol, dintre cele trei personaje (*Dra Cucu, Elea, Profesorul*). Descoperiți cel puțin câte o asemănare și o deosebire.

3. Activitate în perechi

Vizionați din nou secvența și discutați despre aspectele semnalate în prima coloană a tabelului de mai jos.

Elementele spectacolului	Descriere
Interpretarea – jocul actorilor	
Rolul indicațiilor scenice	
Rolul dialogului	
Rolul decorului	
Costumele	
Muzica	
Rolul luminii	



4. Activitate pe grupe

a. Formați grupe de patru elevi și completați, pe o foaie A3, rubricile din a doua coloană a tabelului de mai sus, valorificând discuțiile de la exercițiul anterior.

b. Realizați un schimb de idei între grupe, prezentând descrierile făcute și completând tabelul cu aspecte surprinse de celelalte grupe.



Reținem

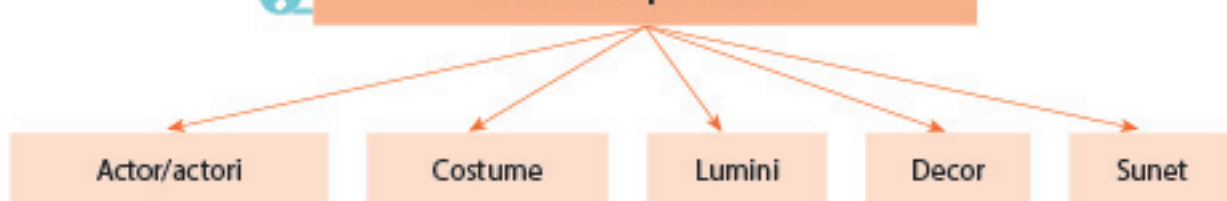
Piese de teatru sunt scrise pentru a fi reprezentate pe scenă, în cadrul spectacolului de teatru.

Arta spectacolului presupune reprezentarea pe scenă într-un timp limitat.

De exemplu, spectacolul *Steaua fără nume* durează, conform <https://www.youtube.com/watch?v=JgaACshyq8o&t=210s>, două ore, douăzeci și două de minute și treizeci de secunde (2:22:30).



Elementele spectacolului



Artele spectacolului pot fi exprimate artistic în mod variat: teatru, dans, film etc.



Îeșim din lumea textului – Reflectăm

1. Activitate pe grupe

a. Selectați din scenele IV-VI o secvență formată din opt-zece replici, pe care o veți interpreta în fața colegilor. Unul dintre membrii grupului va fi observatorul și va nota cu atenție discuțiile purtate la nivel de grup pentru alegerea secvenței care va fi interpretată și pentru stabilirea elevilor care vor interpreta rolurile, apoi va urmări interpretărilor „actorii” și jocul lor.

b. Interpretați secvența aleasă în fața clasei.

c. Împărtășiți cu ceilalți colegi experiența trăită. Întâi vor interveni observatorii, apoi „actorii”.



2. Exprimă-ți părerea! Crezi că este firesc să ai emoții când interpretezi o secvență dintr-o piesă de teatru, când reciti o poezie sau când vorbești în public?

- Dacă răspunsul este negativ, explică motivul/motivele pentru care nu trebuie să ai emoții.

- Dacă răspunsul este afirmativ, propune două modalități care te-ar putea ajuta să-ți gestionezi emoțiile.

3. Emoția actorilor înainte de spectacol poate fi constructivă.

a. „Când ai emoții, toate simțurile capătă acuitate, ești mult mai atent și mai receptiv la ce se întâmplă cu tine și în jurul tău, pe scenă, iar experiența dobândită ajută, categoric, să-ți găsești dozajul, măsura cu care să «lucrezi» cu aceste emoții. Emoția constructivă e un instrument necesar, nu numai în teatru, ci și în film.” (Medeea Marinescu, <https://psychologies.ro/vedete-si-psihiologie/4-confesiuni-ale-actorilor-despre-emoții-2152813>)

b. „Actorul învață cu timpul să-și folosească emoțiile în avantajul lui. Orice actor are emoții, dar, odată cu experiența, fiecare își dezvoltă propriile tehnici de gestionare a acestora. Oricum, emoțiile te încarcă și, instinctiv, actorii le folosesc drept «combustibil», pentru a deveni generatori de energie pentru public. [...] Nu există formule magice. În primul rând, asta vine cu timpul, prin munca permanentă a actorului cu sine.” (Dorotheea Petre, <https://psychologies.ro/vedete-si-psihiologie/4-confesiuni-ale-actorilor-despre-emoții-2152813>)

Explică, într-un text de minimum 80 de cuvinte, efectele pozitive ale emoțiilor actorilor înainte de spectacol, folosind declarațiile/confesiunile celor două actrițe.



Reținem

Tracul comunicativ este starea emotivă de care sunt cuprinse unele persoane (mai ales artiștii) în momentul apariției lor în fața publicului.

Cauzele apariției tracului pot fi:

- timiditatea;
- teama de a vorbi în public;
- stânjeneala (dorința de a nu te face de râs) etc.

Iată câteva **modalități/strategii de gestionare a tracului comunicativ**:

- obișnuiește-te să vorbești în public. Poți exersa acest lucru prezentând în clasă activitatea desfășurată de grupul din care faci parte.
- Caută compania unor colegi care sunt sociabili, comunicativi.
- Vorbește deschis cu persoanele din jurul tău.
- Exersează rolul pe care îl ai de interpretat, poezia care urmează a fi recitată.



Proiect în echipă

(patru-cinci membri)

„Viața ca un teatru”

- Alegeți o întâmplare hazie din viața clasei voastre.
- Scrieți scenariul (personaje, replici, indicații de regie și decor).
- Interpretați secvența în fața clasei.



REDACTARE – STRUCTURI TEXTUALE: SECVENȚE DE TIP DIALOGAT



Ne amintim

Prin **dialog** se redă convorbirea dintre două sau mai multe persoane sau personaje, care își transmit informații. Intervenția în dialog a unei persoane se numește **replică**.

1. Lucrați în perechi.

Citiți textele următoare, apoi răspundeți cerințelor.

A.

„PROFESORUL

...Intrasem doar să văd cât e ceasul. *(Se uită la orologiul din perete):* 3 și 12... Nu se poate. *(Se uită la ceasul lui de mână).*

ȘEFUL

De ce? Cât e la al d-tale?

PROFESORUL

7 fără 20.

ȘEFUL

Păi, așa o fi. *(Se duce spre orologiu și întoarce cu degetul minutarele):* Le mai așez și cu mâna... că dacă ar fi să mă iau după ele...

PROFESORUL

Dar atunci... atunci, d-ta nu știi niciodată cât e ceasul.

ȘEFUL

Ei asta-i... Cum să nu știi? Când trece 747 dinspre Câmpina, e 8. Când vine 115 dinspre Sinaia, e 8.20 când se încrucișează 63 cu 97, e 12 și 5. Când vine dra Cucu, e 7. Șapte precis.

PROFESORUL

Și dacă întârzie?

ȘEFUL

Cine? Dra Cucu? N-o cunoști.

PROFESORUL

Nu. Trenul. Cum știi d-ta când întârzie trenul?

ȘEFUL

Dar ce zor am să știu? Pe mine mă găsește totdeauna aici, la datorie.”

(Mihail Sebastian, *Steaua fără nume*)

B.

„— Ce e vinovat băiatul dacă i-a zburat pălăria? zice mam' mare.

— De ce-a scos capul pe fereastră? Eu i-am spus să nu scoată capul pe fereastră! zice cu pică urâtul.

— Nu-i treaba dumitale! Ce te-amesteci d-ta? zice tanti Mița urâtului...

— Uite ce e, cucoană – zice conductorul – trebuie să plătești un bilet...

— Să mai plătim? N-am plătită o dată?

— Și pe dasupra un leu și 25 de bani.

— Și pe dasupra?...

— Vezi, dacă nu te-astâmperi? zice mamița, și-l zguduie pe Goe de mână.

— Ce faci, soro? Ești nebună? Nu știi ce simțitor e? zice mam' mare.”

(I. L. Caragiale, *D-I Goe...*)

Rolul dialogului în textele literare

Dialogul contribuie la:

- redarea succesiunii replicilor dintre două sau mai multe personaje;
- oglindirea unor sentimente și trăiri ale personajelor;
- mărirea ritmului acțiunii (dinamizarea acțiunii).



NE AMINTIM

Vorbirea directă – text dialogat, redarea exactă a cuvintelor/replicilor personajelor.

Vorbirea indirectă – text narativ, „relatarea” celor spuse de personaje, pe un ton obiectiv, fără a schimba mesajul.

Reguli pentru vorbirea indirectă: utilizarea persoanei a III-a, a timpurilor verbale adecvate (prezent sau perfect compus), a enunțurilor asertive, a verbelor care indică zicerea (*a spune, a zice, a întreba, a răspunde* etc.) și a unor conectori (*că, să, dacă* etc.).



a. Stabiliți situația de comunicare (contextul) în care are loc schimbul de mesaje (dialogul) din textul A, respectiv, din textul B.

b. Indicați elementele grafice care introduc dialogul în ambele texte.

c. Descoperiți, în textul A, replicile comice (care provoacă râsul).

d. Indicați rolul verbului „a zice”, folosit în textul B.

e. Înlocuiți verbul „a zice” din textul B cu alte verbe potrivite, pentru a evita repetarea aceluiași cuvânt.

f. Exprimați-vă părerea! Textul B ar putea fi reprezentat pe scenă? Motivați răspunsul dat.

g. Alegeți unul dintre texte și transformați vorbirea directă în vorbire indirectă.



Reținem

Secvențele de tip dialogat pot apărea în textele epice, în cele dramatice și uneori în cele lirice.



Textul dialogat

se organizează în funcție de situația de comunicare.

se introduce prin semne grafice și cuvinte variate.

se finalizează cu semnele de punctuație adecvate mesajului transmis (punct, semnul exclamării, semnul întrebării).

2. Redactează un text dialogat, format din 10-12 replici, în care să respecți tema unității de învățare.

În redactarea textului, vei avea în vedere:

- să organizezi textul în funcție de situația de comunicare;
- să respecți, prin replicile elaborate, tema unității de învățare;
- să respecți regulile de redactare a unui text dialogat;
- să respecți cerințele legate de calitatea redactării – ortografie, punctuație;
- să te încadrezi în limita de replici indicată.

Citește textul creat în fața clasei. Colegii tăi vor fi atenți și vor completa, în caiete, următoarea **grilă de observare a activității și a comportamentului** tău.

Aspect urmărit	Observații
Respectarea caracteristicilor textului dialogat	de ex.: Sunt respectate caracteristicile textului dialogat, acesta fiind construit sub forma unui schimb de replici...
Adaptarea textului la tema unității	...
Organizarea textului în funcție de situația de comunicare	...
Rostirea enunțurilor/Intonația	...
Trezirea curiozității colegilor pentru cele prezentate	...
Atenția acordată celor care ascultă	...
Poziția corpului, atitudine	...

ELEMENTE DE CONSTRUCȚIE A COMUNICĂRII – VERBUL (ACTUALIZARE)



Ne amintim

Verbul este partea de vorbire flexibilă care exprimă acțiunea, starea, existența, devenirea, considerate ca procese. Verbul își schimbă forma în funcție de mod, timp, persoană și număr.

Modurile personale, la care verbul își schimbă forma în funcție de persoană, sunt: indicativ (acțiuni reale), imperativ (ordine, îndemnuri), conjunctiv (acțiuni posibile), condițional-optativ (acțiuni condiționate sau dorite).

Timpurile modului indicativ

persoană, număr	perfect compus	imperfect	perfect simplu	mai-mult-ca-perfect	prezent	viitor	viitor anterior
I, sg.	*am citit	citeam	citii	citisem	citesc	**voi citi	voi ***fi citit
a II-a, sg.	ai citit	citeai	citiși	citiseși	citești	vei citi	vei fi citit
a III-a, sg.	a citit	citea	citi	citise	citește	va citi	va fi citit
I, pl.	am citit	citeam	citirăm	citiserăm	citim	vom citi	vom fi citit
a II-a, pl.	ați citit	citeați	citirăți	citiserăți	citiți	veți citi	veți fi citit
a III-a, pl.	au citit	citeau	citiră	citiseră	citesc	vor citi	vor fi citit

*am, ai, a, am, ați, au – forme ale verbului auxiliar a avea

***fi – verb auxiliar

**voi, vei, va, vom, veți, vor – forme ale verbului auxiliar a vrea

Modul imperativ

La modul imperativ, verbul are forme doar pentru persoana a II-a:

- a. singular – afirmativ: citește! – negativ: nu citi!
b. plural – afirmativ: citiți! – negativ: nu citiți!

Timpurile modului conjunctiv

persoană, număr	prezent	perfect
I, sg.	să citesc	să *fi citit
a II-a, sg.	să citești	să fi citit
a III-a, sg.	să citească	să fi citit
I, pl.	să citim	să fi citit
a II-a, pl.	să citiți	să fi citit
a III-a, pl.	să citească	să fi citit

*fi – verb auxiliar

Timpurile modului condițional-optativ

persoană, număr	prezent	perfect
I, sg.	*aș citi	aș **fi citit
a II-a, sg.	ai citi	ai fi citit
a III-a, sg.	ar citi	ar fi citit
I, pl.	am citi	am fi citit
a II-a, pl.	ați citi	ați fi citit
a III-a, pl.	ar citi	ar fi citit

*aș, ai, ar, am, ați, ar – forme ale verbului auxiliar a avea

**fi – verb auxiliar

DACĂ VREI SĂ ȘTII MAI MULT

Locuțiunile verbale sunt grupuri de cuvinte cu sens unitar, având valoarea unui verb.

Exemple: *a o lua la sănătoasa, a-și aduce aminte, a băga de seamă, a lua la rost, a da de veste, a-i părea rău, a da voie.*



PORTOFOLIU

CONJUGAREA VERBELOR

Folosește modelul de la verbul „a citi” și conjugă, pe fișe separate, verbele: *a crea, a vrea, a voi, a plăcea, a merita, a cere, a coborî.*



Exersăm

1. Identifică verbele la modurile personale din textele următoare, precizând modul, timpul, persoana și numărul fiecăruia.

a.

„Dra CUCU

(Severă): Domnule Profesor, dacă astea sunt lecțiile pe care d-ta le dai elevelor, în orele d-tale, atunci să-mi dai voie să-ți spun..., dă-mi voie să-ți spun... (Se aude un șuierat de locomotivă și un zgomot de tren).

ȘEFUL

(Apărând o secundă în prag): Personalul. Vine personalul.

PROFESORUL

(Cu o tresărire de emoție): Vine. (Iese precipitat).”

(Mihail Sebastian, *Steaua fără nume*)

b. „Ca întotdeauna, Moromete o încurcă cum putu cu legatul snopilor, dar când după câteva ceasuri soarele se urcă sus și începu să-i apese ceafa, el înfipse liniștit secera într-un snop și se alungă singur cu un glas de parcă s-ar fi pedepsit.”

(Marin Preda, *Moromeții*)

c. „Poate de mult s-a stins în drum

În depărtări albastre,

Iar raza ei abia acum

Lud vederii noastre.”

(Mihail Eminescu, *La steaua*)

d. „De prin văi ajungea până la noi un vuiet surd, nedeslușit și depărtat, asemenea vuietului plin de fiori ce prevestește apropierea unui cutremur de pământ.

Soarele căta cam dintr-o parte, când intrarăm din luminișurile largi ale plaiului în umbra deasă a codrilor ce îmbracă văile de jos ale Gemenei.”

(Calistrat Hogaș, *Singur*)

2. Integrează în enunțuri formele verbale propuse.

- a asculta → modul indicativ, timpul viitor, pers. a III-a, nr. sg.
- a crea → modul indicativ, timpul perfect compus, pers. a III-a, nr. pl.
- a descrie → modul conjunctiv, timpul prezent, pers. I, nr. sg.
- a descoperi → modul condițional-optativ, timpul perfect, pers. a II-a, nr. pl.
- a experimenta → modul indicativ, timpul imperfect, pers. I, nr. pl.
- a se gândi → modul indicativ, timpul mai-mult-ca-perfect, pers. a III-a, nr. sg.
- a inventa → modul imperativ, forma negativă, pers. a II-a, nr. sg.
- a vedea → modul indicativ, timpul perfect simplu, pers. a II-a, nr. pl.
- a reuni → modul conjunctiv, timpul perfect, pers. I, nr. sg.
- a valorifica → modul imperativ, forma afirmativă, pers. a II-a, nr. pl.

3. Transformă verbele aflate la moduri personale, număr singular, în verbe la numărul plural, intervenind și asupra celorlalte aspecte, pentru a păstra logica enunțurilor date.

După rezolvarea exercițiului, discută cu colegul de bancă despre modificările suferite de fiecare enunț.

- Își amintește de primul spectacol la care a participat.
- Aș fi citit și două cărți pe zi, dacă aș fi avut mai mult timp.
- Vino repede, începe prezentarea!
- Văzu lucruri interesante când vizită muzeul orașului.
- Un elev ar vrea să participe la olimpiada de fizică.
- Dacă vorbești în timpul spectacolului, deranjezi publicul.

4. Lucrați în perechi.

a. Un turist care vizitează localitatea voastră se întâlnește cu un elev, care, răspunzând solicitărilor turistului, îi prezintă locurile mai importante care ar putea fi vizitate. Creați un dialog, format din 10-12 replici, între turist și elev, valorificând cât mai multe verbe, la modurile și timpurile cunoscute.

b. Prezentați dialogul în fața clasei, interpretând cele două roluri.

c. Ceilalți elevi vor nota verbele folosite, completând, în caiete, un tabel asemănător celui de mai jos.

Verbul	Modul	Timpul	Persoana	Numărul
...	...	...	...	...

5. Lucrați în grupe de câte patru elevi.

a. Realizați un poster în care să integrați, într-un mod creativ, toate verbele folosite în exercițiul anterior.

b. Expuneți posterul realizat și evaluați munca fiecărui grup, folosind turul galeriei.

c. Stabiliți, la nivelul întregii clase, trei criterii de evaluare a posterelor realizate. De exemplu: integrarea tuturor verbelor folosite în exercițiul anterior, originalitatea realizării posterului, corectitudinea exprimării etc.

UTILIZĂRI SINTACTICE ALE FORMELOR VERBALE NEPERSONALE: INFINITIVUL, GERUNZIUL, PARTICIPIUL, SUPINUL



Citim

Este necesar **a ști** la ce oră sosește trenul.

Pe peron se văd oameni **așteptând**.

Călători **grăbiți** se îndreaptă către ieșirea din gară.

Ceilalți mai au **de așteptat** până la pornirea trenului.

OBSERVĂM

Activitate în perechi

Citiți cu atenție cele patru enunțuri, pentru a rezolva cerințele date.

1. Verificați dacă verbele subliniate își pot schimba forma după timp, număr și persoană.

„Turul galeriei” este o tehnică de învățare prin colaborare.

Etape:

1. constituirea grupurilor de patru-cinci membri și repartizarea materialelor (coli de flipchart și markere);

2. prezentarea sarcinilor de lucru și alegerea „ghidului” din fiecare grup;

3. realizarea sarcinii prin cooperare;

4. expunerea produselor (ca într-o galerie de artă);

5. „Turul galeriei” – fiecare „ghid” rămâne lângă produsul expus de echipa sa, iar ceilalți membri se duc să vadă produsele celorlalte echipe, putând face propuneri, observații etc. celorlalte echipe (acestea se notează în subsolul foii de flipchart a fiecărei echipe).



2. Indicați verbul care exprimă:

- a. scopul unei acțiuni; c. numele acțiunii;
b. o acțiune în desfășurare; d. o acțiune terminată.

3. Stabiliți funcția sintactică a celor patru verbe subliniate.



Aflăm

Formele verbale nepersonale sunt acele forme ale verbului care se apropie prin caracteristici, prin sens și prin posibilitățile combinatorii de alte părți de vorbire: substantiv, adjectiv sau adverb. Acestea se numesc astfel, întrucât **nu indică persoana și numărul**, așa cum se întâmplă în cazul formelor specifice modurilor personale.

Formele verbale nepersonale nu sunt predicate, prin urmare, nu pot alcătui enunțuri, ci îndeplinesc alte funcții la nivelul propoziției, fiind termeni dependenți.

În limba română, există patru forme verbale nepersonale: **infinitivul, gerunziul, participiul și supinul**.

NE AMINTIM

Infinitivul intră în componența următoarelor moduri și timpuri:

- modul indicativ, timpul viitor: *voi alerga/alege*
- modul condițional-optativ, timpul prezent: *aș alerga/alege*
- modul imperativ, forma negativă, persoana a II-a, număr singular: *nu alerga/alege!*

Când intră în componența acestora, verbul la infinitiv nu îndeplinește rol la nivelul propoziției.

1. Infinitivul

- Indică **numele acțiunii**: *Îi place a cânta*.
- Este forma verbală care apare în dicționar.
- Numele acțiunii poate fi indicat în două forme temporale: prezent și perfect.

• Formele verbale la infinitiv, **timpul prezent**:

prepoziția **a** + termenul care indică numele acțiunii



Atenție! În funcție de terminația (sufixul) verbelor la infinitiv, stabilim conjugarea:

- a = conjugarea I: *a alerga, a asculta*
- ea = conjugarea a II-a: *a plăcea, a șede*
- e = conjugarea a III-a: *a scrie, a plânge*
- i, -î = conjugarea a IV-a: *a sfârși, a doborî*

• Infinitivul prezent are și o formă lungă, folosită în limba veche (*învățare, vedere, mergere, citire, coborâre*). În limba română actuală, se folosește forma de infinitiv lung cu valoare substantivală (de exemplu: *citire, citirea*):

Citirea cărților este o plăcere.

• Formele verbale la infinitiv, **timpul perfect**:

Infinitivul verbului **a fi** + participiul verbului de conjugat



SCRIEM CORECT

De regulă, verbele de conjugarea a IV-a sunt terminate într-un singur I, de aceea sunt greșite formele **vol citi, ar veni** sau **nu acoperii**, forme care au în componență infinitivul verbului de conjugat (corect: **vol citi, ar veni, nu acoperi!**). Există și o serie de verbe terminate în II → **a înmii, a se sfi, a prii, a pustii**. În cazul acestor verbe, sunt corecte forme ca: **vol înmii, m-aș sfi, nu pustii!**

2. Gerunziul

- Exprimă o **acțiune în desfășurare**, simultană cu acțiunea verbului determinat:

Mergând mai repede, vei ajunge la timp.

- Formele verbale la gerunziu:

Radicalul verbului de conjugat + sufixul **-ând/-ind**

alerg-	+	-ând = alergând
cit-	+	-ind = citind

3. Participiul

- Exprimă o **acțiune terminată**, suferită de o ființă sau de un lucru:

El a **trimis** un mesaj urgent. Mesajul **trimis** de tine mi-a plăcut.

- Formele verbale la participiu:

Radicalul verbului de conjugat + unul dintre sufixele: **-at, -it/-ât, -ut, -t sau -s**.

alerg + at = alergat	cit + it = citit
cobor + ât = coborât	pierd + ut = pierdut
mer + s = mers	rup + t = rupt

Forma de participiu nu îndeplinește singură rol în propoziție, ci face parte din verbele aflate la timpurile compuse:

- modul indicativ, timpul perfect compus: **a alergat**;
- modul indicativ, timpul viitor anterior: **va fi citit**;
- modul conjunctiv, timpul perfect: **să fi coborât**;
- modul condițional-optativ, timpul perfect: **ar fi pierdut**;
- forma de infinitiv, timpul perfect: **a fi mers**.

Atenție! Când determină un substantiv, participiul se acordă cu acesta în gen, număr și caz și devine adjectiv, având funcție sintactică de atribut.

Cartea **citită** a fost interesantă.

Coperta cărții **citite** s-a deteriorat.

4. Supinul

- Exprimă **numele** acțiunii, **scopul** unei alte acțiuni sau **destinația** unui obiect:

*Mai are **de citit** câteva rânduri.*

*A fost în livadă **la cules** de mere.*

*A cumpărat o mașină **de tuns** iarba.*

- Formele verbale la supin:

prepoziția **de** (sau *la, pentru, după, din*) + participiul verbului de conjugat (forma de masculin, singular)

de/pentru alergat	de/pentru citit
de/la coborât	de/la pierdut
de/pentru mers	de/pentru rupt

SCRIEM ȘI VORBIM CORECT

Formele de gerunziu ale verbelor **a apropia, a copia, a scrie, a ști, a fi** sunt **apropiind, coplind, scriind, știind, fiind**. Sunt scrise cu **ii** aceste forme, deoarece primul **i** face parte din rădăcina cuvântului, iar al doilea **i** face parte din terminația **-ind**, specifică gerunziului.



Verbele la formele nepersonale pot îndeplini următoarele funcții sintactice:

Funcție sintactică	Verbe la modul			
	infinitiv	gerunziu	participiu (devenit adjectiv)	supin
subiect	<i>Laureii place a scrie versuri.</i>	<i>Se aude tunând.</i>	–	<i>Eușor de cumpărat lucruri utile.</i>
nume predicativ	<i>Bucuria mea este de a revedea marea.</i>	–	<i>Pomii sunt înfloriți.</i>	<i>Fruitele sunt de mâncat.</i>
atribut	<i>Dorința de a călători este puternică.</i>	<i>Văd o lumină arzând.</i>	<i>Filmul văzut aseară a fost interesant.</i>	<i>Am achiziționat o altă mașină de spălat.</i>
complement direct	<i>Învăț a citi corect enunțul.</i>	<i>Am văzut fulgerând.</i>	–	<i>Termin de scris teza.</i>
complement prepozițional	<i>M-am săturat de a aștepta în zadar.</i>	–	–	<i>Elevul se pregătește de scris.</i>
circumstanțial	<i>A promis fără a se gândi la consecințe.</i>	<i>Privind spectacolul, m-am distrat.</i>	–	<i>Au venit la cules de mere.</i>

Când verbul la infinitiv urmează după verbul *a putea*, dispare prepoziția *a*. Ea poate vorbi în limba japoneză.



Exersăm



1. Completează rubricile, după transcrierea în caiet a tabelului, cu formele verbale care lipsesc.

Infinitiv	Gerunziu	Participiu	Supin
a cânta			
			de plăcut
	scriind		
		fugit	
a doborî			

2. Identifică, în enunțurile de mai jos, formele verbale nepersonale. Completează, în caiet, un tabel asemănător celui de mai jos, continuând exemplul dat.

Textul	Verbul	Forma	Funcția sintactică
a.	<i>de remarcat</i>	supin	nume predicativ

- Este de remarcat modul exemplar în care ai răspuns.
- El a răspuns zâmbind, fără a omite nimic.
- Cine poate spune numele câștigătorului?
- Cei doi drumeți nu găseau drumul de întors la cabană.
- Nu mai pot vedea nimic, e întuneric.
- Venind la timp, decizi tu calea de urmat.
- A vorbi cu acel om este un act de solidaritate.
- Ai făcut tot ce aveai de făcut.

3. Formulează enunțuri cu formele verbale nepersonale ale verbului *a descoperi*. Indică funcția sintactică a fiecărei forme verbale folosite.



4. Integrează în enunțuri potrivite formele verbale date, respectând funcțiile sintactice indicate.

- a. **de învățat** – atribut; complement prepozițional;
- b. **a veni** – subiect; atribut;
- c. **desenând** – circumstanțial de timp; circumstanțial de mod;

5. Alege variantele corecte și integrează-le în enunțuri.

dând/dădând	beut/băut
descriând/descriind	a curăța/a curăți
find/fiind	a se mândri/a se mândrii
creat/creiat	a plăcea/a place

6. Alcătuieste un text, de 80-100 de cuvinte, în care să folosești cel puțin opt verbe la forme nepersonale.



Valorificăm

1. Analizează verbele aflate la moduri personale din textele de mai jos, urmând modelul dat.

Verbul	Modul	Timpul	Persoana	Numărul	Funcția sintactică
bate	indicativ	prezent	a III-a	singular	predicat verbal

a. „Telegraful bate. Șeful urmărește panglica hârtiei. Prin fereastră se vede trecând pe peron, dinspre stânga, dra Cucu.

ȘEFUL

(Bătând în geam): Săru’ mâna, dră Cucu.

Dra CUCU

Bună ziua, domnu’ Ispas. (Trece prin fața ușii spre dreapta, continuându-și plimbarea pe peron).”

(Mihail Sebastian, *Steaua fără nume*)

b. „Șușteru nu înțelese pe dată ce i se spune, parcă îi luase mințile, și când se dezmetici, celălalt era departe, se pierdea pe sub arcadele podului vopsit în roșu, dispărea ca o nălucă în fulgerările apei morților. Șezu o clipă, căutând cu privirile înfrigate în susul albiei, pe linia malului, și i se păru că-l lovește în față răcoarea apelor pornite de la munte.”

(Fănuș Neagu, *Dincolo de nisipuri*)



Fănuș Neagu
(1932-2011)

2. Identifică formele verbale nepersonale din textele de la exercițiul anterior, menționând pentru fiecare funcția sintactică.

3. Întocmește o listă cu activități pe care le faci zilnic. Folosește forme verbale nepersonale.



Reținem

Forme verbale nepersonale

Infinitiv – a nota

Gerunziu – notând

Participiu – notat

Supin – de notat

Verbele nepredicative nu pot forma singure predicate. Pot fi:

- **verbe copulative** – care formează predicate nominale cu nume predicative (*este cuminte, lese inginer* etc.);
- **verbe auxiliare** – ajută la formarea unor moduri și timpuri (*am ascultat, voi merge, aș vedea* etc.).



Situații în care verbele date sunt predicative, deci îndeplinesc singure funcția sintactică de predicat verbal:

- Iancu *va ajunge* la timp.
- Am *ieșit* rapid din acea casă.
- Câte blocuri *s-au făcut* în cartier?
- (Se) *pare* că va ploua.
- Elevii *au rămas* în clasă în pauză.
- Tata *a însemnat* data întâlnirii în agendă.

ALTE VERBE COPULATIVE (A DEVENI, A AJUNGE, A IEȘI, A SE FACE, A PĂREA, A RĂMÂNE, A ÎNSEMNA). POSIBILITĂȚI COMBINATORII ALE VERBULUI



Ne amintim

Verbul a fi este copulativ – face legătura între subiect și numele predicativ – atunci când nu poate fi înlocuit cu *a exista, a se afla, a se petrece, a costa* etc.

Exemplu: Actorul *este* talentat.

Predicatul nominal este partea principală de propoziție care **arată cine este, ce este** sau **cum este** subiectul. Acesta răspunde la întrebările: *cine este?*, *ce este?*, *cum este?* puse subiectului.

Predicatul nominal este compus din:

verbul copulativ a fi + **nume predicativ**
la moduri personale



Citim

Ioana **va ajunge** la timp la spectacol.

După ce va absolvi facultatea, Mihai **va ajunge** programator.

După ce va absolvi facultatea, el **va deveni** programator.

OBSERVĂM

1. Descoperă sensul verbului **va ajunge** din primele două enunțuri.
2. Stabilește funcția sintactică a celor două verbe.



Aflăm

Verbul copulativ formează, împreună cu numele predicativ, predicatul nominal al unui enunț-propoziție.

Verbul copulativ este **nepredicativ**, nu poate forma singur predicatul unei propoziții.

Verbul **a deveni** este doar verb copulativ.

Verbele **a ajunge, a ieși, a se face, a părea, a rămâne, a însemna** pot fi, în contexte diferite, verbe predicative sau nepredicative, copulative. Sunt verbe copulative când au sensul de „a deveni”/„a fi”.



Exersăm



1. Identifică enunțurile în care apar verbe copulative. Analizează verbele copulative identificate, indicând modul, timpul, persoana și numărul.

- | | |
|--|---|
| a. Noi rămânem sănătoși. | e. Însemnați evenimentele importante în agendă. |
| b. În zilele noastre, sunt variate surse de informare. | f. Ea părea distrată, nu urmarea explicațiile date. |
| c. Nu a ajuns la niciun rezultat. | g. Bucuria noastră este mare. |
| d. Fiți mândri de rezultat! | |

2. Alcătuieste câte două enunțuri în care verbele **a ajunge, a ieși, a rămâne, a se face** (la orice mod și timp) să fie predicative, respectiv copulative.

3. Integrează în enunțuri potrivite formele verbale date, respectând valorile morfologice indicate.

- a. **este** – verb predicativ; d. **vor însemna** – verb copulativ;
 b. **a rămas** – verb copulativ; e. **ajungea** – verb copulativ;
 c. **va însemna** – verb predicativ; f. **nu ajunge** – verb predicativ.

4. Extrage predicatele verbale și predicatele nominale din textele date. În cazul predicatelor verbale, indică modul, timpul, persoana și numărul verbelor analizate. În cazul predicatelor nominale, stabilește verbul copulativ și partea de vorbire prin care se realizează numele predicativ.

a. „Tăiaserăm la dreapta prin huceaguri și, la o cotitură mai largă, unde Bistrița, obosită oarecum de iuțea mersului ei și adunată în genune, se odihnește o clipă pe o așezătură mai revărsată a patului său, intrarăm în apă.”

(Calistrat Hogaș, *La Pângărați*)

b. „Viscolul alungase zăpada de pe crengile copacilor și, în lumina slabă a asfințitului, aceștia păreau a se uni unul cu celălalt, aplecându-și trunchiurile, întunecate și rău prevestitoare, către vecinii cei mai apropiați. Tăcerea stăpânea ținutul nesfârșit, lipsit de viață, împietrit și înghețat, iar locurile păreau jalnice și triste. Te cuprindea pofta de a râde, un râs născut din jale, precum cel al Sfinxului, rece ca gheața, simțindu-te lipsit de putere în fața imensității și a zăpezii eterne.”

(Jack London, *Colțul Alb*)

c. „De treci codrii de aramă, de departe vezi albind
 Și-aiuzi mândra glăsuire a pădurii de argint,
 Acolo, lângă isvoară, iarba pare de omăt,
 Flori albastre tremur ude în văzduhul tămâiet.”

(Mihai Eminescu, *Călin*)

d. „Buck nu citea ziarele, altminteri ar fi știut că necazul se zămislea și că asta nu-l privea doar pe el, ci pe orice câine voinic, cu mușchi tari și cu blană lungă și călduroasă, de la Puget Sound până la San Diego. Asta pentru că oamenii, scotocind prin întunericul arctic, găsiseră un metal galben și fiindcă vapoarele și companiile de transport profitau enorm de respectiva descoperire, cărând mii de indivizi care se repezeau spre ținuturile nordice. Tipii aceia voiau câini, iar animalele dorite de ei erau dulăi voinici, cu mușchi puternici, capabili de mari eforturi, cu blănuri care să-i apere de ger.”

(Jack London, *Chemarea străbunilor*)

5. Descoperă în textele b și d, analizate anterior, verbele la forme nepersonale. Completează, pe caiet, un tabel asemănător celui de mai jos, conform modelului dat.

Textul	Verbe la forme nepersonale	Forma	Funcția sintactică
b.	înghețat	participiu cu valoare adjectivală	atribut



Reținem

VERBELE *a fi, a deveni, a ajunge, a se face, a ieși, a părea, a rămâne, a însemna* (când au sensul de *a deveni* sau *a fi*)

=

substantive/adjective/pronume/numerae/adverbe

PREDICATUL NOMINAL (al enunțului în care apar)



Calistrat Hogaș
(1847-1917)

Este un reprezentant de seamă al literaturii de călătorie. Volumul *Pe drumuri de munte* demonstrează talentul său de povestitor și de fin observator al peisajului natural al spațiului românesc.

EXPLORĂM ȘI ÎNVĂȚĂM

1. Stabilește tema celor două texte.
2. Formulează ideile principale ale textului A.
3. Lucrați în perechi. Urmăriți cu atenție afișul (textul B).
 - a. Stabiliți care sunt aspectele urmărite pentru a trezi interesul publicului să urmărească piesa de teatru.
 - b. De ce credeți că afișul este simplu, fără nicio imagine?



Cronica de teatru este un articol, publicat într-o revistă sau online, care prezintă/comentează spectacole de teatru/evenimente din lumea teatrului.

INTERPRETĂM

- Realizează un jurnal cu dublă intrare, conform modelului următor, notând în prima coloană trei citate, preluate din textul A, iar în a doua coloană părerile referitoare la citatele preluate.

Citate din cronica de teatru despre <i>Steaua fără nume</i> , de Mihail Sebastian	Opinii personale
„ <i>Steaua fără nume</i> », de Mihail Sebastian, unul dintre cele mai frumoase texte din literatura noastră dramatică, a fost pus în scenă de Victor Ioan Frunză, la Centrul Cultural Pentru UNESCO «Nicolae Bălcescu» din Capitală, într-o variantă în care poezia și umorul realizează combinația perfectă.”	...



Ieșim din lumea textului – Reflectăm

1. **Lucrați în grupe** de câte patru elevi.
 - a. Valorificați cele trei texte de bază din această unitate (Scenele IV-VI și textele de pe pagina anterioară) pentru a realiza un afiș potrivit piesei de teatru *Steaua fără nume*, de Mihail Sebastian. Folosiți-vă de text și imagine în realizarea afișului.
 - b. Gândiți-vă la modul în care ați putea împărți, între colegi, rolurile celor patru personaje cunoscute din fragmentele citite (Șeful, Domnișoara Cucu, Profesorul, Eleva), precum și responsabilitățile realizării piesei (decorul, costumele, regia).
 - c. Prezentați colegilor afișul realizat.
2. Exprimă-ți părerea, într-un text de 80-100 de cuvinte, despre rolul teatrului, așa cum îl înțelegi, după parcurgerea celor trei texte de bază și din experiența personală.



Proiect în echipă

(trei-patru membri)

„Cronică de teatru/Afiș”

- Alegeți una dintre interpretările colegilor de la proiectul „Viața ca un teatru”, de la pagina 76.
- Folosind cunoștințele de la informatică, realizați fie o pagină de ziar în care să scrieți o cronică legată de interpretarea lor, fie un afiș.

ELEMENTE DE CONSTRUCȚIE A COMUNICĂRII –
SUBSTANTIVUL (ACTUALIZARE)

Ne amintim

Substantivul este partea de vorbire flexibilă care denumește **obiecte** (*ființe, lucruri, fenomene, stări sufletești* etc.).

Substantivul poate fi:

- **comun:** *actor, încurcă-lume, pomicultură, fericire* etc.;
- **propriu:** *Raluca, București, Munții Carpați, UNICEF* etc.

Substantivul are trei **genuri**:

- **masculin (un – doi):** *un actor – doi actori*;
- **feminin (o – două):** *o piesă – două piese*;
- **neutru (un – două):** *un teatru – două teatre*.

Numărul substantivelor:

- **singular** – exprimă un singur obiect: *actor, piesă, teatru* etc.
- **plural** – exprimă mai multe obiecte: *actori, piese, teatre* etc.

Determinarea

- **cu articol hotărât:** *actorul/actorii, piesa/piese, teatrul/teatrele*
- **cu articol nehotărât:** *un actor/niste actori, o piesă/niste piese, un teatru/niste teatre*

Cazurile substantivului

Nominativ	Acuzativ	Genitiv	Dativ	Vocativ
De exemplu: elevul, Maria tabloul	De exemplu: (pe) elevul, (cu) Maria (despre) tabloul	De exemplu: (al, a, ai, ale) elevului, Mariei tabloului	De exemplu: elevului, Mariei tabloului	De exemplu: elevule! Maria/Mario!

DACĂ VREI SĂ ȘTII MAI MULT

• **Genitivul** poate fi cerut de următoarele **prepoziții și locuțiuni prepoziționale**: *asupra, deasupra, contra, împotriva, înaintea, de-a lungul, în jurul* etc.

• **Dativul** poate fi impus de anumite **prepoziții**: *grație, mulțumită, datorită* sau **adverbe**: *conform, contrar, asemenea, potrivit* etc.

Funcții sintactice ale substantivului:

- **subiect:** *Actorul interpretează un rol.*
- **nume predicativ:** *El este actorul meu preferat.*
- **atribut:** *Viața de actor/actorului este interesantă.*
- **complement direct:** *Văd actorul pe scenă.*
- **complement indirect:** *Actorul i se dă un rol dificil.*
- **complement prepozițional:** *Astăzi vom discuta despre actori.*
- **circumstanțial:** *Azi te comporți ca un actor pe scenă.*



Exersăm

1. Identifică substantivele din textele următoare. Completează rubricile tabelului transcris în caiet, conform modelului dat.

Substantivul	Felul	Genul	Numărul	Cazul	Determinarea	Funcția sintactică
<i>bulevard</i>	comun	neutru	singular	nominativ	nearticulat	subiect

a. „[...] singurul bulevard al orașului pornea din piața gării, străbătea grădina publică drept în două și se sfârșea în fața primăriei. Astăzi, bulevardul a fost prelungit. Capătul lui cel nou a crescut parcă din mijlocul grădinii publice, ca tija unei zambile liliachii dintr-un ghiveci de pământ smălțuit cu verde. Privită pe planul orașului, din clopotnița cu ceasornic a bisericii Sfântul Nicolae sau din aeroplan, grădina publică îți pare azi un om tras în țeapă, un pui de găină la frigare sau o enormă mășlină de Vollo înfiptă într-o scobitoare.”

(Ion Minulescu, *Corigent la limba română*)

b. „Viața unui artist sentimental, pasionat, și care mai ales a trăit așa cum am trăit eu, e adesea tot atât de pasionantă ca și opera lui. Uneori chiar o întrece în interes, dacă artistul rămâne sincer, și dacă scrie, nu ca să satisfacă curiozitatea bolnavă a cititorului sătul și blazat, ci ca să se vadă până unde a fost legat de omeneștile slăbiciuni ale vieții, cât a luptat cu ele, cum a învins sau a fost învins.”

(Panait Istrati, *Trecut și viitor*)

c. „Fidget Spinner-urile sunt jucării mici, realizate de obicei din plastic sau metal, care se învârt în jurul unui rulment cu bile. Se spune că jocul cu acestea te poate ajuta să fii mai atent la școală, să te concentrezi mai bine asupra lucrurilor pe care le ai de făcut sau să-ți depășești stările de anxietate. Sunt considerate foarte utile pentru copiii cu ADHD (tulburare hiperkinetică cu deficit de atenție) sau cu autism.”

(Fii cel mai bun la Fidget Spinner. Trucuri și provocări)

2. Realizează, în caiet, corespondența dintre cele două coloane, descoperind, în coloana B, funcțiile sintactice ale substantivelor subliniate în coloana A.

A

I-am făcut un cadou fratelui meu.
Se zăreau din depărtare luciri de stele.
Maria seamănă cu sora sa.
Razele soarelui răzbat dintre nori.
Ea vine dinspre București.
Andreea va deveni artistă.
Am primit rezultatul concursului.
S-a plimbat pe malul mării.
Am trimis un mesaj de mulțumire.
Ana este sora lui Tudor.

B

subiect
nume predicativ
nume predicativ
atribut
atribut
complement direct
complement direct
complement indirect
complement prepozițional
circumstanțial

3. Alcătuiește enunțuri potrivite cu câte trei substantive defective de singular, respectiv, defectiv de plural, altele decât cele din exemplele date. Stabilește cazul substantivelor din enunțurile formulate.

4. Construiește enunțuri în care trei substantive colective să aibă funcții sintactice diferite.

5. Integrează în enunțuri potrivite substantivele date, respectând indicațiile.
- Mirela** – cazul nominativ, nume predicativ;
 - pauză** – cazul genitiv, numărul plural, articulat, atribut;
 - dar** – cazul acuzativ, numărul plural, articulat, complement direct;
 - teatru** – cazul acuzativ, numărul singular, nearticulat, complement prepozițional;
 - doamnă** – cazul vocativ, numărul plural;
 - dădăre** – cazul acuzativ, numărul singular, circumstanțial de loc;
 - izvor** – cazul nominativ, numărul plural, articulat, subiect.



Ion Minulescu
(1881-1944)

Ion Minulescu, poet și prozator, este un reprezentant al simbolismului românesc. A scris și piese de teatru, jucate cu succes pe scenele românești. Este cunoscut și ca autor de cronici de teatru.



NE AMINTIM

Substantivul **colectiv** denumește grupuri: *brădet, stol, popor etc.*

Substantivele pot fi **defective** de:

- singular: *zori, ochelari etc.*
- plural: *fier, sete etc.*



Frances Eliza Hodgson Burnett
(1849-1924)

Scriitoare britanică, cunoscută
pentru operele dedicate copiilor.

6. Citește cu atenție textul pentru a rezolva cerințele.

„Într-o zi posomorâtă de iarnă, când ceața gălbuie era atât de deasă pe străzile Londrei încât lămpile erau aprinse și vitrinele magazinelor iluminate ca noaptea, într-o trăsură ce străbătea la pas domol marile bulevarde se afla o fetiță cu o înfățișare neobișnuită. Stătea cu picioarele strânse sub ea, rezemată de tatăl său, care o ținea în brațe, și privea pe geam la trecători, cu o atenție neobișnuită, de om matur, în ochii ei mari.”

(Frances Hodgson Burnett, *O mică prințesă*)

- Indică funcțiile sintactice ale substantivelor în cazul acuzativ, numărul singular.
- Transcrie din text câte un substantiv la numărul plural, cu funcția sintactică de complement direct, circumstanțial de loc, circumstanțial de mod.
- Stabilește funcția sintactică a substantivelor în cazul genitiv.
- Formulează patru enunțuri, în care substantivele în cazul nominativ să aibă altă funcție sintactică față de cea din text.

ELEMENTE DE INTERCULTURALITATE – ELEMENTE DE MITOLOGIE ROMÂNEASCĂ ȘI UNIVERSALĂ. OBICEIURI ROMÂNEȘTI



• Citește următoarele texte și rezolvă cerințele.

A. Prometeu aduce oamenilor focul

„Numai că Prometeu ceruse, în repetate rânduri, focul, să-l dea și oamenilor săi. Zeus îl amăna cu vorba de azi pe mâine și poimâine.

Acum, după-ntâmplarea asta, s-a dus la el încă o dată, și l-a rugat:

— Oamenii trăiesc greu. Îndură frig, îndură beznă. Sălășluiesc numai în peșteri. Sunt doar pescari și vânători. Mănâncă fructe din copaci. Eu vreau să-i văd meșteșugari, și pentru asta au nevoie de focul tău, ce se găsește, zăvorât bine, în Olimp...

Dar Zeus, mâniaș pentru ocară îndurată, l-a luat pe Prometeu la goană.

— Tu ce gândești? Că Zeus e-atât de prost să le dea oamenilor focul? Tu i-ai făcut asemeni nouă, și dacă or avea și focul, ar fi în stare să se scoale cu armele să mă lovească și să-mi pierd tronul...

— Eu una știu, mărețe Zeus, că oamenii, până la urmă, tot or să capete acest foc...

— Te-nșeli când crezi că mă îndupleci! a răcnit Zeus, spumegând. Focul acesta e ceresc. Oamenii-n vale pot să piară, și focul tot n-am să ți-l dau. Eu nu-l

trimit jos, pe pământ, decât când vreau să pedepsesc făpturile-ți nesuferite, însă atunci sub chip de trăsnet. Deci du-te, du-te, Prometeu, până n-ai să te lovesc pe tine, cel dintâi, acum, fiindcă m-ai îndârjit destul...

Altul, de spaimă, ar fi cerut grăbit iertare, căutând, cumva, să-l îmblânzească pe zeul celatotputernic. Dar Prometeu, prea îndrăzneț, nu era unul dintr-aceștia.

Și-așa, precum spune legenda, în toiu nopții următoare, titanul a pornit la drum. S-a furișat în fierăria unde lucra Hefaistos fulgere lucii orbitoare, pentru stăpânul din Olimp.

În fierărie, pe-un pat moale, Hefaistos sforăia dus... Focul ardea domol pe vatră, cu pălpări albastre, roșii, aruncând umbre viorii pe fața zeului înnegrită de fum, cenușă și scântei, scăldată toată în sudori.

Deodată, auzind un zgomot, Hefaistos s-a întors pe-o parte, cu trupul greu și obosit, și-a îngăimat ceva prin somn. Prometeu s-a oprit puțin. Avea cu el, în mâna stângă, tulpina unei plante verzi – plantă de soc, pe cât se spune – scobită însă înlăuntru. Luase tulpina asta verde, ca să ascundă în ea focul și totuși să nu se aprindă.

A stat și-a așteptat o vreme, până ce a văzut că zeul a adormit ca mai-nainte și, repede, a luat din vatră un bob de jar și l-a ascuns în tulpinița verde. Apoi s-a repezit afară...

Noaptea era adâncă, neagră. Prometeu a fugit prin noapte. A tot fugit neobosit, până ce-a ajuns în văi. Acolo s-a oprit din fugă. A chemat oamenii la el. Cu bobul roșu a aprins o grămăjoară de surcele. Surcelele au pălpăit, și-o flacără strălucitoare s-a nălțat veselă-n văzduh. Din grămăjoara asta mică, alte mormane s-au aprins. Și-acum, în peșteri, pe de-a rândul, focul ardea vioi, în timp ce oamenii se încălzeau și-i mulțumeau, cu negrită bucurie, celui ce-i ocrotise iar.

Dar cum s-a văzut arzând focul, pe câmp, pe munte, prin păduri, Hermes l-a și vestit pe Zeus:

— Stăpâne, focul din Olimp a fost răpit de Prometeu și dăruit celor de jos. Privește-i cum își moaie-n flăcări arama și o ciocănesc, își fac unelte, arme, roate, corăbii, case, tot ce vor... Sunt învățați de Prometeu, titanul care ne-a trădat...

— Cum? Focul meu a fost furat? a răcnit Zeus, în Olimp, așa de tare, că pământul s-a zguduit până-n străfund. Cum? Tot titanul Prometeu... O! Blestematul! A sosit clipa când ne vom răfui. Întâi vreau să-i lovesc pe oameni, să vadă el cum i-am lovit. Pe urmă vine rândul său..."

(Alexandru Mitru, *Legendele Olimpului*, vol. I/Zeii)

B. „Focul lui Sumedru sau Focul de Sâmedru este o tradiție românească, veche de două mii de ani. În fiecare an, în noaptea de 25 spre 26 octombrie, dinaintea sărbătorii Sfântului Dumitru, apărătorul păstorilor, se aprind focuri și oamenii se adună în jurul acestora. Obiceiul se mai păstrează în ziua de azi în unele sate, iar sărbătoarea este asociată cu sosirea frigului și a iernii.

În preajma unui imens rug, aprins de tineri într-un loc înalt al satului, se adună localnicii. În formele vechi ale sărbătorii, în mijlocul grămezii de lemne și al cetinii de brad se puneau, pentru a fi incinerată, tulpina unui arbore tăiat din pădure, substituit al zeului care moare și renaște anual.

În jurul focului se strigă în cor „Hai la Focul lui Sumedru!”, iar despre cei care sar peste foc se spune că vor fi sănătoși tot anul. La final, femeile împart covrigi, nuci, țuică sau fructe.



Alexandru Mitru
(1914-1989)

Alexandru Mitru este un prozator român, cunoscut mai ales pentru operele sale dedicate copiilor și tinerilor: *Legendele Olimpului*, *Povești cu tâlc*, *Călătoriile lui Făt-Frumos* etc.



Dacă vrei să cunoști
și alți zei sau eroi

CITEȘTE INTEGRAL volumul!

PORTOFOLIU

MITOLOGIA GRECĂ ȘI ROMANĂ

- Împarte o coală A4 în trei coloane.
- Scrie, pe o coloană laterală, numele zeilor din mitologia greacă, iar, pe cealaltă coloană laterală, numele corespunzătoare ale zeilor din mitologia romană.
- În coloana din mijloc notează ai cui zei erau (ai artelor, ai războiului etc.).



Momentul cel mai așteptat al sărbătorii este prăbușirea bradului incinerat, care indică renașterea simbolică a zeului mort. Direcția în care cade „trupul divin” (jarul sau tăciunii aprinși) prevestește care dintre tineri urmează să se căsătorească în noul an.

Sumedru, personaj al Panteonului românesc, este incinerat simbolic la Focul lui Sumedru, patron al iernii pastorale, care a preluat numele și data de celebrare a Sfântului Mare Mucenic Dumitru de la Tesalonic, la data de 26 octombrie din calendarul ortodox.

În legende, credințele și basmele din creația populară, Sumedru este un bărbat obișnuit, păstor sau crescător de animale sau fecior, care se metamorfozează pe timpul nopții în porc, străvechi simbol zoomorf pentru spiritul grâului. În ceremonialul nocturn numit Focul lui Sumedru, eroul capătă înfățișarea unui brad care e tăiat din pădure și incinerat în timpul unui ospăț nocturn, ca și Revelionul, amintind de un străvechi început de anotimp.

În trecut, sărbătoarea era preferată de Ajun, când se aprindeau Focurile lui Sumedru, și de Moșii lui Sumedru, când se împărțeau abundente ofrande pentru morți. Fiind stâlp de înnoire a timpului sezonul sau anual, Sumedru concentra numeroase acte rituale de purificare, de fertilitate, de divinație, practici de pomenire și de îmbunare a sufletelor morților, care păraseau, la acea dată, mormintele, de tundere rituală a coamei cailor, pronosticuri pentru iarna deschisă de Sumedru, precum și activități social-economice.

Pe vremuri, focurile se făceau pe dealuri pentru a fi observate de la distanță. În timpul ceremoniei, după aprinderea focului, pe coastele dealurilor se rostogoleau roți de car în flăcări, pe care se înfășurau, în prealabil, paie și se striga: „Hai la Focul lui Sumedru!” Local, chemarea era făcută de flăcăi, care colindau din casă în casă în ziua de 25 octombrie cu strigătura de mai sus. Seara târziu, în jurul Focului lui Sumedru, întreținut cu lemne și paie uscate și cu resturile de la melișatul cănepei, se mânca, se bea, se petrecea și, din când în când, se repeta strigătura consacrată momentului.”

(sursa: <https://ziarulunirea.ro/focul-lui-sumedru-traditie-veche-de- peste-2000-de-ani-in-ajun-de-sfantul-dumitru-flacari-urias-e-si-ritualuri-de-purificare-la-sate-446406/>)

ÎNȚELEM TEXTULE

1. Realizează, în scris, planul simplu de idei al textului A.
2. Răspunde oral la întrebările de mai jos, care vizează textul B.
 - a. Ce sărbătoare este amintită în text?
 - b. Unde are loc întâlnirea tinerilor?
 - c. Ce se servește în jurul focului?
 - d. Ce se întâmplă, pe vremuri, după aprinderea focului?
 - e. Cum interpretează azi tinerii această sărbătoare?

INTERPRETĂM TEXTULE

1. Realizează o fișă de identitate pentru personajul Prometeu din textul A. Notează cât mai multe trăsături ale acestuia, apoi realizează un desen care să-l reprezinte.



Torța olimpică - simbol al purității și al aspirației spre perfecțiune, simbol al Jocurilor Olimpice, organizate o dată la patru ani

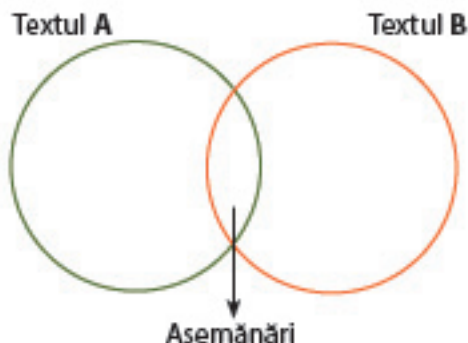
2. Recitește textele și, utilizând o diagramă conform celei alăturate, găsește asemănări și deosebiri între acestea. Poți avea în vedere următoarele întrebări.

- Ce fel de texte sunt?
- Care este sursa acestora?
- Ce întâmplări sunt relatate?
- Cine povestește?
- Care sunt reperele temporale și spațiale prezente în text?
- Care sunt obiceiurile descrise?
- Ce tipare textuale se întâlnesc în cele două texte?

DINCOLO DE TEXTE

1. **Lucrați în echipe**, de patru-cinci elevi, și descoperiți alte semnificații ale focului în literatură, mitologie sau în tradițiile altor popoare. Realizați un poster sau un afiș pe care să-l expuneți în clasă.

2. Imaginează-ți o lume fără foc. Ce urmări ar avea acest fapt? Redactează un text, de 120-150 de cuvinte, în care să prezinți, într-un mod original și creativ, aceste urmări.



Investigație

Realizează o investigație și creează un proiect cu tema **Oamenii și obiceiurile**, făcând referire la obiceiurile și tradițiile populare din zona în care locuiești și din anotimpul în care ne aflăm.

• Valorifică obiceiurile și tradițiile minorităților naționale, mai ales dacă trăiești într-o zonă multietnică.

• Dă-i o formă cât mai atractivă și pregătește o prezentare originală în fața colegilor, folosind, la nevoie, fie mijloacele digitale (pentru o prezentare PowerPoint, de exemplu), fie capacitatea ta de interpretare în fața unui public.

• În realizarea proiectului, poți folosi informația oferită de cele două texte parcurse sau de schema de mai jos.

O
B
I
C
E
I
U
R
I

R
O
M
Â
N
E
Ș
T
I

OBICEIURI DE TOAMNA

Focul lui Sâmedru; Filipii de toamnă; Sântandrei; Sânnicoară etc.

OBICEIURI DE IARNĂ

Masca – anul care moare și renaște; Strigatul peste sat; Îngropatul Crăciunului; Îngropatul Anului vechi; Boboteaza etc.

OBICEIURI DE PRIMĂVARĂ

Aprinderea focurilor rituale; Junii brașoveni; Alungarea spiritului iernii; Dragobetele; Zilele Babei Dochia; Mărțișorul; Mucenicii; Aprinderea focului viu (focul de Sângiorz); Amindenul sau pomul de mai etc.

OBICEIURI DE VARĂ

Sânzienele; Drăgaica; Sânpetru; Rusaliile; Călușarii, Paparudele; Ielele; Caloianul etc.



• Citește textul și rezolvă cerințele.

PE URMELE ISTORIEI TEATRULUI NAȚIONAL IAȘI



Astăzi ne-am propus să pătrundem în lumea mirifică a teatrului, mai exact, pe urmele istoriei Teatrului Național „Vasile Alecsandri” din Iași. [...]

Ne începem incursiunea în interiorul teatrului, intrând în foaiere, de unde două scări impetuoase duc în foaierele lojelor, foaiere secundare care, la rândul lor, pot adăposti diverse evenimente. De aici mergem în Sala Mare, care este destinată în special spectacolelor clasice pentru că și ambianța o cere, aceasta deoarece impresionează prin rafinamentul și somptuozitatea ornamentelor, fie că este vorba despre reprezentările sculpturale sau picturale. Bucuria noastră este și mai mare când îi găsim pe actorii teatrului repetând pentru un spectacol. Avem privilegiul să vedem o frântură din următorul spectacol și suntem fermecați și emoționați de profesionalismul și pasiunea cu care se dăruiesc teatrului. În cea mai mare liniște posibilă, încercăm să nu deranjăm și continuăm turul sălii pentru a afla cât mai multe lucruri posibile.

Sala Mare are 750 de locuri, fiind organizată în stal, loje și balcon. Cortina principală este pictată de maestrul vienez Lenz și terminată de unul dintre discipolii săi. Cuprinde în centru o alegorie a vieții, cu cele trei vârste în plan central, iar în dreapta, alegoria Unirii Principatelor Române. Partea stângă este pictată de un ucenic al lui Lenz și este diferită de restul picturii prin stil și culoare.

Plafonul și cortina de fier au fost pictate de Alexander Goltz. Cortina de fier prezintă motive ornamentale dispuse simetric, iar plafonul are ca tematică „Povestea”, reprezentată figurativ prin alegorii paradiziace, nimfe și îngeri încadrați de o stucatură rococo. Tot pe plafon, deasupra fosei orchestrei, se află stema celor patru provincii reunite, cu însemnele heraldice ale fiecăreia, iar din stema regală, aflată într-un plan paralel, cel mai vizibil este sceptrul, însemnele regale fiind îndepărtate la venirea comuniștilor la putere.

Cele 1 418 lămpi electrice și candelaburul din cristal de Veneția cu 109 becuri luminează teatrul și îi oferă o personalitate arhitectonică unică.

În Sala Mare se joacă în prezent patru spectacole: „Visul unei nopți de vară”, în regia lui Radu Afrim, „Hollywood Mirage”, în regia Ion Sapdaru, „Pălăria florentină”, în regia lui Silviu Purcărete, și „Iași în carnaval”, în regia lui Alexandru Dabija.

Pel lângă această sală, Teatrul Național din Iași mai are încă trei săli: Sala Studio „Teofil Vâlcu”, Sala Uzina cu Teatru și Sala Teatru (Teatru la Cub) care, la rândul lor, adăpostesc o serie de spectacole din dramaturgia clasică și universală, urmărind în aceeași măsură și promovarea noii dramaturgii românești.



Vasile Alecsandri
(1821-1890)

Vasile Alecsandri rămâne în cultura noastră un deschizător de drumuri: poet (creator al pastelului), dramaturg, foldorist (publică primul volum de poezii populare românești, inclusiv *Miorița*), creator al teatrului românesc, membru fondator al Academiei Române.



Teatrul Național „Vasile Alecsandri” din Iași ocupă, așadar, un loc aparte în cultura Iașului. Este considerat a fi cel mai vechi și cel mai frumos lăcaș de acest gen din țară, adăpostind adevărate monumente de artă.

Toate acestea pun în valoare importanța teatrului și vă invit cu drag să mergeți la teatru, pentru că este hrană pentru sufletul fiecăruia dintre noi: „Sufletul nostru este ca un tezaur, dacă îl golești imediat, ești ruinat” (Balzac).

Acum că știi atât de multe lucruri despre Teatrul Național „Vasile Alecsandri” din Iași, ce te mai oprește, cețățene, din a-ți încânta simțurile, ba chiar și sufletul cu o piesă de teatru? Pentru toți cei interesați, teatrul se află vizavi de Mitropolie, la aproximativ 150 m de Primărie și 400 m de Consiliul Județean, iar biletele pot fi procurate atât de la Agentia Teatrală, cât și online. Elevii, studenții și pensionarii beneficiază de reduceri.

(după Victoria Epurean; sursa: www.vinlaiasi.ro, 28.03.2013, preluare de pe site-ul <https://www.teatrulnationaliasi.ro/noutati/pe-urmele-istoriei-teatrului-national-iasi--33.html>)

DACĂ VREI SĂ ȘTII MAI MULT

Teatrul Național „Vasile Alecsandri” din Iași este cel mai vechi lăcaș de acest gen din țară. Înființat în 1840, sub direcțiunea lui Costache Negruzzi, Vasile Alecsandri și Mihail Kogălniceanu, a fost reconstruit între 1894 și 1896, în urma unui incendiu care a distrus prima clădire (1888).

Odată cu teatrul, a fost inaugurată și uzina electrică a acestuia, marcându-se astfel începutul iluminatului electric la Iași (1896).

Formele verbale nepersonale:

- **infinitiv**: a colora
- **gerunziu**: colorând
- **participiu**: colorat
- **supin**: de colorat

Predicatul

- **Predicatul verbal** – exprimat prin verb predicativ la mod personal (indicativ, conjunctiv, imperativ, condițional-optativ).
- **Predicatul nominal** – alcătuit din verb copulativ la mod personal (a fi, a deveni, a ieși, a se face, a ajunge, a părea, a rămâne, a însemna) + nume predicativ.

ÎNȚELEGEREA TEXTULUI

1. Caută în *Dicționarul explicativ al limbii române* semnificația cuvintelor necunoscute.

2. Alcătuieste enunțuri potrivite pentru a demonstra sensul propriu și cel figurat al cuvintelor: *incursiune, frântură, fermecat, paralel, lăcaș, suflet*.

3. Indică substantivele care aparțin câmpului lexical al teatrului.

ANALIZA TEXTULUI

1. Stabilește tema textului.

2. Indică elementele care fac din Teatrul Național „Vasile Alecsandri” un loc aparte în cultura Iașului.

3. Descoperă, pe site-ul Teatrului Național „Vasile Alecsandri” din Iași, imagini care prezintă Sala Mare. Compară imaginea/imaginile cu descrierea realizată în text, prezentând în patru-cinci enunțuri concluziile tale.

4. Citește cu atenție ultimul paragraf. Explică semnificația acestuia, pornind de la rolul adresării directe, la persoana a II-a.

5. Discutați, în **perechi**, de ce poate fi inclus acest text în unitatea de învățare *Oameni și obiceiuri*. Prezentați oral, în fața clasei, argumentele voastre.

VALORIFICAREA TEXTULUI

1. Predicează modul și timpul verbelor din primul enunț al textului.

2. Transcrie, din al doilea paragraf al textului, verbele la forme nepersonale, numindu-le.

3. Identifică predicatele din secvența: „Vă invit cu drag să mergeți la teatru, pentru că este hrană pentru sufletul fiecăruia dintre noi”. Precizează felul fiecăruia.

4. Notează cazul și funcția sintactică pentru substantivele subliniate în ultimul paragraf.

DINCOLO DE TEXT

1. Continuă, într-un text, de 80-100 de cuvinte, îndemnul „Vă invit cu drag să mergeți la teatru, pentru că este hrană pentru sufletul fiecăruia dintre noi”. Găsește un titlu potrivit textului redactat.

• Citește cu atenție textele, pentru a răspunde cerințelor.

A. (OAMENI)

NECUNOSCUȚA

Măine-dimineață? Nu aștept până mâine-dimineață. Aici, în câmp.

ȘEFUL

(*Jignit*): Cum în câmp, doamnă? Cum în câmp? Dați-mi voie? Sunteți într-un oraș.

NECUNOSCUȚA

Ce oraș?

ȘEFUL

Îmi pare rău. Comună urbană. Judecătorie, spital...

PROFESORUL

Liceu...

ȘEFUL

8.000 de locuitori.

PROFESORUL

(*Cu puțină amărăciune*): 8.245 la ultimul recensământ.

ȘEFUL

Și încă pe mine nu mă număraseră, că eram la București după treburi în ziua aia.

NECUNOSCUȚA

8.245 de locuitori. (*Către Șef*): Cu d-ta, 8.246. (*Gânditoare*): Dacă rămân aici în noaptea asta, vom fi 8.247. (*După o clipă*): E un hotel?

ȘEFUL

Se poate să nu fie? Hotelul Monopol, în centru.

NECUNOSCUȚA

Dar n-am bani.

PROFESORUL

Asta n-ar fi nimic. Îl plătim mâine, dar n-aveți acte.

ȘEFUL

Adevărat. Și fără acte nu se poate. (*Către Profesor*): Ce-ar fi s-o ducem la spital? Zicem că a avut un accident.

NECUNOSCUȚA

La spital? Nu merg la spital.

ȘEFUL

Atunci la poliție... Fără acte, numai la poliție vă primește.

PROFESORUL

Nu-l ascultați, doamnă. Nu știe ce vorbește.

ȘEFUL

N-oi fi știind, dar fără acte, unde vrei s-o ducem? (*Necunoscuței*): De ce n-oți fi vrând, zău așa, să spuneți cum vă cheamă?

NECUNOSCUȚA

Mă plictisești. Mai e mult până la 11.35? Aș vrea să se termine.

PROFESORUL

(*Îngrijorat din nou*): Doamnă...



NECUNOSCUȚA

(*Din nou exasperată*): Mă plictisești, mă plictisești. Mi-e frig, mi-e somn, mi-e foame.

ȘEFUL

Să vă dăm ceva de mâncare.

NECUNOSCUȚA

(*Cu dezgust*): Unde? Ce?

ȘEFUL

Mare lucru n-avem. Dar e niște rață pe varză, rămasă de la prânz. O minune! A călcat-o ieri acceleratul.

NECUNOSCUȚA

Nu mănânc rațe călcate de accelerat.

ȘEFUL

Ce are a face? E o minune. Numai că nu știu cum să facem, să nu ne vadă nevastă-mea, că-mi aprind paie în cap, n-o cunoașteți pe nevastă-mea.

NECUNOSCUȚA

(*Agitată*): Ce noapte! Ce coșmar! N-are să se mai termine niciodată? N-are să se mai facă niciodată zi?

PROFESORUL

Ba da, doamnă. Dar trebuie calm, răbdare.

(*Mihail Sebastian, Steaua fără nume, Actul I, scena XIV*)

B. (OBICEIURI)

Colinde și obiceiuri de iarnă

Dintre obiceiurile calendaristice cele mai răspândite și mai spectaculoase, cu originea în credințe și mituri străvechi, sunt, de bună seamă, cîntările legate de sărbătoarea Nașterii lui Iisus și schimbarea anului. Crăciunul este polul în jurul căruia gravitează o multitudine de colinde, urări și tradiții specifice, care trimit spre vremuri de mult apuse, dar ce se regăsesc, surprinzător, în contemporaneitate. În folclorul românesc, colindatul de Crăciun este cel mai important ciclu sărbătoresc popular tradițional, cel mai bogat și colorat prilej de manifestări folclorice.

Deprinderea de a colinda, de a saluta cu mare bucurie Nașterea Domnului, de a-L întâmpina cu urări, daruri, petreceri, cântece și jocuri este străveche. Colindatul deschide amplul ciclu al sărbătorilor de iarnă. Repertoriul tradițional al obiceiurilor românești desfășurate cu ocazia Anului Nou, dar și a Crăciunului cuprinde: colinde de copii, colinde de ceată (colindele propriu-zise), cântecele de stea, vicleimul, plugușorul, sorcova, vasilca, jocuri cu măști, dansuri, teatru popular și religios etc. Cele mai bogate, mai variate și mai strălucitoare din punct de vedere artistic sunt, alături de plugușoare, colindele de ceată.

Caracterul esențial al sărbătorii este bucuria și încrederea cu care omul întâmpină trecerea de la anul vechi la anul nou, începutul unei noi perioade de vegetație, al unei noi etape în viața lui și a sătenilor săi, a colectivității în care trăiește.

Obiceiurile de iarnă se respectă în satele ialomițene cu sfințenie. Cetele de colindători cutreieră ulițele satelor și gospodăriile țărănești, făcând tradiționalele urări.





Farmecul melodiilor și al textelor poetice ale colindelor este inegalabil. Tinerei generații îi revine sacrul rol de a duce mai departe acest inestimabil tezaur popular.

(sursa: <http://www.traditieialomita.ro/obiceiuri/cu-data-fixa/colinde-si-obiceiuri-de-iama/>)

- I. Stabilește felul celor două texte, indicând câte o caracteristică a fiecăruia.
- II. Formulează răspunsuri pentru următoarele cerințe, cu referire la textul A.
 - a. Indică numele personajelor, în ordinea apariției lor.
 - b. Stabilește principalul tipar textual folosit.
 - c. Precizează o secvență din text care provoacă râsul.
 - d. Explică rolul indicațiilor scenice, prezentând două situații concrete.
 - e. Formulează patru idei principale, adecvate textului.
- III. Precizează dacă următoarele enunțuri, care vizează textul B, sunt adevărate sau false.
 - a. Colindatul de Crăciun este o manifestare folclorică.
 - b. Plugușoarele și colindele de ceată sunt cele mai bogate, mai variate și mai strălucitoare obiceiuri din punct de vedere artistic.
 - c. Colindatul deschide ciclul sărbătorilor de iarnă.
 - d. Obiceiurile de iarnă sunt respectate cu sfințenie în întreaga țară.
 - e. Tinerii trebuie să respecte și să ducă mai departe tezaurul popular.
- IV. Transcrie pe caiet, completând următoarele enunțuri.
 - a. Cuvântul *sunteți* din enunțul „*Sunteți într-un oraș.*” (din textul A) are valoarea morfologică de ... și funcția sintactică de ...
 - b. Substantivul (*fără*) *acte* din enunțul „*Fără acte, numai la poliție vă primește.*” (din textul A) este la cazul ...
 - c. În textul B, două substantive în cazul acuzativ, cu funcția sintactică de atribut sunt ... și ...
 - d. În textul B, verbul (*de*) *a colinda* din structura *deprinderea de a colinda* este la forma nepersonală ... și are funcția sintactică de ...
 - e. În textul B, locuțiunea verbală (*de*) *a duce mai departe* are funcția sintactică de ..., iar verbul la gerunziu ... are funcția sintactică de ...

Grilă de autoevaluare

Subiectul I: 10 puncte
 Subiectul II: 20 de puncte
 Subiectul III: 20 de puncte
 Subiectul IV: 20 de puncte
 Subiectul V: 20 de puncte
 Din oficiu: 10 puncte

Subiectul I	2 x 5 p. = 10 p.
Subiectul II	3 + 2 + 3 + 4 + 8 p. = 20 p.
Subiectul III	5 x 4 p. = 20 p.
Subiectul IV	10 x 2 p. = 20 p.
Subiectul V	3 + 2 + 4 + 4 + 2 + 3 + 2 p. = 20 p.

Punctaj maxim: 100 de puncte

V. Valorifică textele despre obiceiuri din această unitate de învățare! Redactează un text dialogat, format din 12-14 replici, despre obiceiurile populare și necesitatea păstrării și promovării lor.

În redactarea textului, vei ține seama de următoarele criterii:

- respectarea tiparului textual dialogat;
- adecvare la tema propusă;
- valorificarea informațiilor din textele parcurse;
- valorificarea experienței personale;
- originalitate în tratarea temei;
- corectitudine;
- încadrarea textului în limitele date.

UNITATEA 4

Călătoria de inițiere

Conținuturi:

Comunicare orală

- Principii de interacțiune: negocierea semnificației (cantitatea, calitatea, relevanța și maniera transmiterii informației) și negocierea relației cu interlocutorul (politețea)

Lectură

- Strategii de comprehensiune: reflecții asupra limbajului și a structurii textelor de tip epic
- Dialogul în textul nonliterar (interviul)

Redactare

- Structuri textuale: secvențe de tip narativ. „Întrebările jurnalistului”

Elemente de construcție a comunicării

- Pronumele personal și pronumele reflexiv (actualizare)
- Pronumele posesiv și adjectivul pronominal posesiv
- Pronumele demonstrativ și adjectivul pronominal demonstrativ
- Folosirea corectă a pronumelor și a adjectivelor pronominale: interogativ, relativ și nehotărât, a adjectivului pronominal de întărire.
- Pronumele și adjectivul pronominal negativ și negația în propoziție
- Posibilități combinatorii ale pronumelor și ale adjectivelor pronominale

Elemente de interculturalitate

- Contacte culturale

La finalul acestei unități:

A. vei ști:

- tiparele textuale de structurare a ideilor;
- pronumele și adjectivul pronominal posesiv;
- pronumele și adjectivul pronominal demonstrativ;
- formele corecte ale celorlalte tipuri de pronume și adjective pronominale.

B. vei fi capabil:

- să prezinți informații, idei, sentimente, puncte de vedere în diverse texte orale și scrise;
- să respecti principii de interacțiune, cum sunt negocierea informației și a relației cu interlocutorul;
- să reflectezi asupra limbajului și a structurii textelor epice;
- să redactezi texte, respectând diverse tipare textuale;
- să faci observații cu privire la rolul dialogului în texte nonliterare;
- să recunoști tipurile de pronume și adjective pronominale;
- să utilizezi noile tipuri de pronume și adjective pronominale în texte proprii;
- să sesizezi greșelile de limbă care vizează pronumele și adjectivele pronominale.

C. vei manifesta:

- interesul de a prezenta răspunsuri personale, creative și critice pe marginea textelor citite sau ascultate;
- un comportament politicos în cadrul interacțiunilor orale;
- dorința de a investiga obiceiuri și valori culturale specifice altor țări.



COMUNICARE ORALĂ – PRINCIPII DE INTERACȚIUNE: NEGOCIEREA SEMNIFICAȚIEI; NEGOCIEREA RELAȚIEI CU INTERLOCUTORUL



Observăm și discutăm



Privește imaginile cu atenție și spune:

- ce înfățișează acestea;
- cum sunt/par locurile surprinse;
- dacă ai vizitat sau ai dori să vizitezi acele locuri;
- ce crezi că l-ar determina pe un străin să le viziteze, dacă ar vedea imaginile.



Ascultăm și descoperim



În continuare, vei asculta un interviu acordat de un elev unui reporter, care dorește să afle care sunt recomandările de vacanță ale elevilor.

1. Formulează răspunsuri orale pentru următoarele întrebări care vizează textul ascultat.

- În ce localitate se află Castelul Peleş?
- Unde este construit Castelul Bran?
- Când a fost ridicat Castelul Bran?
- Din dorința cui a fost construit Castelul Peleş?
- Care dintre încăperile Castelului Peleş i-au atras atenția elevului?
- Ce părere ai cu privire la întrebările reporterului? Au fost acestea clare, necesare, utile? De ce?
- Consideri că informațiile oferite de elev sunt suficiente, importante și relevante? Argumentează-ți răspunsul.

2. Ascultă din nou interviul, acordând o atenție sporită răspunsurilor elevului. Joacă rolul acestuia și realizează în fața clasei o prezentare orală a unuia dintre cele două castele. Colegii se vor asigura dacă ai făcut referire la toate informațiile oferite de elev.



Creăm și ne jucăm

• Imaginează-ți că ești reporter, alege un coleg sau o colegă de clasă și realizezi un interviu după modelul celui ascultat. Înregistrezi interviul cu telefonul mobil sau cu tableta și prezentați-l colegilor de clasă.

• Aceștia vor fi atenți și vor completa, în caiete, grila de evaluare dată.



Aspectele avute în vedere	Foarte bine	Bine	Slab
Tonul utilizat este adecvat.			
Întrebările respectă tema interviului.			
Răspunsurile oferite sunt relevante.			
Întrebările și răspunsurile sunt suficiente.			
Mimica și gestica sunt în concordanță cu mesajul transmis.			



Proiect în echipă

(trei-patru membri)

„Castele celebre”

- Alegeți un castel din țara noastră sau din țările vecine.
- Notați câteva date relevante despre acesta (când a fost construit, în ce zonă geografică se află, cui a aparținut etc.).
- Prezentați-l colegilor într-o formă cât mai atractivă.

LECTURĂ – REFLECȚII ASUPRA LIMBAJULUI ȘI A STRUCTURII TEXTELOR DE TIP EPIC



Pătrundem în lumea textului

1. Lucrați în grupe de câte trei și gândiți-vă la cât mai multe opere citite, auzite sau vizionate, în care personajul sau personajele întreprind călătorii. Completați, în acest sens, un tabel asemănător celui de mai jos.

Opera literară	Personajul/Personajele	Destinația	Scopul călătoriei
<i>Harry Potter</i> , literatură fantastică	Harry Potter, Ron Weasley, Hermione Granger	Hogwarts, Școala de Magie, Farmece și Vrajitorii	Înfrângerea lui Voldemort
...	...	...	...

2. Un personaj fabulos des întâlnit în basme este balaurul. Realizează un desen cu un balaur, așa cum îți imaginezi că arată sau cum îți aduci aminte că este descris în basmele citite. Pe marginea desenului realizat, notează și trăsături morale ale balaurului, așa cum reies ele din lecturile în care apare.

AVENTURILE LUI PĂLPĂILA

de Adina Popescu

Odată, nu chiar demult, mai degrabă în zilele noastre, în Țara Balaurilor, ce se află dincolo de Munții Urișilor, pe Tărâmul Celălalt, s-a născut un pui de balaur care era altfel decât cei din neamul său. Părinții, un balaur solzos și puternic și o bălăuriță cochetă, cu vreo șapte capete coafate și cochete, și-au dat seama de asta încă de pe vremea când balaurul era în fașă, dar n-au spus nimănui, ca nu cumva să se facă de râs. Bebelușul-balaur râdea în fiecare dimineață la soare, un fapt neobișnuit, căci se știe că, de când lumea, balaurii preferă întunecimile nopților fără lună. Nu-i plăcea să i se facă baie în jar încins și nici să doarmă încolăcit pe vreo comoară, așa cum făceau toți balaurii respectabili.

Când a crescut ceva mai mare, puiul de balaur a început să se comporte din ce în ce mai ciudat: iubea florile, iarba cea verde, cântul păsărelelor. Își petrecea serile privind melancolic cerul înstelat. Se apucase chiar să scrie versuri. Toate acestea și multe altele îi îngrijorau până peste poate pe părinții săi, mai ales că, precum se știe, balaurii sunt niște făpturi urăcioase și lipsite de sensibilitate.

Toți ceilalți pui de balaur își băteau joc de puiul nostru și-l credeau un soi de papă-lapte. Într-o zi l-au provocat la un concurs de scos flăcări pe nări, talent pe care balaurii îl au de obicei din naștere. Puii obișnuiți și-au demonstrat din plin această calitate: deși nu erau mai înalți decât o casă cu un singur nivel, dacă se concentrau, reușeau să sece un iaz, să incendieze o pădure de puiet de brazi și să aprindă un hambar cu fân cu flăcările lor. Scurpau foc așa cum anumiți oameni prost-crescuți sculpă coji de semințe.

Veni și rândul puiului cel gingaș să arate de ce este în stare. Se concentra până când simți cum îi plesnește capul (căci nu avea decât unul) și scoase pe nări... trei firisoare firave de fum. Tot de-acolo răsări o flăcăruică albastră, care pălpăi puțin, apoi se stinse.

Ceilalți pui râdeau în hohote de neputința sa.

— Asta-i tot?! zise cu înfumurare un pui cu nouă capete din care ieșeau scântei. Halal balaur!



Adina Popescu
(n. 1978)

Adina Popescu este o regizoare de film și scriitoare română. Prima ei carte pentru copii, *Doar un zbor în jurul lumii*, a apărut în 1999. Interesată în primul rând de literatura pentru copii, a mai publicat *Miriapodul hoinar și alte povești* și *Mari povești românești pe înțelesul celor mici*.



INTERDISCIPLINAR

Vulcanul este o formațiune geologică de formă conică, formată prin ridicarea scoarței terestre, sub presiunea gazelor și a magmei (roci topite). Materia incandescentă iese la suprafață printr-un crater. Erupția este însoțită de un cutremur, erupție de gaze, cenușă și lavă. Cunoscuți îndeosebi pentru efectele lor devastatoare, vulcanii au și câteva efecte pozitive: solul fertil din jurul lor datorat mineralelor din adâncul Pământului, nașterea unor noi forme de relief pe fundul mărilor și dezvoltarea unor informații importante despre interiorul planetei noastre.



— Doar o flăcără pălpăitoare, care n-ar putea să aprindă nici măcar o mână de vreascu! zise disprețuitor altul. De acum încolo, Pălpăilă o să-ți rămână numele!

Puiul de balaure se rușină și începu să intre la griji. „Cum voi putea să mă lupt cu Făt-Frumos și cu alți voinici dacă focul dinăuntrul meu e stins? Cum voi putea să apăr comoara ce-mi va fi hărăzită?”, se întreba el, deși, fie vorba între noi, n-avea niciun chef să se lupte cu nimeni, căci era împotriva violenței, și nici să apere vreo comoară. Mai degrabă ar fi împărțit-o cu alții, deoarece nu era un balaure lacom. Văzând că nu se simte bine printre ai săi, Pălpăilă hotărî să-și ia lumea în cap.

— Poate voi învăța pe alte meleaguri cum să scuip foc și fum! zise el în timp ce se îndrepta spre tărâmul oamenilor.

Merse ce merse și, pe când traversa Munții Urișilor, văzu un vulcan. Din craterul învăluit de un nor gros de fum se scurgeau râuri de lavă fierbinte. Lui Pălpăilă îi veni o idee: „Mă voi stabili o vreme în craterul vulcanului și voi înghiți toată lava din el. Cine știe, poate va începe să-mi funcționeze sobița din burtă!” (conform unei vechi credințe balaurești, fiecare balaure are în burtă câte un cuptor uriaș, responsabil cu focul și pucioasa).

Zis și făcut! Se cățăra pe munte și se încovrigă, cât de mare era, căci de când plecase mai crescuse puțin, în craterul care semăna cu o căldare gigantică. Nu-i plăcea acolo, pentru că era foarte cald și transpira tot timpul. Totuși își văzu de treabă și se apucă să înghită lava, care pentru el era un soi de supă fierbinte. Nu prea-i plăcea gustul și se strâmba, așa cum fac unii copii când sunt forțați să mănânce griș cu lapte. Pălpăilă stătu în crater o lună, poate chiar un an. Habar n-avea că de când locuia el aici oamenii de la poalele muntelui erau cât se poate de bucuroși, căci nicio erupție nu le mai distrusese casele și pășunile. După ce Pălpăilă secă tot izvorul de lavă din măruntaiele muntelui și făcu, fără voia sa, un mare bine muntenilor, se gândi să-și încerce din nou forțele. Se concentră până când simți o căldură puternică în capul pieptului și zise: „Gata! De-acum voi scuipa foc!” Da' de unde! Apăru iar fuioara de fum alb, înecăcios, apoi flăcăruica asemenea celei dintr-o brichetă rămasă fără gaz, care se stinse ca și cum nici n-ar fi fost! Dezamăgit, Pălpăilă hotărî că, pentru a deveni balaure în toată puterea cuvântului, a venit momentul să înghită foc adevărat. Tocmai atunci văzu niște ciobani care frigeau pe jar o oaie. Se apropie tiptil și, dintr-o înghițitură, înfulecă focul cu bușteni cu tot...

— Un balaure! țipară ciobanii, fugind speriați.

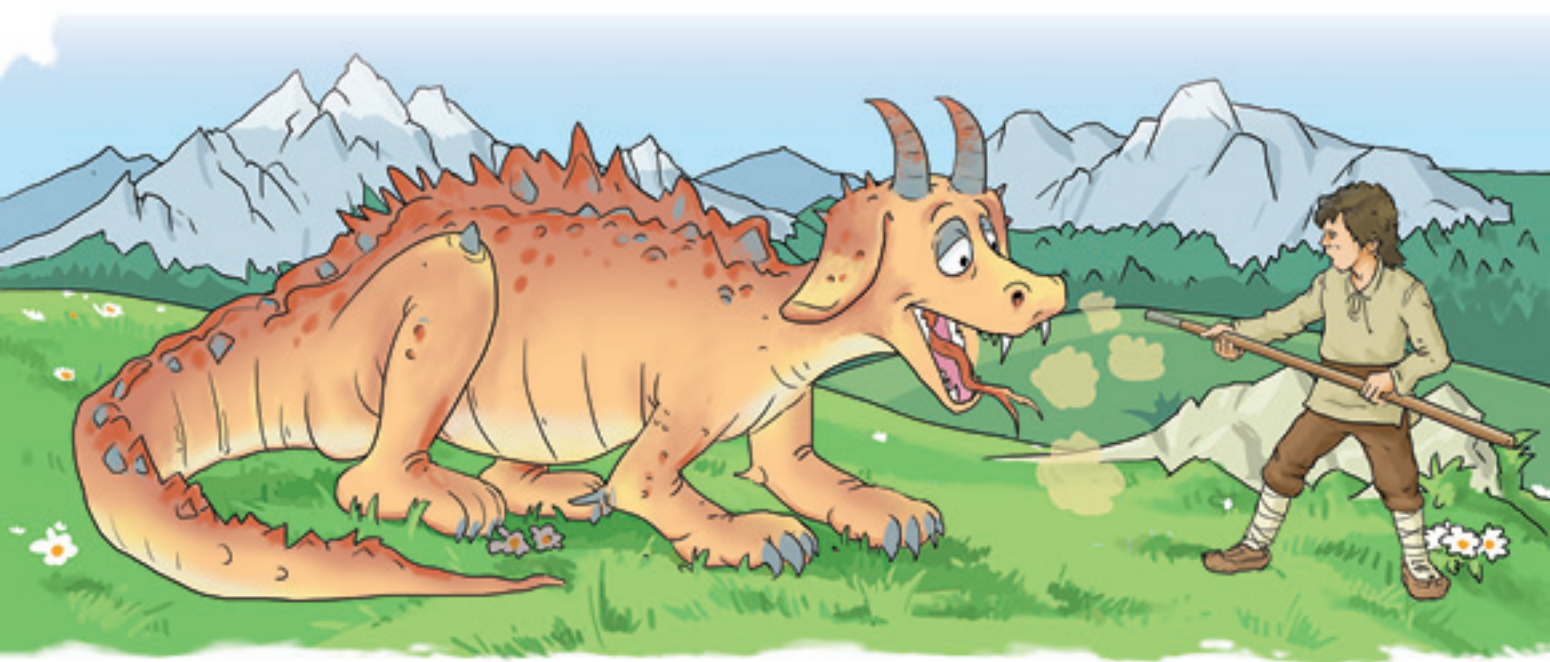
Singurul care rămăsese să-l înfrunte pe Pălpăilă a fost un băiețel, care, cu o bătă în mână, era gata de luptă.

— Păze! strigă el. Până aici ți-a fost, balaure!

Pălpăilă îl privi cu luare-aminte pe fiul de păstor.

— Dacă vrei, o să plec! zise el. N-am niciun chef să mă lupt cu tine... Mai bine mi-ai cânta puțin din fluierul ăla pe care vād că îl ai la tine...

Uimit, băiețelul lăsă băta și începu să cânte din fluier, în timp ce balaurel se făcu covrig și adormi feridit, sforăind ușor. Din acea zi, băiețelul și Pălpăilă deveniră cei mai buni prieteni. Copilul îi cânta din fluier, iar balaurel îi povestea despre țara lui și despre necazul său cu focul. Într-o noapte, când se plimbau prin pădure, văzură o pălălaie de foc la răsărit. Cerul era roșu și se auzeau strigăte de oameni îngroziți.



— Arde satul! Îl lămuri băiatul. A mai ars unul acum vreo doi ani, pentru că nimeni n-a reușit să-l stingă. Scrum s-a făcut!

— Acolo e de mine! strigă voios Pălpăilă, sperând că dacă va înghiți un foc atât de mare își va rezolva problema.

Se repezi spre foc și îl stinse în câteva minute. Avu grijă să nu înghită casele în întregime, ci doar părțile lor aprinse, așa că nu pricinui mari stricăciuni. Când oamenii din sat veniră să-i mulțumească, balaurul se făcu nevăzut, căci era cam timid. Se întoarse la băiețel, gata să-și pună la încercare talentele.

— Dacă nici acum nu voi sufla flăcări pe nări, înseamnă că totul e zadarnic!

Se concentra atât de tare, încât din ochi îi ieșiră puzderie de scântei; suflă cât putu de tare! Mai întâi apără un nor de fum, apoi o flăcără mică-mică, ce pălpâi și dispăru ca și cum nici n-ar fi fost.

Pălpăilă începu să plângă:

— N-o să devin niciodată un balaur adevărat... hi, hi, hi!

Băiețelul începu să-l mângâie și-i spuse:

— Tu n-ai cum să fii ca frații tăi, Pălpăilă! Tu ești bun. Îți plac florile, cântecul de fluier, frumusețile munților. Nu poți părjoli totul în cale, îți place să-i ajuți pe oameni... Nu ai un suflet negru, ca alți balauri...

Pălpăilă se opri din plâns, căci băiatul avea dreptate. Din clipa aceea simți cum i se ia o piatră de pe inimă. Într-adevăr, îi plăcea să fie bun și să îi ajute pe oameni. De aceea se hotărî să se facă pompier.

Cu ajutorul prietenului său, își construi o casă pe cel mai înalt pisc de munte și de acolo veghea asupra văilor. Cum vedea un incendiu, alerga iute să înghită focul, iar oamenii îi erau recunoscători și-l slăveau în cântecele lor. Pălpăilă era fericit, dar tot spera ca într-o bună zi flăcăruica să devină o pălălaie care să ardă cu scântei. Doar așa, din orgoliu balauresc! Și se gândea că, dacă se va întâmpla vreodată o așa minune, va organiza focuri de artificii cu care să-i distreze pe prietenii săi, oamenii.





Discutăm despre text

OBSERVĂM

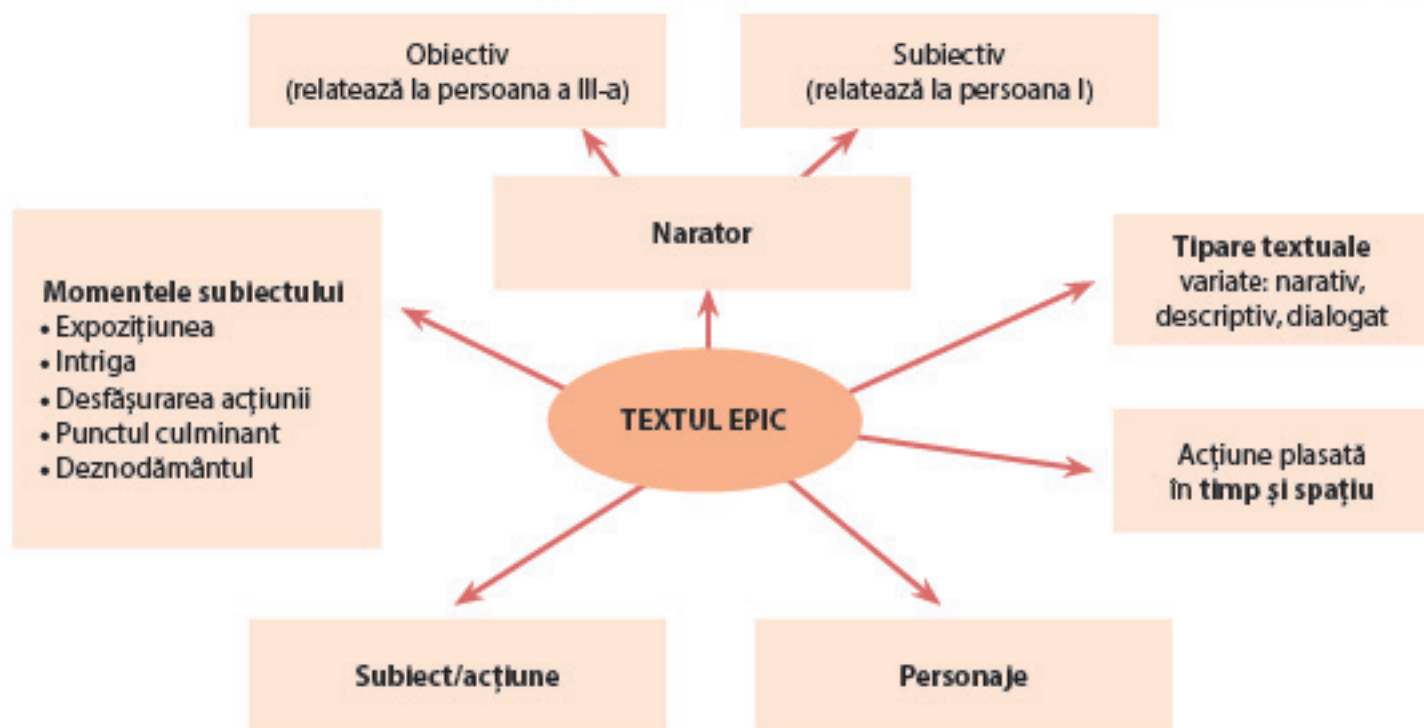
1. Scrie sinonime contextuale pentru următoarele cuvinte preluate din primele trei paragrafe ale textului: *cochetă, râdea, ciudat, cerul, se știe, făpturi, nivel, reușeau, prost-crescuți*.

2. Notează sensul următoarelor locuțiuni din text: *a-și da seama, a-și bate joc, din plin, a-și lua lumea în cap, a i se lua o piatră de pe inimă*.

3. Explică modul de formare a următoarelor cuvinte: *degrabă, bălăuriță, firisor, papă-lapte, Făt-Frumos, bucuros, muntean, băiețel, nevăzut, de pe, vreodată*.



Ne amintim



EXERSĂM

1. Realizează harta textului citat, conform modelului de mai jos.



2. Redactează un text, de minimum 150 de cuvinte, în care să realizezi caracterizarea personajului Pălpăilă.

Vei avea în vedere următoarele repere:

- notarea a două date de identificare a personajului (vârstă, origine, portret fizic etc.);
- identificarea a patru trăsături morale ale personajului;
- ilustrarea acestor trăsături cu secvențe din text;
- precizarea mijloacelor de caracterizare;
- corelarea unei valori personale cu una dintre valorile personajului;
- coerența și corectitudinea exprimării.

INTERPRETĂM

1. Explică, într-un text de 60-70 de cuvinte, motivele pentru care Pălpăilă decide să plece de acasă și să se îndrepte spre țărâmul oamenilor.

2. Realizează o comparație între cele două lumi la care se face referire în textul dat. Transcrie pe caiet, completând un tabel asemănător celui de mai jos.

Criteriu	Țara Balaaurilor	Țărâmul oamenilor
localizare		
comportamentul locuitorilor		
îndeletnicirile locuitorilor		

3. O călătorie este considerată a fi de inițiere atunci când persoana care o întreprinde învață lucruri noi din aceasta, descoperă aspecte inedite ale existenței sau are parte de anumite revelații. Consideri că aventura lui Pălpăilă este o călătorie inițiată? Argumentează-ți răspunsul într-un text de minimum 100 de cuvinte.

4. Ce părere ai despre dorința lui Pălpăilă din final, și anume de a scoate totuși flăcări pe nas? Formulează un răspuns oral.



Îeșim din lumea textului – Reflectăm

1. Imaginează-ți cum arată Țara Balaaurilor din povestea citită și realizează o descriere detaliată a acesteia. Schițează și o hartă a țării, apelând la cunoștințele tale despre hărți, dobândite în cadrul orelor de geografie.

2. Formați perechi. Citiți *Povestea micuței poete Vasiliska*, din opera literară *Enciclopedia zmeilor* (partea a II-a, *Poveștile*), de Mircea Cărtărescu. Stabiliți asemănările și deosebirile dintre balaurul Pălpăilă și zmeoaica Vasiliska. Puteți prezenta rezultatul muncii voastre sub orice formă doriți: tabel, schemă, text etc. Colegii vor fi atenți la prezentarea voastră și vor completa o **grilă de observare a activității și a comportamentului** vostru, având în vedere reperele din caseta alăturată.

3. Consideră că l-ai întâlnit pe balaurul Pălpăilă și v-ați împrietenit. Scrie, în acest sens, un dialog de 12-15 replici prin care să-i dai sfaturi prietenului tău, pentru a trece mai ușor peste neputința de a scuipa flăcări.

NE AMINTIM

Caracterizarea directă = trăsături fizice și morale prezentate de narator, de alte personaje sau de către personajul însuși (autocaracterizare).

Caracterizarea indirectă = trăsături morale deduse/reieșite din comportament, limbaj, relația cu celelalte personaje etc.



Repere pentru grilă:

- respectarea cerinței;
- organizarea prezentării, prin evidențierea asemănărilor și a deosebirilor;
- colaborarea în interiorul echipei;
- rostirea enunțurilor/intonația;
- trezirea curiozității colegilor pentru cele prezentate;
- atenția acordată celor care ascultă;
- poziția corpului, atitudine.

REDACTARE – STRUCTURI TEXTUALE: SECVENȚE DE TIP NARATIV. „ÎNȚĂRILE JURNALISTULUI”



• Citește cu atenție textul următor.

„Seara, după ce-și termina castronul cu supă lungă de varză, Charlie mergea întotdeauna în dormitorul bunicilor, pentru a le asculta poveștile și a le spune apoi noapte bună.

Fiecare dintre acești patru bătrâni trecuse de nouăzeci de ani. Erau smochiniți ca prunele uscate, numai piele și os, iar ziua și-o petreceau stând ghemuiți în patul acela mare, doi la un capăt și doi la celălalt, cu scufiile pe cap – căci le era frig altminteri –, moțând ca să le treacă timpul.

Dar când auzeau ușa deschizându-se și salutul voios al lui Charlie: „Bună seara, Bunicule Joel! Bună seara, Bunică Josephine! Bună seara, Bunicule George! Bună seara, Bunică Georgina!”, toți cei patru bătrâni se ridicau în capul oaselor, fețele smochinite se luminau de bucurie și sporovăiala începea.

Bunii îl adora pe Charlie. Era lumina vieții lor, iar momentele pe care băiatul le petrecea cu ei seara erau partea cea mai frumoasă a întregii zile. Adeseori, și părinții lui Charlie veneau la ușă să asculte poveștile celor patru bătrâni, astfel că, timp de o jumătate de oră, în fiecare seară, camera aceea devenea un loc în care domnea fericirea și întreaga familie uita de foame și de sărăcie.”

(Roald Dahl, *Charlie și fabrica de ciocolată*)



Roald Dahl
(1916-1990)

Roald Dahl a fost un scriitor britanic, autor al mai multor volume de proză (*Matilda*, *James și pișca uriașă*, *Charlie și fabrica de ciocolată*, *Vrăjitoarele*, *Marele Uriș Prietenos* ș.a.), poezii, scenarii pentru filme, dar și pilot de avion de vânătoare.

Poveștile sale sunt caracterizate de umor negru și finaluri neașteptate.

Multe dintre cărțile sale au fost ecranizate.



a. Scrie cât mai multe întrebări care încep cu cele cinci cuvinte date în schema de mai sus.

b. Fă schimb de caiete cu un coleg din clasă și răspunde la întrebările pe care acesta le-a formulat.

c. Citește răspunsurile date de colegul tău. Dacă este cazul, fă observații sau corecturi pe marginea lor.

d. Stabiliți împreună tipul de text.



Ne amintim

Secvențele de tip narativ constau în relatarea de evenimente, fapte și întâmplări.

Iată câteva sugestii pentru redactarea unei secvențe de tip narativ/unui text narativ.

Etapă	Sugestii
Situația inițială (introducere)	stabilirea reperelor spațio-temporale și a personajelor
Procesul – acțiunea (cuprins)	prezentarea întâmplărilor în ordine cronologică, gradată
Situația finală (încheiere)	rezolvarea tuturor conflictelor, depășirea momentelor de tensiune

• Reascultă interviul de la secțiunea *Comunicare orală*. Pomind de la acesta, scrie un text, de cel puțin 140 de cuvinte, în care să relatezi o întâmplare petrecută într-unul dintre locurile evocate.

Pentru a redacta un text cât mai reușit, apelează în timp ce scrii și la următoarele întrebări: Cine? Ce? Când? Unde? De ce?

Fă schimb de compuneri cu un coleg. Fiecare va citi compunerea celuilalt și va realiza o evaluare a acesteia, utilizând grila de mai jos.

Criteriu	Respectat	Parțial respectat	Nerespectat
Textul are introducere, cuprins și încheiere.			
Textul a fost scris pornindu-se de la interviul ascultat.			
În momentul lecturii, se poate răspunde la întrebările: Cine? Ce? Când? Unde? De ce?			
Textul este scris fără greșeli de ortografie sau de punctuație.			
Textul se încadrează în limita de cuvinte indicată.			



ELEMENTE DE CONSTRUCȚIE A COMUNICĂRII – PRONUMELE PERSONAL. PRONUMELE REFLEXIV (ACTUALIZARE)



Ne amintim

1. Pronumele personal

Pronumele personal este partea de vorbire flexibilă care ține locul unui substantiv, indicând persoanele care participă la actul comunicării.

Pronumele personal își schimbă forma în funcție de **persoană**, **număr**, **gen** (doar la persoana a III-a) și **caz**.

Cazul	Persoana I		Persoana a II-a		Persoana a III-a			
	singular	plural	singular	plural	singular		plural	
					masc.	fem.	masc.	fem.
nominativ	eu	noi	tu	voi	el	ea	ei	ele
acuzativ	(pe) mine* **mă/-mă, m-	(pe) noi ne/ne-/ne	(pe) tine te/te-/te	(pe) voi vă/-vă, v-	(pe) el îl, -l/-	(pe) ea o/-o	(pe) ei îi, -i/-	(pe) ele le/-le/le-
genitiv	–	–	–	–	lui	ei	lor	
dativ	mie îmi, mi/-mi/mi-	nouă ne/-ne/ne-, ni	ție îți, ți/-ți	vouă vă/-vă, vi, v-	lui	ei	lor	
vocativ	–	–	tu!	voi!	–	–	–	–

* forme accentuate

** forme neaccentuate/ditice pronominale

Funcții sintactice ale pronumelui personal:

- **subiect:** *El* interpretează un rol.
- **nume predicativ:** Fratele meu este *el*.
- **atribut:** Vestea *de la voi* este interesantă.
- **complement direct:** *Îi* văd *pe el* în fiecare zi.
- **complement indirect:** *Mie mi* se dă un rol dificil.
- **complement prepozițional:** Astăzi vom discuta *cu ele*.
- **circumstanțial:** Se comportă *ca noi*.

2. Pronumele reflexiv

Pronumele reflexiv exprimă identitatea dintre subiectul/obiectul asupra căruia se exercită, direct sau indirect, acțiunea verbului și subiectul verbului.

Pronumele reflexiv are forme proprii doar la **persoana a III-a**, pentru cazurile **acuzativ** și **dativ**.

Cazul	Forme accentuate	Forme neaccentuate / Clitice pronominale
acuzativ	(pe) sine	se/-se, s-
dativ	sie, sieși	își, -și/și-

Pentru persoanele I și a II-a, pronumele reflexiv împrumută formele neaccentuate ale pronumelui personal, în cazurile acuzativ și dativ, diferența dintre acestea făcându-se astfel:

Eu	mă plimb prin parc.
pers. I, sg.	pers. I, sg. mă = pronume reflexiv
El	mă invită în parc.
pers. a III-a, sg.	pers. I, sg. mă = pronume personal

Așadar, vorbim de **pronume reflexiv** atunci când persoana și numărul subiectului asupra căruia se exercită (direct sau indirect) acțiunea verbului coincid cu persoana și numărul subiectului verbului.

Funcții sintactice ale pronumelui reflexiv:

- **atribut:** Lauda *de sine* nu este apreciată.
- **complement direct:** Copilul *se* protejează de soare.
- **complement indirect:** *Îmi* fac loc pe canapea.
- **complement prepozițional:** Astăzi a vorbit *despre sine*.

Observație: În unele cazuri, pronumele reflexiv nu îndeplinește singur funcție sintactică.

Exemplu: Se gândește la filmul de ieri.



Exersăm

1. Identifică pronumele personale și pronumele reflexive din următoarele texte, grupându-le pe două coloane.

a. „Ea lăsa fusul, râdea, îmi desfăcea părul cărlionțat în două și mă săruta în creștetul capului.

Câte-o frunză se desprindea din ramuri și cădea legănându-se. Eu mă luam cu ochii după ea și ziceam:

— Spune, bunico, spune.

— Și așa, îi părea grozav de rău că nu avea copii. Și... nu mai putea de părere de rău că nu are copii... Într-o zi veni la el un moș bătrân, bătrân, că-și țara barba pe jos de bătrân și de cocoșat ce era. Și era mic, mic de tot...”

(Barbu Ștefănescu Delavrancea, *Bunica*)

b. „Și apoi crescură paltinii, crescură cum alți paltini nu cresc: în fiecare zi un an, în fiecare noapte alt an, iară în crepetul zorilor, când se strâng stelele pe cer, trei ani într-o clipită. Când se împliniră trei zile și trei nopți, cei doi paltini erau mândri și nalți, ridicându-se cu crengile lor până la fereastra împăratului. Și apoi, când adia vântul și se mișcau frunzele, împăratul asculta, asculta zile întregi la șoptirea lor. Îi părea că aude un suspin neîncetat, ca o plângere pusă în vorbe neînțelese, pe care numai sufletul lui o simțea ca o simțire ascunsă și nepricepută, care ziua nu-i lăsa odihnă și care noaptea îl ținea treaz. Îl cuprindeau fiorii în auzul acestei șoptiri și totuși îi părea că n-ar putea să fie fără de ea.”

(Ioan Slavici, *Doi feți cu stea în frunte*)



Barbu Ștefănescu Delavrancea
(1858-1918)

A fost un scriitor, orator și avocat român, membru al Academiei Române. Întreaga activitate literară a lui Delavrancea este caracterizată de prețuirea pe care acesta o arată față de valoarea umană a omului simplu, a cărui viață o zugrăvește în mod realist. Delavrancea rămâne una dintre cele mai puternice prezențe literare de la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea.

2. Precizează dacă pronumele care apar în următoarele enunțuri sunt personale sau reflexive.

- Mama ne cheamă la masă în fiecare seară.
- Nu am reușit să te înscriem la acel concurs.
- Te-ai urcat în podul casei ieri?
- Mi-am dat seama de adevărata lui față.
- Ne întrebam ce se va întâmpla în acea situație.
- Andrei nu mi-a zis ce temă avem pentru mâine.
- Fata s-a împiedicat de pragul ușii.

3. Scrie enunțuri în care următoarele forme neaccentuate/clitice pronominale să fie, pe rând, pronume personale și reflexive: *vă, mă, îmi, îți*.

4. Analizează pronumele personale și pronumele reflexive din următoarele texte, completând, în caiet, un tabel asemănător celui dat.

Pronumele	Felul	Persoana	Numărul	Genul (dacă e cazul)	Cazul	Funcție sintactică
<i>ei</i>	personal	a III-a	singular	masculin	nominativ	subiect

a. „Ionescu are și el o slăbiciune, și el e om! Ține la mine și nu e în stare să mă refuze. Repede mă arunc într-o birje și alerg la Ionescu, profesorul de latinește.

– Dragă Costică, viu la tine sigur că n-ai să mă refuzi; știu cât pot conta pe amicitia ta și nu-mi permit a mă-ndoi un moment că în cazul de față, fiind vorba, mă-nțelegi, de o chestiune care mă interesează în așa grad, încât dacă n-aș fi pe deplin convins că tu, care mi-ai dovedit totdeauna, fără să dezminți niciodată o afecțiune, ce pot zice că la rândul meu... în fine...”

(Ion Luca Caragiale, *Lanțul slăbiciunilor*)

b. „Chiar gândul de a merge în vizită la cineva era ceva foarte nou pentru Heidi. Încă de a doua zi, Heidi începu să-și bată la cap bunicul să meargă să le facă o vizită lui Peter și bunicii sale. Bunicul îi tăie elanul. După patru zile însă, nimic n-o mai putu opri pe fetiță. Era foarte hotărâtă și nici chiar bunicul nu mai găsi vreo cale s-o refuze. Luă sania, își urcă cu grijă copilă în poală și sania străbătu iute zăpada groasă și ajunseră la coliba lui Peter. O lăsă pe fată acolo și, înainte de a pleca, îi spuse lui Heidi:

– Acum, du-te, dar ai grijă să te întorci înainte să se întunece.”

(Johanna Spyri, *Heidi*)

5. Rescrie enunțurile date, alegând varianta corectă.

- Vorbește mereu despre ei/iei.
- Vede-ți-vă /Vedeți-vă de treabă și nu mă mai deranjați!
- V-ați/V-a-ți cumpărat bilete de avion?
- Înțele-su-m-a-ți/Înțelesu-m-a-ți/Înțelesu-m-a-ți, domnilor?
- Am aflat ieri ce-l/cel supără.
- Ce sa/s-a mai întâmplat cu pisica sa/s-a?
- Gândinduse/Gândindu-se mai bine, șia/și-a dat seama că Maria are dreptate.

6. Scrie un text cu tema *călătoria*, în care să integrezi următoarele ortograme: *cei, ce-i, sau, s-au, iau, i-au*.

SCRIEM ȘI VORBIM CORECT

1. Pronumele personale *eu, ei, ea, el, ele* se rostesc cu *i* la început, dar se scriu cu *e*.

2. Atenție la scrierea formelor pronumelor personale cu cratimă:

- Am văzut-**e** pe Ioana. Era să nu **e** mai recunosc, atât este de schimbată.

- Întâlnindu-**le**, mi-am dat seama că nu **le**-am invitat la petrecere.

3. Formele neaccentuate ale pronumelui reflexiv (forme proprii sau împrumutate de la pronumele personal) pot fi legate de părțile de vorbire cu care se combină prin cratimă, atașată după acestea sau înaintea lor.

- Și**-a dat seama de greșeala făcută?

- Pregătindu-**se**, a pornit la drum.

SCRIEM ȘI VORBIM CORECT

1. Pronumele și adjectivele pronominale **posesive** *noștri, voștri* se scriu totdeauna cu **un** singur -l (*ai noștri tineri, tinerii noștri*), pentru că nu primesc articol.

2. În construcția cu prepoziția **de** (care și-a pierdut sensul partitiv¹, dobândind sensul „de felul”) + pronume **posesiv**, norma actuală admite atât **pluralul**, cât și **singularul**: *un prieten de-ai mei / de-al meu, o prietenă de-ale mele / de-a mea*.

¹ partitiv – care exprimă ideea de parte dintr-un întreg



OBSERVAȚIE

Cuvintele **lui, ei, lor** nu sunt forme ale pronumelui posesiv, ci formele de genitiv ale **pronumelui personal**.

• Atunci când determină un substantiv, cu care se acordă în gen, număr și caz, pronumele posesiv devine **adjectiv pronominal posesiv**.

Geaca verde nu este **a mea**. —> pronume posesiv

Geaca **mea**/A **mea** geacă este albastră.



adjectiv pronominal posesiv, se acordă cu substantivul *geaca/geacă* (gen feminin, număr singular, caz nominativ)

➤ Adjectivul pronominal posesiv înlocuiește doar numele posesorului, substantivul determinat de acesta denumind obiectul posedat.

➤ Adjectivul pronominal posesiv poate fi așezat înaintea substantivului determinat sau după acesta. Atunci când este plasat după substantivul determinat, articolul posesiv *al/a/ai/ale* dispare.

al său penar sau penarul său

➤ Adjectivul pronominal posesiv îndeplinește funcția sintactică de **atribut**.



Exersăm

1. Scrie un pronume posesiv corespunzător fiecărei propoziții, conform modelului dat.

Model: Eu am un stilou. —> *al meu*

- Silvia are o casă.
- Voi aveți un bloc de desen.
- Tu ai niște caiete îngrijite.
- Noi avem mai multe opțiuni.
- Eu dețin o colecție considerabilă.
- Pilotul a obținut mai multe certificate.
- Voi colecționați timbre.

2. Formulează enunțuri în care pronumele posesive obținute la exercițiul anterior să devină adjective pronominale posesive. Subliniază substantivul determinat în fiecare caz.

Model: *al meu* —> Am decis să cer sfatul prietenului meu.

3. Construiește propoziții în care următoarele cuvinte să fie, pe rând, pronume posesive și adjective pronominale posesive: *ai voștri, ale mele, ai săi, a ta*.

4. Identifică adjectivele pronominale posesive din următoarele texte, menționând genul, numărul și cazul acestora.

a. „Amu cică împăratul acela, aproape de bătrânețe, căzând la zăcare, a scris către frăține-său craiului, să-i trimită grabnic pe cel mai vrednic dintre nepoți, ca să-l lase împărat în locul său după moartea sa. Craiul, primind cartea, îndată chemă tustrei feciorii și le zise:

— Iaca ce-mi scrie frate-meu și moșul vostru. Care dintre voi se simte destoinic a împărăți peste o țară așa de mare și bogată, ca aceea, are voie din partea mea să se ducă, ca să împlinească voința cea mai de pe urmă a moșului vostru.”

(Ion Creangă, *Povestea lui Harap-Alb*)

b. „— Ticălosul minte cu nerușinare! Banii aceștia sunt ai mei și vreau să-i iau, exclamă Emil.

— Chiar dacă ar fi adevărat, tinere, zise casierul, lucrurile nu sunt așa de simple pe cât crezi tu. Cum poți dovedi că sunt banii tăi? Este scris numele tău pe ei? Sau ai notat numărul hârtiilor?

— Bineînțeles că nu! zise Emil. Cine se gândește că o să fie furat? Dar, cu toate astea, sunt banii mei. Auziți? Mi i-a dat mama ca să-i aduc bunicii, care locuiește aici, în strada Schumann nr. 15.”

(Erich Kästner, *Emil și detectivii*)

c. „Mama mea era cea mai grozavă dintre pisici. În fiecare dimineață ne spăla pe noi, pisoii, peste tot, iar din când în când, în cursul zilei, ne spăla din nou, pe bucățele, cum ar fi o ureche, sau o lăbuță, sau un vârf de coadă, și se preocupa foarte mult de educația noastră. Mi-e teamă că i-am dat mult de furcă, fiindcă eram mai degrabă îndesată și greoaie și nu executam cu prea multă râvnă sau grație exercițiile pe care ea le considera utile pentru noi.”

(Edith Nesbit, *Un prieten puternic*)

5. Rescrie următoarele enunțuri, corectând greșelile.

- Am admirat minute în șir colecția s-a de tablouri.
- A-i săi petrec weekendul în Mamaia.
- S-a bucurat mult când s-a întâlnit cu colegii voștri.
- Prestația mia a încântat pe toată lumea.
- Ai noștri părinți ne-au impus reguli noi.



Valorificăm

Alege unul dintre textele de la exercițiul 4 și scrie o continuare a acestuia (70-80 de cuvinte), integrând cel puțin șapte pronume și adjective pronominale posesive.

Fă schimb de texte cu unul dintre colegii de clasă. Fiecare va identifica și va sublinia pronumele și adjectivele pronominale posesive utilizate.



Reținem



Pronumele posesiv

- Înlocuiește numele posesorului și al obiectului posedat.
- Nu are forme la persoana a III-a, pentru mai mulți posesori.

Adjectivul pronominal posesiv

- Înlocuiește doar numele posesorului.
- Se acordă în gen, număr și caz cu substantivul determinat.
- Poate fi așezat înainte sau după substantivul determinat.

INTERDISCIPLINAR



Pisicile sunt cele mai comune animale de companie, alături de câini. Se pare că femelele sunt mai sociabile decât motanii. Luptele dintre ele pot fi o joacă inofensivă, prin care își demonstrează abilitățile, sau pot fi un mod de stabilire a ierarhiei dintr-un grup. Nu este recomandat ca stăpânul să intervină fizic într-o astfel de luptă, deoarece poate fi zgâriat și mușcat foarte grav. Zgâriatul este pentru pisici o modalitate de curățare și ascuțire a ghearelor, iar întinsul le folosește la exersarea mușchilor, a încheieturilor și a tendoanelor.





PRONUMELE ȘI ADJECTIVUL PRONOMINAL DEMONSTRATIV



Citim

Băiețelul a vorbit despre vacanța de vară. **Acesta** era foarte entuziasmat. Florile din grădina bunicii mi-au plăcut foarte mult. Cred că **acelea** erau panseluțe.

Domnul Georgescu a ales servieta albastră. **Aceeași** a fost și alegerea soției sale. Cristian și Mihai nu au spart paharul. **Celălți** din cameră au făcut-o.

OBSERVĂM

• Analizează cuvintele scrise îngroșat în enunțurile de mai sus și menționează care sunt substantivele pe care acestea le înlocuiesc în fiecare caz. Apoi așază-le lângă substantivele identificate. Ce observi?



Aflăm

• **Pronumele demonstrativ** înlocuiește numele unui obiect, arătând apropierea sau depărtarea lui în timp sau spațiu, respectiv identitatea sau diferențierea față de alte obiecte.

Am găsit **o hartă** interesantă. **Aceasta** este pe birou.

• **Formele pronumelui demonstrativ** sunt următoarele:

a. Pronumele demonstrativ de apropiere

Caz	Masculin		Feminin	
	singular	plural	singular	plural
nominativ/acuzativ	acesta	aceștia	aceasta	acestea
genitiv/dativ	acestula	acestora	acestela	acestora

Forme populare: ăsta, ăștia, asta, ăstea etc.

b. Pronumele demonstrativ de depărtare

Caz	Masculin		Feminin	
	singular	plural	singular	plural
nominativ/acuzativ	acela	acela	aceea	acelea
genitiv/dativ	acelula	acelora	acelela	acelora

Forme populare: ăla, ăia, aia, ălea etc.

c. Pronumele demonstrativ de identitate

Caz	Masculin		Feminin	
	singular	plural	singular	plural
nominativ/acuzativ	aceiași	aceiași	aceiași	aceiași
genitiv/dativ	acelulași	acelorași	aceleiași	acelorași

d. Pronumele demonstrativ de diferențiere

Caz	Masculin		Feminin	
	singular	plural	singular	plural
nominativ/acuzativ	celălalt	celălți	cealaltă	celelalte
genitiv/dativ	celuilalt	celorlalți	celelalte	celorlalte

• **Funcții sintactice** ale pronumelui demonstrativ:

- **subiect:** A sunat **acela** în urmă cu două ore.
- **nume predicativ:** Penarul meu este **celălalt**.
- **atribut:** Articolul **despre acelea** este bine scris.
- **complement direct:** Îi văd **pe același** în fiecare zi.
- **complement indirect:** Le-am oferit **acelora** ghidul meu turistic.
- **complement prepozițional:** Mă tem **de acesta**.
- **circumstanțial:** Ne îndreptăm cu pași repezi **către celelalte**.

• Atunci când determină un substantiv, cu care se acordă în gen, număr și caz, pronumele demonstrativ **devine adjectiv pronominal demonstrativ**.

Geamantanul meu este **acela**. → pronume demonstrativ de depărtare
Am venit cu geamantanul **acela/acel** geamantan.

↓
adjectiv pronominal demonstrativ,
se acordă cu substantivul geamantan(ul)
(gen neutru, număr singular, caz acuzativ)

- Adjectivul pronominal demonstrativ nu mai înlocuiește substantivul, ci îl determină, acordându-se cu acesta.
- Cu excepția adjectivului pronominal demonstrativ de identitate, care poate fi plasat doar înaintea substantivului determinat (**același ideal**), toate celelalte adjective pronominale demonstrative pot fi așezate înaintea substantivului sau după acesta.

acel episod sau episodul **acela**
celălalt episod sau episodul **celălalt**

- Adjectivul pronominal demonstrativ îndeplinește funcția sintactică de **atribut**.



Exersăm

1. Înlocuiește substantivele subliniate în enunțurile date cu pronumele demonstrative de apropiere și de depărtare potrivite, conform modelului dat.

Model: S-au întâlnit cu profesoara în curtea școlii. → **aceasta/aceea**

- a. I-au oferit angajatului condiții optime de muncă.
- b. Copacii de pe marginea drumului au fost tăiați.
- c. Antrenamentele sportivelor au fost programate de luna trecută.
- d. Umbrelele au fost cumpărate de părinți.
- e. Am vrut să scriu cu stiloul primit de la bunicul.
- f. Blana cățelului a fost spălată de ploaie.

2. Construiește enunțuri în care următoarele cuvinte să fie, pe rând, pronume demonstrative și adjective pronominale demonstrative: **aceasta, acela, aceeași, cealaltă, ceilalți, același, acelora, celuiilalt**.

3. Identifică pronumele și adjectivele pronominale demonstrative din textele date, menționând felul acestora și funcția sintactică.

a. „El își puse nădejdea în întâmplarea **aceasta** și își zise: «Îmi voi încerca norocul. De voi izbuti să înduplec pe împăratul a ierta pe **acești** oameni de la moarte, mă voi încumeta să mă însărcinez și cu **cealaltă** treabă; iară de nu,



SCRIEM ȘI VORBIM CORECT

1. Pronumele și adjectivele pronominale demonstrative **de depărtare** și **de identitate** se scriu la feminin, singular **aceea, aceeași**, iar la masculin, plural **aceia, același** (cartea **aceea, aceeași** carte; copiii **aceia, același** copii).

2. Se scriu **într-un cuvânt** toate formele pronumelor și ale adjectivele pronominale demonstrative **sudate**, compuse la **origine** și devenite în parte **neanalizabile**: seriile lui **același, celălalt**.



Mircea Eliade
(1907-1986)

Mircea Eliade a fost istoric al religiilor, scriitor de ficțiune, filosof și profesor român la Universitatea din Chicago. Este autor al 30 de volume științifice, opere literare și eseuri filosofice traduse în 18 limbi și al circa 1 200 de articole și recenzii cu o tematică variată. Opera completă a lui Mircea Eliade ar ocupa peste 80 de volume, fără a lua în calcul jurnalele sale intime și manuscrisele inedite.

sănătate bună! Mă voi duce de unde am venit. Asta să fie în norocul meu; niciodată nu strică dnevă să facă o încercare.»

Și astfel, poftorindu¹-și unele ca acestea, aide, aide, ajunge la curtea împărătească.”

(Greuceanu, text cules de Petre Ispirescu)

b. „Descoperirea aceasta a însemnat o adevărată catastrofă. Tata a hotărât că nu trebuie să-mi mai obolesc ochii cu alte cărți în afară de cele de școală. Nu mai aveam voie deci să citesc în timpul liber. De altfel, sursa lecturilor extrașcolare îmi fusese secată. Tata nu mai deschidea biblioteca cu geamuri și nu mă mai lăsa să răsfoiesc volumele legate. Mai târziu, mi-am dat seama că anii aceia au fost pierduți. Setea mea de lectură o potoleam la întâmplare. Citeam ce-mi cădea în mână, romane în fascicule, *Sherlock Holmes*, *Psaltirea*, *Cheia visurilor* și citeam pe ascuns, în fundul grădinii, în pod, în pivniță (ca la București după 1914).”

(Mircea Eliade, *Primele amintiri*)

4. Transcrie pe caiet, completând enunțurile de mai jos cu adjectivele pronominale demonstrative potrivite din următoarea listă: *aceleași, aceeași, același, aceeași*.

- În parcare am recunoscut ... mașini.
- Au cumpărat amândouă ... carte.
- De când o cunosc, poartă ... cercei.
- Nu știu dacă are ... hobby.

5. Rescrie corect enunțurile date.

- Ea și cealaltă colegă a ei sunt originare din același sat.
- Directorul a fost informat că a lipsit tot același angajat.
- Aceleea i s-a stricat din nou mașina.
- Elevele acestea li s-a scăzut media la purtare.
- Am observat că aceeași elevi întârzie mereu la antrenamente.
- Cartea aceia nu mi-a plăcut deloc.
- Povestea vânătorului acela a fost captivantă.



Valorificăm

Scrie un text pe o temă la alegere, în care să folosești cât mai multe pronume demonstrative, de diverse tipuri, pe care le vei sublinia.

Fă schimb de texte cu un coleg de clasă. Acesta va transforma pronumele în adjective pronominale, făcând toate modificările ce se impun.



Reținem



Pronumele și adjectivul pronominal demonstrativ

de apropiere: *acesta, aceștia, aceasta, acestea ...*

de depărtare: *acela, aceia, aceea, acelea ...*

de identitate: *aceiași, aceiași, aceeași, aceleași ...*

de diferențiere: *celălalt, ceilalți, cealaltă, celelalte ...*

¹ a poftori = a repeta, a reaminti (Inv.)

LECTURĂ – DIALOGUL ÎN TEXTUL NONLITERAR



Pătrundem în lumea textului

- Discutați în clasă despre activitatea sportivilor pe care îi cunoașteți. De ce considerați că aceștia se pregătesc pentru a participa la competiții? Cum credeți că se simte un sportiv care a câștigat un premiu sau o medalie?

DE CE MERGE TIBI UȘERIU PENTRU A TREIA OARĂ LA ARCTIC ULTRA:
PENTRU MINE URMEAZĂ CEVA MĂREȚ

– interviu realizat de Cristiana Sabău –

A câștigat de două ori 6633 Arctic Ultra, cel mai greu maraton din lume, dar, cu toate acestea, Tibi Ușeriu își încearcă pentru a treia oară norocul la Cercul Polar. E doar un antrenament pentru un an pe care Tibi vrea să-l trăiască la înălțime, respirând cel mai curat aer de pe pământ.

Tibi, ce s-a întâmplat de mergi din nou la Arctic Ultra?

Nu s-a întâmplat nimic. Am primit o invitație și mi-am adus aminte că, în urmă cu trei ani, m-am chinuit să ajung acolo. Și mi-am zis: de ce să nu profit de invitația asta? Mai ales că e un bun antrenament pentru mine și e și o provocare, fiindcă traseul s-a schimbat aproape în totalitate. O să fie 300 km de Ice Road. Organizatorii promet că va fi mai greu decât până acum. Deci e o provocare. În plus, e o competiție care mie îmi place foarte mult, mă regăsesc în ea și cred că ar fi fost păcat să nu accept, mai ales că e și o perioadă moartă din punct de vedere competițional. Apoi e o pregătire foarte bună pentru mine pentru ceea ce urmează să fac în continuare anul acesta.

Să înțeleg că nu te-ai pregătit special pentru Arctic Ultra 2018?

Nu m-am pregătit special pentru această competiție, ci pentru Himalaya, pentru că o să plec la Ultramaratonul Everestului. Pe lângă asta, mi-am luat și un vârf. Acum, în funcție de cât de bine mă aclimatizez, voi face un vârf cât de mare. Voi sta trei săptămâni în prima bază a Everestului, la 5 400 de metri altitudine, iar, în funcție de cum mă aclimatizez, eu sper să urc un vârf de cel puțin 7 000 de metri altitudine. Apoi am competiția. Pe 20 mai e Ultramaratonul Everestului. Deci seamănă foarte mult cu ceea ce e la Arctic. Tot la frig mă duc, doar că în Himalaya va fi lipsa de oxigen. Încă nu știu cum va reacționa corpul meu. Asta văd când ajung, pe data de 2 mai, în Nepal.

În textele **nonliterare**, **dialogul** constă în schimbul de replici dintre două sau mai multe persoane. Un exemplu de text nonliterar în care apare dialogul este **interviul**.





Așadar, Arctic Ultra 2018 e un antrenament. Nu te duci să câștigi?

Cum să nu? Fac atâtea mii de kilometri să nu câștig? Nu! Eu sunt o fire competitivă. Nu, clar. Mă duc acolo ca să câștig. Sunt trei care au declarat deja că vor să câștige. Eu sper să pot duce la capăt competiția asta și să câștige care e mai bun. La Arctic [este] egal cine câștigă, nu contează că e irlandez, român sau american. Eu îmi pun pălăria jos în fața câștigătorului. Foarte mulți nu știu în ce se bagă. Își dau seama doar după 400 km, la fel cum mi-am dat și eu seama la participare. Acum, după 500 km îmi vor da seama, traseul fiind schimbat.

Fiind la a treia participare, știi mai bine acum ce să faci?

Nu știi niciodată, pentru că ciclonul de frig se învârtă tot timpul acolo. De exemplu, a fost o competiție care a debutat din tabăra noastră de bază și a ajuns undeva unde noi vom face un stop înainte să ajungem la Cercul Arctic. A fost o noapte în care au abandonat 14 concurenți și a terminat unul singur. Într-o asemenea competiție nu poți ști. Poți fi cât vrei de pregătit. Sunt momente în care te întrebi: de ce fac asta, de ce am ajuns aici?

Atunci trebuie să trec peste momentele astea. Nu pot să zic acum că am să câștig competiția asta. Bineînțeles că mă duc să câștig și îmi doresc foarte mult. Acum, jumătate din traseu nu știu pe unde e. Ei zic că va fi și mai dificil. Ice Road, pe mine, m-a scos din toate mințile. Nu mi-a plăcut pentru că mergi pe gheață și acolo te mănâncă de viu frigul ăla. Va fi o provocare pentru toți, mai ales că peste 50% dintre participanții de anul acesta au mai concurat la această competiție. Se întoarce și câștigătorul din 2008, singurul care a terminat atunci. E un irlandez, un soldat care pregătește trupe de comando prin Africa. Cred că o să-mi creeze probleme, dar și românii, cel puțin pe primii 50 de kilometri.

Nu ți-e teamă de eșec? Lumea își pierde ușor idolii.

Hai să fim serioși, acum. Eu cred că și acum, dacă o să câștig a treia oară, vor apărea unii care vor zice: Bă, dar mă lași? Ne-ai plictisit cu chestia asta! Eu nu mă duc acolo să mulțumesc lumea. Cred că prea puțin contează. Mă duc să-mi satisfac mie plăcerile, să mă depășesc, să mă provoc pe mine. Aproape că mi-e indiferent ce zice lumea. Îmi plac persoanele negative, pentru că mă provoacă, din ele mă hrănesc. Îmi place să demonstrez contrariul. De mulțumit, nu am să mulțumesc pe toată lumea. Nici nu vreau. Ar fi păcat să-mi consum energia pe așa ceva.

PORTOFOLIU

MODELE DE URMAT

- Documentează-te despre o personalitate (din lumea științifică, artistică sau a sportului) care s-a străduit să își depășească limitele, chiar dacă a atins culmile succesului.
- Prezintă-le colegilor câteva date relevante despre persoana respectivă, care să demonstreze eforturile acesteia.

Adevărata provocare pentru tine în 2018 e Himalaya, nu?

Clar. E ceva nou pentru mine. Eu am urcat câteva mușuroaie față de ce va fi acolo. Bistriciorul, Făgăraș sunt mușuroaie față de ce mă așteaptă acolo. Gândește-te că eu nu am trecut niciodată de 3 000 de metri altitudine, iar acolo voi sta la peste 5 000. Peste 3 000 am trecut doar la Turul Gigantilor, care mi-a pus capăt de atâtea ori. Nu știu ce mă așteaptă. De-asta am zis că Arctic Ultra e un antrenament foarte bun pentru ceea ce urmează. Acolo va trebui să mă adimitez la altitudine. Provocarea pentru mine, anul acesta, e Himalaya, dar.

E tot o competiție de rezistență?

Traseul e destul de scurt, de doar 60 km, doar că se desfășoară la o altitudine enorm de mare, unde oxigenul este scăzut. În ultimii 14 ani, competiția e dominată de nepalezi. Deși nu știu cum va reacționa corpul meu la așa ceva, acolo mă duc cu gândul să termin competiția. Pentru mine va fi o provocare enorm de mare Himalaya, dar și o experiență. Să fim serioși, în urmă cu 10 ani, eu nu credeam că mai pot să mă plimb, darămite să ajung în Himalaya. Pentru mine e ceva mareț.

Când pleci la Arctic Ultra 2018?

Competiția începe în 9 martie, eu plec mai repede pentru că trebuie să ajung în tabăra de bază, chiar dacă nu voi mai fi trecut prin testele concursului. Trebuie să ajung înainte cu câteva zile, pentru că două zile mergem până la start, după care două zile țin pregătirile. Voi pleca în 3 martie. [...]

Să ai succes și să te întorci sănătos!

Mulțumesc. Sincer, eu nu mă prea gândesc la chestia asta cu întors sănătos. Știu că așa mă voi întoarce. Iubesc atât de mult viața, încât știu că nu am să îmi fac rău niciodată.

(sursa: <https://www.timponline.ro/merge-tibi-useriu-treia-oara-arctic-ultra-mine-urmeaza-ceva-maret-interviu/>, 15 februarie 2018)



INTERDISCIPLINAR



Munții Himalaya, din Asia Centrală, constituie cel mai tânăr și cel mai înalt lanț muntos de pe Terra.

Aici se află vârfuri de peste 8 000 de metri înălțime (cel mai cunoscut fiind Everest, cu 8 848 m).

De aici izvorăsc Yangtze și Fluviul Galben, cele mai lungi ape curgătoare din China.

Lanțul muntos străbate mai multe țări: Nepal, Bhutan, provincia chineză Tibet, India și Pakistan.





INTERDISCIPLINAR



În Munții Făgăraș, din Carpații Meridionali, se află cel mai înalt vârf muntos din România – Moldoveanu, 2 544 de metri –, alături de multe alte vârfuri de peste 2.500 de metri. Vârfurile fiind separate de șei adânci, masivul a căpătat denumirea de „Alpii Transilvaniei”, dată de un savant francez. Munții Făgăraș sunt traversați de unul dintre cele mai apreciate drumuri montane, Transfăgărășanul.



Discutăm despre text

OBSERVĂM

1. Scrie sinonime contextuale pentru următoarele cuvinte preluate din textul dat: *greu, altitudine, corpul, traseul, competiție, măreț*.
2. Integrează în enunțuri proprii antonimele potrivite ale următoarelor cuvinte din text: *curat, acolo, moartă, primă, schimbat*.
3. Alcătuește familia lexicală a cuvântului *munte*.

EXPLORĂM ȘI ÎNVĂȚĂM

1. Formulează răspunsuri scrise la următoarele întrebări care vizează textul dat.
 - a. De câte ori a participat Tibi Ușeriu la 6633 Arctic Ultra?
 - b. La ce altitudine este situată prima bază a Everestului?
 - c. Unde va ajunge sportivul în data de 2 mai?
 - d. În ce constă etapa de Ice Road a maratonului?
 - e. Cine a câștigat competiția în anul 2008?
 - f. În ce dată debutează competiția de la Cercul Polar?
2. Enumeră motivele pentru care sportivul Tibi Ușeriu a decis să participe la 6633 Arctic Ultra, cel mai greu maraton din lume.

INTERPRETĂM

1. Menționează care este atitudinea lui Tibi Ușeriu cu privire la părerea oamenilor despre activitatea sa. Ești de acord cu acesta? Redactează, în acest sens, un text de minimum 80 de cuvinte, pentru a-ți motiva răspunsul.
2. Scrie ce înțelegi din următorul pasaj: „Eu am urcat câteva mușuroaie față de ce va fi acolo. Bistriceiorul, Făgăraș sunt mușuroaie față de ce mă așteaptă acolo.” Citești răspunsurile în fața clasei și discutați despre acestea.



Îleșim din lumea textului – Reflectăm

Activitate în perechi

1. În cadrul interviului, sportivul Tibi Ușeriu menționează că va ajunge în Nepal în data de 2 mai. Căutați cât mai multe informații despre această țară: relief, date istorice, capitală, populație, tradiții etc.
2. Imaginați-vă că, la sosirea în Nepal, Tibi Ușeriu vorbește cu un nepalez pentru a afla mai multe informații despre țara în care a ajuns. Creați, în acest sens, un dialog între cei doi și interpretați-l în fața clasei. Puteți folosi informațiile descoperite la exercițiul anterior.



ELEMENTE DE CONSTRUCȚIE A COMUNICĂRII – ALTE PRONUME ȘI ADJECTIVE PRONOMINALE – FORME CORECTE



Citim

- **Cine** a lipsit de la petrecerea Ioanei?
- **Nimeni** nu a lipsit. Au venit **toți**. Diriginta **însăși** a acceptat invitația.

OBSERVĂM

- Discutați, **în perechi**, despre ce exprimă cuvintele scrise îngroșat în enunțurile de mai sus.



Aflăm

A. Pronumele și adjectivul pronominal interogativ

- **Pronumele interogativ** se utilizează în propoziții interogative, ținând locul substantivului așteptat ca răspuns.

- **Forme: *care?*, *cine?*, *ce?*, *câți?*, *câte?***

Ce ai cumpărat?

Am cumpărat un **cadou**.

- Cu excepția lui *cine?*, pronumele interogative devin **adjective pronominale interogative** atunci când determină substantive cu care se acordă în gen, număr și caz.

Câte flori au fost aduse de invitați?

B. Pronumele și adjectivul pronominal relativ

- **Pronumele relativ** face legătura între propoziții la nivelul frazei.
- **Forme: *care*, *cine*, *ce*, *cea*, *ce*, *câți*, *câte***

Am aflat/**cine** a adus tortul. /

propoziția 1

propoziția 2

- Cu excepția formelor *cine* și *cea*, pronumele relative devin **adjective pronominale relative** atunci când determină substantive cu care se acordă în gen, număr și caz.

Nu se știe¹/**care** tort a fost preferat de invitați.²/

OBSERVAȚII

1. **Prepoziția *pe*** la acuzativul pronumelui relativ ***care*** cu rol de complement direct este **obligatorie** (*Omul **pe** care l-am văzut*, nu *Omul care l-am văzut*).

2. Un acord gramatical dificil este acela în care articolul posesiv (***al***, ***a***, ***ai***, ***ale***) însoțește formele de genitiv ale pronumelui relativ ***care***. Dublul acord cu substantivele învedinate se face astfel:

Nu știu de ce discutăm despre o excursie **al** cărei **preț** nu se știe încă.

feminin, sg. neutru, sg.

3. Formele de genitiv ale pronumelui relativ ***cine*** sunt ***al***, ***a***, ***ai***, ***ale***, articolul posesiv acordându-se cu substantivul determinat.

Am aflat **ale** cui **cărți** sunt acestea.

feminin, sg.

A întrebat **al** cui **tată** era acel bărbat.

masculin, sg.

OBSERVAȚIE

Formele de genitiv ale pronumelui interogativ ***cine*** sunt ***al***, ***a***, ***ai***, ***ale***, articolul posesiv acordându-se cu substantivul determinat.

Al cui **pantofi** sunt aceștia?

masculin, pl.

A cui **componere** a fost aleasă?

feminin, sg.

OBSERVAȚIE

Se scriu **într-un cuvânt** toate formele pronumelor și ale adjectivelor pronominale nehotărâte **sudate**, compuse la **origine** și devenite în parte **neanalizabile**. Este vorba de compusele cu:

- ✓ **elementele inițiale** *alt-*, *fie(și)-*, *fi(e)ște-*, *fite-*, *oare(și)-*, *ori(și)-*, *vre-*: *altceva*, *fie(și)care*, *fi(e)ștecine*, *fitecine*, *oare(și)care*, *ori(și)care*, *vreun*, *vreunul* etc.;
- ✓ **elementul final -va**: *ceva*, *niscaiva* etc.

C. Pronumele și adjectivul pronominal nehotărât

- **Pronumele nehotărât** înlocuiește un substantiv fără a da o indicație precisă asupra obiectului denumit sau a persoanei denumite de acesta.

- **Forme:** – **simple:** *unul*, *altul*, *toți*, *toate*, *mulți*, *multe*, *puțini*, *puține*, *atâția*, *atâtea* etc.

- **compuse:** *orkare*, *orlone*, *ceva*, *careva*, *fiecare*, *altcineva*, *altceva*, *vreunul* etc.

A dansat cu **altul** la petrecere.

- Unele pronume nehotărâte devin **adjective pronominale nehotărâte** atunci când determină substantive cu care se acordă în gen, număr și caz.

A dansat cu **alt** *invitat* la petrecere.

D. Pronumele și adjectivul pronominal negativ

- **Pronumele negativ** înlocuiește un substantiv a cărui prezență o neagă. Acesta apare în propoziții negative.

- **Forme:** *nimeni*, *nimic*, *niciunul*, *niciuna*, *niciunii*, *nicidele*

Nu m-am întâlnit cu **nimeni/niciuna**.

- Pronumele negative *niciunul*, *niciuna* devin **adjective pronominale negative** (*niciun*, *nicio*) atunci când determină substantive cu care se acordă în gen, număr și caz.

Nu m-am întâlnit cu **nicio** *profesoară*.

E. Adjectivul pronominal de întărire

- **Adjectivul pronominal de întărire** are rolul de a scoate în evidență persoana sau obiectul la care se face referire prin intermediul substantivului/pronumelui determinat de acesta.

- **Formele adjectivului pronominal de întărire** sunt următoarele:

Persoana	Singular		Plural	
	masculin	feminin	masculin	feminin
I	însuși	însămi înseși (genitiv-dativ)	înșine	însene
a II-a	însuși	însăși înseși (genitiv-dativ)	înșivă	însevă
a III-a	însuși	însăși înseși (genitiv-dativ)	înșiși	înseși/însele

Maria **însăși** mi-a adus invitația.

Am discutat cu ei **înșiși**.

OBSERVAȚII

Adjectivul pronominal de întărire ridică cele mai multe probleme în privința acordului:

La **masculin, singular**, pentru toate persoanele, se folosește forma invariabilă **însu-**, iar la **plural**, forma invariabilă **înși-**.

La **feminin, singular**, pentru toate persoanele, se folosește forma invariabilă **însă-** (**înse-** pentru genitiv-dativ), iar la **plural**, forma invariabilă **înse-**.



Exersăm

1. Identifică pronumele și adjectivele pronominale din următoarele texte, precizând felul acestora.

a. „Nu vedeți că toate au sprâncenele și penele care mai de care mai frumos colorate? Unele și le vopsesc cu verdeață de alge din fluviul Gange, altele cu untură de crocodil din Nil sau mai știu eu cu ce boia din Africa. După aceea își lustruiesc penele cu un pluș și își fac ciocul cu ruj. Bineînțeles, la sfârșitul sezonului, pasărea cea mai frumoasă primește premiu o broască-țestoasă.”

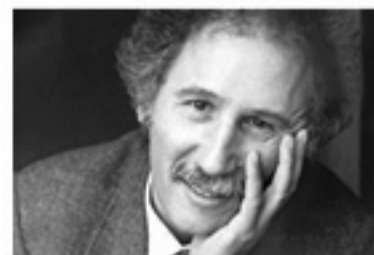
(Marin Sorescu, *De-a Delta Dunării*)

b. „Cărți? O expediție maritimă transportă cărți? În fine, o fi vreun capriciu de-al căpitanului – deși nu-l văzusem niciodată citind, ceea ce, de asemenea, nu era de mirare, fiindcă cea mai mare parte din timp stătea închis în cabină. Iar când îl vedeam, ținea în mână o hartă înfășurată ca o vergea. Din curiozitate, m-am dus să cercetez ceilalți saci. Nu-i puteam desface pe toți, dar mi-am dat osteneală să pipăi vreo cinci, șase: toți păreau să fie plini cu cărți, doar dacă nu cumva cartofii încetaseră să fie rotunzi! Mi s-a părut foarte ciudat și am continuat să pipăi până ce am dat, în fine, de sacul pe care mă trimiseseră să-l caut.”

(Rui Zink, *Cititorul din peșteră*)

c. „Sub scena năpădită de ierburi a ruinei teatrului se găseau câteva camere pe jumătate dărâmate unde se putea intra printr-o spărtură a zidului exterior. Aici amenajase Momo o locuință. Într-o zi, pe la amiază, sosiră la ea câțiva bărbați și femei din vecinătate încercând să afle ce-i cu ea. Momo stătea în fața lor privindu-i cu teamă, căci îi era frică să n-o gonească oamenii. Își dădu însă curând seama că erau prietenoși. Ei înșiși erau săraci și știau ce-i viața.”

(Michael Ende, *Momo*)



Marin Sorescu
(1936-1996)



Rui Zink
(n. 1961)



Michael Ende
(1929-1995)

2. Transcrie, pe caiet, completând spațiile libere cu formele de genitiv ale pronumelui interogativ *cine*.

- a. ... sunt aceste tablouri?
- b. ... sunt aceste cărți?
- c. ... este acest drapel?
- d. ... este această fetiță?

- e. ... este această fermă?
- f. ... sunt acești pantaloni?
- g. ... a fost tortul?
- h. ... erau papagalii vorbitori?

3. Transcrie, pe caiet, completând enunțurile cu pronumele relativ *care* în cazul genitiv, precedat de articolul posesiv genitival.

- a. Casa ... tavan s-a prăbușit este a bunicului meu.
- b. Am vorbit cu elevii ... lucrări sunt cele mai slabe.
- c. Cartea ... coperte erau rupte a fost recondiționată.
- d. Și-a comandat meniul ... preț era cel mai scăzut.
- e. Florile ... miros se răspândește în cameră au fost culese de dimineață.
- f. Copilul ... soră plecase a început să plângă.



Proiect în echipă

(trei-patru membri)

„Formele pronumelui”

- Realizați, pe o planșă mare, o prezentare a tuturor formelor pronominale învățate.
- Expuneți planșele în clasă.

4. Alcătuieste enunțuri în care să folosești următoarele cuvinte și grupuri de cuvinte:

- oricare/ori care;
- ceva/ce va/ce v-a;
- careva/care va/care v-a;
- orice/ori ce.

5. Stabilește oral corespondența între cele două coloane, astfel încât să realizezi acordul adjectivului pronominal de întărire cu pronumele determinat.

Însăși	Ele ... și-au stabilit programul.
Înșivă	Mie ... mi se pare un test foarte greu.
Însuși	Voi ... ați rezolvat exercițiul?
Însele	Ție ... îți vor acorda un premiu special.
Însemi	Ea ... și-a pregătit ghiozdanul.

6. Transcrie, pe caiet, completând cu formele potrivite ale adjectivului pronominal de întărire.

- a. Cu siguranță că eu (fem.) ... m-aș fi descurcat mai bine decât voi!
- b. Angajaților (masc.) ... li s-a făcut o propunere importantă.
- c. Voi (fem.) ... v-ați întrebat pe ce drum să o apucați?
- d. Se pare că noi (fem.) ... am ajuns în acest impas.
- e. ... verișoarele mele urmăreau acel film de animație.

7. Scrie enunțurile, în caiet, alegând varianta corectă.

- a. Orașul a cărui/ale cărui monumente istorice au fost restaurate este oaza copilăriei mele.
- b. Nici un/Niciun coechipier nu și-a recunoscut greșeala.
- c. Deși nu era corect, a trebuit să țină seama de opțiunile tuturor/tuturora.
- d. Aceasta este cartea care/pe care o caut de săptămâni întregi.
- e. Oare care/Oarecare dintre elevi participă la activitate?
- f. N-au înțeles cea ce/ceea ce le-a cerut să facă.
- g. Persoana căreia/la care i-a spus secretul a trădat-o.



Valorificăm

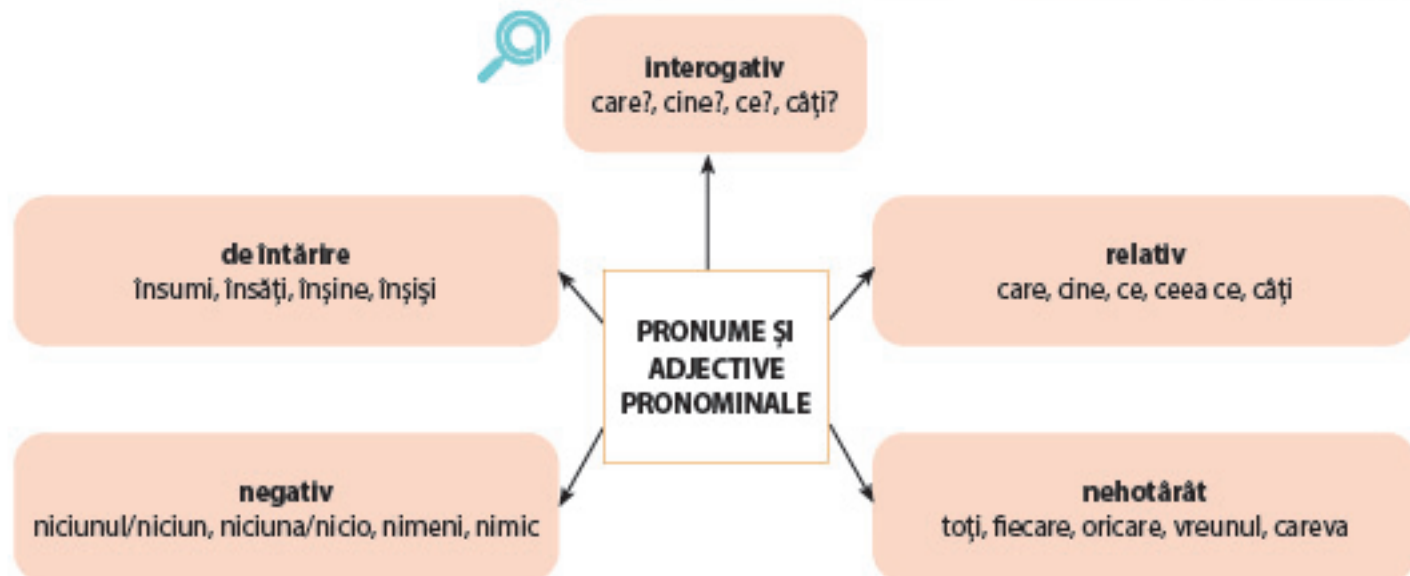
JOC!

Scrieți pe bucățele de hârtie cât mai multe enunțuri în care să apară pronume și adjective pronominale învățate. Împăturiți și amestecați bucățelele de hârtie. Fiecare dintre voi va extrage câte trei bilețele și va preciza felul pronumelui sau al adjectivului pronominal care apare în fiecare enunț.

La final, veți lipi bilețelele pe coli A4 corespunzătoare fiecărui tip de pronume și adjectiv pronominal învățat.



Reținem



ELEMENTE DE INTERCULTURALITATE – CONTACTE CULTURALE



• Citește următorul text și rezolvă cerințele.

Evora, orașul bijuterie albă al Portugaliei, este o așezare magnifică situată la circa 140 de kilometri est de capitala Lisabona, în inima provinciei Alentejo. Ascunsă între dealuri blânde acoperite de plantații de viță-de-vie, Evora pare la prima vedere o „bază” excelentă pentru a explora una dintre cele mai renumite regiuni viticole portugheze. De fapt, Evora are mult mai multe de oferit! Pe lângă recunoașterea mondială ca destinație viticolă de renume, Evora este o atracție turistică în adevăratul sens al expresiei. Cu o bogată moștenire istorică și arhitecturală, precum și cu un aspect modern de invidiat, localitatea a fost recent desemnată sit UNESCO de importanță mondială. Monumentele sale istorice, gastronomia regională, evenimentele muzical-culturale de aici și, nu în ultimul rând, viața de noapte sunt motive suficiente pentru o călătorie în Evora.

Evora este unul dintre puținele orașe din lume cu statut de muzeu. Își are originea în perioada romană și și-a atins vârsta de aur în secolul al XV-lea, când a devenit reședința favorită a regilor portughezi. Străzile sale unice și pline de viață și culoare, mărginite de zidurile orbitor de albe ale caselor decorate cu „azuleos” și ornate cu balcoane forjate, nu pot fi uitate de oricine a ajuns să străbată la pas orașul.

De altfel, monumentele și arhitectura sa au influențat puternic arhitectura portugheză a orașelor vechi din Brazilia, precum Salvador de Bahia. Evora a fost reconstruită magistral din temelii, după cutremurul devastator din anul 1755. Este astăzi capitala administrativ-culturală a provinciei Alentejo și una dintre cele mai importante destinații turistice din sudul Portugaliei.

În ciuda populației aflate în creștere continuă, situație care a dus la ridicarea de noi cartiere în vestul, estul și sudul orașului, aspectul său original și-a păstrat șarmul tradițional înăuntrul zidului în stil Vuaban construit în secolul al XVII-lea după planurile arhitectului francez Nicolas de Langres. În plus, zona nordică a orașului și împrejurimile acestuia au rămas, practic, neschimbate.

La origine o mică așezare a celtiberilor, Evora a devenit un orașel roman numit Liberalitas Julia, astăzi păstrându-se ruinele templului roman închinat zeiței Diana. În timpul perioadei dominate de vizigoți, zidul de apărare ridicat de romani a fost refăcut. Odată cu cucerirea maură, musulmanii au ridicat multe alte sisteme de apărare. După Reconquista creștină, din prezența musulmană a mai rămas doar cartierul La Mouraria din nord-estul orașului. Unul dintre cele mai importante obiective turistice de aici este uriașa catedrală construită în anul 1186, dar terminată în secolul al XIV-lea. [...]

Cum atâtia stimuli vizuali și spirituali duc, în cele din urmă, la instalarea senzației de foame, iată o ocazie excelentă de a descoperi gastronomia locală. Regiunea Alentejo este, de altfel, renumită pentru rețetele sale culinare excelente și în Evora sunt zeci de restaurante unde poate fi probat acest lucru.

Regiunea este celebră și pentru tradiția creșterii porcilor, deci fiecare restaurant oferă zeci de rețete cu fripturi, mâncăruri la cuptor și mezeluri pe bază de carne de porc. Rețetele cu carne de miel sunt iarăși foarte interesante, la fel și degustarea specialităților locale de brânzeturi, între care se remarcă brânza Serpa.



**PORTOFOLIU
INTERCULTURAL
sau MULTICULTURAL**

- Documentează-te și notează asemănările și deosebirile dintre cele două noțiuni.



De asemenea, portughezii din Evora au dezvoltat o adevărată pasiune pentru dulciuri și produse de desert. Viața de noapte este marcată de prezența tinerilor, căci Evora este și un important centru universitar portughez. Există nenumărate baruri și cluburi, iar în cea mai mare parte a anului, oamenii dansează și petrec pe străzi.

Calendarul anual, care abundă în numeroase evenimente culturale, festivaluri de muzică, teatru și film, este parcă o invitație în plus pentru un popas în Evora în orice perioadă a anului.

(sursa: Evora: perla necunoscută a Portugaliei, <http://travel.descopera.ro>)

ÎNȚELEGEM TEXTUL

- Formulează răspunsuri la următoarele întrebări care vizează textul dat.
 - Unde este situat orașul Evora?
 - Când a devenit orașul Evora reședința favorită a regilor portughezi?
 - Ce a condus la construirea de noi cartiere în orașul prezentat?
 - Care era numele orașului în timpul dominației romane?
 - Cu ce este asociat cartierul La Mouraria?
 - Care este cea mai cunoscută specialitate de brânză din regiune?

2. Formați perechi și căutați informații pentru a putea răspunde la următoarele întrebări:

- La ce se referă noțiunea de „azulejos”?
- Care este explicația faptului că arhitectura portugheză apare și în orașele vechi din Brazilia?

INTERPRETĂM TEXTUL

1. Recitește textul și selectează un fragment care ți se pare semnificativ, care te-a impresionat sau care te-a făcut să te gândești la o experiență personală. Apoi transcrie, pe caiet, completând un tabel asemănător celui de mai jos.

Fragmentul selectat	Interpretarea acestuia*
...	...

* Interpretarea fragmentului se face având în vedere întrebările de mai jos.

- De ce ai ales acest fragment?
- Cum te-ai simțit când l-ai citit?
- La ce te-ai gândit când l-ai citit?
- Ce întrebări ai în legătură cu fragmentul ales?

2. Orașul prezentat în articolul dat are o istorie îndelungată. Realizează o cronologie a evoluției acestuia, având în vedere informațiile oferite.

DINCOLO DE TEXT

1. Scrie un text narativ, de minimum 120 de cuvinte, în care să relatezi o întâmplare imaginară petrecută în timpul unei călătorii în orașul Evora.

2. Lucrați în grupe de câte trei elevi și realizați un proiect interdisciplinar cu privire la un sit UNESCO pe care v-ar plăcea să-l vizitați. Puteți da orice formă proiectului vostru, ca de exemplu: prezentare PowerPoint, broșură, revistă, machetă, material video etc.



Proiect în echipă

(trei-patru membri)

UNESCO

Documentați-vă și prezentați următoarele date despre UNESCO:

- ce este;
- când s-a înființat;
- ce state fac parte din această organizație;
- ce misiune are.

Realizați prezentarea într-o formă cât mai atractivă.



• Se dă textul de mai jos.



Cea de-a șasea planetă era o planetă de zece ori mai mare. Trăia pe ea un Domn bătrân care scria niște cărți uriașe.

— Ia te uită! Vine un explorator! strigă el când îl zări pe micul prinț. Micul prinț se așază pe masă, ca să mai răsuflă puțin. Călătorise până acum atât de mult!

— Dincotro vii? îl întreabă Domnul cel bătrân.

— Ce-i cartea asta groasă? zise micul prinț. Ce faceți dumneavoastră aici?

— Sunt geograf, zise Domnul cel bătrân.

— Ce este un geograf?

— E un savant care știe unde se află mările, fluviile, orașele, munții și pusturile.

— Foarte interesant, zise micul prinț. În sfârșit, o meserie adevărată! Și aruncă o privire de jur împrejur pe planeta geografului. Nu mai văzuse niciodată o planetă atât de măreață.

— Este tare frumoasă planeta dumneavoastră. Se găsesc și oceane pe aici?

— Nu am cum să știu, a răspuns geograful.

— Oh! (Micul prinț era dezamăgit). Dar munți?

— N-aș putea să știu, zise geograful.

— Dar orașe, și fluvii, și pustii?

— Nici asta n-aș putea să-ți spun, zise geograful.

— Dar dumneavoastră sunteți geograf!

— Întocmai, zise geograful, numai că eu nu sunt explorator. Duc mare lipsă de exploratori. Nu geograful e acela care face numărătoarea orașelor, a fluviilor, a mărilor, a oceanelor și a pusturilor. Geograful e un om prea important ca să hoinărească. El nu-și părăsește biroul, ci vin exploratorii la el. Le pune întrebări și își face însemnări după amintirile lor. Iar dacă amintirile vreunuia i se par demne de luat în seamă, geograful pune să se facă cercetări cu privire la moralitatea exploratorului.

— Și de ce, mă rog?

— Pentru că dacă un explorator ar minți, în cărțile de geografie s-ar produce catastrofe. La fel și în cazul unui explorator care ar bea prea mult.



Antoine de Saint-Exupéry
(1900-1944)

Antoine de Saint-Exupéry a fost romancier, eseist și reporter francez, aviator căzut pe frontul antifascist. S-a făcut cunoscut unui cerc larg de cititori, în special datorită povestirii *Le Petit Prince* (*Micul Prinț*, 1943), una dintre cele mai răspândite cărți din lume, tradusă în circa 110 limbi. Notițele sale, făcute cu ocazia misiunilor de luptă din timpul războiului, au fost reunite și publicate postum sub titlul *La Citadelle* (*Citadela*, 1948).



- **Pronumele/Adjectivul pronominal demonstrativ:** *acesta, aceea, aceiași, ceilalți* etc.
- **Pronumele/Adjectivul pronominal posesiv:** *al meu, a ta, ai noștri, ale voastre, ale sale* etc.
- **Pronumele/Adjectivul pronominal interogativ:** *care?, cine?, ce?* etc.

- **Pronumele/Adjectivul pronominal relativ:** *care, cine, ceea ce, câți* etc.
- **Pronumele/Adjectivul pronominal nehotărât:** *altul, toți, careva, oricare, fiecare* etc.
- **Pronumele/Adjectivul pronominal negativ:** *nimeni, nimic, niciunul/niciuna, niciuna/nicio* etc.
- **Adjectivul pronominal de întărire:** *însumi, înșăși, înșiși, înșivă* etc.

- Cum așa? Întrebă micul prinț.
- Pentru că bețivii văd dublu. Geograful, atunci, ar însemna doi munți acolo unde, de fapt, nu se află decât unul singur.
- Știu pe cineva, zise micul prinț, care ar fi un prost explorator.
- Se poate. Cum ziceam, dacă moralitatea exploratorului pare multumitoare, se trece la cercetări în legătură cu descoperirea lui.
- Se duce cineva acolo, ca să vadă?
- Nu. E prea multă bătaie de cap. I se cere însă exploratorului să aducă probe. Dacă, de pildă, e vorba despre descoperirea unui munte, i se cere să aducă niște pietre mari.
- Deodată, geograful se tulbură:
- Ei, dar tu vii de departe! Tu ești explorator! Fă-mi o descriere a planetei tale!
- Și geograful, după ce-și deschise registrul, își ascuți creionul. Povestirile exploratorilor sunt însemnate mai întâi cu creionul. Ca să fie însemnate cu cerneală, se așteaptă până când exploratorul vine cu probele.

(Antoine de Saint-Exupéry, *Micul prinț*)

Identifică în textul citit:

- un pronume personal de persoana a III-a, număr singular;
- un pronume reflexiv de persoana a III-a, număr singular;
- un pronume personal de persoana a II-a, formă neaccentuată;
- un pronume demonstrativ;
- un adjectiv pronominal posesiv;
- un pronume relativ.

Compară activitatea geografului cu cea a exploratorului, scriind, în acest sens, un text de 50-60 de cuvinte.

Analizează pronumele subliniate, completând un tabel asemănător celui dat:

Pronumele	Felul	Cazul	Funcția sintactică
<i>II</i>	pronume personal	acuzativ (formă neaccentuată)	complement direct

Asociază o întâmplare pe care ai trăit-o cu ora de geografie și scrie un text narativ, de 140-150 de cuvinte, în care să relatezi ce s-a petrecut. În redactarea textului, vei avea în vedere:

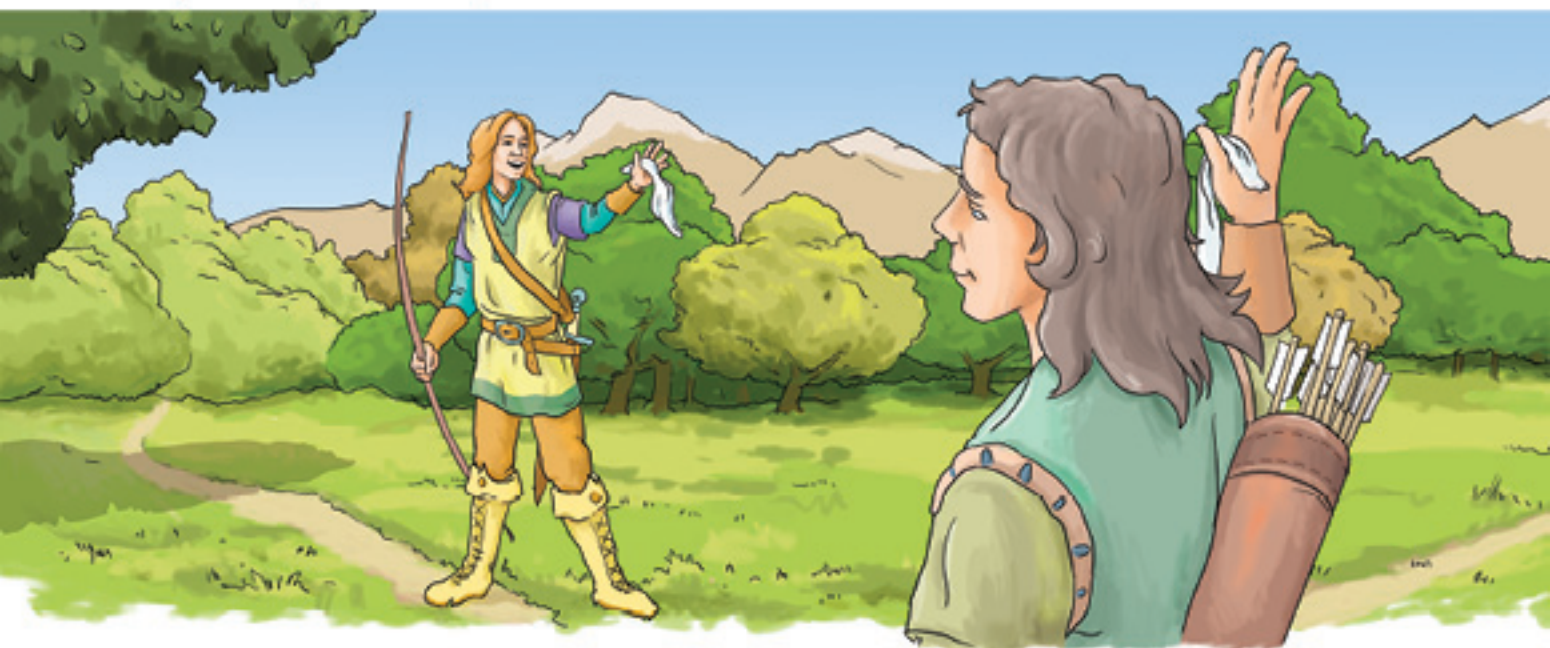
- să prezinți corect și coerent întâmplarea;
- să respecti regulile de redactare a unui text narativ;
- să dai un titlu sugestiv și adecvat textului scris;
- să respecti cerințele legate de calitatea redactării – ortografie, punctuație;
- să te încadrezi în limita de cuvinte indicată.

Aplică ce ai învățat!

Geograful îi cere micului prinț să facă o descriere a planetei sale. Intră în pielea personajului și realizează o descriere imaginară a planetei, integrând în aceasta: două pronume sau adjective pronominale posesive, trei pronume sau adjective pronominale demonstrative și un pronume negativ.

Explică-le colegilor de clasă de ce este nevoie, după părerea geografului, să se facă cercetări cu privire la moralitatea exploratorului.

• Citește textul și rezolvă cerințele.



Iară Greuceanu și frate-său merșeră cale lungă, și mai lungă, până ce li se făcu calea cruci; aici se opriră, se așezară pe iarbă și făcură o gustărică din merindele ce mai aveau, și apoi se despărțiră, după ce se îmbrățișară, și plâneră ca niște copii.

Mai nainte d-a se despărți, își împărțiră câte o basma și se înțeleseră zicând: „Atunci când basmalele vor fi rupte pe margini, să mai tragă nădejde unul de altul că se vor mai întâlni; iară când basmalele vor fi rupte în mijloc, să se știe că unul din ei este pierit”. Mai înfipseră și un cuțit în pământ și ziseră: „Acela din noi care s-ar întoarce mai întâi și va găsi cuțitul ruginit să nu mai aștepte pe celălalt, fiindcă aceasta însemnează că a murit”. Apoi Greuceanu apucă la dreapta și frate-său la stânga.

Fratele Greuceanului, umblând mai multă vreme în sec, se întoarce la locul de despărțire și, găsind cuțitul curat, se puse a-l aștepta acolo cu bucurie, că văzuse soarele și luna la locul lor pe cer.

Iară Greuceanu se duse, se duse pe o potecă care-l scoase tocmai la casele zmeilor, așezate unde-și înțărcase dracul copiii. Dacă ajunse aici, Greuceanu se dete de trei ori peste cap și se făcu un porumbel. Vezi că el ascultase năzdrăvăniile ce-l învățase Faurul-pământului. Făcându-se porumbel, Greuceanu zbură și se puse pe un pom care era tocmai în fața caselor.

Atunci, ieșind fata de zmeu cea mare și, uitându-se, se întoarce repede și chemă pe mumă-sa și pe soră-sa cea mică, ca să vină să vază minunea.

Fata cea mică zise:

— Măiculiță și surioară, pasărea asta gingașă nu mi se pare ogurlie¹ pentru casa noastră. Ochii ei nu seamănă a de pasăre, ci mai mult seamănă a fi ochii lui Greuceanu cel de aur. Până acuma ne-a fost și nouă! D-aici înainte numai Dumnezeu să-și facă milă de noi și d-ai noștri.

Pasămite aveau zmeii cunoștință de vitejia lui Greuceanu.



Petre Ispirescu
(1830-1887)

Petre Ispirescu a fost un editor, folclorist, povestitor, scriitor și tipograf român, el fiind cunoscut mai ales datorită activității sale de culegător de basme populare românești, pe care le-a repovestit cu un har remarcabil.

În 1882, la îndemnul lui Vasile Alecsandri, Petre Ispirescu reunește toate basmele și legendele culese în volumul *Legende sau basmele românilor*.

¹ ogurliu = (Inv.) care aduce noroc, de bun augur

DACĂ VREI SĂ ȘTII MAI MULT

 **Basmul** este un text epic în care sunt relatate întâmplări fabuloase, la care iau parte personaje înzestrate cu puteri supranaturale, reprezentante ale binelui și ale răului, cele două categorii aflându-se într-un conflict, din care binele iese întotdeauna biruitor.



Apoi intrară căteștrele zmeoaicele în casă și se puseră la sfat.

Greuceanu numaidecât se dete iarăși de trei ori peste cap și se făcu o muscă și intră în camera zmeilor. Acolo se ascunse într-o crăpătură de grindă de la tavanul casei și ascultă la sfatul lor. După ce luă în cap tot ce auzi, ieși afară și se duse pe drumul ce ducea la Codru Verde și acolo se ascunse sub un pod.

(Greuceanu, text cules de Petre Ispirescu)

I. Precizează dacă următoarele enunțuri care vizează textul dat sunt adevărate sau false.

- Textul dat este unul descriptiv.
- Fratele lui Greuceanu se înveselește când găsește cuțitul curat.
- Fata cea mică de zmeu le cheamă pe celelalte zmeoaice să vadă porumbelul.
- Personajul Greuceanu are puteri supranaturale.
- Naratorul din acest text este unul subiectiv.

 **II.** Stabilește corespondența între elementele coloanelor date.

se	pronume demonstrativ
acela	pronume posesiv
el	pronume reflexiv
ai noștri	pronume relativ
care	pronume nehotărât
	pronume personal

III. Transcrie, pe caiet, completând următoarele enunțuri.

- Cuvântul *său* din structura *frate-său* este ca parte de vorbire ...
- Pronumele *altul* este ...
- Cuvântul *aceasta* este un pronume demonstrativ de ...
- Pronumele personal *lor* din structura *sfatul lor* este în cazul ...
- Pronumele reflexiv *-și* din structura *să-și facă milă* este în cazul ...

IV. Formulează răspunsuri scrise pentru următoarele cerințe care vizează textul dat.

- Identifică un reper temporal și unul spațial din textul dat.
- Numește personajele care apar în textul dat.
- Menționează tipul de narațiune din text.
- Precizează în ce ființe se transformă Greuceanu.
- Transcrie enunțul în care este menționat aspectul care le face pe zmeoaice să creadă că porumbelul e, de fapt, Greuceanu.

V. Scrie un text narativ, de minimum 140 de cuvinte, în care să-ți imaginezi o întâmplare prin care a trecut fratele lui Greuceanu înainte de a se întoarce la locul de întâlnire.

În redactarea textului, vei avea în vedere:

- să prezinți corect și coerent întâmplarea;
- să respecti regulile de redactare a unui text narativ;
- să faci referință la cadrul în care a avut loc întâmplarea;
- să respecti cerințele legate de calitatea redactării – ortografie, punctuație;
- să te încadrezi în limita de cuvinte indicată.

Grilă de autoevaluare

Subiectul I: 10 puncte

Subiectul II: 10 puncte

Subiectul III: 20 de puncte

Subiectul IV: 20 de puncte

Subiectul V: 30 de puncte

Din oficiu: 10 puncte

Subiectul I	5 x 2 p. = 10 p.
Subiectul II	5 x 2 p. = 10 p.
Subiectul III	5 x 4 p. = 20 p.
Subiectul IV	5 x 4 p. = 20 p.
Subiectul V	15, 5, 5, 3, 2 p. = 30 p.

Punctaj maxim: 100 de puncte

Tainele lumii

Conținuturi:**Comunicare orală**

- Strategii de concepere și de comprehensiune a textului oral: clasificare, reformulare, repetare, conectori pragmatici; distincția dintre fapt și opinie
- Structuri textuale: secvențe de tip descriptiv

Lectură

- Strategii de interpretare: interpretarea limbajului figurat (metafora), discuții privind semnificațiile textelor citite
- Strategii de comprehensiune: reflecții asupra limbajului și a structurii textelor de tip epic și liric
- Monitorizarea propriei lecturi

Redactare

- Structuri textuale: secvențe de tip descriptiv
- Stil: naturalețe, eufonie, varietate, originalitate, concizie

Elemente de construcție a comunicării

- Adjectivul – actualizare. Topica adjectivului. Adjectivul participial. Posibilități combinatorii ale adjectivului
- Numeralul – actualizare. Posibilități combinatorii ale numeralului
- Adverbul – actualizare
- Interjecția. Onomatopeele. Interjecția predicativă

La finalul acestei unități:**A. vei ști:**

- care sunt semnificațiile și structura textelor epice și lirice;
- cum să monitorizezi propria lectură;
- cum să realizezi o descriere;
- despre adjectiv, numeral, adverb, interjecție.

B. vei fi capabil:

- să aplici principiile ascultării active în manifestarea unui comportament adecvat;
- să recunoști modul de organizare a textului epic și a procedeele de expresivitate în textul liric;
- să identifici și să interpretezi procedee de expresivitate artistică;
- să înlănțui clar și corect ideile într-un text descriptiv;
- să folosești modalități variate pentru realizarea expresivității textului;
- să folosești adecvat în comunicare adjectivul, numeralul, adverbul și interjecțiile.

C. vei manifesta:

- interesul de a prezenta răspunsuri personale, creative și critice pe marginea textelor citite sau ascultate;
- preocuparea de a înțelege și interpreta semnificația diverselor tipuri de texte citite sau ascultate.



COMUNICARE ORALĂ – STRATEGII DE CONCEPERE ȘI COMPREHENSIUNE A TEXTULUI ORAL



Observăm și discutăm

Priviți cu atenție imaginile de mai jos și **discutați în perechi**:

- despre locul din imagini;
- despre biblioteca școlii;
- despre locuri asemănătoare pe care le-ați văzut/vizitat;
- despre importanța bibliotecilor.



Ascultăm și descoperim

1. Ascultă cu atenție textul de mai jos în lectura profesorului și răspunde la următoarele întrebări.



„O bibliotecă nu e pur și simplu un loc de depozitare a câtorva mii de volume, ci și un lucru viu, cald și familiar. [...] Nu te simți niciodată singur printre cărți. Nu există prezențe mai prietenoase, lucruri mai în stare să-ți țină tovărășie, și nu un ceas de călătorie, ci o întreagă viață. Nu ne pretind în schimb decât să ne facem, la rândul nostru, timp pentru ele. Există încăperi care, deși conțin numeroase cărți, rămân neprimitoare. Intrând în ele, simți o ostilitate surdă. E limpede că nimeni n-a mai petrecut acolo o oră de reculegere. Cârpa de praf a gospodinei și-a făcut datoria, periodic, și atât. Cotoarele colorate și-au pierdut strălucirea. Cărțile au ochii stinși.”

(Nicolae Manolescu, *Cărțile au suflet*)

INTERDISCIPLINAR

Cea mai cunoscută bibliotecă din Antichitate a fost Biblioteca din Alexandria (Egiptul Antic).

Aceasta conținea peste 900 de mii de pergamente.

Biblioteca a fost distrusă (istoricii nu au stabilit cauzele), dar în prezent există o nouă și modernă bibliotecă în Alexandria.

- Ce se prezintă în textul audiat?
- Numește trei elemente specifice unei biblioteci, așa cum reieș din textul audiat.
- Ce înseamnă pentru tine o bibliotecă?
- Cum te simți printre cărți?

2. Recunoaște tipul de text de la exercițiul anterior și realizează, împreună cu colegul de bancă, o schemă recapitulativă. Vei avea în vedere două trăsături, structura, elemente definitorii etc.



Creăm și ne jucăm

1. Lucrați în grupe de câte patru elevi și realizați câte un text narativ, descriptiv, nonliterar. Prezentați textele în fața clasei, astfel încât celelalte grupe să recunoască tipul fiecărui text și acordați emoticoane celor mai reușite.

2. Alege una dintre următoarele situații, apoi prezintă-o în fața colegilor.

a. Imaginează-ți că ai fost în excursie la Vatra Dornei, cu *trenul de lectură*. Împărtășește oral emoțiile pe care le-ai trăit atunci.

b. Imaginează-ți că te afli în fața părinților și încerci să-i convingi să te lase la o plimbare cu prietenii, deși nu ți-ai făcut temele pentru ziua următoare (5-10 enunțuri).

c. Imaginează-ți că ești, pe rând, un fruct și un sandwich. Prezintă-ți calitățile de aliment sănătos în fața colegilor, aducând, de fiecare dată, câte trei argumente. Încadrează-te în maximum 10 enunțuri.

Vei fi evaluat de către colegi conform grilei de mai jos.



	Da	Nu	Parțial
A respectat cerința.			
A respectat structura textului oral.			
A prezentat convingător tema.			
A folosit corect limba română, s-a exprimat limpede și natural.			
A folosit gesturile, mimica, privirea, ținuta corpului, intonația adecvate pentru a transmite informațiile.			

3. Exprimă-ți părerea despre drumul cărții de la autor la bibliotecă și apoi la cititor, plecând de la afirmația lui Nicolae Manolescu: „Cărțile au ochii stinși”.

4. Lucrați în grupuri de câte trei elevi. Sunteți arheologi și plecați într-o călătorie pentru a cerceta un sit recent descoperit. Aveți voie să luați cu voi, pe lângă trusa arheologului, încă patru obiecte, dar nu mai mult. Alegeți obiectele din lista următoare: busolă, o broșură cu informații turistice despre zonă, harta zonei, o oglindă, o carte cu informații despre civilizația care a trăit în acea zonă în perioada din care datează situl arheologic, tabletă, lanternă, butelie cu gaz. Timp de două minute, negociați obiectele, apoi un reprezentant al fiecărei grupe va prezenta celorlalți, într-un minut, alegerile făcute, cu argumente.

AFLĂM

Rezumarea înseamnă prezentarea pe scurt a informațiilor dintr-o comunicare.

Parafrazarea este expunerea prin cuvinte proprii a ideilor dintr-un text (prezentarea unei comunicări într-o formulă personală).

Informațiile pot fi transmise:

a. explicit – formulate direct;

b. implicit – deduse din context, presupuneri pe baza informațiilor oferite.



Obiectele de care aveți cu adevărat nevoie sunt: busola și harta zonei (pentru orientarea în spațiu), broșura cu informații turistice despre zonă și cartea cu informații despre civilizația care a trăit în acea zonă în perioada din care datează situl arheologic (pentru a putea stabili conexiunile dintre informațiile noi și datele cunoscute).

LECTURĂ – REFLECȚII ASUPRA LIMBAJULUI ȘI A STRUCTURII TEXTELOR DE TIP LIRIC



Pătrundem în lumea textului

1. Amintește-ți de casa bunicilor și de clipele petrecute acolo. Povestește colegilor despre atmosfera, întâmplările și casa bunicilor tăi.
2. Realizează, într-un text de minimum 50 de cuvinte, portretul unuia dintre bunici, apoi schimbă caietul cu colegul de bancă pentru a cunoaște și alți bunici.

CĂMARA DE FRUCTE

de Ion Pillat



Deschid cu teamă ușa camării de-altădată
Cu cheia ruginie a raiului oprit,
Trezind în taina mare a poamelor, smerit,
Mireasma, și răcoarea, și umbra lor uitată.

Mă prinde amintirea în vânățul ei fum,
Prin care cresc pe poliți și rafturi, ca pe ruguri,
Arzând în umbră, piersici de jar, și-albaștri struguri
Și pere de-aur roșu cu flăcări de parfum.

Șovăitor ca robul, ce calcă o comoară
Din basmul cu o mie și-una de nopți, mă-nchin:
Văd pepeni verzi – smaragde cu miezul de rubin –
Și tămăioșii galbeni ca soarele de vară.

Se-aprind fantasmagoric caise și gutui:
Trandafirii lampioane și lămpi de aur verde...
Dar părăsind camera ce mințile îmi pierde,
Tot rodul vrăjitoarei cu lacăt îl încui.



CITEȘTE

și alte poezii despre bunici.



Discutăm despre text

OBSERVĂM

1. Găsește sinonime pentru cuvintele următoare din text: *teamă*, *altădată*, *taina*, *poamelor*, *mireasma*, *robul*, *tămăioșii*.
2. Alege trei cuvinte de la exercițiul anterior și găsește pentru fiecare un antonim.
3. Alcătuieste câte două enunțuri cu omonimele cuvintelor *care* și *mare*. Notează în dreptul fiecărui enunț ce parte de vorbire este cuvântul utilizat.
4. Extrage din text cuvinte care fac parte din câmpul lexical al *fructelor*.

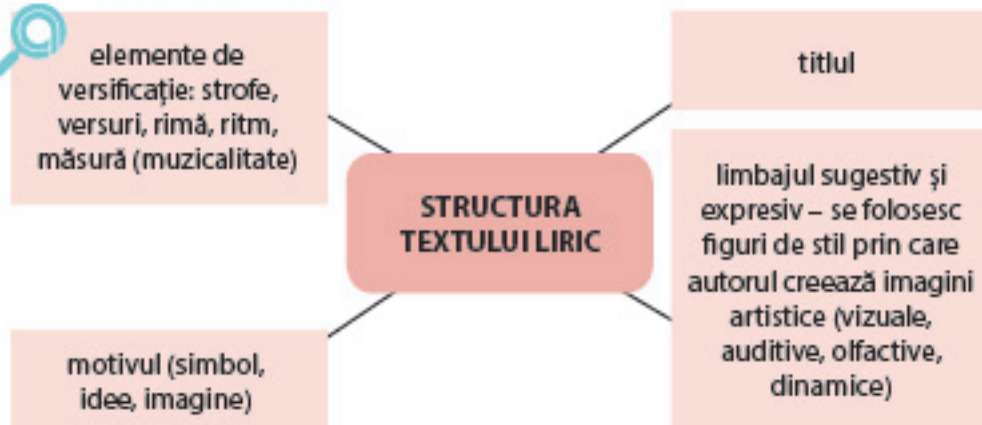
EXPLORĂM ȘI ÎNVĂȚĂM

- Formulează răspunsuri pentru întrebările de mai jos.
 - Din câte strofe este alcătuit textul citat?
 - Care este tipul de rimă din poezie?
 - Care este măsura versurilor în prima strofă a poeziei? Cum ai procedat pentru a afla?
 - Care este obiectul cu care autorul deschide ușa imaginației?
 - Ce sensuri are cuvântul *ruginie*? Te poți folosi la nevoie de un dicționar.
- Menționează tema textului, ilustrând-o cu două secvențe relevante.
- Transcrie din text trei cuvinte/structuri care ilustrează prezența eului liric.
- Identifică cuvântul-cheie al textului și motivează alegerea.
- Recitește textul și organizează-l într-o schemă, în funcție de cuvântul-cheie.
- Ce crezi că reprezintă *ușa* pentru eul liric? Scrie, în 30-50 de cuvinte, ce ar putea însemna pentru tine o ușă imaginară.



Ne amintim

Într-un **text liric** sunt exprimate gânduri, stări, sentimente ale autorului prin intermediul eului liric și al limbajului expresiv.



Reținem

Metafora este figura de stil prin care se trece de la sensul obișnuit al unui cuvânt la un alt sens, figurat, prin intermediul unei comparații subînțelese. Se produce un transfer de sensuri: cuvântul-obiect (termenul cu sens propriu – T1) al comparației este înlocuit cu un cuvânt-imagine (termenul cu sens figurat – T2), renunțându-se la cuvântul de legătură (*ca, asemenea, precum*).

Exemplu: comparația metafora
 luna **ca** o regină regina nopții
 T1 T2



Ion Pillat
(1891-1945)

Poetul Ion Pillat a fost un apărător al tradiției, al clasicismului și al foldorului ca sursă regeneratoare a specificului românesc. S-a născut la București, fiind fiul lui Ion N. Pillat, descendent al unei vechi familii boierești, și al Mariei (n. Brătianu). Dintre volumele sale, amintim *Pe Argeș în sus* (1923), *Satul meu* (1923), *Biserica de altă dată* (1926), *Limpezimi* (1928). În anul 1936, Ion Pillat este distins cu Premiul Național pentru Literatură și ales membru corespondent al Academiei Române.



Proiect în echipă

(trei-patru membri)

„Copilăria în literatură”

- Căutați în biblioteca personală sau în cea de la școală volume/texte în care sunt redată povești despre copilărie.
- Realizați o scurtă prezentare a acestora (autor, titlu, ce anume este evocat – casa bunicilor, întâmplări etc.).
- Prezentați lista voastră în fața colegilor.

PORTOFOLIU FIȘĂ INTERDISCIPLINARĂ

VITAMINELE PREFERATE

- Realizează o hartă conceptuală care să aibă în centru fructele tale preferate, desenate de tine.
- De jur împrejur, trasează săgeți și scrie: ce vitamine conțin, ce beneficii au pentru sănătate, când este recomandat să le consumi ș.a.
- Poți dezvolta această hartă pe măsură ce afli și alte lucruri interesante despre fructele preferate.



INTERPRETĂM

1. Explică, într-un text de 30-50 de cuvinte, semnificația titlului poeziei.
2. Extrage din text patru figuri de stil. Numește-le și explică în câte un enunț ce exprimă fiecare.
3. Precizează ce sentimente trăiește eul liric în această operă literară și explică alegerea lor.
4. Descrie atmosfera sugerată de eul liric.
5. Indică fragmente din poezie care, după părerea ta, creează impresia de specific românesc.
6. Selectează din text trei termeni care denumesc fructe. Identifică, pentru fiecare, un epitet potrivit. Transformă epitetul în comparație, apoi în metaforă.
Exemplu: piersici catifelate; piersici ca o catifea; piersica – o catifea fructată.

7. Lucrați în perechi.

- a. Transcrie, pe caiet, completând spațiile libere pentru a obține comparații cu sens cât mai expresiv. Apoi fă schimb cu colegul de bancă și discutați despre exemplele realizate.
 ropot prelung asemeni ...
 descrește sub flăcări de soare ca ...
 lună, tu, ca ...
 vântul suflă precum ...
 ploaia trosnește ca ...
- b. Subliniază cu o culoare termenul cu sens propriu și cu o altă culoare termenul cu sens figurat din comparațiile realizate.
- c. Transformă comparațiile obținute de colegul tău în metafore.



Îleșim din lumea textului – Reflectăm

1. Prezintă într-un text, de minimum 70 de cuvinte, atmosfera din casa bunicilor tăi.
2. Realizează un desen în care să reprezinți spațiul descris în limbaj poetic de Ion Pillat.
3. Formulează o definiție proprie a poeziei, având ca motto afirmația lui Nichita Stănescu, conform căreia poezia este „un organism viu”.
4. Vrei să comanzi unui pictor un tablou care reprezintă un peisaj/o încăpere și acesta are nevoie de o descriere detaliată a spațiului respectiv. Realizează această descriere într-un text de 70-80 de cuvinte.

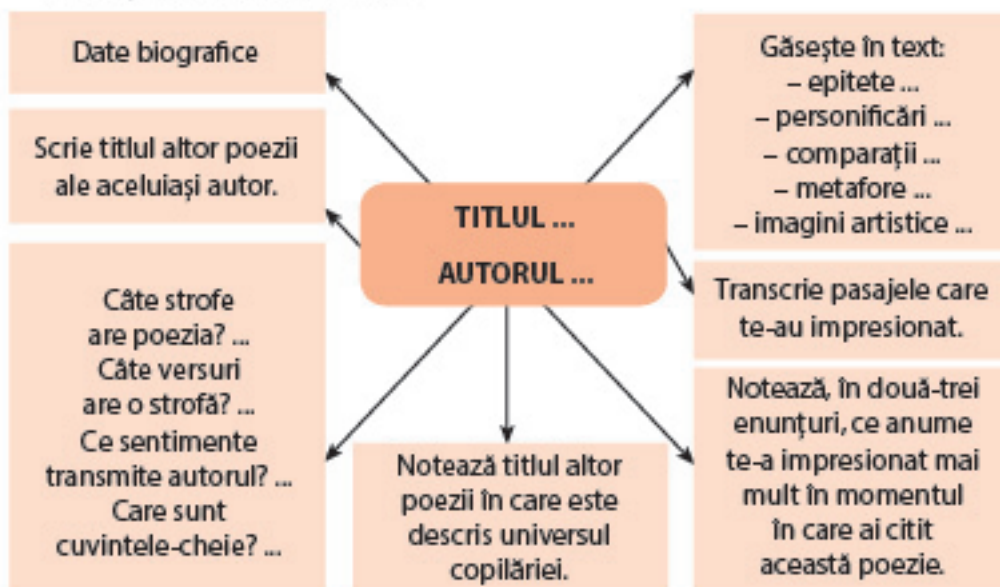


Reținem

- **Fișa de lectură** este un instrument care poate contribui la dezvoltarea abilităților de a lucra cu texte. Poate fi utilă pentru rezumate, prezentări, alte lucrări sau doar pentru reamintire. Ea te ajută la monitorizarea propriei lecturi.

• Poți realiza pentru poezia *Cămara de fructe*, de Ion Pillat, propria fișă de lectură.

Folosește sugestiile de mai jos.



CATALOGAREA FIȘELOR DE LECTURĂ

Pentru a găsi mai ușor fișele de lectură realizate, poți folosi diferite modalități de organizare a lor.

• Dacă scrii fișele de mână, poți folosi o agendă cu marcaje laterale pe care notezi literele alfabetului în ordine. Astfel vei identifica ușor autorii, apoi operele pentru care ai realizat fișa.

• O altă modalitate este să folosești o cutie compartimentată sau un sertar. Separă fișele, tot după ordinea alfabetică a autorilor, folosind cartoane colorate.

• Dacă optezi pentru scrierea fișelor în computer/laptop, îți poți crea un folder mare cu titlul FIȘE DE LECTURĂ, în care să creezi apoi subfoldere fie pe litere, fie chiar denumite cu numele autorului. În varianta digitală a manualului, vei găsi indicații pentru realizarea acestora.



INTERDISCIPLINAR

Multe informații pot fi stocate cu ajutorul dispozitivelor moderne. Telefonul mobil salvează automat fișierele în locuri prestabilite, în funcție de formatul primelor. În PC/laptop însă îți poți organiza spațiul de stocare, astfel încât acesta să fie eficient.



LECTURĂ – REFLECȚII ASUPRA LIMBAJULUI ȘI A STRUCTURII
TEXTELOR DE TIP EPIC

Pătrundem în lumea textului

1. Întotdeauna, oamenii au nevoie de modele pe care să le urmeze în viață. Caută în jurul tău și prezintă o persoană pe care o consideri un model.

2. **Activitate în echipă.** Formați echipe de cinci elevi și realizați o poveste despre o lume imaginară, pe care o veți prezenta prin bandă desenată.



Victoria Elizabeth
(n. 1987)

Victoria Elizabeth (V.E.) Schwab este o autoare americană de literatură fantasy pentru copii și adolescenți. A devenit cunoscută cu nuvela *Vicious*, caracterizată de *The Guardian* ca „o explorare strălucitoare a mitului supereroului, construită pe drama răzbunării”. În limba română, au fost traduse mai multe titluri: *Partea întunecată a magiei*, *Adunarea umbrelor* (publicate sub V.E. Schwab) și *Orașul fantomelor*, *Acest cântec neîmblânzit*, *Duetul nostru întunecat* (apărute sub numele Victoria Schwab).



Capitolul unu

Lumea crede că fantomele ies la vedere numai noaptea sau de Halloween, atunci când lumea se întunecă și pereții se subțiază. Dar adevărul e că fantomele sunt peste tot. În raionul de pâine de la băcănie, în mijlocul grădinii bunicii tale, pe scaunul din față al autobuzului tău.

Doar pentru că nu le vezi tu, nu înseamnă că nu sunt acolo. [...]

Ceva dansează la marginea orizontului meu vizual: o perdea subțire și gri prinsă de un abur continuu. Altceva decât greaua cortină roșie a scenei. Pe asta, nimeni altcineva n-o poate vedea.

Vălul.

Grația dintre lumea asta și altundeva, dintre viață și moarte. Asta căutam. Jacob își schimbă greutatea de pe un picior pe celălalt.

— Hai să-i dăm drumul odată!

Sunt din nou în picioare.

— Ține palma, spun eu, pentru noroc. Ține palma e ca un fel de *bate palma* pentru prietenii care nu se pot atinge.

În principiu, doar eu ridic mâna și el se prefacă că a lovit-o, amândoi murmurând un fel de „poc”, sunet de contact.

— Ooof, zice Jacob, retrăgându-și mâna repede, lovești prea tare.

Râd. Câteodată e așa de amuzant! Dar râsul mă destinde, alungându-mi teama și starea de nervozitate când ajung la Văl.

Am văzut oameni la televizor – „tălmăcitorii de fantome” – vorbind despre cum se trece dincolo, cuplându-te cu cealaltă parte ca și când ai apăsa un întrerupător sau ai deschide o ușă. Dar pentru mine e așa – a găsi acea parte de perdea, a prinde materialul și a trage.

Uneori, când nu e nimic de găsit, Vălul abia e acolo, mai mult fum decât țesătură, și e greu de prins și ținut. Dar, când un loc e băntuit – băntuit *pe bune* –, materialul se înfășoară în jurul meu, practic luându-mă pe sus.

Chiar aici, chiar acum, îmi dansează printre degete, așteptând să fie prins. Apuc voalul, respir adânc și trag. [...]

Capitolul treisprezece

O rupem la fugă prin labirintul de alei subterane. Pot să simt fantomele în spatele nostru, le aud venind, dar nu privesc în urmă, picioarele mă poartă pe piatra brută, prin uși, camere și galerii.

În sfârșit, observ o rampă cu scări.

Sus. Doar la asta mă pot gândi. Sus. Fiecare pas ne duce mai departe de Mary King's Close, și de adunătura fantomatică, și de oribilul val de senzații.

La jumătatea drumului, Vălul slăbește destul pentru mine ca să pot găsi și prinde cortina – care este, în fine, țesătură din nou – și s-o dau deoparte. Ne rostogolim prin el, în afara Vălului și înapoi într-o lume cu lumină difuză și aer proaspăt.

Gâfâi de la răcoarea din plămânii mei, senzația de urcare din apele adânci. Greutatea mâinii lui Jacob a dispărut, dar el este încă lângă mine. Lumina soarelui se filtrează prin el, în timp ce-și sprijină spatele de peretele aleii.

Mă uit în jur, pierdută.

Nu, nu *pierdută* – e greu să fii pierdută când auzi zgomotul de la Royal Mile, undeva, la distanță. În plus, pământul se înclină sub mine, așadar, în sus ajung într-un anumit loc, iar în jos într-un altul. Nu sunt pierdută – dar nici nu știu unde mă aflu.

Fusesem atât de concentrată să ies din Mary King's Close, să ies din Văl, că nu prea acordasem atenție direcției. Trebuie că o luasem pe alte scări, pentru că Jacob și cu mine stăm în picioare pe o stradă îngustă pe care n-am mai văzut-o niciodată. Aici, e trei sferturi piatră cenușie la un sfert cer cenușiu. Aici, nu e agitație, nu e vreun zgomot.

Mă proptesc din nou de zid și mă scurg jos, până când ajung să stau pe pământ, ceea ce probabil că nu e prea sănătos, dar nu-mi pasă. Pielea mea încă se simte de parcă e acoperită de pânze de păianjen și, de fiecare dată când clilesc, văd fantomele. Felul în care se uitau la mine, cu dorința, cu mânia și cu teama lor.

Am fost într-o grămadă de locuri băntuite, dar niciodată n-am ajuns într-un spațiu unde Vălul să fie mai puternic decât mine. Mai puternic ca *Jacob*. Stă în picioare în fața mea, cu brațele încrucișate, și aș vrea ca măcar pentru o singură dată să-i pot citi mintea, pentru că nu pot citi nimic pe fața lui.

— Trebuie să fi plecat la o plimbare în oraș, zic în cele din urmă.

Aprobă din cap și se așază cu picioarele strânse sub el, lângă mine.



INTERDISCIPLINAR

Mary King's Close este o aglomerare de străduțe aflată sub clădirile de pe Royal Mile din istoricul Old Town, Edinburgh, Scoția. Și-a luat numele de la un oarecare negustor, Mary King, care a locuit acolo în secolul al XVIII-lea. Zona a fost parțial demolată și îngropată în secolul al XVIII-lea, pentru a face loc construirii clădirii Royal Exchange. Mai târziu a fost închisă publicului pentru mulți ani. Zona a fost învăluită în mister, accentuat de mituri și legende urbane, povești despre fantome și crime.





 Dacă vrei să descoperi
aventurile celor care trec prin Văl,
CITEȘTE INTEGRAL volumul!

— Te face să-ți lipsească elevii înfiorători din sălile de festivități în flăcări, așa-i?

Încerc să zâmbesc. Stăm pentru o clipă, în liniște, doar cu țipetele pescărușilor deasupra și îndepărtatul sunet al cimpoaielor.

— Ești OK? Întreabă Jacob, și îi mulțumesc pentru asta. Știe că nu sunt OK, dar totuși întreabă și știu că, dacă îl mint, nu mă va mai întreba despre asta. Ne vom preface – ceea ce e normal – că el nu este o fantomă cititoare de gânduri, că eu nu sunt... ceea ce oi fi. Că eu nu sunt atrasă spre locuri pline de moarte precum o piatră care se rostogolește de pe un deal. Constantă ca gravitația.

Ce e în neregulă la mine?

— De unde să încep? mă tachinează.

Îl îmbrâncesc, simțind o ciupitură rece când brațul meu trece direct prin mânăca lui.

— Asta gădilă, zice el, ridicându-se. Îmi întinde mâna și mi-aș dori să i-o pot prinde. În loc de asta, mă împing în perete. Sunt pe jumătate ridicată în picioare, când Jacob își fixează ochii în dreapta lui și zice:

— Nu se poate!

Îl urmăresc privirea și văd o fată traversând drumul.

O recunosc instantaneu. Pielea închisă la culoare, părul negru, tras pe spate, prins cu o panglică. Fata din Lane's End.

Lara Jayne Chowdhury.

— Ce face? se întreabă Jacob, în timp ce Lara alunecă după un colț.

— N-am idee, zic, îndreptându-mă. Dar vreau să aflu.

O urmărim, cotind după colț exact la timp să observăm că Lara s-a oprit, aruncă ocheade în stânga și dreapta și apoi *dispare*.

De-a dreptul de pe stradă – și către nimic.

Ceea ce nu-i posibil.

— Doar dacă..., începe Jacob.

Termin fraza pentru el. *Doar dacă nu e ca mine.*

Îmi amintesc sentimentul de recunoaștere. Felul în care Lara m-a privit și cum părea că-l aude pe Jacob când râdea.

Tu crezi în fantome? m-a întrebat ea.

Trec spre zona unde a dispărut și simt unda de pe cortină acolo unde s-a fixat înapoi la locul ei.

Lara nu a pășit în nimic.

Ea a pășit în Văl.

Și deja îl caut și eu, când Jacob îmi taie calea.

— Nu, zice el. Ai uitat ceea ce abia s-a întâmplat? Ai uitat partea în care am fost *blocați*?

— Sigur că nu, răspund cu amintirea proaspătă a apariției fantomelor. Dar nu am întâlnit niciodată pe cineva ca mine. Trebuie să văd. Trebuie să știu. Prind bine cortina și o trag într-o parte.

— Tu poți sta aici, îi zic lui Jacob și, pentru o secundă, chiar mă gândesc că va face asta ca și când nu mi-ar putea auzi gândurile care-mi bat alături de puls.

Tu poți să stai, dar nu vreau asta.

Jacob se enervează.

— Regula numărul nouă, bombăne, urmându-mă dincolo.

Vălul e mai subțire aici, tranziția mai ușoară. Răceala din plămânii mei e abia ca o respirație, un tremur și apoi dispare.



Discutăm despre text

OBSERVĂM

1. Găsește sinonime pentru cuvintele următoare și alcătuiește enunțuri cu trei dintre ele: *orizontul, vâlul, granița, teama, tălmăcitorii, labirintul, a dispărut, direcției*.

2. Alcătuiește două enunțuri pentru a ilustra omonimia cuvântului *cer*.

3. Alege din text două cuvinte și alcătuiește cu fiecare câte două enunțuri, prin care să ilustrezi sensul propriu și sensul figurat.

4. Menționează cum s-au format cuvintele: *altcineva, greutatea, între-rupător, țesătură, de la, niciodată*.

5. Realizează familia lexicală a cuvântului *grădina* și câmpul lexical al *mijloacelor de transport*, scriind cât mai multe cuvinte.

EXPLORĂM ȘI ÎNVĂȚĂM

1. Naratorul

a. Identifică naratorul și persoana la care se face relatarea.

b. Arată care este raportul dintre narator și faptele narate.

c. Comentează atitudinea naratorului față de personajul principal.

2. Acțiunea

a. Realizează planul simplu de idei al textului.

b. Indică ce momente ale subiectului se regăsesc în acest fragment, prin raportare la ideile principale.

c. Menționează la ce mod și timp sunt verbele din text.

d. Precizează ce rol au timpurile prezent și imperfect în povestire.

e. Numește tiparele textuale prezente în text și explică în ce constă fiecare.

3. Timpul și spațiul

a. Identifică cuvintele prin care se precizează timpul și spațiul acțiunii.

b. Prezintă, folosind la nevoie diagrama Venn, lumea reală și lumea imaginară așa cum se desprind din text.

4. Personajele

a. Numește personajele care participă la acțiune și precizează felul lor, după clasificările știute.

b. Notează patru trăsături ale unuia dintre personaje, transcriind pentru fiecare trăsătură câte un citat.

c. Menționează două modalități de caracterizare a personajului ales la exercițiul anterior și explică în ce constau acestea.

d. Precizează două elemente imaginare care se referă la fantome.

e. Prezintă, în 30-50 de cuvinte, fantomele și realizează un desen pentru a ilustra prezentarea.

5. Exprimarea unui punct de vedere

a. Ce părere ai despre copiii din textul citat?

b. Care crezi că este semnificația cuvintelor scrise italic în text?

c. **Activitate în perechi.** Informați-vă și prezentați colegilor, într-un mod cât mai creativ, ce reprezintă un labirint. Puteți veni cu ilustrații din enciclopedii sau alte surse consultate.

d. Imaginează-ți o lume nouă/proprie de care te desparte un vâl. Prezintă această lume într-un text de minimum 80 de cuvinte, utilizând tiparul descriptiv.

e. Ce legături găsești între text și ceea ce ți-ai imaginat?



INTERDISCIPLINAR

Un labirint celebru din mitologia greacă este cel în care se ascundea Minotaurul. Când Tezeu a venit să se lupte cu el, Ariadna (fiica regelui Minos) i-a dat acestuia un ghem de ață ca să îl ajute să scape din complicatul labirint.



Structura textului epic

- Narator
- Acțiune
- Timp și spațiu
- Personaje
- Tipare textuale: narativ, descriptiv, dialogat

Momentele subiectului

- expozițiunea
- intriga
- desfășurarea acțiunii
- punctul culminant
- deznodământul

Tipare textuale

Narativ – prezintă evenimentele, întâmplările într-o succesiune logică (cronologic, alternând sau înlănțuind episoadele).

Descriptiv – are rolul de a prezenta cadrul acțiunii, personajele, atmosfera.

Dialogat – prezintă comunicarea dintre personaje, relațiile dintre acestea, gândurile, atitudinile; prin dialog evoluează acțiunea.



INTERPRETĂM

1. Numește sentimentele trăite de copii la gândul că sunt urmăriți de fantome.
2. Unde crezi că dispare Lara în finalul textului? Motivează-ți răspunsul într-un text, de 50-70 de cuvinte.
3. Transcrie din text trei figuri de stil pe care să le numești și explică semnificația lor.
4. Explică semnificația următorului fragment din text:
„Nu, nu pierdută – e greu să fii pierdută când auzi zgomotul de la Royal Mile, undeva, la distanță. În plus, pământul se înclină sub mine, așadar, în sus ajung într-un anumit loc, iar în jos, într-un altul. Nu sunt pierdută – dar nici nu știu unde mă aflu.”
5. Prezintă modul în care crezi că s-au salvat eroii.



Proiect în echipă

(trei-patru membri)

„Citește și tu!”

- Realizați o prezentare inedită a volumului *Orașul fantomelor*, de Victoria Schwab, pentru a vă convinge colegii să citească integral volumul.
- Folosiți și sugestiile din fișa de lectură alăturată.



Ieșim din lumea textului – Reflectăm

1. **Lucrați în echipe**, de patru-cinci elevi, pentru a prezenta o parte din text sub formă de scenetă.
2. Realizează fișa de lectură a unui text narativ citit, având-o ca model pe cea de mai jos.

FIȘĂ DE LECTURĂ

TITLUL CĂRȚII: ...

AUTORUL: ...

VOLUMUL: ... EDITURA: ...

CUVINTE NOI: ...

SUBIECTUL: Scrie trei-patru enunțuri despre partea preferată din carte sau realizează rezumatul.

PERSONAJELE:

- Care sunt?
- Cine este personajul principal?
- Cum este?
- Cu care personaj ți-ar plăcea să semeni? De ce?

Are această carte o morală? Ai învățat ceva din ea?

Notează ce ți-a plăcut din text:

- O întâmplare
- Un personaj
- O expresie
- O idee
- Coperta/imaginile

Scrie trei motive pentru care recomanzi această carte unui prieten.
Realizează un desen inspirat din cartea citită sau transcrie un citat ce te-a marcat.



ELEMENTE DE CONSTRUCȚIE A COMUNICĂRII – VARIAȚIE STILISTICĂ – ÎN LIMBA VORBITĂ ȘI ÎN LIMBA SCRISĂ. TERMENI ȘTIINȚIFICI; LIMBAJ POPULAR; VARIAȚIE REGIONALĂ A LIMBII



Ne amintim

Limba standard reprezintă limba corectă în condiții obișnuite de comunicare. A vorbi și a scrie corect înseamnă a respecta normele (regulile) limbii. Dacă un cuvânt este scris sau rostit greșit, se constată o abatere de la limba standard. Limba standard este reper pentru toți vorbitorii unei limbi; are stabilitate în timp; se folosește în situații oficiale de comunicare, în școală, în mass-media etc.

Limbile cunosc două forme de comunicare: **limba vorbită** și **limba scrisă**.

- **Limba vorbită** se folosește în relațiile obișnuite dintre membrii unei comunități; este mai afectivă și se adresează unui receptor prezent; se bazează pe articularea însoțită de gestică, mimică, intonație, a sunetelor care compun cuvintele (îmbină mijloacele de expresie verbală cu cele nonverbale).

- **Limba scrisă** folosește semne grafice pentru redarea cuvintelor, fiind mai elaborată, impersonală, adresată unui receptor absent.

OBSERVĂM

• Citește cu atenție textele.

A. Demult, pe timpul domniei lui Ștefan cel Mare, pe când Țara Românească nu era unită încă și ținuturile Munteniei și Moldovei aveau fiecare domniilor lor, a fost o luptă mare între plăieșii lui Ștefăniță și armia turcească, care năpădise ca frunza și iarba pe pământul Moldovei.

Bătălia a fost aprigă și, din cauza numărului prea mare de dușmani, față de oastea lui Ștefan, moldovenii au căzut biruiți.

Voievodul, amărât în suflet de această pierdere, fugise din fața puhoiului vrăjmaș, ca să nu fie prins și, rătăcind singur prin munți, a ajuns pe valea Putnei.

Pe atunci, în Vrancea nu erau sate cu lume multă, ca în vremea de astăzi, și nici locuri goale și dealuri chelbașe, cum se văd acum. Codrii stăpâneau mai peste tot și abia unde și unde câte un pâlț de case se găseau înșiruite și ascunse pe la poalele pădurilor, lângă scurgerea apelor, iar oamenii erau mai toți ciobani, care-și pășunau oile prin golurile și poienile munților.

După atâta umblătură prin codri, nimeri prin asfințitul soarelui la o casă de pe dumbrava Bârseștilor.

Aici, o babă bătrână torcea dintr-un fuior de cânepă pe prispa casei.

— Bună ziua, bătrânico, zise voievodul, descălecând și legând calul de tâțana porții.

— Bună să-ți fie inima, voinice, răspunse blând bătrâna care, uitând să mai tragă fir din caier, privea mirată pe viteaz, căci nu-l cunoștea cine este.

— Fă bine, mătușică, de-mi dă ceva de mâncare și lasă-mă să mă odihnesc puțin, că tare am ostenit de când umblu pe coclaurile astea.

Baba, fără să mai facă vorbă multă, puse masa și îi dete străinului să îmbuce lapte cu mămăligă și brânză de oi, repezindu-se apoi la coșar de așeză armăsarul la iesle.





INTERDISCIPLINAR

Cascada Bigăr se formează la aproximativ 200 de metri de unde izvorăște apa cu același nume, aproape de Paralela 45.

Site-ul *The World Geography* a situat pe primul loc această cascadă în topul celor mai impresionante cascade din lume. Din păcate, în anul 2023, o parte din cascadă s-a prăbușit, se pare din cauza greutății proprii.



Când se înapoie în casă, găsi pe străin culcat. Se așezase pe o laviță, așa îmbrăcat cu sarica cum se afla, și ațipise, căci, după cum se cunoștea pe trăsăturile feței, era tare obosit.

Îl privea acum nedumerită baba și nu înțelegea cine să fie străinul acesta cu părul bălai și cu fața rumenă și frumoasă, de a rătăcit tocmai prin inima codrilor aceștia, unde doar mocanii de aici sălășluiau în voie cu oile lor, fără să le tulbure cineva liniștea.

(sursa: <https://basn.scoala-online.eu/legende/despre-locuri-toponimice/povestea-vrancei/>)

B.

Cascada Bigăr sau Cascada Coronini

Poți înainta, pe jos, circa 10 minute pentru a vedea de unde izvorăște apa – Peștera Bigăr. Izvorul Bigăr sau Izbul Bigăr, cum i se mai spune, este unul puternic a cărui apă provine din subteran și trece prin peștera ce îi poartă numele din Munții Aninei. Cascada Bigăr mai este cunoscută și sub denumirea de Cascada Coronini.

Apa este bogată în calcar și se varsă în râul Miniș de pe un prag stâncos de circa 8 metri înălțime, acoperit cu mușchi, formând celebra noastră cascadă. Apa iese de sub o stâncă ce are o înălțime de peste 50 de metri. Iarna, țurțurii de gheață ai cascadei formează un adevărat Palat de Cleștar.

Legenda Cascadei Bigăr – Povestea celor doi îndrăgostiți

O familie de țărani de pe Valea Almajului, care nu au putut să aibă urmași, a aflat de la o vrăjitoare, în vis, că dacă femeia va bea apa de la izvorul dintre cele două lumi, de sub stâncă, va avea un copil. Vrăjitoarea le-a spus că, dacă vor avea o fată, să nu o lase să se îndrăgostească, că își va găsi moartea. Femeia a născut o fată, care s-a îndrăgostit de un băiat pe nume Bigăr. Tatăl ei a închis-o în grotă de pe munte pentru a o ține departe de blestem.

Suferințele fetei au înduplecat-o pe vrăjitoarea care trăia în Tărâmul Regisirii Dorului să viziteze fata în grotă și să îi transforme părul într-o cascadă pe care au început că cadă lacrimile ei. Tânărul Bigăr s-a aruncat în apă, iar tânăra a murit odată cu acesta. Cei doi s-au reîntâlnit pe cealaltă lume, acolo unde și-au putut împlini povestea lor de dragoste.

Legenda mai spune că cei îndrăgostiți care vor să aibă parte de iubire veșnică să bea apă din Cascada Bigăr.

(sursa: după <https://www.libertateapenturfemei.ro/articol/cascada-bigar-din-romania-unde-se-afla-si-cum-ajungem-112764>)

Lucreți în perechi

a. Extrageți din textele de mai sus cuvintele necunoscute și explicați-le, ajutându-vă de *Dicționarul explicativ al limbii române*.

b. Încercați să recreați atmosfera prezentată în textul A, folosind limba standard.

c. Faceți observații asupra textelor A și B cu privire la limba scrisă, limba vorbită și limba standard.

Aflăm

Limba literară reprezintă aspectul cel mai îngrijit al unei limbi, respectând strict regulile de întrebuințare corectă a limbii (normele academice). Limba literară are un aspect scris și unul vorbit. Scriitorii pot folosi în textele literare și elemente ale limbii vorbite sau pot recurge chiar la regionalisme.

Limba populară reprezintă aspectul neelaborat al unei limbi, fiind cunoscut pe întregul teritoriu, fără a fi literar.

Exemplu: mândru – „persoana iubită”

Regionalismele sunt forme lingvistice specifice vorbirii dintr-o anumită zonă geografică.

Exemple: – chiatră „piatră”, fișior „fecior”, ciubotă „cizmă”, curechi „varză”, dugheană „prăvălie”, oleacă „puțin” – în Moldova

– geparce „departe” – în Banat

– gheparche „departe”, fâgădău „han, cârciumă”, lepedeu „cearșaf”, cucuruz „porumb”, bolund „nebun” – în Transilvania

– pă „pe”, dăulat „jstovit”, buduroi „putină, butoi”, căiță „bonetă” – în Muntenia

Limba științifică conține cuvinte și expresii folosite în diferite domenii ale științei (lingvistică, biologie, fizică, chimie, matematică etc.): *adjectiv, aparat locomotor, electron, fotosinteză.*



Exersăm

1. Precizează în ce categorie (limba populară sau limba literară) se încadrează textele și scrie trei argumente pentru a susține afirmația.

a. „– Ce spui, cumnată! Dacă l-aș uide din bătaie, când aș afla că el a prins pupăza s-o chinuiescă. De-amu' bine că mi-ai spus, las pe mine, că ți-l ieu eu la depănat.”

(I. Creangă, *Amintiri din copilărie*)

b. „Cunoașterea și cultivarea limbii creează o sensibilitate mai acută față de puterea cuvântului, față de procesul de rafinare a stilurilor limbii literare.”

(Gh. Bulgar)

2. Identifică, în textul de mai jos, trei elemente lingvistice care susțin apartenența acestuia la limba vorbită.

„Căci era boboc de trandafir în luna lui maiu. [...] Sau cum s-ar mai zice la noi în țărănește, era frumoasă de mama focului: la soare te puteai uita, iar la dânsa ba. Și de aceea Harap-Alb o prăpădea din ochi de dragă ce-i era.”

(I. Creangă, *Povestea lui Harap-Alb*)

3. Transcrie pe caiet termenii științifici din textul dat.

 Pancreasul este o glandă anexă situată în partea stângă a cavității abdominale, înapoia stomacului. Secretă sucul pancreatic, care se varsă în duoden, dar și unii hormoni.

(*Manual de biologie pentru clasa a VI-a*)

4. Întocmește o listă cu regionalisme din zona/regiunea în care locuiești, explicând semnificația fiecărui termen.

5. **Activitate în grupe** de patru-cinci elevi. Realizați un glosar, reunind listele membrilor grupului, cu regionalismele scrise la exercițiul anterior.

Valorificăm

1. Realizează un interviu, pentru revista școlii, cu o persoană dintr-un domeniu diferit de cel al școlii. Remarcă termenii științifici care definesc domeniul ales.

2. Alege un membru din familia ta și discută cu acesta despre locurile/regiunea din care provine. Scrie apoi un articol din care să reiasă diferența dintre limba îngrijită, literară și cel popular, regional.

Glosarul este o listă de cuvinte puțin cunoscute (regionale, învechite, rare etc.), însoțite de explicația lor.

REDACTARE – STRUCTURI TEXTUALE: SECVENȚE DE TIP DESCRIPTIV. STIL: NATURALEȚE, EUFONIE, VARIETATE, ORIGINALITATE, CONCIZIE

• Citește cu atenție textul pentru a face observații.

„Nemaiputând să-și stăpânească neastâmpărul, Thalassa se sculă și dete de perete obloanele. Luna, ce împărătea în culmea cerului, curse deodată în odaie o sleială de argint. Schimbarea priveliștei fu de necrezut; poleită de seninătatea spectrală, albeața pereților se însufleți. Spaimele întunericului se năpustiră către colțuri, pitindu-se pe sub paturi cu o învâlmășeală de oaste în dezastrul înfrângerii. Scândurile, masa, rogojinile apărură ninse. Umbrele înaltelor ierburi, pe care vântul le culca și le ridica, strecurară înăuntru mișcarea lor, ce alerga pe pereți ușoară și grațioasă. Thalassa, la fereastră, își lipea fruntea de geamurile reci. Privirile lui, cucerite de vraja nopții, rătăceau peste insulă. Iarba, sfârcuită de zăpada selenară, se ducea până în marginile stâncii ca o largă revărsare de ape.”

(Alexandru Macedonski, *Thalassa*)



Alexandru Macedonski
(1854-1920)

Lucrați în grupe pentru a rezolva cerințele următoare:

- Precizați tema acestui text, exemplificând cu citate.
- Transcrieți două structuri care fixează spațiul descris.
- Indicați patru cuvinte/structuri reprezentând elemente ale cadrului natural prezentat.
- Scrieți patru substantive însoțite de adjective, care fac referire la tabloul natural descris.
- Formulați observații referitoare la cromatica decorului natural conturat.
- Extrageți din text cinci figuri de stil și numiți-le.
- Menționați ce stări sufletești vă provoacă acest tablou.



Reținem

În redactarea unui **text descriptiv**, vei respecta structura în trei părți: introducere, cuprins, încheiere.

Introducere

- face referire la obiectul descrierii;
- ce sau cine se descrie.

Cuprins

TABLOU

- elementele cadrului descris;
- cum se descrie (expresivitate redată de mijloacele artistice folosite);
- unde? când? în ce împrejurări? (elementele cadrului descris);

PORTRET

- trăsături fizice și morale ale persoanei;
- precizarea unor detalii privind chipul, îmbrăcămintea, atitudinea, comportamentul, emoțiile persoanei;
- sentimentele trăite de cel care descrie, determinate de persoană.

Încheiere

- impresia produsă de obiectul descris (cadru natural sau persoană).

ATENȚIE! În redactarea unui text, vei urmări mai mulți pași.

ideea → planul → ciorna → revizuirea
varianta finală

Stilul, felul personal de exprimare al fiecărei persoane și de folosire a resurselor limbii în diverse domenii de activitate, presupune: **naturalețe** (exprimare firească, lipsită de afectare); **eufonie** (sonoritate armonioasă redată în textul liric prin elemente de versificație, iar în cele epic, prin evitarea greșelilor de exprimare); **varietate** (trecerea de la un registru la altul al limbii); **originalitate** (personalizarea textului; varietatea formulărilor, ponderea figurilor de stil, a imaginilor artistice, a cuvintelor cu sens figurat); **concizie** (structura textului; fraze scurte, care exprimă o singură idee, respectând principiul economiei în exprimare).



Exersăm

1. Redactează un text descriptiv, de 100-130 de cuvinte, în care să surprinzi o grădină cu flori.

În textul tău, vei avea în vedere:

- să respecti structura specifică tipului de text;
- să utilizezi două mijloace artistice diferite în descrierea acesteia;
- să găsești un titlu potrivit;
- să fii original și să utilizezi diferite registre ale limbii;
- să respecti normele de ortografie și de punctuație.

2. Scrie un text, de 100-150 de cuvinte, în care să descrii o planetă imaginară.

În compunerea ta, trebuie:

- să utilizezi mijloace artistice;
- să folosești tiparul textual descriptiv;
- să ai conținutul și stilul adecvate cerinței formulate;
- să ai o viziune originală asupra temei propuse;
- să utilizezi registre diferite ale limbii (literare, populare, regionale);
- să te încadrezi în limita de spațiu indicată.



planetă (cf. DEX) = corp ceresc fără lumină proprie, satelit al Soarelui, care se vede pe cer ca un punct luminos datorită reflectării luminii solare

3. Într-un text de 150-200 de cuvinte, realizează portretul unui personaj dintr-o carte citită, pe care ai vrea să îl ai prieten. Motivează alegerea.

Vei avea în vedere:

- să menționezi patru trăsături fizice și morale ale personajului ales;
- să utilizezi mijloace artistice în prezentarea portretului;
- să dai un titlu potrivit;
- să ai conținutul și stilul adecvate cerinței formulate;
- să respecti normele de ortografie și punctuație.

DACĂ VREI SĂ ȘTII MAI MULT

Cuvântul „stil” își are originea în substantivul „stilus”, din limba latină. Termenul desemna un instrument de metal sau os, ascuțit la un capăt și turtit la celălalt, cu care se scria pe tăblițele de ceară.



PORTOFOLIU

ADJECTIVE FĂRĂ GRADE DE COMPARAȚIE

- Realizează o listă de adjective care nu pot avea grade de comparație.
- Completează această listă de fiecare dată când întâlnești un astfel de adjectiv.



Ioan Alexandru Brătescu-Voinești
(1868-1946)

Pe 1 ianuarie se naște, la Târgoviște, Ioan Alexandru Brătescu-Voinești – prozator român, cunoscut în special pentru povestirile destinate copiilor. Copilăria o petrece în orașul natal și la moșia de la Brătești, îndrăgind natura și devenind un pasionat al pescuitului. Ioan Alexandru Brătescu-Voinești a fost director al Teatrului Național și membru al Academiei Române. Rămâne în literatura română și ca un admirabil nuvelist și autor de schițe pentru copii: *Puiul*, *Privighetoarea*, *Bietul Tric*, *Niculăiță Minciună* numărându-se printre cele mai cunoscute scrieri ale sale.

ELEMENTE DE CONSTRUCȚIE A COMUNICĂRII – ADJECTIVUL (ACTUALIZARE)



Ne amintim

Adjectivul este partea de vorbire flexibilă care arată o însușire a unui obiect (lucru, ființă, fenomen al naturii etc.), determinând un substantiv.

Adjectivul se acordă în **gen**, **număr** și **caz** cu substantivul determinat.

Gradele de comparație ale adjectivelor

Pozitiv: carte *interesantă*

Comparativ

- de superioritate: carte *mai interesantă*
- de inferioritate: carte *mai puțin interesantă*
- de egalitate: carte *la fel de interesantă*, carte *tot atât/așa de interesantă*

Superlativ**a. Relativ:**

- de superioritate: cartea *cea mai interesantă*
- de inferioritate: cartea *cea mai puțin interesantă*

b. Absolut:

- de superioritate: carte *foarte interesantă*, carte *grozav de interesantă*, carte *interesantă*, *interesantă*
- de inferioritate: carte *foarte puțin interesantă*

Unele adjective nu au grade de comparație: *superior*, *inferior*, *anterior*, *posterior*, *optim*, *complet*, *unic*, *principal*, *viu*, *mort*, *cosmic*, *constănțean*, *minunat*, *suprem* etc.

Funcții sintactice

Atribut: Am văzut un tablou *impresionant*.

Nume predicativ: Tabloul bunicului este *impresionant*.



Exersăm

1. Citește cu atenție textul următor, pentru a rezolva cerințele.

„În locul zilelor mari și frumoase au venit zile mici și posomorâte, a început să cadă brumă și să se rărească frunza lăstarului. Pe înserate se vedeau rândunici întârziate zburând în rasul pământului, ori pâlcuri de alte păsări călătore, iar în tăcerea nopților friguroase se auzeau strigătele cocorilor, mergând toate în aceeași parte, către miazăzi.”

(Ioan Al. Brătescu-Voinești, *Puiul*)

- Identifică adjectivele din text.
- Menționează substantivele determinate de fiecare adjectiv și cazul acestora.
- Precizează care este genul, numărul și cazul adjectivelor identificate în text.
- Alege un adjectiv și trece-l la toate gradele de comparație.
- Scrie funcția sintactică a primelor două adjective din textul citat.

2. Realizează acordul adjectivelor notate în paranteză cu substantivele determinate.

„Pomim, malurile (drept) și (uscăt) fug îndărăt. O pulbere (mărunt) de aur plutește sub cerul (albastru) în zăriștea (-necat) de soare. Din stânga, despicând malul (plecat) și (gol), intră liniștit, (bogat) Siret, mănunchiul (puternic) în care se împreună toate apele (curgător) ale Moldovei.”

(Alexandru Vlahuță, *România pitorească*)

3. Alcătuieste enunțuri în care adjectivul *atent* să fie la toate cazurile învățate.

4. Găsește antonime următoarelor adjective: *liniștit, bucurios, harnic, drept, acru, lung, tare, cinstit, nou, atent, emoționat, blând, iute*.

5. Scrie, pe caiet, adjective potrivite următoarelor substantive și alcătuieste cu trei dintre ele enunțuri:

a. cer *albastru*; ...; ...; ...; b. faptă ...; ...; ...; c. dimineată ...; ...; ...

CLASIFICARE. TOPICA. POSIBILITĂȚI COMBINATORII ALE ADJECTIVULUI



Citim

„Carte frumoasă, cinste cui te-a scris.” (T. Arghezi, *Ex libris*)

Căinele vecinilor este blând.

Odaia scundă i-a rămas în minte scriitorului.

Ar trebui să consumăm mâncare sănătoasă, să avem mese alcătuite din produse netratate chimic.

OBSERVĂM

Lucrați în grupe de patru-cinci elevi pentru a rezolva cerințele de mai jos.

- Menționați adjectivele din enunțurile date.
- Precizați funcția sintactică a adjectivelor din textele date.
- Arătați ce parte de vorbire determină adjectivele.
- Precizați, pentru fiecare adjectiv, genul, numărul și cazul.
- Identificați, în textele de mai sus, enunțul în care după adjectiv urmează un complement prepozițional.



Aflăm

Clasificarea adjectivelor

I. După flexiune

a. **Variable**, când își modifică forma în vorbire. Pot avea:

- patru forme flexionare: *frumos/frumoasă/frumoși/frumoase*
- trei forme flexionare: *mic/mică/mici*
- două forme flexionare: *iute/iuți*

b. **Invariable**, când nu își modifică forma în vorbire: *mov, roz, bej, cumsecade, eficace* etc.

II. După proveniență:

a. **Propriu-zise**: *mare, harnic, deștept, atent*

b. **Participiale – provenite din verb la participiu**: (pomi) *înfloriți*, (cărți) *citite*, (lecții) *învățate*, (exerciții) *scrise*

c. **Adjective pronominale**: *acest* (băiat), (colegul) *meu*, *fiecare* (pom), *niciun* (stilou), (fata) *însăși*

SCRIEM ȘI VORBIM CORECT

1. Adjectivul **drag** are trei forme: **drag-dragă-dragi**.

Corect este **dragile** mele fete, asupra **dragii** mele fete și NU *dragele* mele fete, asupra *dragei* mele fete.

2. Adjectivul **ultim** are patru forme: **ultim-ultimă-ultimi-ultime**

Corect este **ultimele** seri, contra **ultimei** confruntări și NU *ultimile* seri, contra *ultimii* confruntări.



Adjectivul participial își schimbă forma după genul, numărul și cazul substantivului determinat.

Incorrect: Prețul casei **cumpărată** este acceptabil.

Corect: Prețul casei **cumpărate** este accesibil.

**OBSERVAȚIE**

Unele adjective au sens diferit în funcție de locul față de substantivul determinat:

- copila *singură* (neînsoțită)/ *singura* copilă (unica);
- o parte *bună* (plăcută, agreabilă)/o *bună* parte (mare);
- o bluză *nouă* (recentă)/o *nouă* bluză (altă).

DACĂ VREI SĂ ȘTII MAI MULT

Locuțiunile adjective sunt grupuri de cuvinte cu sens unitar, având valoarea unui adjectiv.

Exemple: *de treabă, cu stare, de nimic, cu dare de mână, de seamă* etc.

**OBSERVAȚIE**

A nu se confunda adjectivele compuse cu locuțiunile adjective. Compusele sunt forme obținute, prin sudare sau alăturare, din cuvinte autonome, având în componență prepoziție, adjectiv sau adverb: *cuminte, deplin, nou-nouț, alb-cenușiu, clarvăzător, nou-născut, cumsecade*.

Posibilități combinatorii ale adjectivului**A. Substantiv – adjectiv**

Adjectivul se acordă în gen, număr și caz cu substantivul determinat, schimbându-și forma în funcție de acesta.

fată frumoasă/fete frumoase/unei fete frumoase

Topica adjectivului

- De obicei, adjectivul stă după substantivul determinat, dar poate sta și în fața acestuia.
- Atunci când se află înaintea substantivului, preia articolul hotărât al acestuia.
omul sănătos – sănătosul om
- Când substantivul determinat este articulat hotărât, adjectivul poate fi legat de acesta prin articolul demonstrativ.

Fata cea frumoasă este admirată de toată lumea.

Funcție sintactică de:

- **Atribut:** Am răzbit prin *pădurea deasă*.
substantiv adjectiv

B. Verb copulativ – adjectiv

În cadrul predicatului nominal, adjectivul ocupă funcția de nume predicativ când prezintă caracteristica subiectului de care se leagă prin verb copulativ. Numele predicativ se acordă în gen, număr și caz cu subiectul.

Funcție sintactică de:

- **Nume predicativ:** Această *carte* este foarte interesantă.
subiect verb copulativ adjectiv

C. Prepoziție – adjectiv

În unele cazuri, adjectivul este însoțit de prepoziție, atunci când arată cauza, modalitatea, timpul.

De emoționată nu putea vorbi.

De mic cunosc aceste scamatorii.

D. Numeral – adjectiv

Adjectivul însoțește numeralul atunci când acesta substituie un substantiv.

Două verzi sunt cumpărate.

**Exersăm**

1. Precizează funcția sintactică pe care o au adjectivele din enunțurile de mai jos.

- Ochelarii fumurii îi veneau foarte bine.
- Primăvara, ghiocelii sunt fragili.
- Dealurile înverzite îmi creează impresia de libertate.
- S-a întâlnit cu propriii copii.
- Norii erau cenușii.

2. Construiște enunțuri în care să folosești corect următoarele adjective paronime:

destins – distins	eminent – iminent	originar – original
literar – literal	familial – familiar	pronume – prenume

3. Completează oral textul de mai jos cu următoarele adjective cu valoare de epitet: *negru, nepotolit, iute, nedeslușit, mare, ușor, surd*.

Realizează acordul cu substantivul determinat.

„Numai șuvoaiele apelor ... încă își mai trimeteau de prin văi, până-n depărtare, vuietul lor ... și Flori ... de vânturi ... însuflețeau, în răstimpuri, neclintirea frunzișului ... și picături de apă ... cădeau grele pe pământ.”

(C. Hogaș, *Pe drumuri de munte*)

4. Rescrie textul de la exercițiul anterior, punând adjectivele în fața substantivelor. Explică ortografia a două dintre ele.

5. Alătură substantivului dat, în spațiile libere, forma potrivită a fiecăruia dintre adjectivele: *zglobiu, durduliu, grijuliu, hazliu*.

copil ...	... copii	unor copii ...
... copil	copiii ...	copilului ...
copii ...	copiilor ...	unui copil

6. Analizează adjectivele din textele de mai jos, după modelul dat.

istețe – adjectiv propriu-zis, variabil cu patru forme flexionare, se acordă în gen, număr și caz cu substantivul „slugi”, feminin, plural, nominativ, grad de comparație pozitiv, funcția sintactică de atribut

a.

„Era-ntr-a patra zi de vânătoare...
Istețe slugi stăneau vânatul noi
și cerbii-ngenuncheau pe frunze moi
și vulturii se prăvăleau din soare.

Iar el, dibaci și sprinten în săgeată,
tânăr curtean cu chip strălucitor,
când culegea văzduhul frânt din zbor,
când străpungea pădurea-n beregată.”

(Radu Gyr, *Balada păsării măiestre*)

b. „Este o plăcere, pe care și-ar dori-o toți elevii, să treci dimineața, mai ales primăvara și toamna, pe aleile înflorite ca prin farmec, peste noapte, cu alte flori în fiecare zi, sau cu frunze pale, de nuanțe variate la infinit, frunze din basmele cu păduri de aramă, de argint și de aur.

Intri în clasă cu pieptul săgetat de bucurie, dar și străbătut de o justificată mahnire că nu te poți bucura din plin de frumusețile dăruite acestui pământ din belșug și aruncate cu nemiluita în Cișmigiul”

(Grigore Băjenaru, *Cișmigiul et Comp.*)

c. „Nea Budulea, înainte de toate, avea un picior mai scurt decât celălalt și era un om scurt, gros, rotund la față și zâmbea mereu când vorbeai cu el. Fără de dânsul nu se putea niciun fel de veselie în sat la noi, fiindcă el cânta mai bine decât toți și din vioară, și din cimpoi, și din fluier, iară pe Huțu îl ducea întotdeauna cu sine, deoarece Buduleasa fugise cu un scriitor al satului și nu putea să-l lase pe copil singur acasă.”

(Ioan Slavici, *Budulea Taichii*)



Radu Gyr
(1905-1975)

Radu Gyr a fost un poet, dramaturg, eseist și ziarist român. O perioadă a fost asistent universitar la catedra de estetică a profesorului Mihail Dragomirescu, apoi conferențiar la Facultatea de Litere și Filosofie din București.



Grigore Băjenaru
(1907-1986)

Grigore Popescu-Băjenaru a fost un scriitor român, fiul profesorului și autorului de manuale Ion Popescu-Băjenaru. După absolvirea Liceului „Gheorghe Lazăr”, a studiat literatura și filosofia la Universitatea din București.

SCRIEREA CORECTĂ A ADJECTIVELOR COMPUSE

Se scriu corect, într-un cuvânt: *binecuvântat, binefăcător, binevoitor, binemeritat, clarvăzător, preafericit, răufăcător, atâteștiutor, atotputernic, cuminte, răuvoitor, nemaipomenit etc.*

Se scriu cu **cratimă** adjectivele compuse **nesudate**: *bun-platnic, instructiv-educativ, marxist-leninist, literar-artistic, (globuri) albe-argintii, (mere) dulci-acrișoare, (televizoare) alb-negru, fizico-chimic, (bluză/bluze) galben-închis, roșu-deschis etc.*



7. Scrie enunțurile de mai jos, alegând varianta corectă.

- Locuiește într-un oraș *supra-aglomerat/supraaglomerat*.
- Chiriașii *rău-platnici/răiplatnici* au primit o notificare.
- A răspuns politicos, deoarece este un copil *bine crescut/bine-crescut*.
- La acel muzeu am văzut niște televizoare *alb-negru/alb-negre*.
- Le-a transmis felicitări *dragilor/dragelor* sale colegi.
- Vom discuta mai mult despre greșelile *fregvente/frecvente* de la test.

8. După modelul dat, creează și tu comparații și epitete, folosind adjective potrivite.

Model: comparație: fulgii plutesc în aer ca *un roi de fluturi albi*.
epitet: fulgii *suavi/delicați*

- ploaia cade ca ... – ploaia ...;
- soarele strălucește ca ... – soarele ...;
- fetița muncește ca ... – fetița ...;
- sania zboară ca ... – sania ...;
- vântul aleargă ca ... – vântul ...



Valorificăm

Redactează un text, de 70-100 de cuvinte, în care să descrii animalul de companie pe care îl ai sau pe care ți-l dorești.

În redactarea textului, vei avea în vedere:

- să prezinți cel puțin două trăsături ale animalului descris;
- să folosești cel puțin patru adjective;
- să respecti normele de ortografie și de punctuație.



Reținem



Arată o însușire a substantivului.

Se acordă cu substantivul determinat în gen, număr și caz.

Se combină cu:
– substantivul;
– verbul copulativ;
– prepoziția;
– numeralul.

Poate fi:
– propriu-zis;
– participial/provenit din verb la participiu;
– pronominal.

ADJECTIVUL

Are funcție sintactică de atribut și nume predicativ.

NUMERALUL (ACTUALIZARE). POSIBILITĂȚI COMBINATORII



Citim

Noi știm că **unu** ori **unu** fac **unu**,
dar un inorog ori o pară
nu știm cât face.
Știm că **cinci** fără **patru** fac **unu**,
dar un nor fără o corabie
nu știm cât face.

Știm, noi știm că **opt**
împărțit la **opt** fac **unu**,
dar un munte împărțit la o capră
nu știm cât face.
Știm că **unu** plus **unu** fac **doi**,
dar eu și cu tine,
nu știm, vai, nu știm cât facem. [...]

(Nichita Stănescu, *Altă matematică*)

OBSERVĂM

Observă cuvintele scrise îngroșat în textul citat și menționează ce exprimă ele. Transformă aceste cuvinte, astfel încât să indice ordinea prin numărare, apoi alcătuiește cu ele enunțuri.



Ne amintim

Numeralul este partea de vorbire flexibilă care exprimă un număr sau ordinea obiectelor prin numărare.

Felul:

- a. **numeralul cardinal**: – simplu: zero, unu, doi, ..., zece, sută, mie, milion;
– compus: unsprezece, douăzeci, patru sute.
b. **numeralul ordinal**: – gen masculin: **al treilea**, **al treisprezecelea**
– gen feminin: **a treia**, **a treisprezecea**



Aflăm

Numeralul poate avea:

- **valoare substantivală**, doar cele cardinale, în textele de matematică (*doi* ori *cinci* fac zece) și în tiparul substantiv + numeral (kilometrul *8*, sectorul *5*, etajul *3*, autobuzul *34*, măsura *36*);
- **valoare pronominală**, atunci când numeralul este un substitut al substantivului (înlocuiește substantivul): *Cinci* au rezolvat corect problema. Numai *două* dintre cele trei mere sunt roșii. *Al treilea* dintre câștigători este Costel.
- **valoare adjectivală**, atunci când însoțește un substantiv, acordându-se în gen și caz cu acesta: Are de rezolvat *trei* exerciții. *Al doilea* concurent are o penalizare.



Nichita Stănescu
(1933-1983)

Nichita Stănescu, pe numele său complet Nichita Hristea Stănescu, a fost considerat atât de critica literară, cât și de publicul larg drept unul dintre cei mai de seamă scriitori pe care i-a avut literatura română. A fost un poet de o amplitudine, profunzime și intensitate remarcabile, făcând parte din categoria foarte rară a creatorilor lingvistici și poetici. Poetul considera limba română „Dumnezeiesc de frumoasă”.

DACĂ VREI SĂ ȘTII MAI MULT



Alte expresii/construcții cu numere (numeraie în gramaticile mai vechi, alte părți de vorbire în gramaticile actuale):

- *amândoi*, *amândouă*, *ambii*, *ambele* (pronume sau adjective pronominale nehotărâte);
- *toți trei*, *toți patru*, *toate cinci* (construcții speciale cu adjectivul *toți/toate*);
- *îndoit*, *întreit*, *înzecit*, *însutit* (adjective);
- *câte unu*, *câte una*, *câte doi*, *câte trei* (construcții speciale în care intră adverbul *câte*);
- *o dată*, *de două ori*, *de trei ori* (locuțiuni adverbiale);
- *o jumătate*, *un sfert*, *o treime*, *o cincime* (substantive feminine).



Posibilități combinatorii ale numeralului

A. Numeral – substantiv

- Numeralesle cardinale de la 1 la 19 se subordonează substantivului fiind așezate înaintea acestuia: *treisprezece* cutii, *cinci* flori;
- Numeralesle cardinale de la 20 înainte sunt legate de substantivul căruia i se subordonează prin prepoziția **de**: *douăzeci de* animale, *cinci sute patruzeci de* pagini.
- **Numeralesle cardinale compuse** cu 1 și 2 (12, 21, 22...) se acordă în gen cu substantivele la care se referă: *doisprezece* copaci, *douăsprezece* cărți; *douăzeci și unu* de copii, *douăzeci și una* de flori.
- Când **însoțesc un substantiv**, numeralesle **unu** și **una** își modifică forma: **un**, **o**. Nu trebuie confundate cu articolele nehotărâte.

Am văzut **o** carte nouă. (articol)

Azi am cumpărat **o** gumă de șters și *două* creioane. (numeral)

B. Numeral – prepoziție

Prepoziția **de** + substantiv: Am citit trei cărți: *una de* poezie, *două de* proză.

Prepoziția **din/dintre** + substantiv: *Una din* străzi, *două dintre* ele

C. Numeral – adjectiv

Atunci când numeralul are valoare pronominală, poate fi determinat de un adjectiv:

În grădină au înflorit pomii: doi *roz*, patru *albi*.

Funcții sintactice ale numeralului cu valoare pronominală:

- **Subiect:** *Doi* sunt în clasă.
- **Nume predicativ:** Noi suntem *patru*.
- **Atribut:** Propunerea *primului* a fost aprobată.
- **Complement direct:** Îi aștept pe *doi*.
- **Complement indirect:** M-am adresat *primei*.
- **Complement prepozițional:** Am vorbit cu *doi*.
- **Circumstanțial de mod:** Scriu ca *al treilea*.
- **Circumstanțial de loc:** Am parcat mașina lângă *a doua*.

OBSERVAȚIE: Funcția sintactică a numeralului cu **valoare adjectivală** este de **atribut**:

Am cumpărat *trei* cărți.

Al doilea concurent a întârziat la start.





Exersăm

1. Analizează numerele din textele de mai jos, după modelul dat.

Numeralul	Felul	Valoarea	Se acordă cu (dacă este cazul)/Funcția sintactică
<i>trei</i>	cardinal	adjectivală	substantivul „copii”, gen masculin, caz acuzativ, funcție de atribut

a. „Omul de la haltă, pe care nu-l mai văzusem în viața noastră, ne promise ca pe copiii lui, oferindu-ne drept adăpost singura odăiță pe care o avea și-o împărțea cu nevasta și cu cei trei copii. Cu vreun ceas înainte de sosirea noastră, trecuseră pe la haltă doi bătași vestiți prin părțile acelea și strigaseră la bietul om: «Unde-s cei doi, că spre haltă au luat-o?»»

Acum, omul de la haltă se temea pentru noi și era gata să ne apere cu prețul vieții. Era un om ca la vreo cincizeci de ani, mic de statură, ghemuit în el, tăcut și cuvințios. Nu l-am mai văzut de atunci.

Îndată ce s-au ivit zorile, au mai venit doi tineri căsătoriți, frumos îmbrăcați, dar triști și flămânzi. Două ceasuri s-au plimbat prin fața hălții, ținându-se de degete...

Mi-a părut rău de bilete. Nu trebuia să le rupă, erau valabile și pentru a doua zi, și pentru a treia zi.”

(Nicolae Jic, *Ploaia*)

b. „— Acum să stăm aici, în ceea ce te privește pe dumneata, și să luăm pe instalat la rând. Ții minte câte bucăți de pâine ar fi avut tovarășul d-tale?

— Nouă bucăți, domnule judecător.

— Și câte a mâncat el de toate?

— Cinci bucăți, ca și mine, domnule judecător.

— Dar de întrecut, câte i-au mai rămas?

— Patru bucăți, domnule judecător.

— Bun! Ia, acuș avem să ne înțelegem cât se poate de bine! Vra să zică, dumneata ai avut numai o bucată de întrecut, iar tovarășul dumitale, patru bucăți. Acum, o bucată de pâine rămasă de la dumneata și patru bucăți de la instalat fac la un loc cinci bucăți?”

(Ion Creangă, *Cinci pâini*)

c. „Numărul 7 a meditat și el, în acea noapte cam răcoroasă de septembrie, la pledoaria sa: «Trei conduce de atâta amar de vreme treburile Țării Numerelor – spune el – și n-a făcut mare scofală. Peste tot, lipsuri, dezordine, haos... E bătrân și depășit de vremuri. Nu înțelege și nu se poate adapta la orizontul mileniului al treilea. Țara are nevoie de schimbare. Schimbarea benefică o pot oferi doar eu, Șapte.»”

(Eliza Roman, *Arina în Țara Numerelor*)

Halta este o stație feroviară mică, fără personal permanent și cu minime dotări. Trenurile de mare viteză nu opresc în halte.



Proiect în echipă



(trei-patru membri)

- Căutați informații despre semnificația numerelor în basmele românilor.
- Prezentați informațiile într-o formă inedită.



2. Alege forma corectă.

- Andreea a cumpărat douăzeci și doi/douăzeci și două de cărți.
- Pentru excursie au fost rezervate doisprezece/douăsprezece autocare.
- S-a prezentat al o sutelea/al o sutălea.
- A plătit o sută mii lei/de mii de lei.
- A sosit al cincilea/al cincelea.
- Vecinul meu este proprietar al/a unei mașini.
- Cele/cei două sute de mii de lei au fost cheltuiți rațional.
- Am corectat șaptesprezece/șaptisprezece caiete.

SCRIEM ȘI VORBIM CORECT

- *doisprezece* colegi – ora *douăsprezece*, *douăsprezece* flori;
- *douăzeci și unu* de copaci – *douăzeci și una* de colege;
- *treizeci și doi* de copii – *treizeci și două* de case;
- *doi/două* mai, *douăzeci și doi/douăzeci și două* martie;
- *paisprezece, șaisprezece, șalzed, șaptesprezece, optsprezece;*
- *al șaptesprezecelea,*
- *a optsprezecea, a douăsprezecea, al optulea, al un milionulea;*
- *al o sutălea – al două sutelea.*

3. Stabilește ce parte de vorbire este cuvântul **un** din cele două propoziții.

- Un strigăt de bucurie se auzi din ograda bunicului.
- Un țap și două capre slabe și răioase erau toată averea Irinucăi.

4. Scrie, în caiet, litera corespunzătoare răspunsului corect.

- În exemplul *Sunt elev în clasa a cincea*, numeralul ordinal are valoare:
 - substantivală;
 - adjectivală;
 - pronominală.
- În enunțul *Când doi se bat, al treilea câștigă*, numerele sunt:
 - cardinale;
 - ordinale;
 - cardinal și ordinal.
- Cuvântul *un* din enunțul *Am un măr și trei piersici* este:
 - articol nehotărât;
 - numeral cardinal;
 - prepoziție.
- Se scrie corect:
 - al optulea;
 - al optălea;
 - al optelea.
- Se scrie corect:
 - optsprezece;
 - optăsprezece;
 - optusprezece.
- În propoziția *I-am dat primului din clasă alune*, numeralul este în cazul:
 - genitiv;
 - dativ;
 - acuzativ.

5. Alcătuieste enunțuri în care numeralul *al treilea* să îndeplinească următoarele funcții sintactice, precizând cazul pentru fiecare: nume predicativ, circumstanțial de loc, subiect, atribut și complement direct.



Valorificăm

1. Compune, în minimum 100 de cuvinte, o scrisoare adresată vărului tău/ verișoarei tale, în care să-i relatezi cum ți-ai petrecut vacanța de vară.

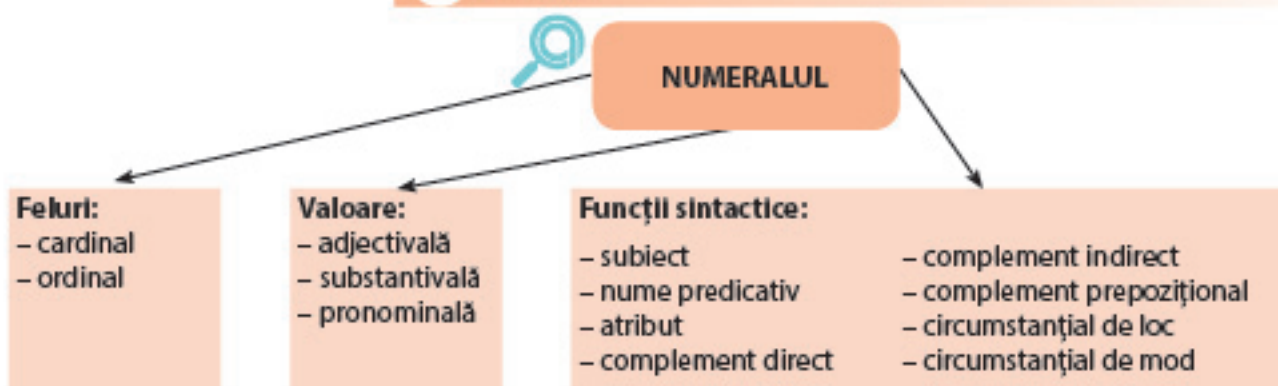
În scrisoare trebuie:

- să folosești formule de adresare și de încheiere adaptate tipului de destinatar;
- să folosești un conținut adecvat situației imaginate;
- să folosești patru numere pe care să le subliniezi;
- să respecti normele de exprimare, de ortografie și de punctuație.

2. Scrie un anunț publicitar, ce poate fi publicat pe un site sau într-un ziar, în care să anunți că ai de vânzare un telefon. Vei folosi numere pentru a fi mai convingător.



Reținem



LECTURĂ – TEXT NONLITERAR. MONITORIZAREA PROPRIEI LECTURI



Pătrundem în lumea textului

Lucrați în echipe, de patru-cinci elevi, și scrieți o listă cu ultimele cărți citite. Apoi prezentați cartea propusă membrilor echipei, menționând trei argumente pentru care recomandați cartea. Alegeți un membru care să prezinte într-un mod original, cât mai atractiv și convingător una dintre cărțile discutate în echipă.

RECENZIE *HOȚUL DE CĂRȚI*, DE MARKUS ZUSAK

Am ales să citesc *Hoțul de cărți* în urma recomandării primite de la un prieten despre care știam că are gusturi bune atunci când vine vorba de cărți. Mai mult decât atât, o vedeam mereu pe primele pagini ale librăriilor online, fiind una dintre cele mai vândute cărți. Toate acestea m-au influențat să o comand și eu atunci când am prins o reducere.

Eu consider că este o carte de care trebuie să te bucuri atunci când o citești. Markus Zusak este un australian care, la vârsta de 30 de ani, era considerat „unul dintre cei mai inovatori și poetici romancieri ai zilelor noastre”. După publicarea romanului *Hoțul de cărți*, acesta a devenit un „fenomen literar”.

Pe scurt, *Hoțul de cărți* este o carte a cărei acțiune se petrece în Germania nazistă, în timpul celui de-Al Doilea Război Mondial, iar personajul principal este o fetiță care, prin intermediul cărților, reușește să evadeze din lumea plină de conflicte și de durere într-o lume nouă, doar a sa, în care predomină liniștea și pacea.

Eu o consider o carte genială, deoarece mi-a plăcut totul la ea, începând de la titlu și copertă și terminând cu fiecare pagină scrisă. Un lucru care mi-a plăcut foarte mult este modul în care este structurată. Mai exact, cartea este împărțită într-un prolog, un epilog și nouă părți care, la rândul lor, sunt împărțite în mai mult capitole cu titluri sugestive. Totuși, ceea ce îmi place mult este că la începutul fiecărei părți autorul anunță acțiunea ce urmează să se petreacă.

„[...] în rolurile principale: domino și întineric – imaginea lui Rudy dezbrăcat – pedeapsă – soția unui om decuvânt – un colector – mâncătorii de pâine – o lumânare în copaci – o carte de schișe ascunsă – și colecția de costume a anarhistului”

Acțiunea începe cu povestitorul care comunică direct cu cititorul. [...] Ne spune să fim calmi, [că] nu e violentă și nu e răzbunătoare. Ei bine, acesta este un alt lucru care mi-a plăcut la *Hoțul de cărți*: povestitorul este chiar moartea. Cu toate că la început este puțin cam ciudat, pe parcurs mi s-au părut geniale intervențiile morții.

Partea I începe cu moartea care prezintă trenul unde se află și personajul principal, Liesel, care se află în drum spre noua sa familie adoptivă, alături de mama sa și fratele său. În drumul spre noua casă începe și povestea sa ca hoț de cărți, deoarece acum fură prima sa carte, un manual negru al groparilor.



INTERDISCIPLINAR

Germania nazistă (cunoscută și ca Germania național-socialistă, Germania hitleristă sau al Treilea Reich) se referă la statul german din perioada 1933-1945, condus de partidul totalitarist nazist prin regimul dictatorial al fűhrerului (conducătorului) Adolf Hitler (1889-1945).

DACĂ VREI SĂ ȘTII MAI MULT

Recenzia este o prezentare succintă a unei opere literare (ori științifice), recent apărute, care, pe lângă consemnarea principalelor probleme și idei, conține sumare comentarii și aprecieri critice.

Recenzia ar trebui să răspundă la următoarele întrebări.

- Ți-a plăcut sau nu cartea?
- De ce merită citită? Care este elementul-cheie care conferă valoare lecturii?
- Dacă ai critica, ce argumente aduci în sprijinul lor?

„Hans Hubermann o ținea de mână. În cealaltă avea gentuța. Îngropată sub stratul răsucit de haine era o carte mică, neagră, pe care probabil o tot căuta, în ultimele ore, un gropar în vârstă de paisprezece ani dintr-un orășel fără nume. [...] Hoțul de cărți dăduse lovitura pentru prima dată, era începutul unei ilustre cariere.”

După cum bine a zis moartea, abia acum începea cariera hoțului de cărți. Aceasta începe să fure și mâncare alături de prietenul său, Rudy. Totuși, acest tip de infracțiune nu o atrăgea pe Liesel decât atunci când stomacul i-o cerea. Ei îi plăcea să fure cărți, deoarece satisfacția era mult mai mare. Acestea le fura din biblioteca soției primarului în care era mereu binevenită, însă, pentru a se răzbuna pe aceasta, alege să le fure și să le citească alături de noul său tată, Hans.

Pe mine, cartea m-a impresionat profund. Descrierile din timpul bombardamentelor, precum și tensiunea la care era supus evreul găzduit de către familia hoțului de cărți, Max, nu au cum să nu te sensibilizeze măcar puțin.

„După aproximativ zece minute, cel mai vizibil în beci era un fel de nemișcare. Corpurile lor parcă erau sudate laolaltă și numai picioarele își mai schimbau poziția. Împietirea le era încătușată de chipuri. Se priveau reciproc și așteptau.”

M-am atașat mult de acest personaj. Inocența sa aflată în antiteză cu viața care o pune mereu la încercări face din Liesel un personaj complex care, cu toate că este supusă unor tratamente destul de dure din partea celor din jur din cauza faptului că este considerată comunistă, reușește să treacă peste cu ajutorul cărților.

(sursa: <http://blogdecarti.ro/recenzie-hotul-de-carti-markus-zusak/>)



Discutăm despre text

OBSERVĂM

1. Explică, cu ajutorul *Dicționarului explicativ al limbii române*, semnificația cuvintelor necunoscute din text.

2. Scrie câte un sinonim potrivit contextului pentru următoarele cuvinte: *recomandare, gusturi, au influențat, să evadeze, liniștea, genială, a impresionat*.

3. Alcătuieste enunțuri cu sensul propriu și sensul figurat al cuvintelor: *hoț, carte*.

EXPLORĂM ȘI INVĂȚĂM

1. Precizează sursa textului dat.
2. Prezintă două caracteristici care să arate că textul propus este nonliterar.
3. Indică la ce persoană se face relatarea și ce calitate are cel care relatează.
4. Realizează un poster pentru a face reclamă cărții prezentate în textul propus. Vei avea în vedere informațiile oferite în text.

INTERPRETĂM

1. **Lucrează în pereche** cu colegul de bancă și explicați semnificația următorului fragment din textul nonliterar.

„După cum bine a zis moartea, abia acum începea cariera hoțului de cărți. Aceasta începe să fure și mâncare alături de prietenul său, Rudy.



Totuși, acest tip de infracțiune nu o atrăgea pe Liesel decât atunci când stomacul i-o cerea. Ei îi plăcea să fure cărți, deoarece satisfacția era mult mai mare. Acestea le fura din biblioteca soției primarului în care era mereu binevenită, însă, pentru a se răzbuna pe aceasta, alege să le fure și să le dătească alături de noul său tată, Hans.”

2. Împărtășește ideile cu colegii de clasă.

a. Stabilește trei motive pentru care citești.

b. Prezintă cum îți alegi o carte pe care să o citești. Scrie cel puțin trei criterii.

c. Întocmește o listă de cărți pe care le-ai recomanda colegilor.

d. Scrie titlul cărții pe care o citești în acest moment și notează impresii de lectură, completând enunțurile:

- Mi-a plăcut ...
- Mi s-a părut interesant ...
- Am reținut/Am aflat ...
- Am învățat ...



Îeșim din lumea textului – Reflectăm

1. Imaginează-ți că ești redactor la revista școlii. Pe baza modelului oferit de text, realizează o recenzie a unei cărți care ți-a atras atenția.

2. **Formați echipe**, de patru elevi, și discutați despre titlul cărții propuse spre lectură în recenzie, *Hoțul de cărți*, dar și despre perioada la care face referire. Realizați un poster în care să prezentați și informații din cadrul orelor de istorie, despre perioada la care se face referire în cartea propusă.

ELEMENTE DE CONSTRUCȚIE A COMUNICĂRII – ADVERBUL (ACTUALIZARE)



Ne amintim

Adverbul este partea de vorbire neflexibilă care determină un verb, arătând caracteristica/împrejurarea desfășurării unei acțiuni.

După sens, adverbele pot fi:

- **de mod:** *așa, asemenea, bine, așale, domol*
- **de loc:** *aici, acolo, departe, sus*
- **de timp:** *acum, atunci, niciodată, mâine*

Gradele de comparație ale adverbului (aceleași cu ale adjectivului):

– **pozitiv:** citește *atent*

– **comparativ:**

- **de superioritate:** citește *mai atent*
- **de inferioritate:** citește *mai puțin atent*
- **de egalitate:** citește *tot atât/așa de atent, citește la fel de atent*

– **superlativ:**

• **relativ:**

- de superioritate:** citește *cel mai atent*
- de inferioritate:** citește *cel mai puțin atent*

• **absolut:**

- de superioritate:** citește *foarte atent*
- de inferioritate:** citește *foarte puțin atent*

DACĂ VREI SĂ ȘTII MAI MULT

Pași în realizarea unei recenzii:

- descrierea bibliografică completă a operei (autor, titlu, loc de apariție, editor, anul apariției, volume, numărul de pagini, ilustrații, format, preț);
- introducere, care cuprinde aportul științific și literar al lucrării, importanța, actualitatea și interesul pentru temă (prin ce se remarcă lucrarea);
- conținutul (rezumatul, ideii);
- judecata de valoare asupra calităților ei (conținut, organizarea lucrării, dispunerea părților, metoda urmată, prezentarea grafică, citate);
- observații personale, sugestii pentru cititori.



Adverbul este parte de vorbire neflexibilă, deci nu își schimbă forma, de aceea cuvintele marcate în următoarele structuri sunt folosite **incorrect**: Suntem *fermi* convingi, *noi-născuți*, *cele* mai bine pregătite colege. Sunt **corecte** următoarele formulări: Suntem **ferm** convingi, **nou-născuți**, **cel** mai bine pregătite colege.

Adverbele pot fi:

- simple: *bine, așa, sus*;
- compuse: *niciodată, altădată, ieri-seară, deasupra*.

DACĂ VREI SĂ ȘTII MAI MULT

Locuțiunea adverbială este grupul de cuvinte cu sens unitar, având caracteristicile gramaticale ale unui adverb.

Exemple: *de jur împrejur, cu noaptea-n cap, nu știu unde, încolo și-ncoace, din când în când* etc.

VORBIM CORECT

- Adverbele *numai* și *doar* se utilizează în enunțuri afirmative: *Numai/Doar el a citit cartea.*
- Adverbul *decât* este utilizat în enunțuri negative: *La olimpiadă n-a participat decât un elev din această clasă.*

VORBIM CORECT

Adverbul **mai**, adesea, este poziționat greșit. Astfel, **corecte** sunt structurile: *Te mai caut* sau *Te-a mai căutat*; **nu** *Mai te caut* sau *Mai te-a căutat*.

Atenție! Unele construcții se scriu în cuvinte **separate**, nedeosebindu-se grafic de grupurile libere de cuvinte: **altă dată** (în altă împrejurare), **cu bună știință** (intenționat), **de bunăvoie** (benevol), **în jur de** (aproximativ), **în față** (înainte), **cu siguranță** (desigur).

Adverbul poate avea **funcție sintactică** de:

- **circumstanțial de mod:** Copiii Anei scriu *frumos*.
- **circumstanțial de loc:** Copiii vin *afară*.
- **circumstanțial de timp:** *Ieri* am terminat de citit o carte.
- **atribut:** Casa *de acolo* este a fratelui meu.



Exersăm



1. Grupează, după înțeles (de mod, de timp, de loc), următoarele adverbe și alcătuieste cu patru dintre ele enunțuri: *atunci, afară, altminteri, azi, aproape, mâine, nicăieri, bine, mereu, undeva, niciodată, agale, iar, înainte, încolo, zilnic, românește, deasupra, negreșit, astfel*.

2. Analizează adverbele din textele următoare, completând, în caiete, un tabel asemănător celui de mai jos.

Adverbul	Felul	Cuvântul determinat	Funcția sintactică
<i>tare</i>	de mod	vorbea	circumstanțial de mod

a. „Când ne învăța cum să spunem poezii eroice, vorbea tare și înălța în sus brațul drept; când cântam în cor, lovea diapazonul de colțul catedrei, îl ducea repede la urechea dreaptă și, încruntând puțin din sprâncene, dădea ușor tonul: laaa! – iar băieții răspundeau într-un murmur subțire, și așteptau cu ochii ațintiți la mâna lui, care dintr-odată se înălța.”

(Mihail Sadoveanu, *Domnul Trandafir*)

b. „În zilele de lucru, bunica-i în casă, bunica-i afară, bunica-i pretutindeni. Ce-a făcut ieri și alaltăieri face azi, va face mâine și poimâine, până ce vor afla-o odată, în vrun ungher, că nu mai suflă...”

(Ion Agârbiceanu, *Bunica*)

c. „Într-o zi încercă o pomire lăuntrică: ieși de sub umbra răcoroasă și dădu buzna afară, în ploaia de lumină. Atunci rămase pe loc, orbit de atâta strălucire. Încetul cu încetul, îi veni inima la loc, și îndrăzni: deschise ochisorii mai mult, mai tare, mai mari, îi deschise în sfârșit bine-bine și privi în sus. Se făcuse parcă mai mititel decât fusese. Cu câtă strălucire, ce adânc și albastru se dezvelea cerul!”

(Emil Gârleanu, *Gândăcelul*)

3. Alcătuieste enunțuri în care cuvintele *repede, domol, ușor* să fie, pe rând, adverbe și adjective.

4. Scrie enunțuri în care să integrezi formele: *odată/o dată; demult/de mult; întruna/într-una; altădată/altă dată; deloc/de loc*.

5. Găsește câte un sinonim următoarelor locuțiuni (grupuri de cuvinte): *de-a curmezișul, din ce în ce, când și când, cine știe cum, din vreme în vreme*. Alcătuieste enunțuri cu două dintre ele.

6. **Lucrați în perechi.** Discută cu colegul de bancă despre un film. Folosiți adverbe care să indice locul, timpul, modul acțiunii exprimate de verbe. Scrieți, fiecare pe caietul lui, adverbele folosite.

INTERECȚIA ONOMATOPEEA. INTERECȚIA PREDICATIVĂ



Citim

A, uite-o: hamica ogrăzii!

De! Dacă nu ești cumintel!

„Duminicile bâzâiam la strună și **hârști!** câte-un colad”

(I. Creangă, *Amintiri din copilărie*)

Uf! Vino mai repede!

Primăvara ne încântă cu un sunet cald, **cip-cirip!**

OBSERVĂM

Observă cuvintele scrise îngroșat.

- Precizează ce exprimă fiecare dintre ele.
- Explică punctuația folosită după acestea.
- Menționează care dintre ele ar putea fi înlocuite cu un verb.



Aflăm

Interjecția este partea de vorbire neaflexibilă care exprimă senzații, stări sufletești, îndemnuri sau care redă sunete și zgomote din natură.

Interjecțiile se clasifică astfel:

- După structură:**
 - simple:** *au, hei, vai, o!, măi, miau;*
 - compușe:** *tic-tac, ding-dong, hodoronc-tronc.*
- După înțeles:**
 - care exprimă stări sufletești: *o!, au, brr, vai, o;*
 - care exprimă îndemnul: *hai, uite, ia, na, pa, zât;*
 - onomatopee** (interjecții care redau sunete și zgomote din natură): *pleosc, pitpalac, oac, mor-mor, fâș;*
 - interjecții de adresare: *măi, mă, fă, bă, bre.*

Unele interjecții au valoare **predicativă**, îndeplinind funcție sintactică de predicat, atunci când pot fi înlocuite cu un verb predicativ:

Hai [poate fi înlocuit cu *vino*] la marel Broasca țop! [poate fi înlocuit cu *sare*] în lac.

Punctuația interjecției

- De regulă, **după interjecțiile care exprimă reacții, stări, senzații** se pune **virgulă** sau **semnul exclamării**. În cazul în care se pune semnul exclamării, se poate continua enunțul cu literă mică, deoarece semnul exclamării nu este semn de punctuație finală, rolul lui fiind de a marca intonația specifică: *Val, ce m-am lovit!*; *Brr! ce frig este!*
- Interjecțiile de adresare** se izolează prin **virgulă** de restul enunțului: *Măi, vino aici!*
- Dacă interjecția este urmată de un substantiv în vocativ, se pune virgulă după grup: *Măi Andrei, mai încearcă o dată!*
- După **interjecțiile predicative**, ca **hai, lată, uite**, nu se pune virgulă sau semnul exclamării, dacă urmează un complement sau un circumstanțial: *Hai la mine!*; *Uite un castel!*



OBSERVAȚIE

Interjecțiile repetate (**cloc-cloc, cuțu-cuțu, nari-nari**) nu trebuie confundate cu interjecțiile compuse, acestea din urmă fiind alcătuite din componente între care există diferențe.

DACĂ VREI SĂ ȘTII MAI MULT

Locuțiunile interjecționale sunt grupuri de cuvinte cu sens unitar, având valoarea unei interjecții: *ei bine!*, *nu zău!*, *Doamne ferește!*, *da' de unde!*, *ia te uită!*, *păcatele mele!*



SCRIEM CORECT

Interjecțiile compuse se scriu:

- fără cratimă: *behehe, heirup, iacă(tă), ia uite;*
- cu cratimă: *cioc-boc, haida-de, hopa-șopa, tic-tac, hodoronc-tronc.*



Exersăm

1. Selectează din textele de mai jos interjecțiile și grupează-le în tabelul următor, pe care îl vei transcrie pe caiet.

Interjecția	Felul	Ce exprimă
U!	simplă	dezaprobarea

a. — Neghiobi ca tine mai sunt acolo-n sat?

— U! hui!... este badea Mușat, badea Stan, Neagu, Voicu, Florea, Soare, badea Bran, Coman și alții.

— Ho! mă, destul! Dar cine este mai mare decât toți la voi în sat?

— Cine-i mai mare? Badea Chițu; el este mai nalt decât toți; e atât de lung, încât mai n-ajungi cu mâna la umărul său.

— Brel!... proastă lighioaie mai ești! Nu te-ntreb așa."

(Ion Creangă, *Păcală*)

b. „A, da, îmi amintesc! Hih! Pufnește în râs de unul singur. Se așază la masă și mușcă dintr-o bucată de pâine. Ho-ho-ho! Era unsă cu ardei iute!

— Și nu s-a supărat?

— Aș, se poate?

Vine Nițu al meu și se așază la masă. Ho-ho-ho! Cum se așază pe scaun – țârl – soneria."

(Mircea Sântimbreanu, *Cel mai bun prieten*)

c. „Doamne, cumătră, Doamnel! Oi face și eu ca prostul... oare nu cumva nenea Martin a dat raită pe la dumneata pe acasă?"

(Ion Creangă, *Capra cu trei iezi*)

d. „E vai de capul tău, voinicule, căci unde-ți este capul, îți vor sta și picioarele."

(Petre Ispirescu, *Prâslea cel voinic și merele de aur*)

e. „— la te uită, frățioare, făcu unu cu mirare, ce-o mai fi și asta?"

(Frații Grimm)

2. Scrie patru onomatopee care redau sunete emise de animale și trei care exprimă zgomote din natură.

3. Alcătuieste enunțuri în care cuvântul **o** să fie pe rând: pronume personal, articol nehotărât, numeral, interjecție.

4. Transcrie următorul text în caiet, punând semnele de punctuație potrivite. Explică utilizarea fiecăruia.

„Alelei fecior de om viclean ce te găsești tocmai de ceea ce te-ai păzit n-ai scăpat Ei că bine mi te-am căptușit."

(Ion Creangă, *Povestea lui Harap-Alb*)



5. Asociază fiecărei imagini din rândul A interjecția potrivită din rândul B, rostind-o.

A							
B	tic-tac!	Băzzzz!	Au!	Eeeee!	Oh!	Oau!	Cip-cirip!

6. Indică funcția sintactică a interjecțiilor din enunțurile următoare.

- | | |
|--------------------------------------|---|
| • Pisica mergea păș-păș prin casă. | • Atunci, eu pleoscl una peste ochi. |
| • E vai de animalele pădurii! | • Telefonul suna țârri! |
| • Am auzit buff în fața ușii. | • Tu auzi hăi, hăi! și nu vezi pe nimeni. |
| • Copilul a cântat la! și s-a oprit. | • Iată ce am hotărât! |

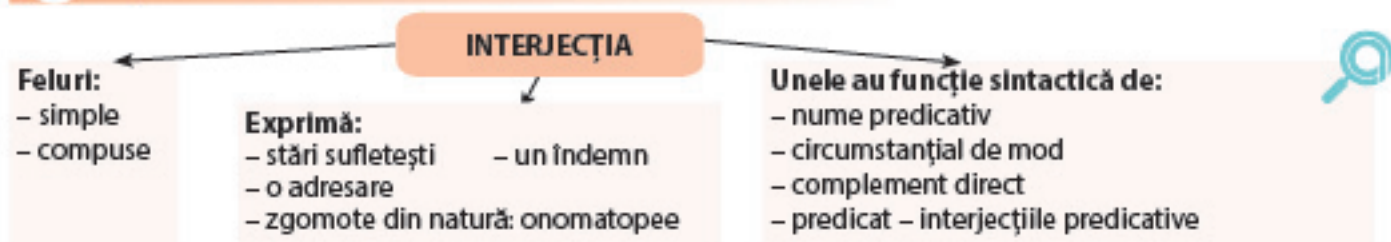
Valorificăm

• **Lucrați în grupe** de patru-cinci elevi. Scrieți pe o foaie A3 o poveste amuzantă sub formă de bandă desenată (vedeți modelul de mai jos), utilizând interjecții. În realizarea acestui proiect, veți ține cont de următoarele:

- Într-o bandă desenată, imaginea este suportul, iar autorul oferă informații suplimentare în bule de vorbe/gânduri.
- Emoțiile sunt sugerate prin intermediul interjecțiilor sau prin semnul exclamării/întrebării.
- Zgomotele sunt reproduse prin onomatopee.



Reținem



• Se dă textul de mai jos.

„A fost odată un bărbat ciudat și mic. A decis trei detalii importante despre viața lui: își va face cărare în păr în partea cealaltă, altfel decât toată lumea. Își va găsi o mustață mică și ciudată. Într-o zi va conduce lumea.

Tânărul s-a plimbat ceva vreme, gândindu-se, plănuiind și calculând exact cum va face ca lumea să fie a lui. Apoi, într-o zi, l-a găsit – planul perfect. Văzuse o mamă mergând cu copilul ei. Ea l-a muștrat cu severitate pe băiat. Până când, într-un final, el a început să plângă. Câteva minute, i-a vorbit foarte blând, după care el s-a liniștit și chiar a zâmbit. Tânărul s-a apropiat grăbit de femeie și a îmbrățișat-o.

– Cuvintel a rănjit el.

– Poftim?

Dar el nu i-a răspuns. Plecase deja.

Da, Führerul a decis că va conduce lumea prin cuvinte. [...] Primul lui plan a fost să planteze cuvintele în cât mai multe regiuni din țara sa natală. Le-a plantat zi și noapte și le-a cultivat. Le-a privit crescând până când, în cele din urmă, păduri mărețe de cuvinte s-au ridicat prin toată Germania... Era o națiune de gânduri sădite.

În timp ce cuvintele creșteau, tânărul Führer a plantat și semințe pentru a crea simboluri, iar acestea erau și ele pe cale să înflorească. Acum, venise timpul. Führerul era gata. Și-a invitat oamenii spre inima lui glorioasă, îndemnându-i cu cele mai măiestrite și mai urâte cuvinte ale sale, culese chiar de el de prin păduri. Iar oamenii au venit. [...]

În curând, cererea pentru cuvinte și simboluri a crescut atât de mult, încât, pe măsură ce pădurile s-au extins, tot mai mulți oameni au trebuit să se ocupe de întreținerea lor. Unii au fost angajați să se urce în copaci și să arunce cuvintele către cei de jos. [...]

Cei mai buni scuturători de cuvinte erau aceia care înțelegeau adevărata putere a cuvintelor. Puteau mereu să se urce cel mai sus. Un astfel de scuturător de cuvinte era o fată mică, slăbuță. Era cunoscută a fi cea mai bună din regiune, pentru că știa cât de neputincioasă poate să fie o persoană FĂRĂ ele. Avea dorința. Era înfometată de cuvinte.

Într-o zi însă, a întâlnit un om disprețuit de țara ei natală, deși se născuse în ea. Au devenit buni prieteni și, când bărbatul a fost bolnav, scuturătoarea de cuvinte a lăsat o singură lacrimă să curgă pe fața lui. Lacrima era făcută din prietenie – un singur cuvânt – s-a uscat și a devenit o sămânță. Când fata a fost data următoare în pădure, a plantat acea sămânță printre ceilalți copaci. A udat-o înainte și după fiecare tură în care lucra.

La început nu a fost nimic, dar, într-o dimineață, când a verificat-o după o zi de scuturat cuvinte, un mic lăstar crescuse repede. L-a privit lung, pentru multă vreme.”

(Markus Zusak, *Scuturătoarea de cuvinte*, din volumul *Hoțul de cărți*)



Markus Frank Zusak
(n. 1975)

Markus Frank Zusak este un scriitor australian. El este cel mai bine cunoscut pentru *The Book Thief* (*Hoțul de cărți*) și *Messenger* (titlul american: *I Am the Messenger*), două romane pentru adolescenți foarte apreciate la nivel internațional. Zusak a câștigat Premiul „Margaret A. Edwards”, în 2014, pentru contribuțiile sale la literatura pentru tineri.

ÎNȚELEGEREA TEXTULUI

1. Caută în *Dicționarul explicativ al limbii române* semnificația cuvintelor necunoscute.

2. Indică sinonime contextuale ale următoarelor cuvinte: *ciudat*, *l-a muștrat*, *blând*, *mărețe*, *s-au extins*.

3. Menționează cu ce sens este folosit în text cuvântul *a plantat* și alcătuiește un enunț în care să fie folosit cu alt sens.

4. Alege din text trei cuvinte și scrie, pentru fiecare dintre ele, câte un antonim.

ANALIZA TEXTULUI

1. Precizează la ce persoană se relatează întâmplările și care este tipul de narator.
2. Menționează câte o structură care constituie un indice de timp și unul de spațiu.
3. Indică personajele prezentate în text.
4. Rezumă textul citit.
5. Explică titlul capitolului din care a fost extras fragmentul, *Scuturătoarea de cuvinte*, și găsește un alt titlu potrivit fragmentului citat.
6. Transcrie două figuri de stil din textul citat și explică semnificația lor.

VALORIFICAREA TEXTULUI

1. Menționează partea de vorbire și funcția sintactică pentru cuvintele subliniate în text.
2. Alcătuieste enunțuri cu formele *odată* și *o dată*; *altfel* și *alt fel*.
3. Formulează enunțuri care să conțină:
 - a. un adjectiv în cazul acuzativ;
 - b. un numeral ordinal, cu funcție sintactică de nume predicativ;
 - c. un adverb de loc;
 - d. o interjecție predicativă.
4. Precizează ce este ca parte de vorbire cuvântul *tânărul* din secvența *Tânărul s-a plimbat ceva vreme* și alcătuieste un enunț în care să fie altă parte de vorbire, pe care o vei prezenta.
5. Indică la ce grad de comparație este folosit adverbul *foarte blând*. Alcătuieste apoi enunțuri în care același cuvânt cu valoare de adjectiv să fie folosit la alte trei grade de comparație, pe care le vei numi.

DINCOLO DE TEXT

1. Realizează un text de minimum 120 de cuvinte, prin care să continui textul citat.
Pentru realizarea lui, va trebui:
 - să păstrezi persoana la care se relatează;
 - să introduci un nou personaj;
 - să realizezi descrierea locului, așa cum îți imaginezi tu;
 - să respecti regulile de punctuație și de ortografie.
2. Scrie un dialog, de 10-14 replici, cu titlul *Scuturătoarea de cuvinte*.
3. **Lucrați în echipă.** Realizați un proiect care să cuprindă cele enumerate mai jos.
 - Un desen inspirat din titlul cărții sau al capitolului din care a fost extras fragmentul.
 - O definiție proprie a cărții, pornind de la textul citat.
 - Un poster care să illustreze prezumții pentru conținutul cărții, pornind de la titlul acesteia.
 - O reclamă pentru o lansare de carte.
 - Interfața unui site (în cadrul orei de informatică) cu titlul *Bun de citit*, care să cuprindă recenzii, fișe de lectură, informații, citate etc. ale cărților citite. Poți da altă denumire site-ului creat.

Metafora – figură de stil, având la bază sensurile figurate ale cuvintelor
– comparație subînțeleasă

Interjecția: brrrrr, uf, bre, uite
Onomatopee: mor, oac, pit-palac

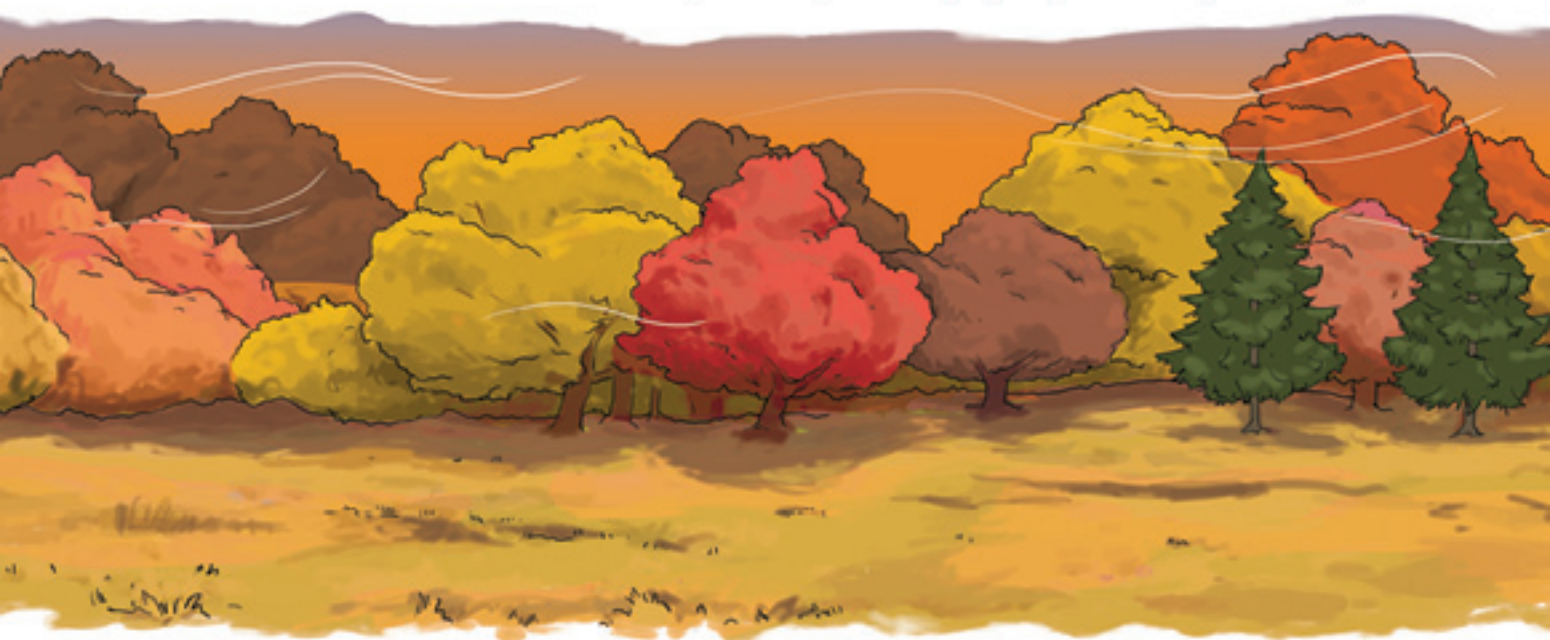
Adjectivul – determină un substantiv
– exprimă o însușire

Adverbul – determină un verb
– exprimă o caracteristică a unei acțiuni

Numeralul – exprimă numărul sau ordinea prin numărare
– are valoare substantivală, pronominală, adjectivală



• Citește cu atenție textele propuse pentru a răspunde cerințelor.



Alexandru Philippide
(1900-1979)

Alexandru Philippide a fost un poet, scriitor, traducător, membru titular al Academiei Române, președintele Secției Literare a Academiei, laureat al Premiului Herder. Este fiul lingvistului și filologului Alexandru Philippide și al Lucreției.

A.

„Înfășurată în văzduhul moale
Lumina cu picioarele pe cer
Pășește-agale.
Copacii rătăciți pe câmpuri cer
Cu crengi flămânde muguri de pomană.
Când stă s-apună, soarele e-o rană
Din care curge-amurgul din belșug.
Pe-aicea vremea se destramă-n vânt.
Și, iată, tot văzduhul se stinge ca un rug,
Când noaptea-ngenunchează pe pământ.

Apusul fâlfăie din zdrențele umede.
Țărâna-mprăștiie miresme crude.
Miros străpezitor¹ de paie arse
Plutește peste brazdele întoarse,
Și brazdele lăsate să se zvânte
Sunt buzele pământului răsfrânte,
Care cer
Sărutul rodnic de la cer!”

(Alexandru Philippide, *Câmp*)

B.

Marte este, pornind dinspre Soare, a patra planetă a Sistemului [nostru] Solar, a cărei denumire provine de la Marte, zeul roman al războiului. Uneori mai este numită și „planeta roșie” datorită înfățișării sale văzute de pe Pământ. Culoarea roșie se explică prin prezența pe suprafața sa a oxidului de fier.

Marte este o planetă telurică (de tip terestru), cu o atmosferă subțire; printre caracteristicile suprafeței se numără și craterele de impact ce amintesc de Lună, dar și vulcani, văi, deșerturi și calote glaciare polare ce amintesc de Pământ. Pe Marte se găsește cel mai înalt munte cunoscut al Sistemului Solar, Olympus Mons (26 000 de metri altitudine), precum și cel mai mare canion, numit Valles Marineris.

¹ Săgetător.

Marte are anotimpuri ce se aseamănă celor de pe Pământ. Totuși, ele sunt de două ori mai lungi, iar distanța mai mare față de Soare face ca anul marțian să fie de aproape de două ori mai mare ca al planetei noastre. Temperaturile variază între -140°C (-220°F) și 20°C (68°F). De asemenea, Marte are cele mai puternice furtuni de nisip din Sistemul Solar. Acestea pot varia între furtuni pe areale mici și furtuni ce acoperă întreaga planetă.

Simbolul planetei, un cerc cu o săgeată cu vârful în sus, folosit în astronomie, este o reprezentare stilizată a scutului și a sulitei, folosită de romani. Marte, în mitologia romană, era zeul războiului și patronul luptătorilor. De asemenea, simbolul mai este folosit în biologie, reprezentând sexul masculin.

(sursa: wikipedia.ro)



I. Formulează răspunsuri scrise pentru următoarele cerințe care vizează textul A.

- Scrie ce tip de text este fragmentul citat (literar/nonliterar; epic/liric) și precizează două trăsături ale acestuia.
- Menționează momentul zilei la care face referire textul și transcrie două citate din text care să-l ilustreze.
- Identifică în text o metaforă și un epitet.
- Menționează cuvintele care rimează și măsura primelor patru versuri din strofa a doua.
- Explică, în 30-50 de cuvinte, semnificația versurilor: *Apusul fâlfâie din zărențele umede./Țărâna-mprăstie miresme crude.*

II. Predzează dacă următoarele enunțuri care vizează textul B sunt adevărate (A) sau false (F).

- Denumirea planetei Marte provine de la zeul roman al războiului.
- Culoarea roșie a planetei se explică prin prezența pe suprafața sa a apei de culoare roșie.
- Pe Marte se găsește cel mai înalt munte din Sistemul Solar.
- Textul citat este un text narativ nonliterar.
- În text este folosită descrierea nonliterară.



INTERDISCIPLINAR

În august 2012, Curiosity Rover a ajuns pe Marte. Roboțelul, de mărimea unui automobil, a parcurs 15 kilometri pe planeta roșie, transmițând o serie de informații despre aceasta. În cinstea lui, NASA a realizat un videoclip.



Grilă de autoevaluare

Subiectul I: 24 de puncte

Subiectul II: 10 puncte

Subiectul III: 16 puncte

Subiectul IV: 20 de puncte

Subiectul V: 20 de puncte

Din oficiu: 10 puncte

Subiectul I $6 + 4 + 4 + 4 + 6 = 24$ p.Subiectul II 5×2 p. = 10 p.Subiectul III $4 + 4 + 3 + 2 + 3 = 16$ p.Subiectul IV 5×4 p. = 20 p.Subiectul V $8 + 4 + 3 + 5 = 20$ p.

Punctaj maxim: 100 de puncte

III. Transcrie, pe caiet, completând următoarele enunțuri:

- Cuvântul *agale* din textul **A** are funcție sintactică de ... și valoare morfologică de ...
- Cuvântul *rătăciți* din textul **A** se acordă cu cuvântul ... și este adjectiv ...
- Structura *cel mai înalt munte*, din textul **B**, cuprinde un adjectiv la gradul ...
- Structura care conține numerale este ...
- Cuvântul *sus* din structura *un cerc cu o săgeată cu vârful în sus* are funcție sintactică de ...

IV. Recitește cu atenție textele de mai sus și rezolvă cerințele.

- Extrage din fiecare text câte un adverb și menționează felul lui.
- Alcătuiește enunțuri în care adjectivul *roman* să îndeplinească funcția de atribut și nume predicativ.
- Trece adverbul *sus* la trei grade de comparație diferite, menționându-le.
- Formulează câte un enunț cu o interjecție predicativă și o onomatopee.
- Scrie două enunțuri în care cuvântul *iar* să fie, pe rând, conjuncție și adverb.

V. Valorificând experiența ta de lectură și propria viziune asupra artei, scrie un text, de 150-200 de cuvinte, cu titlul *Tainele lumii*.

Pentru realizarea textului, vei avea în vedere:

- să folosești narațiunea și descrierea;
- să utilizezi patru figuri de stil;
- să ai un conținut adecvat;
- să respecți normele ortografice și de punctuație.



UNITATEA 6

Valorile mele, valorile celorlalți

Conținuturi:

Comunicare orală

- Structuri textuale: secvențe de tip explicativ

Lectură

- Strategii de interpretare: semnificația textelor citite

Redactare

- Tipare textuale de structurare a ideilor: definiție, clasificare, exemplificare. Structuri textuale: secvențe de tip explicativ
- Prezentarea textului: elemente grafice specifice diverselor tipuri de texte – organizarea unui text în funcție de situația de comunicare.

Integrarea părților

Elemente de construcție a comunicării

- Atributul (realizări prin adjectiv, substantiv, pronume, numeral, adverb)
- Complementul – actualizare
- Circumstanțialul – actualizare
- Circumstanțialul de cauză. Topica în propoziție. Norme de punctuație
- Circumstanțialul de scop. Topica în propoziție. Norme de punctuație

Elemente de interculturalitate

- Despre limba și cultura țărilor din vecinătatea României

La finalul acestei unități:

A. vei ști:

- cum se sintetizează informațiile, intențiile de comunicare și atitudinile comunicative;
- care sunt elementele grafice specifice diverselor tipuri de texte;
- structurile textuale;
- despre atribut;
- despre circumstanțialul de cauză și circumstanțialul de scop;
- rolul valorilor culturale ale spațiului/comunității.

B. vei fi capabil:

- să prezinți informații, idei și puncte de vedere în fața unui public cunoscut;
- să recunoști modurile în care sunt organizate informațiile din texte literare și nonliterare, continue, discontinue și multimodale;
- să redactezi texte complexe, respectând etapele procesului de scriere și aspectele legate de organizarea textului;
- să evaluezi comportamente și atitudini eficiente sau adecvate de redactare;
- să folosești normele de punctuație și topica în propoziție;
- să valorifici competența lingvistică în procesul de învățare pe tot parcursul vieții.

C. vei manifesta:

- atitudini și practici de lectură adecvate scopului lecturii;
- preocuparea de a înțelege diverse tipuri de texte citite sau ascultate.





- Secvențe de tip explicativ regăsim atât în textele literare, cât și în cele nonliterare, fie orale, fie scrise.
- Textele explicative se întrepătrund cu textele informative sau descriptive.

COMUNICARE ORALĂ – STRUCTURI TEXTUALE: SECVENȚE DE TIP EXPLICATIV



Observăm și discutăm

1. Priviți cu atenție imaginea și **discutați în perechi**:
 - unde se află elevii;
 - ce face profesorul;
 - ce fel de oră au;
 - care este atitudinea elevilor.



Ascultăm și descoperim

Vizionează, pe YouTube, sceneta *Castravetele*, interpretată de Florin Piersic. Urmărește cu atenție schimbul de mesaje dintre profesor și elevul Ionescu, indicând secvențele explicative din textul oral audiat.



Ne amintim

Textul explicativ oferă informații pentru înțelegerea unui fenomen, a unei probleme.

Textul explicativ răspunde la întrebarea *de ce?/din ce cauză?* adresată de emițător receptorului.

Textul explicativ are următoarele caracteristici:

- este obiectiv;
- folosește persoana a III-a, verbul la timpul prezent;
- relația cauză-efect se indică prin termeni (conectori) cum ar fi: *pentru că, deoarece, fiindcă, așadar, deci* etc.



Creăm și ne jucăm

Lucrați în perechi. Creați un dialog, format din 8-10 replici, pe tema preferințelor voastre muzicale.

Folosiți, în dialogul creat, cel puțin două secvențe explicative.

În realizarea textelor explicative, țineți seama de criteriile următoare, care pot fi folosite, apoi, de colegi, în evaluarea prezentării voastre.

Aspectele avute în vedere	Da	Nu	Parțial
Dialogul respectă tema dată.			
Textele explicative sunt realizate ca răspuns la o întrebare de tipul <i>de ce?/din ce cauză?</i>			
Se respectă caracteristicile textului explicativ.			
Se folosește limba română literară.			
Mimica, gestică și intonația sunt în concordanță cu mesajul transmis.			

Prezentați dialogul creat în fața clasei.

Urmăriți dialogurile create de colegi, evaluându-le conform criteriilor din tabelul prezentat anterior.



Proiect în echipă

(trei-patru membri)

„Florin Piersic – Mărgelatu”

- Documentați-vă și realizați o prezentare a actorului Florin Piersic (date biografice, filme și piese de teatru în care a jucat, premii obținute de-a lungul carierei).
- Prezentați proiectul în fața clasei într-o formă inedită.

LECTURĂ – STRATEGII DE INTERPRETARE: SEMNIFICAȚIA TEXTELOR CITITE (I)



Pătrundem în lumea textului

1. Alege, dintre următoarele modalități de comunicare, pe cea care te reprezintă cel mai bine:

- oral, folosind Messengerul și/sau alte modalități de comunicare orală online;
- oral, în convorbirile directe cu diferite persoane (colegi, membri ai familiei, profesori, cunoscuți etc.);
- în scris, folosind jurnalul;
- în scris, folosind site-urile de socializare.

2. Discutați, **în perechi**, despre modalitățile de comunicare reprezentative pentru voi, motivând alegerea făcută.



ROMANUL ADOLESCENTULUI MIOPI cap. X. Jurnal de vară

de Mircea Eliade
5 august

Am ajuns acasă.

Am ajuns puțin obosit, trist, ca întotdeauna după o noapte petrecută într-un tren aglomerat.

Am dat prea puține lămuriri. Am spus că mă întorc atât de devreme pentru că mi s-au sfârșit banii.

Apoi m-am urcat în mansardă și am dormit până seara. N-am visat nicio fecioară brună, ceea ce m-a întristat în somn și m-a bucurat la deșteptare, îmbrăcându-mă, fluieram și-mi șopteam că sunt foarte mulțumit de purtarea mea. Mă mințeam, ca întotdeauna, cu seninătate.

Nu puteam fi mulțumit, pentru că nu pricepeam nimic, dar nimic, din toate cele ce se întâmplau în suflet.

A doua zi am citit mult. Citeam câte două pagini pe ceas. Urmăream literele cu ochii, dar eram cu gândul în Dumbravă. Sau priveam plopul din față, silindu-mă să par trist. Cu toate că nu mă puteam admira nimeni, căutam să iau atitudini „interesante”. Îmi dădeam perfect de bine seama că sunt ridicol, dar ispita era mai puternică decât mine.



Mircea Eliade
(1907-1986)

Romanul adolescentului miop este un volum al scriitorului român Mircea Eliade. Se bazează pe timpul în care Eliade era în liceu și spune povestea unui adolescent precoce cu ambiții literare. Cartea a fost scrisă în 1920, când Eliade era încă un adolescent. Aceasta a fost descoperită după moartea autorului și publicată în 1989.

PORTOFOLIU CUM ÎNVĂȚ

- Ține un jurnal, timp de o săptămână, în care să notezi cum te pregătești pentru fiecare materie de studiu.
- Lipește fotografii în jurnal.
- Prezintă-le colegilor tăi tehnicile pe care le folosești pentru a învăța.



Thomas Carlyle
(1795-1881)



Remy de Gourmont
(1858-1915)



Albert Victor Samain
(1858-1900)

Au trecut. Astăzi m-am deșteptat cu mintea limpede, conștient, întărit, plin de voință. În dimineața aceasta m-am convins de reușita vieții mele. Sunt sigur că nu mă va putea înfrânge nimeni. Sunt o forță peste care nu se va putea trece. Profesorii vor fi nevoiți s-o recunoască, cum se va redeschide școala. Pentru că sunt hotărât să rabd toate plictiselile și să calc peste orice piedică; de la toamnă am să încep să învăț serios.

Aceasta numai ca un exercițiu de voință. Am să pregătesc, chiar, strălucit corigența și am să-l umilesc pe Vanciu. Și aceasta cât mai curând. Să se afle odată cine sunt.

8 august

M-am întristat citind ultima pagină. Au trecut trei zile și încă n-am deschis caietele de matematică. Aceasta dovedește pentru mine foarte mult. Dovedește...

Dar sunt zadarnice orice explicații. Eu știu că n-am voință. Eu știu că tot ce scriu, scriu numai ca să-mi ațâț voința, inexistentă.

Dar, poate, nu știu *nimic*. Mă simt atât de zăpăcit când mă trudes să aflu ceva din sufletul meu. Ar trebui ca la toamnă să încep să studiez atent psihologia. Poate, dacă m-aș cunoaște, lucrurile s-ar petrece altfel. E foarte greu să mă cunosc pe mine însumi. Nu mă pot analiza serios, pentru că îmi trec alte gânduri prin minte tocmai când am nevoie de mai multă pătrundere. Apoi, nu știu de unde să încep. E foarte ușor să spui: „Cunoaște-te pe tine însuși!” Dar aș vrea să-l știu pe acela care a priceput ceva când a încercat să se cunoască pe sine. Eu nu pricep nimic. Nu pot distinge ceea ce e firesc în sufletul meu de ceea ce nu există decât prin imaginație. Nu mă recunosc în multe gânduri și nu pricep rostul multor sentimente. Nu pricep de ce sunt câteodată trist și de ce altă dată îmi place să umplu cu fleacuri glumețe și superficiale caietul acesta, care ar trebui să fie înțesat numai cu analize făcute pe îndelete și cu toată seriozitatea. Poate am să pricep la toamnă, când voi studia psihologia. [...]

20 august

Am fost la liceu și am citit o jumătate de coală, șampilată oficial și iscălită de director, prin care se vestește că examenele de corigențe vor începe la 15 septembrie. Ceea ce înseamnă încă douăzeci și cinci de zile libere. M-am înțeles cu Dinu să amânăm pregătirea corigenței până la 1 septembrie.

22 august

Am descoperit pe Carlyle¹. În caietul meu de însemnări critice am scris astăzi douăzeci și șapte de pagini asupra-i. *Eroii* i-am citit pentru a treia oară. La 1 septembrie mă apuc de matematică.

29 august

Știu că se apropie corigența și trebuie să-mi încui cărțile timp de două săptămâni. Ceea ce mă încurcă mult e faptul că Dinu mi-a adus trei volume din Gourmont², unul din Jack London și versurile lui Samain³. Cărțile nu sunt ale lui, și m-a rugat să le sfârșesc cât se poate de repede. Bineînțeles că n-am să pierd prilejul lecturii unor cărți pe care doream de mult să le cunosc. Dar când mă voi apuca de matematică, n-am să ies decât la trei zile o dată din casă!

¹ Thomas Carlyle (1795-1881) – autor satiric și istoric scoțian (n.n.)

² Remy de Gourmont (1858-1915) – scriitor și critic literar francez (n.n.)

³ Albert Victor Samain (1858-1900) – poet și scriitor francez (n.n.)

4 septembrie

Parcă eu nu știu? Sunt cel mai desăvârșit leneș, măgar, neputincios, mincinos și laș din România Mare! [...]

10 septembrie

Trei capitole din algebră, cu explicațiile lui Bărbulescu Constantin, băiat înalt, promovat, pătat cu coși rozalbi și unsuros pe nas. Păcat că trece un tramvai prin fața casei. Mă distrează.

Altminteri, Bărbulescu explică pe înțelesul tuturor, cu glas de bas și cu un creion lung. [...]

13 septembrie

E imposibil să cunosc bine toată matematica. E preferabil să adâncesc anumite capitole, pe care să le știu perfect, și să frunzăresc numai prin celelalte. Ceea ce m-am hotărât să fac.

14 septembrie

M-am gândit mult și am înțeles că am dreptate.

Dacă aș rămâne repetent? Nu ar fi evenimentul acesta scânteia care să aprindă toată pulberea sufletului meu? Nu e nevoie, oare, de o durere adâncă, de o schimbare care să mă ducă de-a dreptul în fața marii opere a vieții mele?

M-am închipuit trist, disprețuit de prieteni, batjocorit de rude și dușmani, și am înțeles că numai așa am să pot scrie *Romanul adolescentului miop*, care mă va face celebru într-o noapte, ca pe Selma Lagerlöf⁴, și bogat, ca pe Blasco Ibañez⁵.

De aceea m-am hotărât să nu mai învăț nimic pentru corigență. Vanciu, care nu poate să mă sufere, mă va lăsa repetent. Ceea ce aștept și eu.

Poate am să plec de acasă. Cum am să scriu eu toate romanele pe care le am în minte, dacă nu cunosc oamenii vii, în carne și oase, și, mai ales, anumiți oameni? Am să fug de acasă și am să mă duc la Constanța, în port. De acolo, după sfatul vagabondului de astă-vară, am să intru tapeur⁶ pe un vas.

Dinu, când a aflat de hotărârea mea, s-a trudit să mi-o schimbe, dar totul a fost zadarnic. Eu știu că Dinu se bucură în ascuns că va avea un prieten cu o viață aventuroasă, care va scrie romane cu răsunet, și cu a cărui tovarășie s-ar putea mândri în saloane. Se simțea totuși nevoit să mă convingă de naivitatea planurilor mele de plecare.

...Ca să-mi bat joc de Vanciu și de întreaga matematică din lume – știință absurdă și îngâmfată –, am să citesc toată noaptea *Les Messieurs Golovieff* de Chtchédrine⁷. E un roman captivant, pe care l-am cumpărat alaltăieri de la anticar, numai cu douăzeci și cinci de lei.

15 septembrie

Teza.

Emoții, călduri, vorbe batjocoritoare ce sunau fals, tremurări discrete, dureri de cap, pentru că mă culcasem la două și jumătate, sfârșind pe Chtchédrine...

⁴ Selma Ottilia Lovisa Lagerlöf (1858-1940) – scriitoare suedeză, prima femeie care a primit Premiul Nobel pentru Literatură (1909) (n.n.)

⁵ Vicente Blasco Ibañez (1867-1928) – scriitor spaniol, a construit în Franța, la Menton, reședința sa, Fontana Rosa, cunoscută și sub numele de Casa Scriitorilor (dedicată lui Cervantes, Dickens și Shakespeare) (n.n.)

⁶ tapeur = pianist de local (n.n.)

⁷ Se citește Șcedrin – Mircea Eliade folosește grafia franceză, limba în care a citit opera lui Mihail Evgrafovici Saltikov-Șcedrin (1826-1889), *Domnii Goloviev* (n.n.)



Selma Lagerlöf
(1858-1940)



Vicente Blasco Ibañez
(1867-1928)



Mihail Evgrafovici Saltikov-Șcedrin
(1826-1889)

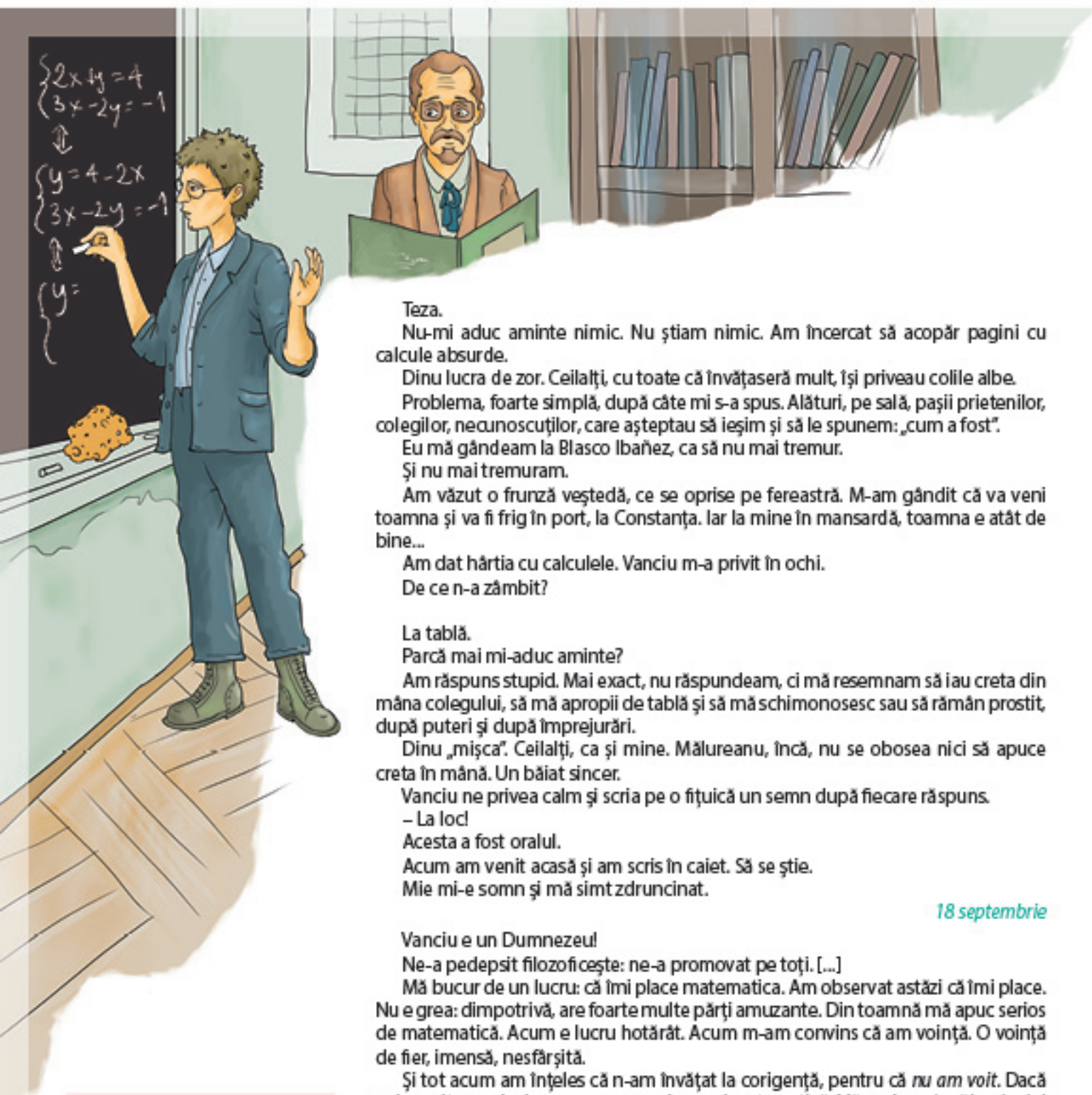


Proiect în echipă

(trei-patru membri)

„Scriitori celebri”

- Alegeți unul dintre scriitorii menționați de Eliade în text.
- Documentați-vă și realizați o scurtă prezentare bio-bibliografică a acestuia.
- Prezentați informațiile în fața colegilor într-un mod inedit.



Teza.

Nu-mi aduc aminte nimic. Nu știam nimic. Am încercat să acopăr pagini cu calcule absurde.

Dinu lucra de zor. Ceilalți, cu toate că învățaseră mult, își priveau colile albe.

Problema, foarte simplă, după câte mi s-a spus. Alături, pe sală, pașii prietenilor, colegilor, necunoscuților, care așteptau să ieșim și să le spunem: „cum a fost”.

Eu mă gândeam la Blasco Ibañez, ca să nu mai tremur.

Și nu mai tremuram.

Am văzut o frunză veștedă, ce se oprise pe fereastră. M-am gândit că va veni toamna și va fi frig în port, la Constanța. Iar la mine în mansardă, toamna e atât de bine...

Am dat hârtia cu calculele. Vanciu m-a privit în ochi.

De ce n-a zâmbit?

La tablă.

Parcă mai mi-aduc aminte?

Am răspuns stupid. Mai exact, nu răspundeam, ci mă resemnam să iau creta din mâna colegului, să mă apropiu de tablă și să mă schimonosesc sau să rămân prost, după puteri și după împrejurări.

Dinu „mișcă”. Ceilalți, ca și mine. Mălureanu, încă, nu se obosea nici să apuce creta în mână. Un băiat sincer.

Vanciu ne privea calm și scria pe o fișică un semn după fiecare răspuns.

– La loc!

Acesta a fost oralul.

Acum am venit acasă și am scris în caiet. Să se știe.

Mie mi-e somn și mă simt zdruncinat.

18 septembrie

Vanciu e un Dumnezeu!

Ne-a pedepsit filozoficește: ne-a promovat pe toți. [...]

Mă bucur de un lucru: că îmi place matematica. Am observat astăzi că îmi place. Nu e grea: dimpotrivă, are foarte multe părți amuzante. Din toamnă mă apuc serios de matematică. Acum e lucru hotărât. Acum m-am convins că am voință. O voință de fier, imensă, nesfârșită.

Și tot acum am înțeles că n-am învățat la corigență, pentru că *nu am voit*. Dacă *voiam*, citeam cincisprezece ore pe zi numai matematică. Mă oprișem însă la gândul de a fugi de acasă. Iar acum mi-am schimbat pur și simplu gândul. De aceea am să învăț la matematică.

Mă odihnesc încă două săptămâni și apoi mă adâncesc în matematică. Numai în matematică și germană.

Acum știu cine sunt.



Pentru a afla mai multe despre frământările adolescentului, CITEȘTE INTEGRAL volumul.



Discutăm despre text

OBSERVĂM

1. Transcrie, din text, câte două cuvinte monosilabice, bisilabice, trisilabice și cu mai mult de trei silabe.
2. Explică modul în care s-au format cuvintele: *devreme, a întrista, tovărășie, douăzeci și șapte, aventuroasă*.
3. Indică sinonimele contextuale ale cuvintelor subliniate în enunțurile preluate din text.
 - a. „Am dat prea puține lămuriri.”
 - b. „Dar sunt zadarnice orice explicații.”
 - c. „E preferabil să adâncesc anumite capitole, pe care să le știu perfect, și să frunzăresc numai prin celelalte.”
 - d. „Mă odihnesc încă două săptămâni și apoi mă adâncesc în matematică.”
4. Înlocuiește cuvintele subliniate cu antonimele potrivite.
„M-am închipuit trist, disprețuit de prieten, batjocorit de rude și dușmani, și am înțeles că numai așa am să pot scrie *Romanul adolescentului miop*, care mă va face celebru într-o noapte [...] și bogat [...]”

EXPLORĂM ȘI ÎNVĂȚĂM

1. Indică tema textului citit.
2. Precizează persoana și numărul la care sunt relatate evenimentele.
3. Stabilește ideile principale ale celor unsprezece însemnări zilnice.
4. Identifică, în text, minimum două enunțuri care demonstrează plăcerea de a citi a personajului-narator.
5. Descrie stările sufletești contradictorii prin care trece personajul-narator înainte de a susține examenul de corigență.
6. Caracterizează, într-un text de minimum 120 de cuvinte, personajul-narator.

INTERPRETĂM

Lucrați în perechi.

1. Explicați oral scrierea diferită (înclinată) a cuvintelor: *nimic, Eroii, bine, Romanul adolescentului miop, nu am voit, voiam*.
2. Interpretați semnificația enunțurilor, încadrându-le în contextul însemnărilor din ziua indicată între paranteze.
 - a. „...de la toamnă am să încep să învăț serios. Aceasta numai ca un exercițiu de voință.” (5 august)
 - b. „Păcat că trece un tramvai prin fața casei. Mă distrează.” (10 septembrie)
 - c. „Acum e lucru hotărât. Acum m-am convins că am voință. O voință de fier, imensă, nesfârșită.” (18 septembrie)



Îeșim din lumea textului – Reflectăm

1. Imaginează-ți că ți-ai petrecut ziua de 4 septembrie cu personajul-narator și scrie, într-un text de minimum 80 de cuvinte, ce s-a întâmplat în acea zi, având în vedere cuvintele notate în jurnal.
2. Profesorul de matematică, Vanciu, este cunoscut de cititor prin prisma celor notate de personajul-narator despre acesta. Cum crezi că era profesorul? Formulează-ți răspunsul la întrebare într-un text de minimum 60 de cuvinte.



Proiect în echipă

(trei-patru membri)

„Planificarea studiului”

- Folosind datele oferite de text, realizați un plan de studiu pentru personajul-narator, astfel încât să reușească să se pregătească temeinic pentru corigență.
- Faceți schimb de idei cu colegii din celelalte echipe.

CALENDAR

Iulian	August	Septembrie	Octombrie
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31

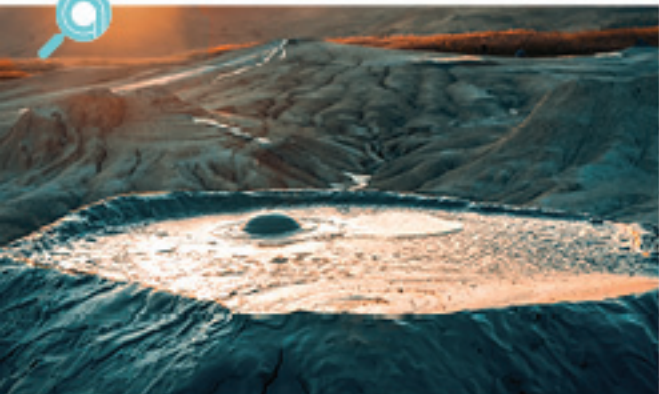


REDACTARE – TIPARE TEXTUALE DE STRUCTURARE A IDEILOR. STRUCTURI TEXTUALE: SECVENȚE DE TIP EXPLICATIV

OBSERVĂM

În cadrul activităților de comunicare orală, de la începutul acestei unități de învățare, au fost prezentate caracteristicile textului explicativ.

Descoperă în textele următoare trăsături/particularități ale textului explicativ.



a. „Natura a înzestrat dealurile și munții din Curbura Carpaților cu minuni unice, iar Vulcanii Noroioși din județul Buzău sunt exemplul poate cel mai elocvent. Pe glob, sunt aproximativ o mie de astfel de fenomene, dar în Europa sunt foarte rare. România, prin rezervația naturală din Buzău, se poate lăuda cu singurii vulcani noroioși miniaturali din Europa.

În România, vulcani noroioși pot fi întâlniți și în alte locuri, precum Ocna Sibiului, la Homorod, la Bazna, pe dealurile Transilvaniei, dar și în anumite zone colinare din Moldova, unde micii vulcani sunt numiți «gloduri» sau «ochiuri de glod». Însă zona cea mai spectaculoasă în care se poate observa acest fenomen natural unic o reprezintă Vulcanii Noroioși de la Păcelele Mari și Păcelele Mici din județul Buzău. Oamenii de știință spun că impropriu sunt numiți vulcani, pentru că prin conuri nu erupe magmă fierbinte, ci un noroi sedimentar rece. Sunt situați în partea centrală a Subcarpaților de Curbură, în apropierea comunei Berca, județul Buzău.”

(Iulian Bunilă, *Cum au apărut la Buzău singurii vulcani noroioși miniaturali din Europa. Povești înfricoșătoare culese din bătrâni pe www.adevarul.ro*)

b.



Nu poți sta o clipă loculul? În limba engleză, (to) fidget înseamnă a nu avea astâmpăr. Este ca atunci când te folești sau găsești tot felul de lucruri pe care le faci să foșnească, în loc să stai cuminte și să te concentrezi.



DAR iată și partea bună: aceste jucării sunt foarte cool când vine vorba de trucurile pe care le poți face cu ele, iar din această carte vei învăța o mulțime de noi trucuri și provocări cu care să-ți impresionezi prietenii. Aici vei afla totul despre spinnere, de la noțiunile de bază la știința de a le manevra ca un profesionist. În plus, vei descoperi modalități noi de a te juca cu ele și de a-ți spori îndemânarea.



Îndemănare

Evaluează-te singur. Caută cele cinci steluțe din dreptul fiecărei provocări și colorează-le în funcție de nivelul de îndemănare pe care l-ai atins.





Ne amintim

În textele literare și nonliterare, pot fi identificate diverse tipare de structurare a ideilor, numite și **secvențe textuale**.

- a. secvența **narativă** – relatarea de întâmplări, evenimente;
- b. secvența **descriptivă** – prezentarea de caracteristici, trăsături ale unui spațiu, ale unui personaj sau ale unei persoane;
- c. secvența **dialogată** – redarea schimbului de replici dintre personaje sau persoane;
- d. secvența **explicativă** – informații/explicații pentru înțelegerea unui fenomen, a unei probleme etc.



Valorificăm

1. Citește următoarele secvențe textuale și menționează felul acestora, având în vedere clasificarea oferită mai sus.

a. „La sfârșitul anului școlar trecut, domnul Hastenteuffel ieșise la pensie, iar urmașa lui era Miss Edison. Despre ea se știa că venise din Anglia și că avea câteva ciudățenii. De exemplu, faptul că intra mereu la oră fix când începea aceasta; de obicei aștepta în fața ușii până ce secundarul trecea de fix. De aceea, era foarte neobișnuit ca la un minut după terminarea pauzei Miss Edison să nu-și facă apariția.”

(Irene Zimmermann, *Miss Edison – profesoara noastră aiurită*)

b. „Profesorul nu-i dă atenție; în clipa următoare, zvâcnește așa de brusc din fotoliu, încât David și Clara tresar speriați. Merge spre un dulap de perete din cealaltă parte a încăperii, trage un sertar și scoate de acolo un obiect, care arată ca o batistă frumos împăturită. Apoi se așază din nou în fotoliu, pune batista în fața lui pe masă și începe s-o mototolească în toate felurile, până când... ține în mână un... rucsac.”

(Susan Niessen, *Profesorul Miracol. Atelierul dorințelor secrete*)

c. „— Dragă Costică, să nu mă lași... Viu la tine sigur că n-ai să mă refuzi, știu cât pot conta pe amicitia ta și nu-mi permit a mă-ndoi un moment...”

- Lasă, omule, fleacurile...
- Să-i dai nota 7, cum mi-ai promis...
- Cui, frate?
- Lui Mitică Dăscălescu.
- Mitică Dăscălescu!... Nu ții minte să am vreun școlar cu așa nume.”

(Ion Luca Caragiale, *Lațul slăbiciunilor*)

d. „La o margine de drum, înflori un trandafir. Și a fost o minune, căci floarea trandafirului era așa de gingașă, așa de albă, că parcă de la ea se înviorase dimineața ceea de primăvară. Și avea crengile lucii, rumene ca mărgeanul, frunzele verzi ca smaragdul. Iar mirosul florii se împrăștia îndată peste întreg cuprinsul câmpiei...”

(Emil Gârleanu, *Trandafirul*)



Într-o secvență explicativă, se utilizează cuvinte sau grupuri de cuvinte, precum: *deoarece, pentru că, apoi, mai întâi, fiindcă, în consecință, de aceea* etc.



Irene Zimmermann
(n. 1955)



Susan Niessen
(n. 1967)

PREZENTAREA TEXTULUI – ELEMENTE GRAFICE SPECIFICE DIVERSELOR TIPURI DE TEXTE: ORGANIZAREA UNUI TEXT ÎN FUNCȚIE DE SITUAȚIA DE COMUNICARE. INTEGRAREA PĂRȚILOR



Ne amintim

Lucrați în perechi.

a. Recitiți cu atenție următoarele texte:

- cronica de teatru și afișul din Unitatea de învățare nr. 3 – *Oameni și obiceiuri*;
- interviul realizat cu Tibi Ușeriu din Unitatea de învățare nr. 4 – *Călătoria de inițiere*;
- banda desenată din Unitatea de învățare nr. 5 – *Tainele lumii*;
- secvențele textuale din Unitatea de învățare nr. 6 – *Valorile mele, valorile celorlalți* (prezentate în lecția anterioară).

b. Completați, în caiet, un tabel asemănător celui de mai jos, cu observații despre textele citite.

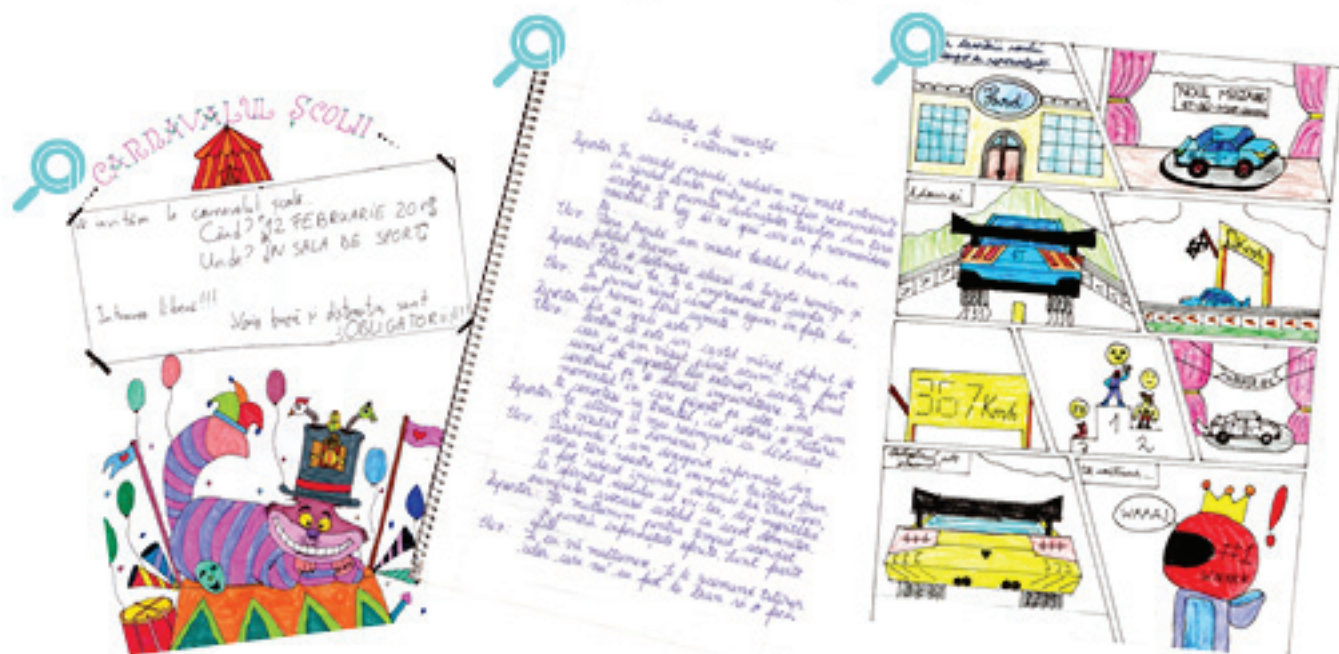
Textul citit	Felul textului	Elemente grafice specifice diferitelor tipuri de texte				
		Așezarea în pagină	Textul este însoțit de imagini	Folosirea semnelor de punctuație	Evidențierea unor cuvinte	Alte mijloace folosite, în afară de text
...	...	...	...	...	...	...

c. Discutați cu întreaga clasă observațiile/constatările făcute.



Reținem

Textele se organizează în funcție de situația de comunicare.





Exersăm

a. Redactează trei tipuri diferite de texte, cu aceeași temă, respectând elementele grafice specifice și organizarea lor în funcție de situația de comunicare. Textele vor fi realizate pe foi de hârtie A4, aranjate pe un poster, conform unor criterii stabilite de tine.

Alege pentru cele trei texte una dintre temele: *prietenia, natura, vacanța, pacea*.

În redactarea textelor, vei ține seama de:

Tipul de text ales	Folosirea caracteristicilor tipului de text ales
Correspondența cu tema propusă	Utilizarea unor cuvinte-cheie potrivite temei date; corespondență între conținutul textului, intenția celui care redactează textul și efectul pe care îl are asupra cititorului/auditoriului
Integrarea părților	Respectarea succesiunii părților unei compuneri: introducere, cuprins, încheiere
Proprietatea termenilor	Folosirea unui limbaj potrivit temei propuse, pentru exprimarea ideilor și a sentimentelor
Elemente grafice	Folosirea elementelor grafice specifice tipului de text ales
Originalitate	Prezentarea într-un mod particular a temei propuse

b. Expune în clasă posterul cu cele trei texte realizate.

c. Realizați, **în perechi**, o grilă de evaluare a textelor redactate, ținând cont de sugestiile date pentru redactarea textului, conform modelului dat.

Criteriul	Măsura în care este îndeplinit		
	În foarte mare măsură	În măsură medie	În foarte mică măsură
S-au respectat caracteristicile tipurilor de texte alese.			
Textele au respectat tema aleasă.			
S-a folosit un limbaj potrivit temei propuse.			
S-au folosit elementele grafice specifice fiecărui tip de text.			
Tema a fost prezentată într-un mod original.			

ELEMENTE DE CONSTRUCȚIE A COMUNICĂRII – ATRIBUTUL ȘI REALIZĂRILE SALE (REALIZĂRI PRIN ADJECTIV, SUBSTANTIV, PRONUME, NUMERAL, ADVERB)



Ne amintim

Atributul este partea secundară de propoziție care determină un substantiv sau un substitut al acestuia (pronume sau numeral cu valoare pronominală), atribuindu-i caracteristici prin care îl particularizează. Prin urmare, atributul se află în relație de subordonare/dependență față de un regent nominal.

Regentul atributului poate fi:

- un substantiv comun: Mircea Eliade este un *scriitor reprezentativ*.
- un substantiv propriu: M-am întâlnit cu *Oana cea frumoasă*.
- un pronume: Nu discutăm *nimic special*.
- un numeral cu valoare pronominală: Am cumpărat mai multe pixuri: *două roșii, trei albastre și două negre*.

Atributul răspunde la întrebările: *care?; ce fel de?; al/a/ai/ale cui?; câți?/câte?; al câtelea?/a câta?* adresate unui substantiv sau substitut al acestuia.

OBSERVĂM

Descoperă, în enunțurile următoare, atributul și indică partea de vorbire prin care este realizat.

- a. Caietul ei este pe bancă.
- b. Mi-am notat un număr de telefon.
- c. Se anunță o vreme rece.
- d. Mi-a plăcut prezentarea primului.
- e. Clădirea de acolo este impunătoare.



Aflăm

Atributul se realizează prin:

- **adjectiv:**
 - adjectiv propriu-zis: Afișul realizat are un aspect *frumos*.
 - adjectiv pronominal:
 - demonstrativ: Îți recomand cartea *aceasta*.
 - posesiv: Pot să îți împrumut cartea *mea*.
 - relativ: Am aflat *care* personaj ți-a plăcut.
 - interogativ: *Care* elev a șters tabla?
 - nehotărât: *Unele* întrebări au fost dificile.
 - de întărire: Maria *însăși* a confirmat reușita la olimpiadă.
 - negativ: Nu s-a mișcat *nicio* frunză.
 - adjectiv participial: Pentru lucrarea *realizată* ai primit nota maximă.
 - numeral cu valoare adjectivală: Romanul are *opt* capitole, ieri am citit *al treilea* capitol.



Adjectivul cu funcția sintactică de **atribut** se acordă în gen, număr și caz cu substantivul determinat.



• **substantiv comun sau propriu:**

- substantiv în cazul genitiv (precedat sau nu de prepoziție): Cartea *Mariei* este la Iulia. Mi-a plăcut drumeția *împrejurul castelului*.
- substantiv în cazul dativ (precedat sau nu de prepoziție): Succesul *datorită voinei* este apreciat de toată lumea. Ea este soră *mamei* mele.
- substantiv în cazul acuzativ (precedat de prepoziție): Voi scrie un jurnal *de vacanță*.
- substantiv în cazul nominativ: Am citit despre elevul *Dima*.

• **pronume:**

- pronume personal: Vocea *lui* răsună în clasă.
- pronume de politețe: Vom ține cont de opinia *dumneavoastră*.
- pronume posesiv: Sosirea *alor noștri* i-a surprins pe ceilalți.
- pronume demonstrativ: Sfatul *acestuia* este de apreciat.
- pronume relativ: Am dus la reparat chitara *ale căreia* corzi s-au rupt.
- pronume interogativ: De părerea *cui* vei ține cont?
- pronume nehotărât: Contează ajutorul *fiecăruia*.
- pronume negativ: A întârziat, nu a reușit să asculte prezentarea *nimănui*.

• **numeral:**

- numeral cu valoare pronominală, în cazul genitiv: Răspunsul *a doi* dintre colegi ne-a uimit.
- numeral cu valoare pronominală, în cazul acuzativ: Cadourile *de la al doilea* sunt surprinzătoare.

• **adverb:**

- adverb precedat de prepoziție: Pe raftul *de sus* este cartea căutată.
- adverb fără prepoziție: Trezitul *de vreme* este recomandat.

• **verb (formă verbală nepersonală):**

- formă verbală de infinitiv: Se cunosc mai multe modalități *de a comunica*.
- formă verbală de gerunziu: Am văzut o fetiță *alergând*.
- formă verbală de supin: Se antrenează pe banda *de alergat*.

OBSERVAȚIE

Prepoziții care pot preceda substantivul sau pronumele cu funcție de atribut:

- *de, cu, la, de la, despre, din* etc. (acuzativ);
- *împotriva, contra, asupra, înaintea, împrejurul, dinapoia* etc. (genitiv);
- *grație, mulțumită, datorită* (dativ).

DACĂ VREI SĂ ȘTII MAI MULT

Uneori, destul de rar, atributul poate fi realizat prin interjecție, în contexte în care aceasta are un rol de calificare/apreciere a substantivului determinat.

Halal exemplul
Are o casă *wow!*



Exersăm

1. Identifică atributele din textele următoare, indicând prin ce parte de vorbire sunt realizate.

a. „Dinu, când a aflat de hotărârea mea, s-a trudit să mi-o schimbe, dar totul a fost zadarnic. Eu știu că Dinu se bucură în ascuns că va avea un prieten cu o viață aventuroasă, care va scrie romane cu răsunet, și cu a cărui tovarășie s-ar putea mândri în saloane. Se simțea totuși nevoit să mă convingă de naivitatea planurilor mele de plecare.”

(Mircea Eliade, *Romanul adolescentului miop*)

b. „În golul înalt de sub picioarele mele, se întindea spre răsărit noianul fără hotar al munților pitici, ce-și ridicau cu sfială parcă piscurile lor viorii și văpaia de aur a soarelui înflăcărat; aburi ușori și străvezii, ca o rețea alburie și subțire de ață de paingân, împânzeau imensitatea nemărginirilor deșerte... Albastrul șters al văzduhului topit apăsa greu peste pământ, iar sub arșița covârșitoare a miezului zilei, vântul adormise obosit; frunza codrilor nu se dăcina și tăcerea netulburată își întinse pretutindeni nețârmurita ei stăpânire...”

(Calistrat Hogaș, *În Munții Neamțului*)

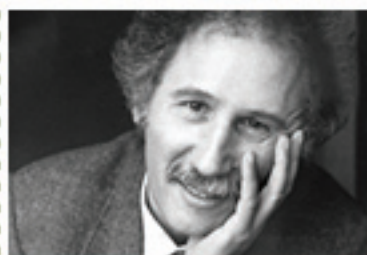


2. Transcrie tabelul în caiet. Asociază atributele scrise în gros din coloana A cu partea de vorbire corespunzătoare din coloana B.



Orașul Horezu, din județul Vâlcea, este celebru pentru obiectele de ceramică.

A	B
acești elevi	adjectiv participial
dol castani	pronume demonstrativ
fier de călcat	adjectiv pronominal demonstrativ
clipa trăită	substantiv propriu
casa altcuiva	numeral cardinal cu valoare adjectivală
cărțile acestora	adjectiv propriu-zis
orașul Horezu	formă verbală la supin
clasa cea mai curată	pronume nehotărât



Marin Sorescu
(1936-1996)

Marin Sorescu a fost poet, dramaturg, prozator, eseist și traducător. Opera sa este cunoscută și în străinătate, fiind traduse peste 60 de cărți.

3. Citește cu atenție textul următor.

a. Realizează acordul adjectivelor cu funcție sintactică de atribut cu substantivele determinate.

b. Identifică celelalte atribute, indicând prin ce parte de vorbire sunt realizate.

„În locul unei pietre de pavaj,
Am ajuns aici
Printr-o (regretabil) confuzie.

Au trecut peste mine
Mașini (mic),
Autocamioane,
Tancuri
Și tot felul de picioare. [...]

Norii mă apasă cu umbra lor,
De evenimente (greu)
Și (important).
Am făcut bătături.”

(Marin Sorescu, *Muntele*)

4. Analizează atributele din textele următoare, după modelul dat.

devânt – atribut realizat prin substantiv comun, genul neutru, numărul singular, caz acuzativ, nearticulat.

a. „O suflare de vânt răzleață și molatică, furișându-se din ascunzătoarea-i răcoroasă de frunziș întunecos, se abătu fără de veste peste întinderea înflorită din fața mea; iar sub mângâierea ușoară și trecătoare, florile își pleacă spre pământ fruntea lor drăgălașă, ca sub farmecul unei sărutări cu dor așteptate; și poate că ceea ce strălucea între foile albastre ale uneia din ele era o picătură de rouă sau... poate chiar o lacrimă de bucurie sau de durere... Oare Ziditorul a toată făptura n-a așezat câte-o scânteie de viață și de simțire în fiecare lucru, de la om și până la firul de nisip?...”

(Calistrat Hogaș, *În Munții Neamțului*)

b. „Art. 4. (1) Olimpiadele școlare sunt competiții școlare de excelență bazate pe studierea uneia sau a mai multor discipline predate în sistemul formal de învățământ, adresându-se elevilor cu aptitudini și performanțe înalte în domeniul matematicii și al științelor, al limbii și literaturii române, al limbilor și al literaturilor materne și al limbilor moderne, al disciplinelor din ariile curriculare om și societate, arte, sport și educație fizică, tehnologii, lingvistică, astronomie și astrofizică și la care pot participa elevi din toate județele țării și municipiul București.”

(Metodologie-cadru de organizare și desfășurare a competițiilor școlare)

5. Alcătuieste cinci enunțuri cu atribute realizate prin substantive comune sau proprii. Înlocuiește, apoi, atributele realizate prin substantive cu atribute realizate prin pronume.

6. Formulează câte două enunțuri în care adverbele *aici*, *lent*, *măine* să îndeplinească funcții sintactice diferite, pe care le vei numi.

7. Redactează un text descriptiv, alcătuit din minimum cinci enunțuri, în care să integrezi cinci atribute realizate prin adjective cu valoare expresivă (epitete).

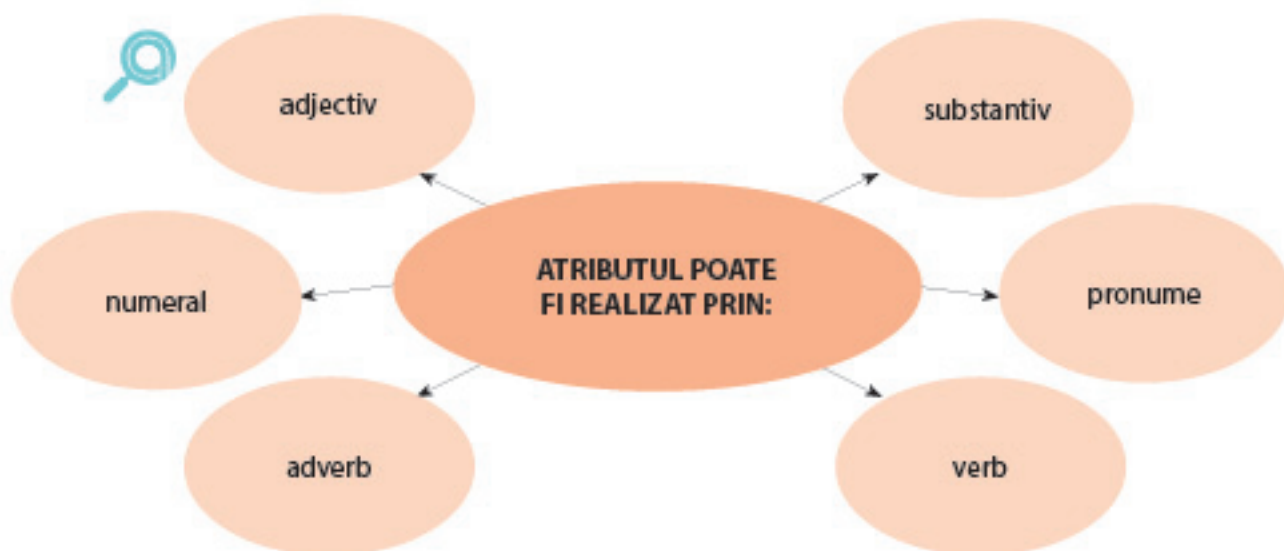
Valorificăm

1. Caută, într-un dicționar enciclopedic, în format tipărit sau online, informații despre o personalitate din domeniul artei. Realizează apoi portretul acesteia, folosind atribute realizate prin diferite părți de vorbire. Poți folosi una dintre sugestiile din formatul digital al manualului.

2. Realizează, pe o foaie A4, un decalog al stării de bine. Vei utiliza atribute realizate prin diferite părți de vorbire, subliniind diferit fiecare atribut.



Reținem



LECTURĂ – STRATEGII DE INTERPRETARE: SEMNIFICAȚIA
TEXTELOR CITITE (II). TEXT ALTERNATIV

Pătrundem în lumea textului

1. Discutați, **în perechi**, despre activitățile pe care le desfășurați împreună cu prietenii, membrii familiei, colegii de clasă.
2. Exprimați-ți părerea! Considerați că activitățile pe care le desfășoriți împreună cu alții au un impact asupra dezvoltării tale personale?



PĂSTRĂTORII SECRETULUI

cap. Timpul să-ți faci planuri. Timpul să visezi

de Trenton Lee Stewart

Seara aceea era una dintre cele în care mama sa avea liber de la slujba de casieră în Ashton. Ca de obicei în asemenea ocazii, venea acasă de la piață cu un pachet cu pești, chiar dacă era sătulă până în gât de pește. Lui Reuben îi plăcea și ea primea o reducere de angajat.

Reuben căra pachetul în bucătărie, în timp ce mama sa își aruncă obosită geanta pe podea și își azvârla pantofii din picioare. Îi făcu semn să se întoarcă.

— Vino să-ți îmbrățișezi mama, copile, spuse ea cu o voce răgușită și pretins oficială.

Reuben răsă. Hainele ei miroseau a pește, dar Reuben era obișnuit. Îi dădu o îmbrățișare prelungă. Ea era destul de înaltă și el destul de scund ca să-și sprijine bărbia pe vârful capului lui.

Îl scărpină pe spinare afectuos.

— Ai avut o zi bună?

— Desigur, murmură Reuben, închizând ochii.

Îi plăcea foarte mult să fie scărpinat pe spate.

— S-a întâmplat ceva special?

Reuben dădu din umeri. După ce se holbase toată după-amiaza la ceas și la cheie, le vedea până și acum, arzându-i ochiul interior. Le ascunsese în dulapul său cu doar câteva minute în urmă, în spatele unei vechi cutii de carton pentru jucării.

Mama sa îl sărută pe creștet și îi dădu drumul. Doar atunci îi observă vânățile și zgârieturile. Reuben văzu cum o cuprinde neliniștea, ceea ce se întâmpla foarte rar. Mama lui avea trăsăturile unui spiriduș, cu o expresie poznașă și încrezătoare – în afară de momentele când își făcea griji pentru fiul ei.

— Reuben, gâfâi ea, ce naiba ai pățit?

— Al! N-am nimic, spuse el pe un ton degajat. De fapt, brațele chiar îl dureau și îl furnicau, dar voia să îndepărteze pericolul cât mai repede. M-am împiedicat pe treptele de la bibliotecă. Am arătat ca un idiot, dar sunt în regulă. Nu doare așa de rău.



Trenton Lee Stewart
(n. 1970)

Trenton Lee Stewart este un scriitor american, care trăiește în Arkansas. Interesul său pentru scris a apărut încă din clasa a III-a. Operele traduse în limba română sunt *Misterioasa Societate Benedict*, *Păstrătorii secretului*.

Mama sa se aplecă deasupra lui pentru a-l vedea mai bine.

— Ar trebui să ungem zgârieturile astea. Îi cercetă fața, ochii ei căprui îngustându-se de grijă. Te-ai făcut de râs?

— Ce? O, nu. De fapt, nu cred că m-a văzut cineva.

Lui Reuben îi păru rău că spusese că arătase ca un idiot. Ea era oricum îngrijorată că el nu avea prieteni.

— Oamenii mai cad uneori, Reuben. Asta nu îi face niște idiști.

— Știu, spuse el, încuviințând din cap.

Însă se gândea. „Dacă ai ști...”

Când mama sa fu încredințată că totul era în regulă cu el, se duse să facă un duș și să-și schimbe hainele. Reuben se repezi la dulap, dorindu-și să se mai uite o dată la ceas. Dar nici nu apucă să-l despacheteze bine că o și auzi pe mama sa jeluindu-se cu voce tare și cu multe cuvinte – evident, tot nu era apă caldă. Țevile din pereți tăcură. Reuben ascunse din nou ceasul cu un oftat.

După ce puse masa, Reuben își adună picioarele sub scaun pentru a nu o împiedica pe mama sa în timp ce trebuluia prin mica bucătărie. Părul ei, încă strâns în coada de cal pe care și-o făcea la serviciu, se încrețise din cauza căldurii. Stătea aplecată deasupra aragazului, cu o lingură în mână, rememorând vechea lor locuință.

— Vreau să spun, nu era totul perfect pus la virgulă, oftă ea, întorcând peștele de pe o parte pe alta în tigaie, dar cel puțin avea apă caldă. Iar aragazul avea arzătoare normale.

— Totul pus la virgulă?

Se uită la el peste umăr, prefăcându-se plictisită.

— Da, totul pus la virgulă. E o expresie.

Reuben se holbă la ea.

— Mamă, nu este.

— Sunt sigură că e. Ce știi tu? Ești doar un copil.

Își roti corpul într-o parte și-n alta, întinzându-și spatele.

Reuben scutură din cap. Mama sa îl lăsa fără replică. Alți oameni o considerau îndrăzneță, un termen care ei nu-i plăcea. Îndrăzneți, spunea ea, îi numeai pe oamenii care se purtau ca și cum erau mai importanți decât erau de fapt.

— Nu cred că ar trebui să judeci oamenii după măsura lor, îi spusese ea. Sau după calitatea lor, până la urmă.

Reuben o întrebase cum ai putea să judeci oamenii dacă nu după calitatea lor.

— După părul lor, îi răspunsese mama sa. Părul sau hainele. Asta e tot.

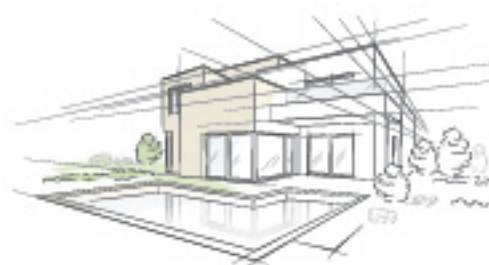
La cină, Reuben îndură întrebările obișnuite despre cum își petrecuse ziua, răspunzând cu poveștile obișnuite – reviste de benzi desenate la bibliotecă, câteva jocuri la centrul comunitar cu mingile de baschet dezumflate, câteva discuții cu copiii pe care îi știa de la școală. Ca de obicei, mama lui era bănuitoare în legătură cu „vorbitul cu alți copii”. Nu mai insista – își dăduse seama că îl făcea să se simtă prost, ca și cum a nu avea prieteni era vina ta, un defect al personalității tale –, dar vedea bine îndoiala și grija din ochii ei. Se simți așadar ușurat când se ridică de la masă și conversația pe teme zilnice se încheie.

— Ei bine, spuse mama lui când toate vasele fură spălate și puse deoparte. Îl lovi jucăuș pe Reuben pe umăr cu cârpa de uscat. Casa de vis?

— Bineînțeles, zise el. Mă duc să iau hârtia de șapirograf¹.

— Eu iau creioanele.

Reuben se duse în dormitorul mamei sale și căută sub pat, de unde scoase un teanc de hârtii. Se uită peste câteva foi și strigă:



 Pentru a afla mai multe despre cine este și ce face Reuben, CITEȘTE INTEGRAL volumul.



¹ Aparat de multiplicat texte sau desene, format dintr-un cilindru acoperit cu o pastă specială, pe care se imprimă prin apăsare textul sau figura care trebuie să fie reproduse.

PORTOFOLIUL

TIMP LIBER CU FAMILIA

- Descrie unul dintre momentele preferate pe care le petreci cu familia sau cu unii dintre membrii acesteia.
- Prezintă-le colegilor momentul descris.



— Una veche sau una nouă?

— Cum vreți îi răspunse mama sa.

Întotdeauna făcea așa. Reuben întreba de fiecare dată, iar mama lui îl lăsa mereu să aleagă. În primele zile, dialogul fusese un fel de glumă neoficială. Apoi, după ce trecuseră săptămânile și lunile, căpătase aproape o funcție de ceremonial. Oricât ar fi părut de ciudat, era unul dintre lucrurile care îl făceau pe Reuben să se simtă mai apropiat de mama sa și era sigur că și ea simțea la fel, chiar dacă nu discutaseră despre asta. O discuție ar fi putut să strice tot efectul.

— Una nouă, murmură Reuben mulțumit. Cu siguranță una nouă azi.

Luă câteva foi albe de la baza topului și se întoarse la masa din bucătărie. Mama lui se așezase și ascuțea creioane cu o mică ascuțitoare de plastic. Și asta era parte a ritualului. Reuben făcea întotdeauna alegerea bună.

— Vreau ca aceasta să aibă un zid pentru cățarat, spuse el, așezându-se pe scaun.

— Drăguț. Mama sa îi dădu un creion. O să ai și un ham de siguranță?

— Nu e nevoie. O să fac zidul să iasă din piscină.

— O idee deșteaptă, spuse mama. Își țuguie buzele. Totuși... ai încercat vreodată o săritură pe burtă în apă, Reuben?

Reuben scutură din cap. Nu fusese niciodată într-o piscină.

— Eu da. E ca și cum te plesnește o lume întreagă.

Ea chicoti și se aplecă deasupra hârtiei.

— Voi încerca să mă fereșc de salturile pe burtă. Și tu poți folosi hamul de siguranță. O să adaug unul.

— Mulțumesc. Își lovi creionul de dinți, gânditoare. Pariez că îl vom putea folosi și ca să mutăm lucrurile mai grele.

Să proiecteze și să deseneze case de vis era activitatea lor preferată împreună. Începuse în vechea lor locuință, când chiria crescuse și mama sa începuse să caute un apartament mai ieftin. Când Reuben întrebase dacă în noul apartament avea să aibă propria lui cameră, mama sa făcuse o scenă teatrală despre cât de răsfățat era, fiindcă, dintre toate lucrurile de pe lumea asta, nu-l interesa decât camera lui. Nu-și dădea seama că, dacă obținea ceea ce dorea, n-avea să se oprească niciodată din a dori mai mult? Mai întâi două camere, apoi un apartament întreg, după aceea o casă? Undeva pe parcursul preteniei lor certe, Reuben declarase că dorea într-adevăr o casă întreagă – un conac, de fapt – și că se aștepta ca ea să i-l construiască.

— Bine! făcuse ea, ridicând mâinile și predându-se într-un mod exasperat. Arată-mi doar cum îl dorești, Măria Ta!

Astfel începuse totul. Ideea era că acel conac nu putea fi construit până când Reuben nu se hotăra asupra tuturor detaliilor – o misiune extrem de grea, având în vedere toate posibilitățile. Recunoscuse că putea dura ani. Între timp, își dăduse seama că mama lui petrecuse săptămâni întregi studiind ziarul și dând telefoane, încercând să găsească un apartament cu două camere pe care să și-l permită.

Reuben lucra în tăcere. El executa aproape tot desenul, mama sa făcând sugestii și comentarii pitorești. Aveau zeci de desene. Casele aveau mereu pasaje secrete, uși ascunse în spatele bibliotecilor, trape sub covoare, stâlpi între etaje. Când se aflau în dimineți mai calde, casele aveau piscine cu intrări subterane, trambuline înalte și tuneluri în spirală care coborau din dormitorul lui Reuben. Principiul esențial în proiectare era să nu respingi niciodată o sugestie, ci mai curând să te gândești cum să o aplici.

Întotdeauna există o altă cale, îi spunea mama când lui Reuben nu-i ieșea vreun desen mai complicat. De asemenea, ea insistă să pună pe hârtie până și cele mai ciudate idei ale lui.



Discutăm despre text

OBSERVĂM

1. Indică sinonimele contextuale ale cuvintelor: *slujba, cără, prelungă, afectuos, neliniștea, poznașă*.
2. Descoperă în text cuvintele care fac parte din câmpul lexical al casei.
3. Stabilește antonimele contextuale ale cuvintelor: *sătulă, obosită, special, rar, îngrijorată, se încrețise*.

EXPLORĂM ȘI ÎNVĂȚĂM

1. Indică tema textului citit.
2. Predzează persoana și numărul la care sunt relatate evenimentele.
3. Stabilește tiparele textuale folosite, exemplificându-le cu fragmente din text.
4. Extrage din text structuri care reprezintă indici spațio-temporali.
5. Formulează răspunsuri potrivite la întrebările de mai jos.
 - a. Ce meserie are mama lui Reuben?
 - b. Cum se salută Reuben și mama sa?
 - c. De ce este neliniștită mama lui Reuben?
 - d. Despre ce discută cei doi în timp ce mama pregătește cina?
 - e. Care este activitatea preferată a celor doi seara?
6. Redactează rezumatul textului propus, într-un text de 100-150 de cuvinte.
7. Realizează, într-un text de minimum 130 de cuvinte, caracterizarea unuia dintre cele două personaje ale fragmentului: Reuben și mama sa.

INTERPRETĂM

1. În serile în care mama lui Reuben este liberă, cei doi participă la un adevărat „ceremonial”. Descrie activitățile devenite ritualuri.
2. Interpretează, într-un text de 50-100 de cuvinte, semnificația cuvintelor mamei: „Întotdeauna există o altă cale, îi spunea mama când lui Reuben nu-i ieșea vreun desen mai complicat. De asemenea, ea insista să pună pe hârtie până și cele mai ciudate idei ale lui”.



Ieșim din lumea textului – Reflectăm

Activitate în perechi

1. Discutați despre semnificația activității desfășurate de mamă și fiul ei, pornind de la citatul: „El executa aproape tot desenul, mama sa făcând sugestii și comentarii pitorești. Aveau zeci de desene. Casele aveau mereu pasaje secrete, uși ascunse în spatele bibliotecilor, trape sub covoare, stâlpi între etaje. Când se aflau în dimite mai calde, casele aveau piscine cu intrări subterane, trambuline înalte și tuneluri în spirală care coborau din dormitorul lui Reuben. Principiul esențial în proiectare era să nu respingi niciodată o sugestie, ci mai curând să te gândești cum să o aplici”.
2. Stabiliți care sunt valorile comune celor doi.
3. Prezentați-le colegilor concluziile voastre.



Ritual de servire a ceaiului în Japonia



NE AMINTIM

Reguli de redactare a rezumatului:

- enunțarea în cuvinte proprii a informațiilor esențiale/ideilor principale ale textului, în ordine logică și cronologică;
- folosirea persoanei a III-a, transformarea vorbirii directe în vorbire indirectă;
- ton obiectiv;
- utilizarea adecvată a timpurilor verbale (prezent sau trecut – perfect compus).



Proiect în echipă

(trei-patru membri)

„Ritualuri în lume”

- Documentați-vă cu privire la un ritual specific zonei în care locuiți sau popoarelor învecinate.
- Realizați o scurtă descriere, însoțită de fotografii. Puteți folosi ca model videoclipul din varianta digitală a manualului.
- Prezentați proiectul în fața colegilor.

ELEMENTE DE CONSTRUCȚIE A COMUNICĂRII – COMPLEMENTUL. CIRCUMSTANȚIALUL (ACTUALIZARE)



Ne amintim

A. Complementul este partea secundară de propoziție care determină:

- un verb: *Desenează o casă.*
- o locuțiune verbală: *Și-a dat seama de greșeala făcută.*
- un adjectiv: Privirea mamei este *plină de dragoste.*
- un adverb: Bunica locuiește *departe de noi.*
- o interjecție: *Iată imaginea!*

Întrebările la care răspunde complementul:

- pe cine?, ce? (direct);
- cui? (indirect);
- despre cine/ce?, cu cine/ce?, la cine/ce?, de cine/ce? etc. (prepozițional).

Întrebările la care răspunde circumstanțialul:

- unde?, de/până unde?, încotro? (de loc);
- când?, de/până când?, cât timp? (de timp);
- cum?, în ce fel/mod? (de mod).

Clasificarea complementelor:

- direct: *Îl văd pe Ion.* Citește *cartea* de la tine.
- indirect: *I-am răspuns colegului.*
- prepozițional: *M-am întâlnit cu aceea și am vorbit despre petrecere.*

B. Circumstanțialul determină verbul/locuțiunea verbală, adjectivul, adverbul sau interjecția, asemenea complementului, însă se diferențiază de acesta prin semantică, arătând **împrejurarea/circumstanța**.

Clasificarea circumstanțialelor:

- de loc: Ionel a mers *acolo/la bunici.*
- de timp: Vom ajunge *târziu/după ele.*
- de mod: Mara învață *bine/ca sora sa.*



Exersăm

1. Completează, în caiet, un tabel asemănător celui de mai jos, identificând complementele și circumstanțialele din textele următoare.

Complementul/ Circumstanțialul	Felul	Realizat prin	Cuvânt determinat	Partea de vorbire a cuvântului determinat
încet	circumstanțial de mod	adverb de mod	coti	verb
...	...	...	...	...



Lucy Maud Montgomery
(1874-1942)

a. „Șușteru coti încet după colțul gardului și coborî la râu. Se opri la șanțurile prin care altădată venea apă în grădina lui de zarzavat. Erau goale. Mălul de pe fundul lor se uscase, crăpase. Albia râului se întindea în sus ca o omidă cenușie.”
(Fănuș Neagu, *Dincolo de nisipuri*)

b. „Într-o seară de iunie, când livezile erau iar în floare, broaștele cântau așa de frumos prin mlaștinile de la capătul *Lacului cu Ape Scânteietoare* și aerul era înmiresmat de parfumul trifoiului de pe câmp și a pădurilor de brazi, Anne stătea la fereastra cămăruței ei. Își învățase lecțiile, dar se făcuse prea întuneric pentru a mai putea citi, așa că ajunsese iar să viseze cu ochii deschiși, uitându-se dincolo de ramurile Craiului Zăpezii, care era din nou plin de flori.”
(Lucy Maud Montgomery, *Anne de la Green Gables*, vol. II)

c. „Pe părintele Trandafir să-l țină Dumnezeu! Este om bun: a învățat multă carte și cântă mai frumos decât chiar răposatul tatăl său, Dumnezeu să-l ierte! Și totdeauna vorbește drept și cumpănit, ca și când ar citi din carte. Și harnic și grijitor om este părintele Trandafir. Adună din multe și face din nimic ceva. Strânge, drege și culege, ca să aibă pentru sine și pentru alții.”

(Ioan Slavici, *Popa Tanda*)

2. Transcrie tabelul în caiet. Asociază cuvintele din coloana B, scrise îngroșat, cu partea de vorbire din coloana A și cu funcția lor sintactică din coloana C.

A	B	C
substantiv propriu	Ne vom întâlni polmăine .	complement direct
pronume demonstrativ	Cântă ca tine .	complement indirect
adverb de timp	Acolo se vede mai bine urma.	complement prepozițional
adverb de loc	Nimeni nu zice nimic .	circumstanțial de loc
pronume personal	I-am dat dreptate Mariei .	circumstanțial de timp
pronume negativ	Vai de cellalt!	circumstanțial de mod

3. Alcătuieste enunțuri în care substantivul *camera* și pronumele demonstrativ *acela* să îndeplinească, pe rând, funcția sintactică de complement direct, complement indirect, complement prepozițional.

4. Formulează câte două enunțuri în care circumstanțialele de loc, de mod și de timp să fie exprimate prin părți de vorbire diferite.

5. Redactează un text, de 100-120 de cuvinte, în care să integrezi complemente directe, indirecte, prepoziționale și circumstanțiale de loc, de timp și de mod. Găsește un titlu potrivit textului realizat.

CIRCUMSTANȚIALUL DE CAUZĂ. TOPICA ÎN PROPOZIȚIE. NORME DE PUNCTUAȚIE



Citim

De foame, a mușcat cu poftă din măr.

Am venit mai devreme **din cauza ei**.

Neînțelegând enunțul, a rezolvat greșit exercițiul.

OBSERVĂM

Lucrați în perechi.

1. Stabiliți ce arată cuvintele scrise îngroșat.
2. Indicați, în fiecare enunț, ce parte de vorbire este cuvântul determinat.
3. Descoperiți locul pe care îl ocupă cuvintele subliniate față de cuvântul determinat.
4. Explicați rolul virgulei în două dintre cele trei enunțuri.





Prepoziții și locuțiuni prepoziționale care, asociate cu un substantiv, pronume sau numeral cu valoare pronominală, introduc circumstanțialul de cauză: *de, din, pentru, din cauză de, din pricină de, de dragul, din cauza, din pricina.*

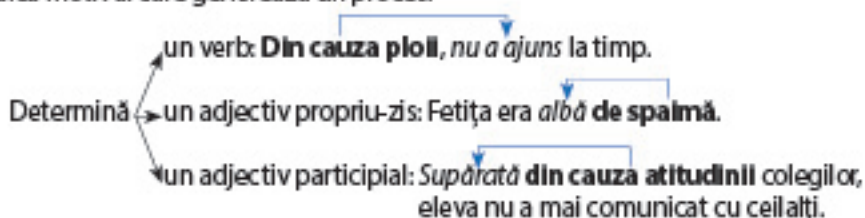
OBSERVAȚIE

A nu se confunda circumstanțialul de cauză cu complementul prepozițional din construcții cu verbele *a se teme* și *a se bucura*.
Băiatul se teme *de câini*.
Fata s-a bucurat *de cadou*.
de câini și *de cadou* – complemente prepoziționale



Aflăm

Circumstanțialul de cauză oferă informații despre cauzele unei acțiuni, indică motivul care generează un proces.



Circumstanțialul de cauză răspunde la întrebarea **din ce cauză?**, adresată părții de vorbire determinate

Circumstanțialul de cauză se realizează prin:

- substantiv precedat de prepoziție/locuțiune prepozițională:
Îi plâng **de milă**. Am alunecat **din cauza gheții**.
- pronume precedat de prepoziție/locuțiune prepozițională:
De dragul acestora, ne-am schimbat programul.
- numeral precedat de prepoziție/locuțiune prepozițională:
Am greșit **din cauza primului**.
- formă verbală nepersonală (verb la gerunziu):
Ștînd cum funcționează aparatul, nu a mai avut probleme.
- adjectiv precedat de prepoziție:
De frumos ce era, a fost lăudat de toți.

Circumstanțialul de cauză are o topică liberă: poate fi antepus sau postpus regentului (cuvântului determinat).

De bucurie, a exclamat.

A exclamat **de bucurie**.

În funcție de importanța pe care vorbitorul o acordă relației dintre regent și circumstanțialul de cauză, se poate folosi sau nu virgula.

Nu am ajuns la timp **din cauza ploii**. – legătură strânsă

Nu am ajuns la timp, **din cauza ploii**.



Exersăm

1. Recunoaște circumstanțialele de cauză din enunțurile de mai jos și indică prin ce parte de vorbire sunt realizate.

- Necunoscând locurile, s-a rătăcit.
- Am răspuns solicitării doar din cauza lui.
- În ciuda soarelui, ea tremura de frig.
- A greșit adresa din pricina altcuiva.
- Nu a ajuns la timp din cauza aglomerației.

2. Analizează circumstanțialele de cauză din textele următoare, conform modelului dat.

de groază – circumstanțial de cauză realizat prin substantiv comun, genul feminin, numărul singular, cazul acuzativ, precedat de prepoziția simplă „de”

- a. „De groază și durere, de muncă și bătaie,
În jaf și-n umilință,
Am tot strigat, dar glasul se-neacă și se taie
D-atâta suferință.”

(B.P. Hasdeu, *Odă la ciocoi*)

- b. „Și fiul craiului, nemaiputând struni calul și neîndrăznind a mai merge înainte, se întoarnă rușinat înapoi la tatu-său.”

(Ion Creangă, *Povestea lui Harap-Alb*)

- c. „Căinele moare de drum lung și prostul de grija altuia.”

(Proverb românesc)

3. Indică funcția sintactică a substantivelor precedate de prepoziția **de** din enunțurile următoare.

- Programul de antrenament s-a terminat.
- Lucrurile din curte s-au udut de ploaie.
- Poarta este de lemn.
- El este capabil de fapte mari.
- Fratele nostru se teme de eșec.

4. Alcătuiește enunțuri în care circumstanțialul de cauză să fie realizat prin:

- pronume personal, persoana a III-a, genul feminin;
- verb la gerunziu;
- pronume demonstrativ;
- substantiv propriu.

DACĂ VREI SĂ ȘTII MAI MULT

Folosim prepoziția **datorită** în enunțuri care indică un efect favorabil și gruparea **din cauza** în enunțuri care indică un efect nefavorabil.

Sunt corecte formulările: Am reușit **datorită familiei**. Am întârziat **din cauza** furtunii.

Nu formulările: Am reușit **din cauza** familiei. Am întârziat **datorită** furtunii.

În lucrările de gramatică mai recente, doar gruparea **din cauza** introduce un circumstanțial de cauză.

CIRCUMSTANȚIALUL DE SCOP. TOPICA ÎN PROPOZIȚIE. NORME DE PUNCTUAȚIE



Citim

Mama s-a dus **la cumpărături**.
Pentru a reuși a muncit mult.
A plecat **la cules** struguri.

OBSERVĂM

Lucrați în perechi.

- Stabiliți ce arată cuvintele scrise îngroșat.
- Indicați, în fiecare enunț, ce parte de vorbire este cuvântul determinat.
- Descoperiți locul pe care îl ocupă cuvintele subliniate față de cuvântul determinat.



Bogdan Petriceicu Hasdeu
(1838-1907)

PORTOFOLIU

PROVERBE

- Adună și grupează pe tematici proverbe românești și din cultura altor popoare.
- Fă schimb de idei cu colegii.





Prepoziții și locuțiuni prepoziționale care, asociate cu un substantiv, pronume, numeral cu valoare pronominală sau verb la infinitiv, introduc circumstanțialul de scop: *pentru, spre, întru, după, la, în vederea.*



Circumstanțialul de scop realizat prin verb la forma de supin nu se desparte prin virgulă. Du-te **la cules** de ciuperci!



Nicolae Bălcescu,
istoric, scriitor și revoluționar român
(1819-1852)



Aflăm

Circumstanțialul de scop indică scopul unui proces.

Determină un verb: *Învăță **spre** lauda tuturor.*

uneori, o interjecție predicativă: *Hai **la** cules mere!*

Circumstanțialul de scop răspunde la întrebarea **cu ce scop?**, pusă verbului/ interjecției.

Circumstanțialul de scop se realizează prin:

a. substantiv precedat de prepoziție/locuțiune prepozițională:

Se pregătește **pentru excursie**. (cazul acuzativ)

Alargă zilnic **în vederea participării** la maraton. (cazul genitiv)

b. formă verbală nepersonală (infinitiv sau supin):

Se grăbește **pentru a ajunge** înainte de începerea spectacolului.

Au plecat **la colindat**.

Circumstanțialul de scop are o topică liberă: poate fi antepus sau postpus regentului (cuvântului determinat).

Pentru a reuși, a muncit mult. A muncit mult **pentru a reuși**.

În funcție de importanța pe care vorbitorul o acordă relației dintre regent și circumstanțialul de scop, se poate folosi sau nu virgula.

Se uită la un film **pentru a se relaxa**. – legătură strânsă

Se uită la un film, **pentru a se relaxa**.



Exersăm



1. Recunoaște în fiecare dintre enunțurile de mai jos circumstanțialul de scop, menționând prin ce parte de vorbire este realizat.

- Citește cu atenție, în vederea finalizării textului.
- Am lucrat împreună, spre a-i arăta cum să procedeze.
- Alargă pentru o medalie.
- Am răspuns solicitării doar pentru a-l ajuta.
- S-a pregătit zilnic pentru alergat.

2. Analizează circumstanțialele de scop din textele următoare și explică folosirea semnelor de punctuație între regent și circumstanțialul de scop identificat.

- „Sinan văzând aceasta, spre a da curaj la ai săi, ia ofensiva și trece podul.”
(Nicolae Bălcescu, *Românii supt Mihai-Voievod Viteazul*)
- „Dumneavoastră, ca fiecare boier, numai ne-ați poruncit să aducem bolovanul, dar n-ați pus umărul împreună cu noi la adus, cum ne spuneți dinioarea că de-acum toți au să ia parte la sarcini: de la vlădică până la opincă.”
(Ion Creangă, *Moș Ion Roată și Unirea*)

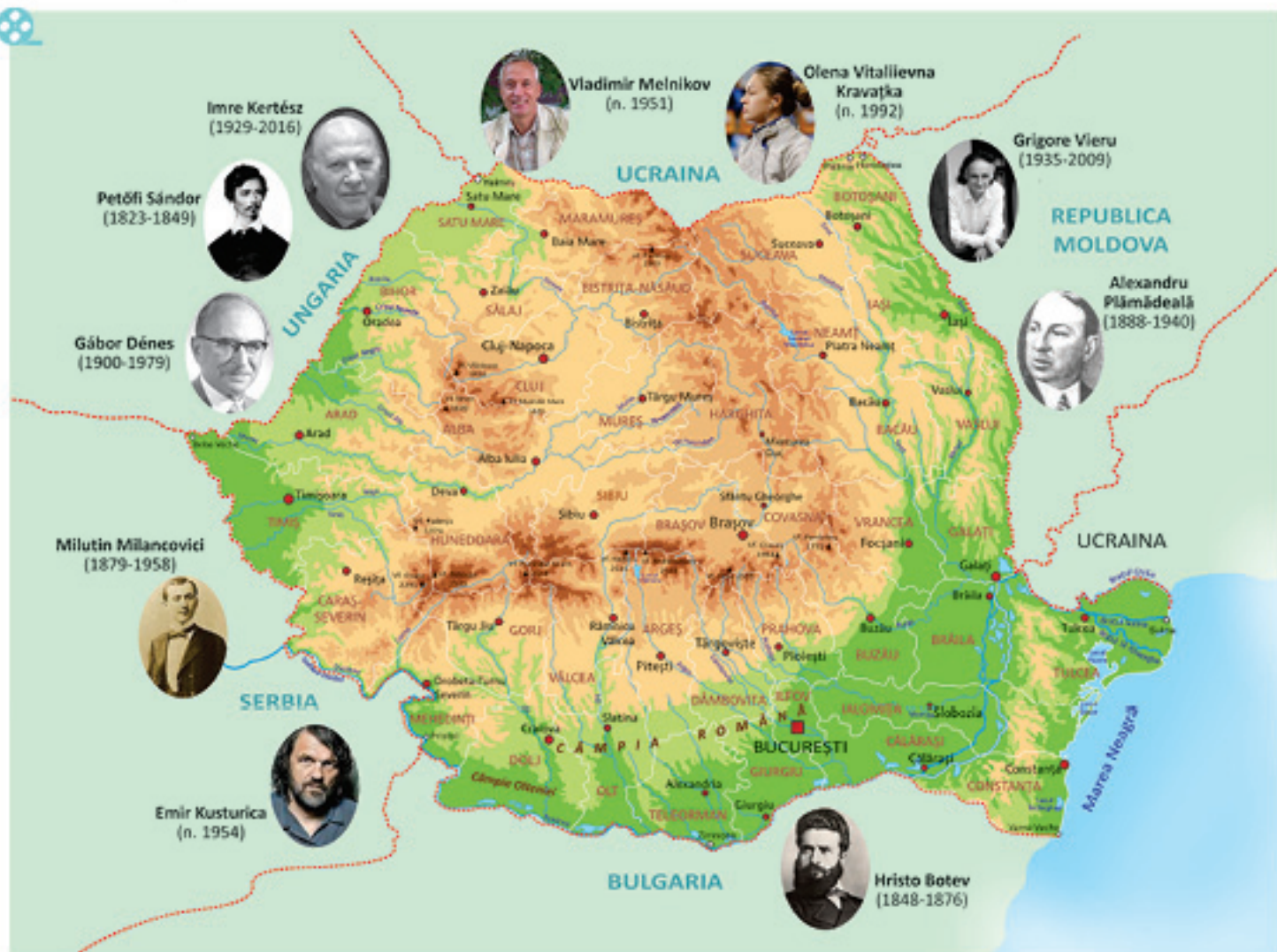
3. Indică funcția sintactică a cuvintelor subliniate din enunțurile următoare.

- Va elabora un chestionar, pentru a cere părerea colegilor.
- Cartea pentru colorat este pe masă.
- Părinții au cumpărat pentru copii, la început de an școlar, rechizite.

4. Alcătuieste enunțuri în care circumstanțialul de scop să fie realizat prin:

- substantiv precedat de prepoziție;
- verb la infinitiv;
- verb la supin.

ELEMENTE DE INTERCULTURALITATE – DESPRE LIMBA ȘI CULTURA ȚĂRILOR DIN VECINĂTATEA ROMÂNIEI



Investigație

Realizați, **în grupe** de câte patru elevi, un proiect cu titlul **Despre limba și cultura României și ale țărilor din vecinătatea ei** care să ilustreze atitudinea voastră față de valorile culturii românești și ale culturii țărilor din vecinătatea României.

Proiectul poate fi elaborat ca o enciclopedie a limbilor care se vorbesc în România și în vecinătatea sa și a personalităților care au excelat într-un domeniu sau mai multe, devenind, prin rezultatele obținute, cunoscute în întreaga lume.

Pentru a realiza un proiect de succes:

- căutați, folosind enciclopedii tipărite sau online, cât mai multe informații despre limba și cultura țărilor cu care se învecinează România;
- descoperiți domeniile științei, ale culturii și ale sportului în care România și țările din vecinătatea ei au contribuit la lărgirea patrimoniului universal;
- găsiți o modalitate de exprimare a ideilor, gândurilor și sentimentelor voastre, potrivit grupului din care faceți parte;
- folosiți, în enunțurile create, cât mai multe atribute, circumstanțiale și complemente;
- valorificați talentele voastre, capacitatea de a vă exprima prin cuvânt, imagine, sunet, mișcare etc.;
- prezentați în fața colegilor proiectul vostru, folosind o modalitate care se potrivește cel mai bine grupului vostru.

• Citește cu atenție textul pentru a răspunde cerințelor.

PERSONALITĂȚI CU CARE ROMÂNIA SE MÂNDREȘTE ORICÂND ȘI ORIUNDE

Fiecare nație are marile sale valori, iar România are o mulțime de personalități cu care poate să se mândrească. Cu prilejul Zilei Naționale a României, www.yahoo.news.com ne propune să ne amintim de câteva personalități ale căror realizări au trecut granițele țării.

Henri Coandă (1886-1972)



A fost unul dintre acei mari savanți ai lumii care nu se pot rezuma la o singură arie de activitate. A fost unul dintre primii aviatori care au zburat cu un avion cu reacție, a proiectat clădiri, a inventat instalații revoluționare de transport și de desalinizare a apei și a studiat cele mai pure ape de pe planetă. Fiul al unui fost premier al României (Constantin Coandă, tatăl savantului, a fost prim-ministru în anul Unirii, 1918), Coandă a fost omul care a construit, în Golful Persic, primul rezervor de beton subacvatic pentru depozitarea petrolului. Un efect din fizică poartă și astăzi numele marelui savant român. Atunci când a zburat cu avionul cu reacție, Coandă a observat că flăcările și gazul incandescent ieșite din reactoare tindeau a rămâne pe lângă fuselaj. Abia după peste 20 de ani de studii ale lui și ale altor savanți, inginerul român a formulat principiul din spatele așa-numitului efect Coandă, numit astfel de profesorul Albert Metral. Henri Coandă a murit în 1972, la vârsta de 86 de ani. [...]

Ecaterina Teodorescu (1894-1917)



sursa: <https://gorjeanul.ro/>

Pe numele său adevărat Cătălina Toderiu, s-a născut în 1894, a luptat în Primul Război Mondial, mai întâi ca soră medicală, iar după moartea fratelui ei, ca soldat. S-a aflat în primele linii în luptă de la 10 octombrie 1916, când trupele comandate de generalul Ion Dragalina au respins o puternică ofensivă inamică, în prima bătălie de la Jiu. Ridicată la rangul de sublocotenent pentru priceperea în luptă și curajul său, a ajuns chiar să conducă un pluton de infanterie. A murit după ce a fost împușcată în piept, într-o luptă din august 1917, din Vrancea. Ultimele ei cuvinte au fost: „Înainte băieți, sunteți cu mine!”

Ana Aslan (1897-1988)



Este una dintre cele mai mari figuri feminine din istoria României. Medic român în gerontologie, Aslan a inventat mai întâi un produs Gerovital, „Jeac” antîmbătrânire ce avea să fie folosit de personalități ca Tito, Charles de Gaulle, Hrusciov, J.F. Kennedy, Indira Gandhi, Marlene Dietrich, Konrad Adenauer, Charlie Chaplin, Kirk Douglas sau Salvador Dalí. Produsul inventat în 1952 a fost brevetat în peste 30 de țări, iar Ana Aslan și-a continuat studiile și a lansat, în 1980, alături de farmacistă Elena Polovrăgeanu, un nou remediu-minune, care îi și poartă numele: Aslavital. În ciuda redamei pe care o făcea cercetării românești, Ana Aslan nu era printre preferatele regimului comunist. „Va fi greu pentru institut și pentru dumneata, după ce nu voi mai fi eu. Vor folosi cele mai diabolice metode, în numele partidului. [...] Pentru orice există o soluție, numai sistemul ăsta pare veșnic”, spunea Aslan cu doar trei luni înainte de moarte, memorii publicate de medicul Mircea Dumitru, confident al Profesoarei, în cartea *Ana Aslan și timpul său: o luptă de idei*. Ana Aslan a murit în 1988, la vârsta de 91 de ani.

Emil Racoviță (1868-1947)

Este românul care a descoperit balena cu cioc, dar aceasta nu este nici pe departe cea mai mare realizare a carierei sale. La început fascinat de lumea oceanelor, Racoviță avea să renunțe la această pasiune pentru a se dedica în totalitate uneia care l-a fascinat mult mai mult: biospeologia. A studiat mii de organisme care își duceau viața în peșteri și a înființat, la Cluj, primul institut speologic din lume. Dacă, astăzi, mulți dintre cei mai buni cercetători români profesează în străinătate, în 1920, Racoviță reușea să aducă la institutul său dujean doi mari cercetători francezi și unul elvețian. Emil Racoviță a murit în 1947, la vârsta de 79 de ani.



Constantin Brâncuși (1876-1957)

Este cu siguranță cel mai cunoscut sculptor român și unul dintre cei mai importanți din întreg secolul XX. Născut la Hobița, în Gorj, Brâncuși și-a desfășurat cea mai mare parte din perioada creativă a vieții sale în Franța. De aceea, iubitorii de artă de pe tot globul îl desemnează pe genialul artist român doar prin numele de familie, scris fără diacritice, Brancusi, și pronunțat după regulile limbii franceze. Muzeul Național de Artă Modernă din Paris (Centre Pompidou) are un număr important de lucrări ale lui Brâncuși, lăsate prin testament moștenire României. Aceste lucrări nu au ajuns în țara noastră, deoarece România comunistă le-a refuzat, Brâncuși fiind socotit un reprezentant al burgheziei decadente. Totuși, în România, lucrări extrem de importante ale lui Brâncuși pot fi admirate la Târgu Jiu (*Poarta Sărutului, Aleea Scaunelor, Masa Tăcerii, Coloana Infinitului*).



George Enescu (1881-1955)

Socotit cel mai mare muzician român, avea doar 12 ani atunci când entuziasma pretențiosul public vienez cu modul său de a interpreta compoziții de Johannes Brahms, Pablo de Sarasate, Henri Vieuxtemps sau Felix Mendelssohn-Bartholdy. După Conservatorul din Viena au urmat studii de vioară, contrapunct și compoziție la cel din Paris, iar apoi Enescu a ajuns în perioada matură a carierei sale. În 1898, debuta în calitate de compozitor în cadrul Concertelor Colonne din Paris cu Suita simfonică *Poema Română*. A fost și anul în care și-a început celebrele recitaluri de vioară, atât de îndrăgite de regina Elisabeta a României, care îl invita extrem de des pe Enescu la Castelul Peleş. Cele mai cunoscute compoziții ale sale au apărut în primul deceniu al secolului XX. A fost și un apreciat pedagog, printre elevii săi numărându-se violoniștii Christian Ferras, Ivry Gitlis, Arthur Grumiaux și Yehudi Menuhin. Acesta din urmă, virtuoz cu o profundă cultură umanistă, a păstrat un adevărat cult și o profundă afecțiune pentru Enescu, considerându-l părintele său spiritual. „Pentru mine, Enescu va rămâne una din veritabilele minuni ale lumii. Rădăcinile puternice și noblețea sufletului său sunt provenite din propria lui țară, o țară de inegalată frumusețe”, spunea vestitul Menuhin.



George Emil Palade (1912-2008)

Este singurul român care a câștigat Premiul Nobel (1974). Conaționalul nostru este considerat părintele biologiei celulare moderne. Fostul președinte american Ronald Reagan i-a acordat românului Medalia Națională pentru Știință, în anul 1986. Marea reușită a cercetărilor lui George Emil Palade a fost explicarea mecanismului celular al producției de proteine. Savantul român s-a stins din viață la vârsta de 96 de ani, în anul 2008.



Grigore Antipa (1867-1944)



Grigore Antipa, omul care dă numele Muzeului Național de Istorie Naturală, este unul dintre cei mai cunoscuți biologi români. Crescut de mătuși, după ce și-a pierdut părinții, Antipa, un copil sărac din Botoșani, a avut șansa de a avea un frate parazitolog, care i-a obținut o bursă regală pentru a face universitatea în orașul german Jena, sub coordonarea celebrului naturalist Ernst Haeckel, nimeni altul decât părintele ecologiei. Antipa a descoperit o nouă specie de meduză, dar adevărata recunoaștere internațională a primit-o pentru studiile extraordinare în domeniul hidrobiologiei și pentru modul în care a ales să organizeze muzeul din București care acum îi poartă numele. Inovațiile sale muzeologice (un simplu exemplu: muzeul condus de Antipa a fost primul din lume în care s-au folosit diorame biologice) au atras atenția specialiștilor străini. Aceștia i-au solidat o lucrare referitoare la organizarea muzeelor de istorie naturală. Lucrarea de specialitate a fost publicată în 1934, purtând titlul «Principes et moyens pour la réorganisation des musées d'histoire naturelle» („Principii și mijloace pentru reorganizarea muzeelor de istorie naturală”).



Activitate în perechi

• **IDENTIFICAȚI**, în textul citit, domeniile care s-au dezvoltat prin contribuția personalităților prezentate.

• **COMPARAȚI** activitatea Anei Aslan, a lui George Palade și a lui Emil Racoviță, indicând asemănările și deosebirile dintre preocupările lor științifice.

• **ANALIZAȚI** câte o parte de propoziție cunoscută, folosind textul de prezentare a lui Henri Coandă.

• **ASOCIAȚI** numele personalităților românești prezentate în text cu numele altor personalități, din același domeniu, la care se face referire (de exemplu, George Enescu cu Yehudi Menuhin). Indicați domeniul căruia îi aparțin personalitățile asociate, descriind activitatea fiecăreia. Pentru o bună informare, folosiți dicționare enciclopedice și surse de informare/motoare de căutare din mediul online.

• **APLICAȚI** cele învățate! Formulați opt enunțuri despre cele opt personalități în care să folosiți:

- un atribut realizat prin substantiv comun;
- un circumstanțial de scop realizat prin formă verbală nepersonală la infinitiv;
- un circumstanțial de cauză realizat prin substantiv cu prepoziție;
- un circumstanțial de loc realizat prin substantiv cu prepoziție;
- un atribut realizat prin verb la infinitiv;
- un circumstanțial de mod realizat prin adverb;
- un circumstanțial de cauză realizat prin verb la gerunziu;
- un circumstanțial de scop realizat prin substantiv cu prepoziție/locuțiune prepozițională.

• **EXPLICAȚI**, într-un text de 80-100 de cuvinte, de ce este necesar să ne cunoaștem limba și cultura.

În redactarea textului, vei ține seama de:

- respectarea structurii textului explicativ;
- corespondența cu tema propusă;
- folosirea unui limbaj potrivit temei propuse;
- prezentarea într-un mod particular a temei propuse;
- corectitudinea exprimării;
- scrierea îngrijită.



Textul explicativ oferă informații/explicații pentru înțelegerea unui fenomen, a unei probleme etc.



Atributul determină un substantiv sau un substitut al acestuia, arătând o caracteristică.

Complementul: direct, indirect, prepozițional.

Circumstanțialul: de mod, de loc, de timp, de cauză, de scop.



• Citește textul și rezolvă cerințele.

Pentru noi, Eminescu nu e numai cel mai mare poet al nostru și cel mai strălucit geniu pe care l-a zămislit pământul, apele și cerul românesc. El este, într-un anumit fel, întruparea însăși a acestui cer și a acestui pământ, cu toate frumusețile, durerile și nădejdlile crescute din ele. Noi, cei de aici, rupți de pământ și de neam, regăsim în el tot ce-am lăsat în urmă, de la văzduhul munților noștri și de la melancolia mării noastre până la cerul nopții românești și teiul înflorit al copilăriilor noastre. Recitindu-l pe Eminescu, ne reîntoarcem, ca într-un dulce somn, la noi acasă. Întreg Universul nostru îl avem în aceste zeci de pagini, pe care o mână harnică le-a tipărit și le împarte astăzi în cele patru colțuri ale lumii peste tot unde ne-a împrăștiat pribegia. Păstrați-le bine; este tot ce ne-a rămas neîntinat din apele, din cerul și din pământul nostru românesc.

(Mircea Eliade, Paris, septembrie 1949, *Cuvânt înainte la Mihai Eminescu – Poesii* – „ediție de pribegie” îngrijită de Mircea Eliade)



I. Precizează dacă următoarele enunțuri care vizează textul dat sunt adevărate (A) sau false (F).

- Mihai Eminescu este cel mai mare poet al nostru.
- El reprezintă cultura lumii.
- Eminescu este o întrupare a țării pentru românii plecați peste hotare.
- Recitirea poeziilor lui Eminescu reprezintă o întoarcere simbolică acasă.
- Poeziile eminesciene nu au putut fi tipărite în străinătate.

II. Stabilește tipul textului și indică două caracteristici ale acestuia.

III. Asociază cuvintele din coloana B, preluate din text, cu partea de vorbire din coloana A și cu funcția lor sintactică din coloana C.

A	B	C
adverb de loc	<i>cel mai mare</i>	complement direct
substantiv comun	<i>pe Eminescu</i>	circumstanțial de timp
adverb de timp	<i>acasă</i>	atribut
substantiv propriu	<i>ale lumii</i>	complement indirect
adjectiv propriu-zis	<i>astăzi</i>	circumstanțial de loc
numeral cardinal		atribut

IV. Transcrie, pe caiet, completând următoarele enunțuri.

a. Cuvântul *recitindu-* din enunțul „Recitindu-l pe Eminescu, ne reîntoarcem, ca într-un dulce somn, la noi acasă.” are funcția sintactică de ... și se realizează prin ...

b. În enunțul „Recitindu-l pe Eminescu, ne reîntoarcem, ca într-un dulce somn, la noi acasă.”, există ... complemente directe.

c. În enunțul „El este, într-un anumit fel, întruparea însăși a acestui cer și a acestui pământ, cu toate frumusețile, durerile și nădejdiile crescute din ele.”, descoperim 11 atribute, dintre care ... realizate prin substantiv, ... prin adjectiv pronominal, ... prin adjectiv provenit din verb la participiu.

d. În enunțul „Păstrați-le bine; este tot ce ne-a rămas neîntinat din apele, din cerul și din pământul nostru românesc”, cuvântul *bine* are funcția sintactică de ..., fiind realizat prin ..., iar cuvântul *ne-* are funcția sintactică de ..., fiind realizat prin ...

V. Redactează, prin analogie cu textul despre Mihai Eminescu, un text, format din 120-150 de cuvinte, despre un scriitor/poet român pe care îl recomanzi colegilor tăi din alte țări.

În redactarea textului, vei ține seama de următoarele criterii:

- respectarea structurii tipului de text;
- prezentarea aspectelor relevante despre scriitorul/poetul ales;
- originalitate în tratarea temei;
- corectitudine;
- încadrarea textului în limitele date.

Grilă de autoevaluare

Subiectul I: 10 puncte

Subiectul II: 10 puncte

Subiectul III: 20 de puncte

Subiectul IV: 20 de puncte

Subiectul V: 30 de puncte

Din oficiu: 10 puncte

Subiectul I	$5 \times 2 \text{ p.} = 10 \text{ p.}$
Subiectul II	4 p. pentru indicarea tipului de text, câte 3 p. pentru cele două caracteristici indicate
Subiectul III	$5 \times 2 + 5 \times 2 \text{ p.} = 20 \text{ p.}$
Subiectul IV	$10 \times 2 \text{ p.} = 20 \text{ p.}$
Subiectul V	$6 + 14 + 4 + 4 + 2 = 30 \text{ p.}$

Punctaj maxim: 100 de puncte



A.

ACTUL I

Scena 10

Miza, Gena, Spirache

(S-a întunecat binișor, și de-aici până la sfârșit se va întuneca bine de tot.)

Spirache: Bună seara... (E mulțumit și jenat totuși fiindcă are pălărie nouă.)

Miza: Bună seara, tată... (Iese.)

Spirache: Dar ce are? Iar are amețeli? O văd schimbată la față!

Gena: Nu... E numai obosită... Aaaa! Dar ce văd? Ți-ai luat pălărie nouă?... S-o porți sănătos... (E încântată că pălăria lui Spirache i-a dat un prilej să schimbe vorba.)

Spirache: Ți place? (I-o prezintă.)

Gena: E foarte frumoasă... Cât ai dat pe ea?

Spirache: Mult... Mult, și m-am și păcălit...

Gena: Cum te-ai păcălit?

Spirache: Cum mă păcălesc eu totdeauna... M-am dus la Măgeanu, de unde cumpăr eu de douăzeci de ani... Mă cunoaște, c-am luat cinci pălării în intervalul ăsta de la el... Mi-am făcut socoteala, prin urmare, c-o să mă servească bine... E? Cât crezi că mi-a luat pe ea?... (Așteaptă un răspuns care nu vine.) Patru sute de lei...

Gena: Phiuuu... Enorm!...

Spirache: Enorm, neenorm... Ce era să fac? Am luat-o... Ca să scap de gura voastră...

Gena: Ehl! Nu e nimic... Să fii dumneata sănătos... (Degajează stânga.)

Spirache: Cum nu e nimic? Este! Fiindcă trei case mai sus, la Stănculescu, am văzut una la fel, cu trei sute de lei... Să-mi vie nebunie, nu alta... Îndărât nu mai puteam s-o duc, c-o ajustasem pe capul meu...

Gena: Te superi degeaba! Acu' ai luat-o, te-ai păcălit, gata!... (Glumește ca să-l îmbuneze.) Ești bun de cinste...

Spirache: Am făcut și cinste, dă-o-ncolo de cinste... ce, crezi c-am scăpat? Cum am trecut de Stănculescu, amărât cum eram, hop! mă întâlnesc cu Tănăsescu de la Fisc și cu Savian de la Măsuri și greutate... „Eeee... s-o porți sănătos nene Spirache... zice... trebuie s-o uzi imediat, că-i putrezește catifeaua.” Ce era să fac? M-am dus cu ei la aperitive și-am dat o sută de lei în cap... Eu am mâncat numai o măsline... din toată afacerea... Dar ce mi-e mai necaz e că, în loc să mă încurajeze de pălărie, mai rău m-au descurajat...

Gena: Cum asta?

Spirache: M-au întrebat cât am dat pe ea... și eu ce m-am gândit? Dacă le spun că am dat patru sute la Măgeanu, când se găsește cu trei sute, la fel, la Stănculescu, or să spună ăia că sunt prost... Și-atunci, ca să scap, le-am spus c-am dat numai trei sute de lei...

Gena: Ei și?

Spirache: Și Tănăsescu a început numaidecât cu gura: „Tiii! Te-ai ars, nene Spirache... Te-a păcălit... De la cine ai luat-o?” „De la Stănculescu”, zic. „El Păi vezi? Să mergi cu mine la Măgeanu, și dacă nu iei aceeași pălărie cu două sute de lei, să nu-mi zici mie Tănăsescule...”

(Tudor Mușatescu, Titanic Vals)



Tudor Mușatescu
(1903-1970)

Poet, prozator, dramaturg și umorist român, Tudor Mușatescu începe să scrie încă din vremea liceului, scoate reviste proprii (*Ghiocelul*, *Zori de ziua*, *Mugur*) și colaborează la *Revista copiilor și tineretului*, *România*, *Scena*, *Rampa*, *Cetatea literară* și *Adevărul literar*. Mușatescu a scris și versuri: *Vitrinele verii* (1926), romane: *Mica publicitate* (1935), schițe umoristice: *Nudul lui Gogu* (1928), dar cel mai mare succes l-a avut cu dramaturgia sa: *Pantarola* (1928), *Sosesc deseara* (1931), *Titanic Vals* (1932), ... *Escu* (1933) și *Visul unei nopți de iarnă* (1937).



B.

TITANIC VALS, METROPOLIS. HOHOTE DE RÂS, după o alegere surprinzătoare

Titanic Vals este o comedie pentru toate vârstele, care te va face să râzi de la începutul piesei și până când pășești în afara sălii de spectacol. Piesa jucată la teatrul Metropolis are câteva caracteristice unice.

Tema, un veritabil vis universal, îmbogățirea peste noapte, declanșează o adevărată revoluție a stilului de viață în familia Necșulescu. Inițial doar o familie modestă, ce se susține financiar doar din salariul capului familiei, ajunge să pășească în mediul aristocratic după primirea unei moșteniri îndelung așteptate din partea fratelui lui Spiridon Necșulescu.

Unchiul cel bogat moare înecat într-un accident naval pe Marea Neagră. Vestea cea mare este adusă cu maximum de bucurie de băiatul cel mare al familiei Necșulescu, Traian. Moartea rudei bogate aduce o nemăsurată bucurie în familia Necșulescu, singurul care este întristat de veste fiind chiar nea Spirache, susținut moral de Gena, fiica lui dintr-o căsnicie anterioară. Gena are handicap la picior și este Cenușăreasa casei, având mai degrabă statut de tolerată.

Soacra lui Spirache, interpretată magistral de Sorin Miron, devine, dintr-o bătrână antipatică, un veritabil izvor de sfaturi și de zicale adaptate după propriul interes, care stănesc în fiecare minut hohote de râs în sală. Interpretarea se desfășoară de o manieră unică, replicile fiind dublate de nenumărate ori de gesturi neașteptate din partea bătrânei. Plusul acestei piese este dat în mod categoric de ineditul rolului soacrei jucat de un bărbat. O idee strălucită, cu un actor care a jucat magistral și care și-a primit răsplata la finalul piesei prin ropote de aplauze.

RĂSTURNĂRI DE SITUAȚIE, UMOR PENTRU TOȚI

Înavuțirea familiei duce totul spre un arivism inspirat parcă din Caragiale. Dacia Necșulescu (Mirela Zeța), soția lui nea Spirache, preia frâiele familiei în totalitate și îl determină pe umilul său bărbat, singurul care rămâne cu capul pe umeri, să intre în politică, să facă diverse donații și chiar să nu o mai primească acasă pe Gena, care acceptă să poarte povara unui copil ce nu îi aparține, pentru salvarea surorii ei care a călcat pe bec. Mirela Zeța, cunoscută chiar și neinițiatilor în teatru prin prisma unor diverse roluri la show-uri de televiziune, intră perfect în pielea personajului, reușind să nu dezamăgească fanii printr-o interpretare caragialiană a personajului lipsit de cultură, proaspăt îmbogățit care caută să epateze.

Piesa are de toate: răsturnări de situație, momente umoristice cât cuprinde, iar unicitatea interpretării la teatrul Metropolis nu te face să regreți în nicio clipă că ai ales să dedici timpul unui astfel de spectacol. Cele aproape trei ore trec pe nesimțite.

(sursa: după https://www.dcnews.ro/titanic-vals-metropolis-hohote-de-ras-dupa-o-alegere-surprinzatoare_564860.html)

Tipuri de texte literare:

- epic (întâmplări, personaje, narator etc.);
- liric (sentimente, eu liric, limbaj expresiv etc.);
- dramatic (acte, indicații scenice, dialog, spectacol de teatru etc.).

Tipare/Secvențe textuale:

- narativ (evenimente);
- descriptiv (caracteristici);
- dialogat (replici);
- explicativ (explicații).

Identifică

• În textul A:

- un cuvânt cu sens figurat;
- o propoziție interogativă;
- o interjecție;
- un cuvânt care conține diftong și altul cu hiat;
- un adjectiv în cazul acuzativ;
- un complement direct și un atribut realizat prin adjectiv pronominal.

• În textul B:

- un cuvânt derivat și unul compus;
- un substantiv în cazul acuzativ;
- un predicat nominal și unul verbal;
- o conjuncție coordonatoare;
- un pronume personal în cazul genitiv;
- un adverb cu funcția sintactică de circumstanțial de mod.

Compară cele două texte citite, răspunzând în enunțuri la următoarele cerințe.

a. Ce fel de texte sunt cele două propuse? (literar, nonliterar, epic, liric, dramatic, narativ, descriptiv, dialogat)

b. Care este scopul fiecărui text?

c. Precizează câte două caracteristici ce se referă la structura textelor.

d. Scrie două asemănări și două deosebiri ale textelor propuse.

e. Crezi că efectul produs de textul A transmis radiofonic este mai mare decât dacă te afli în sala de spectacol? De ce? Te-a influențat în luarea deciziei textul B? De ce?

Analizează cuvintele subliniate în cele două texte și transcrie, completând în caiet un tabel asemănător celui de mai jos.

Cuvântul subliniat	Cuvântul determinat	Parte de vorbire	Caz (acolo unde este posibil)	Parte de propoziție (funcția sintactică)
<i>binișor</i>	s-a întunecat	adverb de mod	–	circumstanțial de mod

Asociază cu textul citat la punctul A o întâmplare pe care ai trăit-o și în care ți-ai dat seama că ai fost înșelat. Scrie un text, de 150-250 de cuvinte, în care să introduci secvențe dialogate și secvențe descriptive.

Vei avea în vedere:

- să prezinți corect și coerent întâmplarea;
- să folosești narațiunea, descrierea și dialogul, iar la nevoie să introduci și indicații suplimentare;
- să respecți regulile de redactare a diverselor tipare textuale;
- să respecți normele ortografice și de punctuație în vigoare;
- să te încadrezi în limita indicată.

Aplică ce ai învățat!

Realizează un afiș potrivit pentru premiera piesei de teatru *Titanic vals*, de Tudor Mușatescu, utilizând informații din cele două texte.

Explică în ce ar consta efectele speciale care ar putea însoți textul A pentru a fi reprezentat pe scenă (decor, lumini, sunet, costume). Lucrează în echipă cu cinci-șase colegi și puneți în scenă textul A. Prezentați sceneta în fața clasei.

Mijloace de îmbogățire a vocabularului:

- derivare (rădăcină, sufixe, prefixe);
- compunere (sudare, alăturare, abreviere).

Forme verbale nepersonale:

- infinitiv (*a scrie*);
- gerunziu (*scriind*);
- participiu (*scris*);
- supin (*de/pentru scris*).

Pronume și adjective pronominale:

- posesiv (*al său, a tă*);
- demonstrativ (*acela, aceasta*);
- relativ (*care, cine*);
- interogativ (*care?, ce?*);
- nehotărât (*toți, fiecare*);
- negativ (*niciuna, nicio*);
- de întărire (*însumi, înșiși*).

Coordonarea – raport sintactic stabilit între părți de propoziție sau propoziții de același fel.

- prin juxtapunere (virgulă, punct-și-virgulă);
- prin joncțiune (conjuncții coordonatoare: *și, dar, iar, sau, deci* etc.).

Părți secundare de propoziție:

- atribut;
- complement: direct, indirect, prepozițional;
- circumstanțial: de loc, de timp, de mod, de cauză, de scop.

• Citește cu atenție următoarele texte și rezolvă cerințele.



A.



Alexandru Mușina
(1954-2013)

Alexandru Mușina a fost un antologist, editor, eseist, publicist și poet român. A absolvit Liceul „Andrei Șaguna” din Brașov, în 1973, și Facultatea de Limbă și Literatură Română a Universității din București, în 1978. A fost, de asemenea, doctor în litere la Facultatea de Litere a Universității din București (din 1996) și profesor de scriere creativă, folclor, literatură comparată la Facultatea de Litere a Universității „Transilvania” din Brașov.

A debutat în volumul colectiv de poezii *Cinci*, în 1982, iar individual, cu *Strada Castelului 104*, în 1984. A fost membru al *Cenaclului de Luni*.

„În fiecare vară
Poți să vezi
Prin grădini, prin livezi,
Pe marginea drumurilor de țară
Un bizar personaj:
E maestrul Melc Melcian,
Pictor și grafician,
Îeșit în natură, «la peisaj».

Fire greoaie, prudentă,
Dar și independentă,
Maestrul cară, săracul,
Tot timpul în spate
Un ditamai rucsacul
Cu de toate:

Trepied, pânze, rame, creioane ascuțite,
Paletă, pensule, guașe, tuburi de culoare,
Gumă, scotch, hârtie, cărbune, cuțite
Și, desigur, băutură multă și mâncare...
(Toate-aceste lucruri – știe-orice profan –
Îi sunt absolut necesare
Unui pictor și grafician
Pentru munca lui creatoare.)”

(Alexandru Mușina, *Maestrul*,
din volumul *Și animalele sunt oameni*)

B.

„A fost odată ca niciodată, acum vreo câteva zile, un împărat și-o împărăteasă. Pe împărat îl chema Gică. El era mic, burtos, și de nimic nu-i era frică. Aveau ei tot ce își doreau. O împărăție mare, mare, ce se-ntindea din spatele blocului până în capătul locului, la marginea pământului. Creșteau în ea curcani, porci, rățoi, iar prin grădini, pe fiecare floare, ședea câte-un broscu. Și-n tufe dese de urzici se ascundeau familii de arici.

Împăratul Gică era un om calm și așezat: toată ziua stătea și se uita la meci, din fotoliu sau din pat.

Împărăteasa era mai tânără și mai frumoasă, dar nu știu cum se face că o găseai mereu nervoasă. Tot timpul îi cădea pe ochi diadema, dar nu era **asta** problema. Motivul supărării ei era copilul, fiul de-mpărat. Un pitic ciudat, ca toți copiii, din cale-afară de neastâmpărat. Am să-ncerc să vă explic ce era cu ăsta mic. Orice copil, în orice țară, în sud unde-i cald, în nord unde-i ger, primește pe loc, și fără să ceară, atunci când se naște, un înger. Acesta-i trimis să-l ocrotească și de rele să-l păzească.

Dar acum fiți atenți pentru că am să vă spun un secret: dacă un copil e foarte rău, se molipsește de la el și îngerul său. Pe-un copil nu se prea vede, de te uiți la el, dacă-i cuminte ori rău. Însă Dumnezeu îi ia din puteri unui înger nătărău. În primul rând, îi ia puterea de a fi invizibil. Generalul îngerilor, bătrânul Zahariel, suflă într-o trompetă, îl cheamă pe vinovat la el și-i zice:

— Țe confiscă puterea de a fi invizibil, de a umbla nevăjuut prin cer și pe pământ!

Și acei îngerași, astfel pedepsiți, devin un fel de copilași cu aripi și aureolă, în cămăși albe și lungi. De Crăciun, unii sunt chiar imprimați pe pungi.

Dar haideți să ne întoarcem la împărăția lui Gică și a împărătesei Arbema (cea ocupată mereu cu diadema).

Pe-acest tărâm se fugăreau prin câte-o vale, pe câte-un deal, de dimineața și până seara, copii și îngeri, din aceia pedepsiți de general. Pe înserat veneau acasă obosiți și somnoroși, ruși în coate și jechoși cum n-ați mai văzut voi până acum. După o baie cu clăbuc și spumă fină și după un somn bun și adânc, o luau, în ziua următoare, de la capăt: alergau și behăiau **ca o turmă**, în timp ce hainele spălate li se uscau pe sârmă.

Dar oare ce se întâmpla în castelul împărătesc (între noi fie vorba, acesta semăna foarte tare cu un bloc)? Aici, oricât ai fi căutat, nici urmă de picior îngeresc. Poate mă veți întreba: Cum așa? Ai zis că împăratul Gică și împărăteasa Arbema aveau și ei un copil. Și unde este un copil este și un înger prin preajmă, umblând tiptil.

Ei bine, atât era de rău fiul de împărat și pe îngeraș atâta-l chinuise, încât acesta fugise. Făcu întâi o cerere la generalul Zahariel rugându-l să fie transferat în altă parte, iar bătrânul comandant al îngerilor, văzându-l pe amărât în ce hal era, zise:

— Țe aprobă. [...]

Dacă-mi amintesc bine, pe micul prinț îl chema Michel. Părinții lui l-au pedepsit, l-au tuns și chel, dar fără niciun rezultat. Îngerul îi plecase și el era supărat doar pentru că nu mai avea cui să-i dea la oase.

Pe împăratul Gică nu-l prea frământaseră treburile casei și ale împărăției până acum, în aceste zile. Obişnuia să vadă meciuri la televizor pe vreo cinci canale și nu-l mai interesa nimic, nici măcar jocul de table cu vecinul, împăratul Sile. Deloc nu-l deranja că împărăteasa Arbema preluase comanda. Însă acum ăla mic era fără păzitor. I se urca în cap și chiar îi stricase telecomanda. Învățătoarea **de la școală** îl tot suna pe telefonul mobil ca să se plângă de copil.

Deci se-ngroșase gluma. Așa că zise către Michel:

— Băi, ce-i cu tine bă?!

— Babacule, ce să fie, tocmai ți-am băgat un ou în pălărie!

(Adrian Lăcătuș, *Împărăția lui Borțun*)



Adrian Lăcătuș
(n. 1975)

Adrian Lăcătuș este absolvent al Facultății de Litere, Universitatea „Transilvania” din Brașov, 1997, unde lucrează din 1998, în prezent fiind conferențiar universitar doctor și decan al Facultății de Litere.

**Grilă de autoevaluare**

Subiectul I: 10 puncte

Subiectul II: 18 puncte

Subiectul III: 20 de puncte

Subiectul IV: 10 puncte

Subiectul V: 32 de puncte

Din oficiu: 10 puncte

Subiectul I	5 x 2 p. = 10 p.
Subiectul II	6 x 3 p. = 18 p.
Subiectul III	5 x 4 p. = 20 p.
Subiectul IV	5 x 2 p. = 10 p.
Subiectul V	18 p. pentru conținut; 14 p. pentru redactare

Punctaj maxim: 100 de puncte

I. Precizează dacă următoarele afirmații sunt adevărate (A) sau false (F).

a. Cuvântul *margină* conține un diftong.b. În structura *Îi sunt absolut necesare/Unui pictor și grafician există un predicat nominal*.c. Mijlocul de formare a cuvântului *niciodată* este derivarea.d. În structura *din fotoliu sau din pat* cuvintele se află în raport de coordonare adversativă.e. Cuvântul *acasă* din structura *Pe înserat veneau acasă obosiți și somnoroși* este ca parte de vorbire adjectiv.

II. Transcrie, pe caiet, completând următoarele enunțuri.

a. Verbul *a fi* din structura *A fost odată ca niciodată* are valoare ...b. În structura *să ne întoarcem la împărăția lui Gică și a împărătesei* cuvântul *și* este ca parte de vorbire ...c. Verbul *fiu* este la timpul ...d. Substantivul *casei* din structura *nu-l prea frământaseră treburile casei și ale împărăției până acum* se află în cazul ...e. Adjectivul *mai tânără* din structura *Împărăteasa era mai tânără* se află la gradul de comparație ... și are funcție sintactică de ...

III. Formulează răspunsuri scrise pentru cerințele care vizează textele date.

a. Transcrie din textul A o structură în care este prezent eul liric.

b. Menționează o structură prin care debutează narațiunea, prezentă în textul B.

c. Extrage din textul A o figură de stil învățată și menționeaz-o.

d. Numește personajele din textul B.

e. Transcrie din orice text un pasaj descriptiv.

IV. Stabilește corespondența între elementele din coloana stângă, marcate cu bold în text, și cele din dreapta.

a. să vezi

b. asta

c. său

d. de la școală

e. ca o turmă

1. adjectiv pronominal posesiv, caz nominativ

2. substantiv în cazul acuzativ

3. verb la modul conjunctiv

4. substantiv, circumstanțial de mod

5. pronume demonstrativ, nume predicativ

6. substantiv în cazul nominativ

V. Imaginează-ți că ești maestrul și ai toate instrumentele la îndemână așa cum îți sugerează textul A. Scrie un text narativ (basm), de 250-300 de cuvinte, ale cărui personaje să fie unele dintre instrumentele pictorului.

Vei avea în vedere:

– să începi relatarea cu formula *A fost odată*;

– să ai personaje reale și fantastice;

– să introduci descrierea de tip tablou pentru a prezenta un altfel de tărâm, specific basmelor;

– să prezinți corect și coerent întâmplările;

– să găsești un titlu sugestiv și adecvat textului;

– să respecți normele de ortografie și de punctuație în vigoare.

EVALUARE ÎNȚĂLĂ

I. a. – F; b. – A; c. – F; d. – F; e. – A.

II. a. – 2; b. – 6; c. – 1; d. – 5; e. – 3.

III. a. conjunctiv; b. imperfect; c. acuzativ; d. neexprimate, subînțelese; e. circumstanțial de timp.

IV. a. de exemplu: *În fiecare după-amiază* (temporal); *În grădina Urișului* (spațial); b. copiii, Urișul egoist; c. narațiune la persoana a III-a, obiectivă; d. de exemplu: Copiii se simțeau fericiți, deoarece grădina era un spațiu primitor, în care ei se puteau juca. e. – oricare pasaj din al doilea paragraf.



UNITATEA 1

I. a. – A; b. – F; c. – A; d. – F; e. – A.

II. a. *mersese, s-a uitat, a zâmbit, a iscălit, a înmănat, a strâns* – predicate verbale; b. *și*; c. *Niță s-a uitat lung pe foaia lui, înainte de a o iscăli, a zâmbit mulțumit de sine.* d. *Niță s-a uitat lung pe foaia lui, înainte de a o iscăli* – propoziție asertivă, dezvoltată, afirmativă, principală. e. de exemplu: *S-a uitat Niță?*

III. a. de exemplu: *camarazi* – tovarăși; *piguleală* – atenție, grijă; b. adverb de timp; iar – conjuncție coordonatoare, enunțul – iar *Niță, copil sărman, a apucat spre Capitală*; c. de exemplu: A găsit cartea recomandată. A pierdut o carte de joc; d. *floral* e. sunt pleonasm.

IV. a. de exemplu: prezintă o întâmplare, are personaje; b. de exemplu: temporal – *odată, În anul al patrulea de școală primară, spațial* – *o școală de provincie*; c. *Niță Ghițescu, Ghiță Nițescu, dascălul*; d. de exemplu: *Niță Ghițescu este un elev care scrie deosebit de frumos. Niță participă la concurs pentru a intra la minister.*

UNITATEA 2

I. a. – A; b. – F; c. – F; d. – A; e. – F.

II. a. – 3; b. – 1; c. – 6; d. – 2; e. – 4.

III. a. ar; b. (a) urla; c. derivare cu sufix; d. ea; e. *triumfător*.

IV. a. de exemplu: (*vârfu-i*) *nins*; b. *cer-ger*; c. de 7 silabe; d. de exemplu: *agitație, neliniște*; e. *Năvalnice izvoare, /Cu spumă-amestecate, /S-azvârl tânguitoare.*

UNITATEA 3

I. Textul A – text literar, dramatic; caracteristici: de exemplu, folosirea dialogului, a indicațiilor scenice; textul B – text nonliterar; caracteristici: urmărește informarea cititorului, folosește termeni dintr-un anumit domeniu de specialitate (aici, folclorul).

II. a. personaje: Necunoscuta, Șeful, Profesorul; b. dialogul/tiparul textual dialogat; c. de exemplu: secvența cu invitarea Necunoscutei să mănânce friptură de rață; d. de exemplu: indicația scenică *jignit* arată modul în care va trebui să răspundă personajul (Șeful); *Necunoscutei* – face referire la personajul căruia trebuie să i se adreseze Șeful; e. de exemplu: Necunoscuta se interesează unde se află. Șeful și Profesorul îi prezintă localitatea. Șeful și Profesorul sunt indeciși cu privire la locul unde poate fi găzduită Necunoscuta. Necunoscuta refuză friptura de rață.

III. a. – A; b. – A; c. – A; d. – F; e. – A

IV. a. verb predicativ, funcție – predicat verbal; b. cazul acuzativ; c. de exemplu: (*în*) *credințe, (de) Crăciun*; d. infinitiv, funcție – atribut; e. atribut; verbul la gerunziu *făcând*, funcție – circumstanțial de mod.

UNITATEA 4

I. a. – F; b. – A; c. – F; d. – A; e. – F.

II. se – pronume reflexiv; acela – pronume demonstrativ; el – pronume personal; ai noștri – pronume posesiv; care – pronume relativ.

III. a. adjectiv pronominal posesiv; b. nehotărât; c. apropiere; d. genitiv; e. dativ.

IV. a. de exemplu: temporal – *Mai înainte d-a se despărți*, spațial – *la casele zmeilor*; b. Greuceanu, fratele acestuia, zmeoaicele; c. narațiune la persoana a III-a, obiectivă; d. Greuceanu se transformă în porumbel și în muscă; e. *Ochii ei nu seamănă a de pasăre, ci mai mult seamănă a fi ochii lui Greuceanu cel de aur.*



UNITATEA 5

I. a. *Text literar, liric* – trăsături: de exemplu, autorul își exprimă sentimente, idei, gânduri în mod direct; expresivitatea este dată de figurile de stil folosite; b. apusul/înserarea/seara – citate: de exemplu, *tot văzduhul se stinge ca un rug*; *Apusul fâlfâie din zdrențele umede*; c. de exemplu: metaforă – *Și brazdele lăsate să se zvânte/Sunt buzele pământului răsfrânte*; epitet – (*miresme*) *crude*; d. *umede-crude, arse-întoarse* (rîmă împerecheată); măsura: 13, 11, 11, 11 silabe.

II. a. – A; b. – F; c. – A; d. – F; e. – A

III. a. circumstanțial de mod; adverb de mod; b. *copacii*; adjectiv participial; c. superlativ relativ de superioritate; d. -140°C (-220°F) și 20°C (68°F); e. atribut.

IV. a. text A – *aicea*, adverb de timp; text B – *uneori*, adverb de timp; b. de exemplu: Poporul roman a avut o cultură vastă. (atribut); Acest popor este roman. (nume predicativ); c. de exemplu: mai sus – comparativ de superioritate; la fel de sus – comparativ de egalitate; cel mai sus – superlativ relativ de superioritate; d. de exemplu: *Hai* odată, că vom întârzia! (interjecție predicativă); Din pădure se aude *cîp-cîrip*. (onomatopee); e. de exemplu: Mara scrie, iar colegul său ascultă. (conjunție); *Iar* am ratat campionatul de tenis. (adverb)

UNITATEA 6

I. a. – A; b. – F; c. – A; d. – A; e. – F.

II. Text explicativ – caracteristici, de exemplu: oferă explicații, folosește timpul prezent, conține o concluzie etc.

III. *cel mai mare* = adjectiv propriu-zis, atribut; *pe Eminescu* = substantiv propriu, complement direct; *acasă* = adverb de loc, circumstanțial de loc; *ale lumii* = substantiv comun, atribut; *astăzi* = adverb de timp, circumstanțial de timp.

IV. a. circumstanțial de timp, verb la gerunziu; b. două; c. *cinci* realizate prin substantiv, *cinci* prin adjectiv pronominal, *unu* prin adjectiv provenit din verb la participiu; d. *bine* = circumstanțial de mod, adverb de mod; *ne* = complement indirect, pronume personal.

EVALUARE FINALĂ

I. a. – A; b. – A; c. – F; d. – F; e. – F.

II. a. predicativă; b. conjuncție coordonatoare copulativă; c. perfect simplu; d. genitiv; e. comparativ de superioritate, funcție – nume predicativ.

III. a. *Poți să vezi*; b. *A fost odată ca niciodată*; c. de exemplu: *Un bizar (personaj)* – epitet; d. împăratul Gică, împărăteasa, copilul Michel, îngerul, generalul îngerilor; e. de exemplu: *O împărăție mare, mare, ce se-ntindea din spatele blocului până în capătul locului, la marginea pământului. Creșteau în ea curcani, porci, rățoi, iar prin grădini, pe fiecare floare, ședea câte-un broască. Și-n tufe dese de urzici se ascundeau familii de arici.*

IV. a. – 3; b. – 5; c. – 1; d. – 2; e. – 4.

